

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Radka Janoušková

**Literární stylizace mluvenosti jako problém p ekladu
(francouzština a eština)**

**Stylization of Spoken Language in Literature as a Translation Problem
(French – Czech)**

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Jovanka Šotolová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Jovance Šotolové za rady a za velmi vstřícný přístup při vedení diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat studentům semináře literárního předkladu za jejich ochotu a spolupráci.

Dekuji také pracovníkům Ústavu českého národního korpusu za vstřícnost při zodpovídání dotazů a za to, že český národní korpus vytvořili a rozšiřují.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia i k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 1. ledna 2015

.....

Podpis

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá literární stylizací mluvenosti, kterou pojímá jako problém translatologický, konkrétně v případě z francouzštiny do češtiny.

Před zkoumáním provedení prvku mluvenosti v případě se nejprve zamůžeme na užití prvku mluveného jazyka v současné české literatuře. Pomocí metod korpusové lingvistiky analyzujeme deset knih povídkové české literatury za využití korpusu psaného jazyka českého národního korpusu, s cílem popsat hlavní fonologické, morfologické, lexikální a syntaktické postupy užívané v textech povídkových českých autorů pro navození dojmu autentických promluv.

Ve druhé části práce se věnujeme analýze šesti francouzských knih se silným zastoupením prvku mluvenosti a jejich případů do češtiny.

Práce rovněž shrnuje hlavní rysy mluvené češtiny a mluvené francouzštiny.

Klíčová slova:

mluvený jazyk, případ, francouzština čeština, korpusová analýza

Abstract:

The present thesis examines the stylization of spoken language in literature from the translation point of view, namely in translation from French into Czech. As a prerequisite for dealing with the use of spoken language in translation, the use of spoken language in contemporary Czech literature is examined. Ten works of contemporary Czech literature are analysed via corpus linguistics methods, using the corpora of written language of the Czech National Corpus, with the view of describing the principal phonological, morphological, lexical and syntactic procedures used in Czech literary texts to evoke spoken language.

In the second part of the thesis, six works of French literature containing features of spoken language are analysed, together with their translations into Czech.

The paper also summarises the main features of spoken Czech and spoken French.

Key words:

spoken language, translation, French, Czech, corpus analysis

OBSAH:

1. Úvod	7
2. Stratifikace češtiny	8
3. Znaký mluvené češtiny	13
4. Stylizace mluvené češtiny v literatuře.....	17
4.1. Stručný popis analyzovaných knih původní české beletrie.....	19
4.2. Rozbor jednotlivých jevů a jejich výskyt v původní české literatuře.....	23
4.2.1. Rovina fonologická	25
4.2.1.1. Protetické v	25
4.2.1.2. Diftongizace í, ý > ej v kmeni slova.....	35
4.2.1.3. Diftongizace ú > ou na začátku slova	43
4.2.1.4. Úžnění é > í, ý	43
4.2.1.5. Krácení samohlásek.....	44
4.2.1.6. Dloužení samohlásek.....	46
4.2.1.7. Změna souhlásek.....	48
4.2.1.8. Zjednodušování souhláskových skupin	49
4.2.1.9. Spojování slov pro napodobení výslovnosti	53
4.2.1.10. Ostatní.....	54
4.2.2. Rovina morfologická.....	55
4.2.2.1. Koncovky přídavných jmen	55
4.2.2.2. Slovesa: krácení koncovky -eme na -em v 1. os. mn. č. přítentu	60
4.2.2.3. Slovesa: krácení koncovek -ím, -ám na -im, -am v 1. os. j.č. přítentu.....	64
4.2.2.4. Slovesa: krácení koncovek -ejí, -ají na -ej, -aj ve 3. os. mn. č. přítentu	68
4.2.2.5. Slovesa: krácení koncovky -l v přítentí minulém	77
4.2.2.6. 2. nebo 3. stupeň příslovcí zakončený na -jc místo -ji.....	82
4.2.2.7. Ostatní.....	83
4.2.3. Rovina lexikální.....	86
4.2.3.1. Krácení a univerbizace.....	88
4.2.3.2. Zdrobněliny	97
4.2.3.3. Vulgarismy a nadávky.....	110
4.2.3.4. Germanismy	117
4.2.3.5. Anglicismy	130
4.2.3.6. Univerzální výrazy	132
4.2.3.7. Frazémy, přenášení významu.....	136
4.2.4. Rovina syntaktická.....	141
4.2.4.1. Eliptické konstrukce	143
4.2.4.2. Slovosledné modifikace.....	146
4.2.4.3. Významově neurčité výrazy, vycpávky	147
4.2.4.4. Přídavné výrazy a kontaktové částice.....	153

4.2.4.5.	Citoslovce	157
4.2.4.6.	Předsouvání samostatného větného členu.....	159
4.2.4.7.	Aditivnost (dodávání)	160
4.2.4.8.	Užití tvarů to nebo (v)on tam, kde samy nejsou podmětem (podmět dublují) ...	163
4.2.4.9.	Kladení příklonek na začátek věty	166
4.2.4.10.	Spojky	167
4.2.4.11.	Nadměrné užívání zájmen.....	168
4.2.4.12.	Nižší míra užívání přechodníků	171
4.2.4.13.	Ostatní.....	174
4.2.5.	Konzistentnost a důslednost	179
4.2.6.	Shrnutí dílčích poznatků pro překlad	181
5.	Mluvená francouzština.....	182
6.	Stylizace mluvenosti ve francouzštině a její řešení v překladu	187
6.1.	Thierry Jonquet – La vie de ma mère !.....	189
6.2.	Rachid Djaïdani – Boumkoeur	203
6.3.	François Bégaudeau – Entre les murs	214
6.4.	Dany Laferrière – Comment faire l’amour avec un nègre sans se fatiguer	221
6.5.	Daniel Pennac – Des chrétiens et des Maures	231
6.6.	Sacha Sperling – Mes illusions donnent sur la cour	240
7.	Závěr.....	249
8.	Seznam použité literatury	250
9.	Seznam tabulek	255
10.	Seznam použitých zkratk a pojmů.....	257

1. Úvod

V beletrii se stále ast ji setkáváme s navozováním dojmů mluvenosti prostřednictvím rysů charakteristických pro autentické neformální projevy. Nejde o jev nový – s problémem, jak zachytit autentickou promluvu, se autoři i vypořádávali odedávna. Proměny se však jak záměry, se kterými spisovatelé k tomu prostředky sahají, tak míra jejich užití. Zatímco povodní autoři přibližovali mluvené češtině především dialogy, s cílem v nich charakterizovat postavy a prostředí, je dnes užití mluveného jazyka v literatuře mnohem širší. Rysy spontánní mluvenosti postupně pronikly z pásma postav do pásma vyprávění (setkáme se například s tím, že hranice mezi pásmem vyprávění a dialogy se zčásti stírá), běžnými se stávají i prostředky před několika desítkami let těžko akceptovatelné nebo přinejmenším silně příznakové. Mnohá díla současné beletrie jsou již v podstatě bližší projevu mluvenému než psanému. Přesto však v beletrii nejde o přepis skutečných mluvených promluv (se všemi pauzami, přehnutími, hezitančními zvuky, opakováním a dalšími jevy) – jde jen o jejich stylizaci, by autentičtější a odvážnější než kdy dříve.

Záměrem této práce je pojednat specifika stylizace mluveného jazyka v literárním textu jako problém translátologický, konkrétně v případě z francouzštiny do češtiny. Naší pracovní hypotézou bude předpoklad, že překlady jsou v oblasti stylizace mluveného jazyka méně odvážné než povodní próza.

V práci nejprve uvedeme několik poznámek ke stratifikaci češtiny, shrneme hlavní znaky mluveného jazyka a poté se zaměníme na analýzu stylizace mluvenosti v současné české literatuře. Budeme komentovat použití jednotlivých prostředků fonologických, morfolozických, lexikálních a syntaktických ve vybraných deseti knihách současné beletrie (posledních zhruba dvaceti let). Přestože jsme si v domění, že překladař nemá při tvorbě stejnou volnost jako autor povodní literatury, považujeme za důležité před započetím analýzy překladař zjistit, jak ke stylizaci mluveného jazyka přistupují autoři povodní české literatury a jaké postupy jsou v současné české beletrii při stylizaci mluvenosti užívány. V této části kromě poznatků z vlastní etby, které dokládáme excerpční, využijeme i nástroje korpusové lingvistiky.

Na pozadí zjištění z první části pak budeme, po stručném nařtnutí hlavních rysů mluvené francouzštiny, analyzovat české překlady šesti francouzských knih, v nichž jsou silně zastoupeny rysy mluveného jazyka. Zaměníme se přitom zejména na to, jak autoři a překladaři přistupují k imitaci spontánní komunikace.

Na záv r se pokusíme vyhodnotit možnosti p ekladu najít takové prost edky, které dovlí v cílovém textu plnohodnotn p etlumo it autorský zám r a odpovídajícím zp sobem p evést do cílového jazyka rysy autentické mluvené komunikace.

2. Stratifikace eštiny

Pojetí jednotlivých vrstev národního jazyka lze pravd podobn nejvýstižn ji charakterizovat jako nejednotné. Je tomu tak zejména sm rem k nižším vrstvám jazyka, u nichž se jazykov dci ne vždy shodují na jejich hranicích a n kdy ani na jejich existenci. Soulad panuje ve v tší mí e snad, pouze pokud jde o spisovnou eštinu v užším slova smyslu (bez eštiny hovorové), ale ani tam nelze hovo it o všeobecné shod .

Lingvisté v uplynulých desetiletích nej ast ji pracovali s koncepty *spisovná eština*, *hovorová eština* (jako sou ást spisovné eštiny v širším slova smyslu) a *nepisovná eština*, do níž pat í i *eština obecná* (nap . echová, 2000, s. 24–25; Kr mová, 2005; Hugo, 2009, s. 10; aj.).

len ní m že být více i mén detailní, nap íklad echová (2000, s. 24) znázor uje jazykové prost edky na jakési ose, kde jsou spisovné prost edky rozprost eny od hovorovosti k neutrálnosti a odtud ke knižnosti, za hranicí b žné spisovnosti pokračují prost edky archaické. Do nepisovné eštiny pat í obecná eština, ná e í, slang a argot:

	PROST EDKY					
	nepisovné		hovorové		spisovné	
argotické	ná e ní slangové	obecn - eské		neutrální	knižní	archaické

Zdaleka ne všichni lingvisté se však s výše uvedenými koncepty ztotož ují.

F. Daneš nap íklad uvedl (*Dynamika sou asné eštiny*. Praha 1988, s. 24), že hovorová eština jako úplná vrstva je jen chimérou, zbožným p áním (Hronek, Sgall, 1999). Za chiméru považují existenci hovorové eštiny jako jednoho z útvar národního jazyka nebo jako souvislé, kompletní vrstvy uvnit jazyka spisovného i Sgall a Hronek (Sgall, Hronek, 1992, s. 24 a 96). Názor zd vod ují zejména tím, že spisovné eštin chybí v n kolika oblastech stylov neutrální prost edky, které by nebyly knižní a mohly být považovány za sou ást hovorové vrstvy (nap . tvar *bychom* je knižní, tvar *bysme* je p evážn považován za nepisovný; *lidmi*, *ženami*, *jarními*, *t mi* je knižní, ale tvary zakon ené *-ma* jsou nepisovné, chybí tedy neutrální 7. p. mn. . Spojení *ti dob í (herci)* je v echách knižní, ale *ty dobrý* je nepisovné; *všechna velká m sta* je knižní, ale *všechny velký m sta* nepisovné). Hovorová vrstva spisovné eštiny dle Sgalla a Hronka v jistém smyslu existuje, ale ne jako úplný útvar,

spíš jde jen o neúplný jazykový styl, tedy soubor slov a tvar užívaných v rámci spisovného i nespisovného vyjad ování se stylovým p íznakem b žného hovoru, nap . *kupujou, baterka, bre et, fešák* (Sgall, Hronek 1992, s. 24).

Existenci hovorové vrstvy zpochyb uje i F. ermák (1997): „Je t eba ještě zmínit pokus n kterých eských lingvist , ve snaze tuto dichotomii ešit, ne-li narušit, postulovat jakousi mezivrstvu, která m la být spojovací oblastí pat ící do obou variet, kterou nazývali hovorová eština. Jakkoliv se o této kvazivariet mluvílo n kolik desetiletí, jejímu materiálovému výzkumu se nikdo nev noval a stále více se ukazuje, že za daných podmínek kodifikace tento kvaziútvar prost neexistuje, býval totiž vždy demonstrován jen na n kolika málo p íkladech.“

Müllerová a Hoffmannová (1997) oproti tomu citují námitky Uli ného k útvarovému chápání obecné eštiny: „Tzv. obecná eština je možná stejná chiméra, jako je tomu v p ípad Danešovy charakteristiky hovorové eštiny v pojetí J. B li e. Celostní, strukturní pojetí jazyka nem že existenci obecné eštiny jako systémového útvaru národního jazyka p íjmout. Obecná eština je nanejvýš útvar defektní, omezující se jako interdialekt na jistou jednotu morfologické roviny a v daleko menší mí e na jistou jednotu roviny zvukové.“ Müllerová, Hoffmannová (1997) dále uvádí i Daneš v názor, že obecnou eštinu „lze st ží chápat jinak než jen jako jistý soubor n kterých alternativních paradigmát hláskových a tvarových“ a že ji nelze chápat jako jazykový útvar a ten doporu ovat a prosazovat „jako jakýsi jednotný útvar celonárodní“. N kte í lingvisté proto pracují s pojmem „b žn mluvený jazyk“, který je však prom nlivý a neur itý a je jen z ídka chápán jako ozna ení n jakého p esn vymezeného útvaru i variety eštiny (Müllerová, Hoffmannová, 1997).

Jiní auto í již nepracují ani s pojmem spisovná eština. Dle *Mluvnice sou asné eštiny* (Cvr ek a kol., 2010, s. 23) pojem spisovnost nebyl nikdy uspokojiv definován. Spisovnost je navíc myln spojována s psaností, což sugeruje p edstavu, že bychom v ideálním p ípad m li mluvit tak, jak píšeme, což je nejen v eštin nereálné. Za vhodn jší proto auto í považují definovat eštinu standardní. Termín standard se p ítom vztahuje se k tomu, jak se skute n mluví a píše (vychází tedy z deskriptivního pojetí jazyka), nikoli k tomu, co je jako spisovné kodifikováno v p íru kách. Ve standardu mluvených projev se nap íklad pom rn asto projevují prost edky obecné eštiny (Cvr ek a kol., 2010, s. 24). *Mluvnice sou asné eštiny* tedy již v morfologii nep edepisuje „spisovnou“ sadu koncovek pro sklo ování p ídavných jmen, s tím, že jiné koncovky jsou obecn eské nebo hovorové, ale uvádí (s. 198–201) vedle sebe jak koncovky vlastní p evážn psané eštin , tak koncovky vlastní p evážn eštin mluvené (p esn ji e eno uvádí v relevantních p ípadech dv koncovky spolu

s procentním výskytem každé koncovky v psané a v mluvené eštin). Údaje jsou založeny na reálných datech z korpus psaného a mluveného jazyka (Cvr ek a kol., 2010, s. 18).

Rozdíly v pojetí jednotlivých autor jsou tedy pom rn zna né a tradi ní rozd lení na eštinu nespisovnou a spisovnou, uvnit níž existuje vrstva hovorová, má adu mezer. Protože se však pojím m *spisovná eština*, *hovorová eština*, *nespisovná eština* i *obecná eština* m žeme jen st ží zcela vyhnout (mimo jiné proto, že je užívají slovníky), pro zjednodušení budeme v dalším textu vrstvy národního jazyka chápat následovn (s výhradami uvedenými dále):

Spisovná eština je kodifikovaný útvar eského národního jazyka, který se užívá v oficiální komunikaci, v deckých pracích, ú edních dokumentech apod. (Hugo, 2009, s. 10). Kodifikace spisovné eštiny je obsažena zejména v *Pravidlech eského pravopisu*, *Slovníku spisovného jazyka eského* a *Slovníku spisovné eštiny*.

Hovorová eština je mluvená podoba spisovného jazyka, užívaná v polooficiálních nebo neoficiálních mluvených projevech¹. Hovorové výrazy, na rozdíl od spisovných v užším smyslu, mohou mít r znou míru „nespisovnosti“ (Hugo, 2009, s. 10).

Do nespisovného jazyka (substandardu) pat í jednak teritoriáln omezené jazykové útvary (ná e í), ale zejména **obecná eština**, používaná dnes v neoficiálních projevech na celém území ech a zna né ásti Moravy (Hugo, 2009, s. 10).

K substandardu pat í v oblasti lexika také **vulgární** slovní zásoba a **sociolekty**, tedy **argot**, **slang** a **profesní mluva**, p i emž n které z uvedených termín jazykov dci považují za synonyma (Hugo, 2009, s. 11).

Sociolekt je jazyk ur ité sociální skupiny a od národního jazyka se odlišuje p evážn slovní zásobou, frazeologií a sémantickými dominantami. Sociolekty nikdy nejsou jedinou formou jazyka svých mluv ích, slouží pouze jako dopl kový prost edek komunikace v ur itém sociálním nebo profesním uskupení (Hugo, 2009, s. 11).

Výraz **argot** je dle *Slovníku nespisovné eštiny* (Hugo, 2009, s. 11) n kdy používán pro ozna ení jazyka lidí z ur itého sociálního nebo pracovního prost edí (argot um lc , sportovc , voják apod.), ast ji se však chápe v užším slova smyslu jako mluva vy azených společenských vrstev (Hugo, 2009, s. 11). *SN* , by zmi uje r zná chápání argotu r znými lingvisty (n kte í chápou argot jako synonymum slangu), pojímá argot p edevším jako historický jazykový fenomén a výrazy starého argotu jako hantýrku zlod j , žebrák , prostitutek a pasák . Typickým rysem argotu je krom expresivního charakteru a stylisticky

¹ Například Sgall a Hronek (1992) ale s pojmem hovorová čeština víceméně nepracují a obecnou češtinu definují (s. 27) jako základní nespisovný útvar užívaný na většině národního území v běžném každodenním hovoru.

snížené slovní zásoby a frazeologie (tedy rys společných se slangem) i utajovací funkce (Hugo, 2009, s. 11). I když tato slova nezmizela, ale postupem času vešla ve známost, ztratila svoji kryptickou funkci a přešla do dnešní obecné (někdy i spisovné) češtiny, mnohá přetrvávají také ve výze ském slangu (Hugo, 2009, s. 9, 12 a 25). V SN jsou tedy jako argotická slova označeny již pouze neobvyklé a dnes málo srozumitelné výrazy jako *ajntyplunk* (vloupání), *almara* (nedobytný trezor), *angelit* (žebrot), *mít ameriku* (mít bezstarostný život ve výze zení), *antiplá* (zrádce, udavač), *apaárna* (hospoda, kde se scházela galérka) apod. V klasifikaci *Slovníku souasných češtiny* (SSo) se termín argot nevyskytuje vůbec. Pojem argot tedy v dalším textu práce budeme v souvislosti s češtinou používat jen naprosto výjimečně.

Slang² je v širším smyslu chápán jako mluva lidí stejného zájmového nebo pracovního prostředí (ve druhém případě zahrnuje také **profesionalismy** – výrazy vlastní představitelům určitých profesí, řemesel a výrobních odvětví, vzniklé z nutnosti speciálně nazvat určitý pojem, pro který v jazyce neexistuje terminologické označení, nebo z potřeby zjednodušit složitější odborný název), v užším smyslu se za slang považuje pouze mluva skupiny lidí spjatých stejným zájmem. Na rozdíl od profesní mluvy slang v užším smyslu nevzniká z potřeby pojmenovat nové, speciální pojmy, ale je do značné míry výsledkem jazykové hravosti (Hugo, 2009, s. 13). Známé například slang vojenský, technický, železničáský, výze ský a kriminální, motoristický, sportovní, hudební, školní a studentský, drogový, hovoří se i o slangu souasných mládeže. Ekvivalentem českého termínu *slang*, definovaného jako „mluva lidí stejného zájmového nebo pracovního prostředí, vyznačující se charakteristickými, zpravidla expresivně zabarvenými výrazy“, je ve francouzštině výraz *argot* (Hugo, 2009, s. 15).

Vymezení výše uvedených vrstev národního jazyka komplikuje, kromě diskusí o existenci hovorové češtiny i naopak češtiny obecné jako samostatných útvarů národního jazyka a nejednotnosti v zařazení konkrétních jevů do jednotlivých vrstev, i to, že se jazyk neustále vyvíjí a slova i jevy se přesouvají z jedné vrstvy do druhé (nejlépe z nižších vrstev do vyšších). Na jednotlivých rovinách pak zaznamenáváme další omezení pro jednoznačné zařazení jevů do výše definovaných vrstev národního jazyka:

² Původ termínu je nejasný, podle jednoho z výkladů pochází z anglického *s'language*, „něčí jazyk“, např. *soldier's language* – jazyk, mluva vojáků (Hugo, 2009, s. 13).

P estože slovníky uvád jí u jednotlivých výraz p ívlastky *hovorový, obecn eský, slang* aj., lexikum nelze vždy p íadit spisovné, hovorové i obecné eštin – významná ást slovní zásoby je všem vrstvám společná.³

Ani jevy fonologické a morfologické nepat í vždy jednozna n do jedné vrstvy – dle Sgalla (2002) se jednotlivé tvary, zejména gramatické tvary a fonologické jevy, podle svých funkcí rozkládají spíše na jakési stupnici od tvar a výraz siln knižních až po výrazy vulgární, p í emž n které tvary jsou společné více vrstvám:

- (i) tvary siln knižního (pop . oficiálního, archaizujícího) stylu (nap . *tluku, nocech, svižný*, infinitivy na *-ti*),
- (ii) slab ji knižn zabarvené jevy z vrstvy výhradn spisovné (v obecné eštin neužívané), nap . *malý plamének, malého, bychom, lidmi, on, mén , mohou*,
- (iii) vrstva neutrální, společná spisovné norm a obecné eštin (naprostá v tšina koncovek a dalších gramatických i fonologických jev , nap . *hradem, matce, jarních, m žou, spím, budu spát, mí*),
- (iv) hovorové jevy ne pln spisovné, ale v obecné eštin pevn zakotvené a pro b žný hovor v jistém smyslu standardní (*bysme, lidma, ty m sta, dýl*),
- (v) tvary obecné eštiny, které se ásto vyskytují ve st ídání s tvary výhradn spisovnými (*velkej, velkýho, von, malý m sta*),
- (vi) „nižší“ vrstva obecné eštiny (z eteln nespisovná – *velkejma, voperovat, strejč, ouvoz*)
- (vii) výrazy a tvary obhroublé, vulgární, užívané p evážn pejorativn ap.

Jevy syntaktické mnohdy není oprávn né za azovat do obecné, hovorové i jiné vrstvy eštiny. Jak uvádí Sgall (1992, s. 60), rozdíly ve v tné skladb (syntaxi) se zpravidla netýkají p ímo vztahu mezi obecnou a spisovnou eštinou, daleko spíš jde o rozdíl mezi oficiálním a písemným vyjad ováním na jedné stran a b žným každodenním hovorem na stran druhé.

P estože v naší práci budeme místy odkazovat k lingvistickým pojmm definovaným výše (zejména v oblasti lexika budeme pro výrazy z jiné než neutrální slovní zásoby používat pojmy *hovorový, obecn eský, slang* apod. tam, kde lexikum do této vrstvy za azují slovníky,⁴ a v oblasti morfologie budeme nespisovnými koncovkami nazývat jevy ze Sgallových (2002) skupin (iv) až (vii), tedy jevy nekodifikované v *P íru ce ÚJ*), cílem práce nebude p esn vymezit jednotlivé útvary eského jazyka a zkoumané jevy do nich jednozna n za adit. Za sou asné situace stále nejednotné terminologie a odlišného chápání jednotlivých pojmm

³ Dle Sgalla a Hronka (1992, s. 69) je spisovné a obecné češtině společná dokonce naprostá většina základní slovní zásoby.
⁴ především *Slovník současné češtiny*, viz dále v kapitole 4.2.3.

r znými autory by to byl úkol nemožný a výsledek tohoto snažení pro charakteristiku stylizace mluveného jazyka v literatu e jen málo užite ný.

Práci jsme pojali p edevším jako zkoumání rys **mluvenosti** (a jejich stylizace v literatu e).

Ty v této práci d líme na jevy:

- fonologické
- morfologické
- lexikální
- syntaktické

Toto rozd lení se odráží i v len ní jednotlivých kapitol, v nichž jsou jevy rozebrány.

Jednotlivé roviny se v n kterých p ípadech prolínají – nap íklad kontaktové výrazy, které jsme za adili do syntaxe, by bylo možné považovat i za záležitost lexika, práv tak se u n kterých nespisovných koncovek p ídavných jmen (*malej* místo *malý*) prolíná hledisko fonologické s morfologickým – Hronek (1972, s. 20–21) hovo í o jevech morfonologických. Abychom neanalyzovali ást nespisovných koncovek téhož slovního druhu (nap . *chudev* místo *chudý*) v ásti fonologické a ást (nap . *chudý* místo *chudí*) v ásti morfologické, z praktických d vod a z d vodu p ehlednosti pojednáme o všech nespisovných koncovkách ohebných slovních druh v ásti morfologické.

3. Znaký mluvené eštiny

V tabulkách níže shrnujeme hlavní znaký mluvené eštiny – tedy jevy, jež se v mluvené eštin obvykle vyskytují výrazn ást ji než v eštin psané. Tabulka vychází v tšinou z poznatk z teoretické literatury, byla dopln na o poznatky získané analýzou vybraných deseti knih (viz dále kapitola 4.2). Poslední sloupec odkazuje na íslo kapitoly, kde byl proveden detailn jší rozbor výskytu daného jevu ve vybraných deseti knihách p vodní eské beletrie.

Rovina fonologická:

Jev	zdroj ⁵	použito pro stylizaci v literatuře ⁶	reference na podrobnější rozbor ⁷
protetické v (<i>von, vona, povodejít, nevohrabanej</i>)	S&H 33 Čme 350	ano	4.2.1.1
diftongizace í, ý > ej v kmeni slova (<i>rejže, mejdlo, cejtít, tejden</i>) i v koncovkách (<i>malej</i>)	S&H 32 Čme 350	ano	4.2.1.2
diftongizace ú > ou na začátku slova (<i>ouvoz, ouřad</i>) – na ústupu	S&H 33	minimálně	4.2.1.3
úžení é > í, ý v kmeni slova (<i>opíkat, ukolíbat, spolíhat</i>) i v koncovkách (<i>malý město, malého města</i>)	S&H 31 Čme 350	ano	kmen 4.2.1.4 konc. 4.2.2.1
krácení samohlásek ů, ú > u, í > i, á > a , obvykle v koncových slabikách, v případě koncového <i>í</i> často slova zakončená na <i>-ý/im</i> (<i>prosim, nevím, myslím, tím, s plným pytle, před Štědřym dnem</i>), nezdívka se krátí i v příponě <i>-ík</i> (<i>Pepík, knoflík, rohlik</i>), příp. i jinde (<i>neni, pani, říkat</i>). Splývání tvarů <i>jí/ji, naši/naši</i> apod. Krácení dlouhého <i>ů</i> v koncove <i>-ům</i> (<i>bratrum, vnukum, psum</i>) a dále typicky ve slovech jako: <i>pu(j)du, domu, tvuj, uplně, stuj</i> . V některých případech krácení dalších vokálů (<i>neznam, koukam, dělám</i>).	S&H 34–35 Čme 207, 350	ano	4.2.1.5 (koncovky před jmen 4.2.2.1, koncovky sloves 4.2.2.3)
dloužení samohlásek – emfatická výslovnost (<i>pívo, může, dólu, včera, prápor, vzádu, tchýně, dvěře</i>) – spíše u starší generace; a dále pro napodobení intonace či křiku nebo pro zdůraznění (<i>Di vějš! Je to výzvá!, pomóóóoc, přiiiišerně, spoooooustu, snídaňěé</i>)	emfat.: S&H 35 Čme 208, 350	ano	4.2.1.6
změna některých souhlásek: - <i>s > š; č > š; š > č, s > c</i> (<i>šlupka, štvrtek, menčí, šahat, vošahávat, kapca, žencká</i>) - <i>k</i> mezi samohláskami a v sousedství <i>r, l, n</i> se někdy vyslovuje jako <i>g</i> (<i>plagát, agát, ingoust</i>)	S&H 36–37	omezeně	4.2.1.7
zjednodušování souhláskových skupin – vypouštění hlásek: - vynechávání <i>t, d, k</i> na začátku slova před jinou závěrovou souhláskou (<i>kanička, dyž, dyby</i>), před dvojicí souhlásek (<i>žbán</i>) nebo mezi dvěma souhláskami (<i>koska, drška, šesnáct, prázdniny, převčirem, z(v)lášník, vlasně, šveska, dešník</i>) - vynechání <i>v</i> před skupinou souhlásek či mezi souhláskami (<i>spomenout si, stek, stávat, slíkat</i>) - vynechávání <i>h</i> před <i>ř</i> na začátku slova (<i>řmí, řbitov, řeben, řebík, řibek</i>) - vynechávání <i>j, l</i> před souhláskou na začátku slova (<i>du, sem, sme, méno, žice</i>), příp. v dalších slovech (<i>přímení, přídu, puđu, pomenovat</i>) - vynechávání <i>j</i> (<i>řákej, eště, esli</i>) - vynechávání slabičného <i>l</i> v kořeni některých slov (<i>jabko, řemesník</i>) a v koncove minulého času (<i>sed si, přines, ved</i>) - zjednodušení spojení <i>i</i> a <i>j</i> na konci slova, nenásleduje-li po <i>j</i> další vokál (<i>vypito, užisito</i>) - další (<i>kerej, vemu, vemeš, vem, dyť, dycky, muskej</i>)	S&H 35–37 Čme 207– 208, 350	ano	4.2.1.8
spojování slov pro napodobení intonace či tempa řeči (<i>helevole, pocem, aleale, notosepodívejme</i>)	-	omezeně	4.2.1.9

⁵ S&H – Sgall, Hronek, 1992 (Zejména u morfologických a fonologických jevů však S&H uvádí nikoli rysy mluveného jazyka, ale rysy „obecné češtiny“ – tu ovšem definují jako útvar národního jazyka, který v Čechách užívá největší část mluvčích v každodenním běžném hovoru, kde se nesnaží o spisovné vyjadřování (s. 19). U syntaktických jevů S&H uvádí rysy mluveného jazyka), Čme – Čmejrková, 2011 (uvádí rysy mluveného jazyka), Hro – Hronek, 1972 (podobně jako S&H), Magl – Maglione, 2001, Kub – Kubišová, 2004 (uvádí rysy nespisovného jazyka v literatuře), Cvr – Cvrček a kol., 2010 (Ve Cvrčkově mluvnici nejsou jevy, u kterých tuto knihu citujeme, přímo uváděny jako rysy mluveného jazyka, ale pro každý z těchto jevů je uvedeno, nakolik je varianta používána v psaném a nakolik v mluveném jazyce, přičemž u námi citovaných jevů použití v mluveném jazyce o desítky procentních bodů převyšuje použití v jazyce psaném (např. 2.p. j.č. vzoru mladý: psaná čeština: 98 % *mladého*, 2 % *mladýho*, mluvená čeština: 6 % *mladého*, 94 % *mladýho*). Za zkratkou knihy je uvedeno číslo strany v knize.

⁶ ve zkoumaném vzorku deseti knih původní české literatury

⁷ číslo kapitoly, kde je jev podrobně rozebrán

protahování finálních vokálů pro vyjádření 1) hezitace, 2) signalizace, že mluvčí bude pokračovat ve své promluvě (<i>tak je to dnes u školního mléka: , probíhala ee distribuce:, nemáme k dispozici úplně nejčerstvější statistiky:)</i>	Čme 207	omezeně	4.2.1.10
grafické napodobení intonace a rytmu promluvy pomocí spojovníků (<i>Dostala jsem na vás vy-ni-ka-jí-cí posudek od ředitelky Vypadlíkové.)</i>	-	omezeně	4.2.1.10
český pravopis dosud nepočestěných cizích slov (<i>čipsy, steak, čártr, pejprbek, pekyč</i>), případně jmen a zeměpisných názvů (<i>Lívrpúl, Šejkspír, Hičkok, Kvíni</i>)	-	omezeně	4.2.3.5

Tabulka 1: rysy mluvené češtiny na rovině fonologické

Morfologická:

Jev	zdroj	použito pro stylizaci v literatuře	reference na podrobnější rozbor
nepisovné koncovky podstatných jmen	Cvr 144, 152 S&H 37–41	ano	příd. jména 4.2.2.1
nepisovné koncovky přídavných jmen	Cvr 198–201 S&H 42–44	ano	
nepisovné koncovky zájmen	Cvr 211–225 S&H 46–51	ano	
nepisovné koncovky číslovek	Cvr 227–230 S&H 52–53	ano	
v 1. osobě množného čísla přítentu u sloves 1.-3. třídy krácení koncovky -eme na -em (<i>nesem, tisknem, kupujem místo neseme, tiskneme, kupujeme</i>)	Cvr 252–262 Čme 350	ano	4.2.2.2
v 1. osobě jednotného čísla přítentu u sloves 4. a 5. třídy krácení koncovek -ím, -ám na -im, -am (<i>prosím, trpím, sázím místo prosím, trpím, sázím, dělám místo dělám</i>)	Cvr 263–265 Čme 350	ano	4.2.2.3
ve 3. osobě množného čísla přítentu u sloves vzorů <i>dělat</i> a <i>sázet</i> krácení koncovkek -ají, -ejí na -aj, -ej (<i>sázej místo sázejí, dělaj místo dělají</i>), u sloves vzoru <i>prosít</i> a <i>trpět</i> tvary <i>prosej, trpěj</i> místo <i>prosí, trpí</i>	Cvr 263–266 Magl Čme 350	ano	4.2.2.4
v příčestí minulém u některých sloves 1. a 2. třídy krácení koncovky -l (<i>řek místo řekl</i>)	Cvr 252–260 S&H 57	ano	4.2.2.5
odlišné pomocné tvary sloves (<i>seš</i> místo <i>jsi</i> , <i>bysem</i> místo <i>bych</i> , <i>bysme</i> místo <i>bychom</i> apod.)	S&H 55	ano	-
vynechávání pomocného slovesa v 1. osobě (<i>já přišel, my přišli</i>)	S&H 56	omezeně	-
2. nebo 3. stupeň příslovčí zakončený na -jc (případně -j) místo -ji (<i>častěj, hlasitěj, příp. častěj, hlasitěj</i> místo <i>častěji, hlasitěji</i>)	Cvr 279 Magl S&H 45	ano	4.2.2.6
u nepřavidelně stupňovaných příslovčí v mluvené češtině častěji používány varianty <i>víc</i> místo <i>více</i> , <i>nejvíc</i> místo <i>nejvíce</i> , <i>líp</i> místo <i>lépe</i> , <i>dál</i> místo <i>dále</i> , <i>nejdál</i> místo <i>nejdále</i> , <i>dýl</i> místo <i>déle</i> , <i>míň</i> místo <i>méně</i> , <i>dřív</i> místo <i>dříve</i> , <i>hůř</i> místo <i>hůře</i> , <i>výš/vejš</i> místo <i>výše</i> apod.	Cvr 280	ano	-
Ostatní, okrajovější jevy:			
některá neživotná podstatná jména skloňována jako životná (<i>nechal si poporůst kníra</i>)	S&H 46	omezeně	4.2.2.7
ve vokativu podstatných jmen někdy použit nominativní tvar , předchází-li <i>pane</i> (<i>pane Novák</i>), u některých jmen i bez <i>pane</i> (<i>Slyšel si to, Alois?; Josef, jak se máš?</i>)	S&H 39 Hro 42	omezeně	4.2.2.7

Tabulka 2: rysy mluvené češtiny na rovině morfologické

Lexikální:

Jev	zdroj	použito pro stylizaci v literatuře	reference na podrobnější rozbor
univerbizace slovních spojení (<i>oční lékař – vočař, tlustý člověk – tlustoch</i>), krácení, tvoření obecněčeských a hovorových slov pomocí přípon (<i>práskač, kámoš, nákladák, nalejvárna, nouzovka, psisko</i>)	S&H 72–78	ano	4.2.3.1

častější užívání hovorových, obecněčeských, slangových výrazů	S&H 70 Čme 351 Kub 355	ano	-
častější užívání emocionálně zabarvených a expresivních slov (<i>zdejchnout se</i>)	S&H 70 Čme 351 Kub 355	ano	úvod 4.2.3, zdrobněliny 4.2.3.2
častější užívání vulgarismů	S&H 79 Čme 351 Kub 355	ano	4.2.3.3
převzatá slova, zejména z němčiny nebo jejím prostřednictvím (ta dnes mají dle S&H často pejorativní nádech, pro mladší generace jsou zčásti zastaralá) (<i>ksicht, šichta, fasovat</i>), dále z angličtiny (<i>kompjútr</i>)	S&H 72, 79 Kub 355 Čme 350	ano	germanismy 4.2.3.4, anglicismy 4.2.3.5
univerzální výrazy	-	ano	4.2.3.6
frazémy, přenášení významu	S&H 72 Hro 75–76 Kub 355	ano	4.2.3.7

Tabulka 3: rysy mluvené češtiny na rovině lexikální

Syntaktická:

Jev	zdroj	použito pro stylizaci v literatuře	reference na podrobnější rozbor
eliptické konstrukce	Čme 156 Čech 381	ano	4.2.4.1
slovosledné modifikace – tendence stavět na začátek úseku nebo slovního spojení slovo důležitější z hlediska obsahového nebo pragmatického (<i>tam byla nějaká cedule plechová, a všelijaký takový vytáčky měl, tam byla pani Dubská nějaká</i>)	Čme 156 S&H 64	ano	4.2.4.2
významově neurčité výrazy (<i>přines nějakou tu korunu, dejte jí třeba na prodavačku nebo tak, když se šlo jako vod Kobylis směrem jako k Čimickému háji, dyž se takhle šlo, tak sme šli tak jako vokolo Vlachovky</i>), vypávky , např. <i>jako</i> (<i>von jako nepřide?</i>), <i>fakt, dost</i> (<i>to bylo fakt dost dobrý</i>)	Čme 157, 351	ano	4.2.4.3
užívání kontaktových slov – <i>jo, no, teda, né, žejo, hele, víš, to víš</i> (<i>no a von měl dvě sestřenice, nojo no co se dá dělat, a to víš kluci a děvčata..., hele eště jednou tam něco hodíš a pudeš tam taky do toho rybníka</i>)	S&H 66 Čme 157, 351	ano	4.2.4.4
užívání citoslůvcí (<i>A teď hybaj k volbám, hajzlové</i>)	-	ano	4.2.4.5
předsování samostatného větného členu (<i>Jo, brácha, ten se má.</i>), popř. s celou vztahnou konstrukcí (<i>Co dovede, to je kecat. Kdo mě teda štve, to je synovec.</i>)	S&H 64	ano	4.2.4.6
aditivnost / dodávání (<i>to byl český socialista, děda; to bejvávalo hezký, ty besídky</i>)	Čme 155	ano	4.2.4.7
užívání tvary to nebo zájmena (v)on tam, kde není samo podmětem, pouze podmět „dubluje“ , ve funkci náladové, tj. zdůrazňovací, popř. navazovací (<i>To sis zase dal. To mrzne. To ho neznáš. Von Pavel nepřišel. Von byl dřív vchod z druhý strany. Vono přšelo. Vono mít děti není legrace.</i>)	S&H 67, Čme 351	ano	4.2.4.8
kladení příklonek na začátek věty , čímž se z nich stávají předklonky (<i>Se ti nedivim. Sem tam přece byl. Ste neviděli?</i>)	S&H 64–65 Čme 351	ano	4.2.4.9
méně časté používání podřadících spojek, častější používání souřadících spojek či spojení bez spojky (prostá juxtaopozice)	S&H 65 Čme 155	ano	
používání omezenější zásoby podřadících spojek (v mluvené češtině se např. příliš nepoužívají spojky <i>zatímco</i> , používá se <i>pokaždý, když</i> místo <i>kdykoli</i> apod.)	S&H 62 Čme 155	ano	
používání spojek ve významech, které jsou v oficiálním a psaném vyjadřování vyhrazeny spojkám jiným , např. <i>jak</i> ve významu <i>jakmile</i> (<i>Jak začne mluvit ten, tak du pryč.</i>); <i>jak</i> ve významu <i>pokud</i> (<i>Jak bude pršet, nepřidu.</i>); <i>když</i> ve významu podmínkovém a příčinném (<i>Když bydlí na druhým konci vesnice, nemůžu ho celej den hlídat.</i>) apod.)	S&H 61–62	ano	4.2.4.10
kladení větných konstrukcí za sebou bez explicitního vyjádření jejich vztahu (<i>už je po smrti, bylo mu šestašedesát roků, byl sem mu na pohřbu,</i>	Čme 155	omezeně	

<i>je to takový čtyry roky; a já sem mluvila se ženskejma, sázely stromky, měly takový rejče a motyky a to, a dostaly boty taky, já nedostala nic; silnici sem neviděla, tma byla)</i>			
nadměrné užívání zájmen (a částic), např. užívání zájmena ten pro odkazování (<i>Ta Marie přide zejtra.</i>), příp. podmětové užití zájmen (<i>Já nevím.</i>)	S&H 66, 63 Čme 157, 351	ano	4.2.4.11
užití nesklonného co (případně jak) ve funkci vztažného zájmena (<i>stroj, co mu nikdo nerozumí; ten dům, co sem tam bydlel; ten stůl, jak tu byl včera</i>). Např. Šabach: <i>Takže sme vyklepali zbytek těch sraček z dýmek a s pocitem naprostého zhnusení nad tím, co sme to za dva blbečky, sme toho ten den nechali.</i> (s. 51) ⁸ Extrémně časté zejména v knize P. Hůlové.	S&H 63, 68 Čme 155	ano	-
užití nesklonného co jako tázacího zájmena (<i>Co si mám vzít za košili? Co si to zas říkal za blbosti?</i>) Např. Berková: <i>Co ty seš zač?</i>	S&H 63	ano	
užití nesklonného co ve významu proč (<i>Co brečíš?</i>)	S&H 63	omezeně	
užití počátkového tak – ve zkoumané literatuře časté, např.: <i>To kdyby Němci tušili, tak snad dědečka pustili.</i> (Moc, s. 16); <i>Když já přijel, tak jsem věděl.</i> (Hůlová, s. 35); <i>Kdyby se čistě hypoteticky změnil režim, jako že se nikdy nezmění, tak tenhle chlap si už ani neškrtně, že?</i> (Pilous, s. 203); <i>Já když si ji uvědomím, tu svoji samotu, tak normálně brečím a chce se mi pít...</i> (Berková); <i>Kdysi byl posedlej Johnem Lennonem a vším, co s ním souvisí, a tak, ačkoliv má zrak jako ostříž, tak nosil brejle s kulatejma obroučkama a symbolickou jednou dioptrií na dálku.</i> (Šabach, s. 34); a mnoho dalších.	S&H 63 Čme 155	ano	-
nedokončené výpovědi (nedokončování syntaktických konstrukcí: <i>tak to si můžeš myslet že to... jako dneska se pamatuju když...</i>) Např. Pilous: <i>Ale to snad ne... já myslím... zatrplost je asi zbytečně silný slovo, strejdo, takhle bych to nenazýval... jde spíš o takový ty drobnosti, znáš to...</i> (s. 117)	S&H 61 Čme 155 Čech 381	omezeně	-
vyšinutí z vazby (anakolutové konstrukce), např. <i>ve většině případech, v půli cestě, k Palackému mostu</i>	S&H 61, 65 Čme 154 Čech 381	nenalezeno	-
absence přechodníků	S&H 65	do značné míry, ne zcela	4.2.4.12
Ostatní, vzhledem ke své povaze okrajovější jevy:			
vyjadřování futura pomoci přítomného času (<i>Zeitra tam jedu. V pátek mám službu.</i>)	S&H 67	omezeně	-
používání tvarů budoucího času pro vyjádření nejistoty (<i>To nebude on. To bude tak deset metrů.</i>)	S&H 67	omezeně	-
nedodržení shody v rodu jako prostředek expresivního zdůraznění (<i>Kluku pitomá! Dědku ješitná!</i>)	S&H 68	omezeně	4.2.4.13
opisný rozkazovací způsob (<i>Pojď to udělat. Koukej zmizet.</i>); užití 1. osoby oznamovacího způsobu místo tvarů rozkazovacích (<i>Tak nečumim a dělám!</i>)	S&H 63	omezeně	4.2.4.13
vyjadřování vztahů pomocí dalších prostředků typických pouze pro mluvené projevy, např. vyjádření podmínky neskutečné pomoci infinitivu (<i>Vědět, že tam budeš, tak bych to přines.</i>) nebo vyjádření přípustky pomoci jak (<i>Jak umí hledat, tak za celý den nic nenašel.</i>)	S&H 62	omezeně	4.2.4.13

Tabulka 4: rysy mluvené češtiny na rovině syntaktické

4. Stylizace mluvené češtiny v literatuře

Mluvenostní jazykové prostředky nejsou v české literatuře ničím novým – najdeme je už v literatuře středověké. V 1. polovině 14. století v divadelní hře *Masti káň* hovoří postavy běžným jazykem s vulgárními prvky a germanismy. Nespisovná mluva slouží k charakterizaci postav nižšího stavu, k naznačení jejich lidového původu (Junková, 2004, s. 345). V době

⁸ Příklady z excerpaných knih a stránkování uvádíme pouze u bodů, k nimž nepřidáváme referenci na podrobnější rozbor.

obrozenecké zase auto i užívali nespisovné prost edky ve snaze p eklenout propast mezi jazykem spisovným a lidovým (Junková, 2004, s. 345). V 19. století mnozí auto i užívají ná e ní prost edky, jimiž charakterizují postavy a prost edí (B. N mcová, K. Sv tlá, T. Nováková, A. a V. Mrštíkové). Ve 2. polovin 19. století užíval mluvený jazyk Jan Neruda jednak jako charakteriza ní prost edek, jednak jako prost edek, který m l sblížit autora se tená em (Junková, 2004, s. 345).

Soustavn ji užíval prv k obecné eštiny k charakteristice ú astník dialogu jako první K. M. apek-Chod (Sgall, Hronek, 1992, s. 117). V Haškov Švejkovi se pak na po átku 20. století objevují mluvenostní prost edky i v e i autorské. Ve 20. a 30. letech významn obohatil jazyk postav o mluvené prvky Karel apek, lexikální prvky obecné eštiny, slangu a argotu se objevují i u postav Karla Polá ka, Eduarda Basse a ady dalších autor první republiky (Sgall, Hronek, 1992, s. 117).

Po druhé sv tové válce nejvýrazn ji s prvky mluvenosti pracují J. Škvorecký (*Zbab lci, P íb h inženýra lidských duší*) a B. Hrabal (*Tane ní hodiny pro starší a pokro ilé*). Radikáln jší prvky mluvenosti však d íve než v dílech p vodních autor (s výjimkou Škvoreckého *Zbab lc*) pronikaly do eské literatury v p ekladech. Jmenovat lze nap íklad *Zb silý život* P. P. Pasoliniho v p ekladu R. Krátkého (1965), *Osam lost p espolního b žce* A. Sillitoea v p ekladu J. Škvoreckého (1965), *Prezydenta Krokadyl* W. Millera v p ekladu J. Škvoreckého (1963) s redakcí J. Zábrany, *Kdo chytá v žit* J. D. Salingera v p ekladu L. a R. Pellarových (1960), *Neónovou divo inu* N. Algrena v p ekladu F. Jungwirtha a J. Zábrany (1969) i Queneauovu *Zazí v metru* v p ekladu Z. P íbyla (1969) (Ouedník 2005, s. 14⁹).

Substandardní prvky byly d íve v literatu e užívány hlavn k charakterizaci postav, p í emž pásmo e i postav bylo od autorské e i odd leno. S tím, jak sou asná um lecká literatura stírá rozdíly mezi autorskou e í a e í postav, dochází v literárním jazyce k mnoha míšením, k amalgamování promluv autora, vyprav , postav, a tedy k neomezenému experimentování se srážením vysokého a nízkého, psaného a mluveného, spisovného a nespisovného na ploše jedné promluvy – dnes už tedy nelze tvrdit, že ta í ona jazyková varianta charakterizuje e vyprav e a jiné jsou zase využity k charakteristice jednotlivých postav (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 50). V sou asné próze se napodobení rys spontánní mluvenosti rozvíjí do té míry, že se stává tv r ím literárním principem rovnocenným tvorb p iznávající inspiraci psaností, ne-li principem p evažujícím (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 12).

⁹ Roky vydání překladu jsme upravili podle katalogu Národní knihovny (http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck).

K **sou asným** spisovatel m (posledních zhruba dvaceti let) výrazn využívajícím prvky mluveného jazyka p nejmenším v dialogích pat í, krom autor , jejichž knihy analyzujeme v této práci (Alexandra Berková, Iva Pekárková, Jáchym Topol, Petra H ůlová, Ji í Pilous, Michal Viewegh, Petr Šabach, Stanislav Moc, Emil Hakl, Jaroslav Rudiš), nap íklad Jan Pelc, Marian Palla, Vladimír Pavlovi , Jakub eška, Jan Vrak, Radka Denemarková, Sylva Fischerová, Kate ina Tu ková, V ra Nosková, Svatava Antošová, Darek Šmíd a mnoho dalších. Se specificky moravskou podobou nespisovnosti se setkáme nap íklad v knihách Edgara Dutky, Zdeny Kolá ka i Ivana Landsmanna (Mareš, 2004, s. 342–343 a mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 353–354).

4.1. Stru ný popis analyzovaných knih p vodní eské beletrie

Cílem první ásti naší práce je pokusit se zjistit a popsat, jaké prost edky pro stylizaci mluvenosti používají sou asní auto i p vodní eské literatury.

Z literatury posledních zhruba dvaceti let jsme vybrali deset knih, ve kterých se výrazn projevuje stylizace mluveného jazyka:

	autor	rok nar.	věk ¹⁰	název knihy	rok vyd. ¹¹
1	Alexandra Berková	1949	44	Utrpení oddaného Všiváka	1993
2	Iva Pekárková	1963	30	Kulatý svět	1993
3	Jáchym Topol	1962	33	Anděl	1995 ¹²
4	Michal Viewegh	1962	36	Zapisovatelé otcovský lásky	1998 ¹³
5	Stanislav Moc	1945	58	Upadlí vlastenci aneb Český wake	2003
6	Jiří Pilous	1958	46	Se srpem v zádech aneb Malé dějiny posranosti	2004
7	Petr Šabach	1951	53	Ramon	2004
8	Petra H ůlová	1979	26	Cirkus Les mémoires	2005
9	Emil Hakl	1958	52	Pravidla směšného chování	2010 ¹⁴
10	Jaroslav Rudiš	1972	41	Národní třída	2013

Tabulka 5: analyzované knihy původní české beletrie

Níže velmi stru n shrnujeme obsah analyzovaných knih.¹⁵ V následující kapitole 4.2 pak rozebereme jednotlivé postupy užit é pro stylizaci mluveného jazyka v uvedených knihách. Zjišt ní z této kapitoly nám budou sloužit jako jedno z východisek pro analýzu p eklad v kapitole 6.

¹⁰ Věk autora v době prvního vydání knihy.

¹¹ Zde uvádíme rok prvního vydání dle online katalogu Národní knihovny ČR (http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck).

¹² V této práci analyzujeme vydání z roku 2000. Český národní korpus pracuje s verzí z r. 2006.

¹³ V této práci analyzujeme vydání z roku 2003.

¹⁴ V této práci analyzujeme elektronickou verzi z roku 2011.

¹⁵ Využíváme i informací z obálek a anotací knih.

Alexandra Berková – Utrpení oddaného Všiváka:

Název knihy Alexandry Berkové *Utrpení oddaného Všiváka* je aluzí na Goethovo *Utrpení mladého Werthera*. Autorka p edstavuje své vid ní sv ta a lidského života voln plynoucím textem, v n mž se prolínají pasáže filozoficko-reflexivní s bezprost edním a primitivním prožitkem skute nosti. Z ráje je vyhnán vyvolený Všivák, aby putoval sv tem, zažíval jeho nedokonalost, poznal smutek a bídu a p ekonával je, protože jen v p emáhání protivenství je cesta vp ed. V proudu textu se prolínají pasáže psané pseudobiblickým jazykem, napodobujícím rytmus Starého zákona (vyb hla z domu žena, hlasit ho ekujíc; o své veliké touze a lásce jí vypráv l, její t lo chvále, a své p edstavy lí e; A neušet il nikoho, š asten ve své zlob , t ebaže mnohý na kolena klesna ruce sepjal a prosil...; ó pomoz mi, cizin e...; tys mnoho krajin prošel; apod.), s místy zcela ordinárními. Specifický humor díla asto vzniká práv z kontrastu obou stylových vrstev:

Ten lov k byl velmi š asten, že ji má: kupoval jí všemožné dary, nosil vybranou krmí a ve spole nosti se kasal, jakou má skv lou a krásnou ženu.

*Jak poznáš sv tlo, neznaje tmy? Jak poznáš dobro, neznaje zla? aha?
nepoznáš – nevíš. Protože jsi blbej.*

Dy ty to ani poznat nechceš, Všiváku, p iznej to!

*odpus nám naši špatnost, v níž nezkušení setrváváme,
jakož i my si ji odpouštíme, ubozí a slabí –
– ale my už sme holt takoví – co si na nás vezmeš –
kníže náš!*

slunce našich dn !

p imluv se za nás!

*dy se na nás podívej: naše ženy jsou ím dál t hotn jší,
naše d ti cht jí ještě dražší hra ky, naše huby cht jí žrát a v t le síly není
ach ouvej, sluné ko naše!*

spáso!

p imluv se za nás!

že to s Nejvyšším zas n jak srovnáš –

dy ty to s Ním tak p kn umíš –

to by žádněj z nás nedokázal –

tak ho ukecat –

jako ty –

vykupiteli!

p imluv se za nás!

e e dy ty seš muj jedinej kámoš, ty vole!

Iva Pekárková – Kulatý sv t:

Kulatý sv t je p íb h cesty mladé ženy do emigrace – lí í život v rakouském uprchlickém lágru, kde vyprav ka spolu s dalšími echy a cizinci eká na povolení vycestovat do své kone né destinace.

P estože vypráv ní v první osob je asto (ne vždy) v zásad spisovné (zejména úvodní pasáž *Za átek* od s. 7), dialogy jsou psány velmi nekonven ním jazykem. Obecn eské a vulgární lexikum však najdeme i v ad pasáží vypráv ní 1. osoby.

Fonologické a morfologické zm ny se objevují v promluvách tém všech postav – v etn promluv cizinc pronášených jiným jazykem než eštinou:

„Všichni t strašn vobdivujem,“ ekl mi Kurd Ás pracnou angli tinou. (s. 26)

Podobn v promluv studenta z Kurdistanu (hovo ícího „mizernou angli tinou“): *Dana m chytil pod krkem. „Já nejsem žádnéj Arab!“ za val a p iškrtil m . „Já jsem Kurd. A esli ešt n kdy ekneš, že sem Arab, zabiju t !“ (s. 25)*

„Jak bysem mohl mít albánskej pas, když v Albánii pasy nemáme? Z Albánie se jenom utíká – a mn , mn se to poda ilo!“ Ten rozhovor byl vedený na jeho stran lámanou srbocharvátštinou a na mé jakýmsi univerzálním slovanským jazykem, vyvinutým pro pot eby lágru. (s. 68)

Jáchym Topol – And l:

And l je novela o osudu mladého muže, narkomana, který se pohybuje v prost edí smíchovské tvrti And l, procházejícím dramatickou prom nou 90. let 20. století.

Knih je vypráv na ve 3. osob , ale asto se v ní prolíná pásmo vyprav e a postav, dialogy nejsou graficky odd leny od ostatního textu.

Michal Viewegh – Zapisovatelé otcovský lásky:

Zapisovatelé otcovský lásky je kniha o vztazích v sou asné rozvedené rodin vid ných o ima otce, syna a dcery. St ídají se kapitoly psané synem, který si rád zapisoval už od d tství, dcerou Renátou a otcem, píšícím zápisky z rodinného života na společné dovolené vícemén z donucení, na p ání Renáty. Jazyk vypráv ní syna, obsahující etné prvky mluvenosti, kontrastuje se zpravidla spisovným jazykem Renáty a neobratným jazykem otce, vojáka z povolání, jemuž psaní p íliš nejde, na zápisky si chce ud lat „osnovu“, jakou zná ze

školního slohu, a za každý expresivn jší výraz se p edem omlouvá (*ve chvílích, kdy mám s prominutím nervy v kýblu* – s. 30; *ekla mi, a se na osnovu s prominutím vykašlu a píšu prost o tom, co si z jejího d tství pamatuji* – s. 39; *mám proto na sebe trochu vztek, že jsem se tehdy staral o takové s prominutím blbosti* – s. 40; aj.).

Stanislav Moc – Upadlí vlastenci aneb eský wake

Pepík Máca, dospělý mladý muž upoutaný na invalidní vozík, v knize líí osudy své rozv tvené rodiny. Kv li jeho postižení ho celá rodina považuje za velké nemohoucí dítě – on však velmi citliv a ost e vnímá zm ny ve svém okolí.

Mluvenost se projevuje zpravidla jen v p ímé a nevlastní p ímé e i, ve vypráv ní v tšinou jen místy na úrovni lexika.

Ji í Pilous – Se srpem v zádech aneb Malé d jiny posranosti

V rámci osobních vzpomínek vyprav e, nejprve školáka, gymnazisty, vysokoškoláka a posléze u itele, líí autor se sarkasmem a ironií celkovou společenskou atmosféru 60., 70. a 80. let 20. století.

Petr Šabach – Ramon

D j úsm vného p íb hu se odehrává v Kozlod jíh, smyšlené vesni ce, kde na sebe u studánky se zázra nou vodou narazí šestnáctiletý chlapec, za ínající literát, a doktor, tane ník a šaman v jedné osob – indián Ramon. Náhodné setkání p eroste v p átelství na celé léto. Vyprav humorn líí nejen zážitky s Ramonem, ale vypráví i o své rodině a obyvatelích Kozlod j.

Petra H lová – Cirkus Les mémoires

V knize, odehrávající se p evážn v New Yorku, se proplétají osudy n kolika p ist hovalc – Terezy, která do New Yorku p ijela vydat knihu svých fotografií, Peršana Ramida, Terezina strýce Rudolfa, jenž do New Yorku kdysi uprchl z komunistického eskoslovenska, a Charila, který tam p ijel s cirkusem Les Mémoires, aby se stal kouzelníkem.

Knih je vypráv na ve 3. osob , ale op t se velmi ásto prolíná autorská e s vnit ními monology postav a p ímá e není od vypráv ní graficky odd lena.

Emil Hakl – Pravidla sm šného chování

Autobiografický román je rozd len do t í ástí: v první se vyprav spolu se dv ma mladšími známými, Murgym a Rulpem, vydává na let na paraglidu. Unášený v trem nad m stem Louny a jeho okolím sleduje krajinu pod sebou a vzpomíná na zážitky ze svého života.

Ve druhé ásti autor zaznamenává záv re né okamžiky života svého otce. V poslední ásti s Murgym a Rulpem odcestuje do Rumunska s urnou s popelem svého otce, který si p ál být po smrti vysypán do mo e.

Mluvenostní stylizace se v dialozích projevuje na všech rovinách, v etn fonologických a morfologických zm n, ve vypráv ní v ich-form se v tšinou omezuje na rovinu lexikální.

Jaroslav Rudiš – Národní t ída

Románová novela *Národní t ída* je monolog pon kud zatrpklého muže, který pou uje svého dosp lého syna o tvrdé realit život. Vyprav ěl, zvaný Vandam, žije osam le kdesi na chátrajícím panelákovém sídlišti a jeho jedinou radostí je každodenní návšt va zdejší hospody zvané Severka. Vandam v sv t se omezuje na posilování, sídlišť , Severku (chvilkov i na zdejší íšnici Lucku) a vojenskou historii starých Germán . Nejd ležit jší je pro n j být fyzicky silný, neustále cvi it. „Musíš cvi it. Musíš bejt silnej,“ nabádá Vandam stále dokola svého již dosp lého syna z nevyda eného manželství, k n muž v duchu promlouvá a udílí mu rady a pokyny do budoucnosti, v níž se podle n j uplatní pouze mimo ádn odolní jedinci. Jelikož „mír je jenom iluze, protože my sme po ád ve válce“ a je t eba být p ipraven, až „to zas bouchne“. Vandam má utkv lou p edstavu, že cosi brání („tohle sídlišť“) a že musí každého „pou it o život“. Je fanatik, který neváhá bezd vodn zmlátit lov ka na setkání. Dokud nenarazí na siln jšího, který zmlátí a pou í o život jeho.

Vandamovy promluvy se velmi ásto skládají z krátkých, úse ných, nerozvitých v t a ásto se v nich opakují slova i ásti v t (n kdy v celé knize až 40krát, nap . fráze *Valej do tebe, že...* nebo výraz *cajk*) – podobn jako má utkv lé p edstavy, má i omezený a opakující se slovník.

4.2. Rozbor jednotlivých jev a jejich výskyt v p vodní eské literatu e

Mluvený jazyk v beletrii není totožný se skute ným mluveným jazykem – jde o jazyk stylizovaný. V této kapitole se v nuje tomu, jakých prost edk užívají pro stylizaci mluveného jazyka auto i p vodní eské literatury.

Výskyty jednotlivých jev v p vodní eské literatu e jsme zjiš ovali na vzorku výše uvedených deseti knih, a to jednak analýzou integrálních verzí text a jednak vyhledáváním v korpusech. Všechna zjišt ní uvádíme v len ní na jednotlivé jevy fonologické, morfologické, lexikální a syntaktické.

Pokud jde o **korpusovou analýzu**, osm z deseti knih bylo zpracovááno pomocí eského národního korpusu: knihy *Utrpení oddaného Všiváka*, *Upadlí vlastenci*, *Se srpem v zádech*, *And l* a *Cirkus Les Mémoires* v korpusu SYN2010, knihy *Ramon* a *Zapisovatelé otcovský*

lásky v korpusu Intercorp_cs, verze 6 (v korpusu SYN2010 tyto knihy nejsou) a kniha *Kulatý sv t* v korpusu Jerome (v SYN2010 ani v korpusu Intercorp kniha není). Tituly *Národní t ída* a *Pravidla sm šného chování* žádný z korpus NK neobsahuje, proto jsme elektronické verze t chto knih zpracovávali pouze ve voln dostupném korpusovém nástroji AntConc, z ehož ovšem vyplývají určitá omezení – v AntConc například nelze vyhledávat podle morfologických zna ek (tag) a rovn ž nelze vyhledávat lemmata, ale pouze slovní tvary, protože b žn dostupnými nástroji není možné provést eskou lemmatizaci vlastního textu. Texty vyskytující se v NK jsou lemmatizovány a morfologicky ozna kovány.

eský národní korpus je ve ejnosti p ístupný nástroj umož ůující rozsáhlou korpusovou analýzu text . Jedním z omezení NK však je, že obsahuje určit é procento chyb v morfologickém zna kování a lemmatizaci, protože tyto operace jsou provád ěny automatickými nástroji, nikoli ru n . Přesná chybovost známa není, odhady chybovosti se pohybují kolem 4–5 % (Hnátková, K en, Procházka, Skoumalová 2014, s. 162). Zjišt ěné chyby jsme p ed syntézou do tabulek opravovali, p esto však nemohly být ru n opraveny všechny, zejména v p ípadech, kdy se analyzovaný jev týká stovek i tisíc výskyt (p edevším jevy morfologické, zejména koncovky p ídavných jmen).

U každé tabulky, která je výsledkem korpusové analýzy, uvádíme v poznámce pod árou použitý dotaz (vzorec), a všude, kde je to možné, rovn ž p ímý odkaz na výsledky z korpusu. Dotaz lze vždy zobrazit i z odkazu na výsledky p ímo v NK – klikutím na Konkordance – Popis dotazu.¹⁶

Všechny p íklady citované v tabulkách lze v korpusech dohledat, je však třeba vzít v úvahu, že v korpusu je p ed interpunkcí vždy mezera, tedy pokud je v p íslušném korpusu NK do vyhledávacího okna zadána v ta nebo ást v ty bez mezer p ed árkami, te kami apod., korpus daný úsek nenajde. Dále, pokud je vyhledáváno pomocí atributu *word* (na rozdíl od atributu *lemma*), najde korpus p í zadání slova s malým po áte ním písmenem pouze výskyty, jež jsou v korpusu s malým písmenem (tedy ne například slovo stojící na začátku v ty), a naopak.

Tam, kde je to ú elné, uvádíme pod tabulkou kv ěli se azení výskyt i ukazatel i.p.m. (po et výskyt na milion), který umož ůuje porovnávat nestejn velké korpusy (podrobn ě viz Seznam použitých zkratek a pojm).

Cílem práce však není přesná kvantitativní analýza výskytu daných jev v literatu e i dokonce kvantitativní porovnávání díl p vodní eské literatury s p eklady. Chceme zejména

¹⁶ Pro zobrazení dotazu je však potřeba se do korpusu přihlásit. Odkaz na výsledky (zobrazení vyhledaných výrazů včetně větného kontextu) funguje i bez přihlášení.

V případě lexikálních germanismů (kapitola 4.2.3.4), kde bylo vyhledáváno 620 germanismů velkým počtem rozsáhlých vzorců, uvádíme v práci pouze odkazy na výsledky, odkud je možné přímo v korpusech ČNK vždy zobrazit i příslušný dotaz.

zjistit, jaké prost edky sou asní auto i pro stylizaci mluveného jazyka v literatu e používají, jak se konkrétn tyto prost edky projevují a jaká je p ibližn míra jejich užití – zda jde o jevy okrajové, i naopak velmi frekventované a b žné prakticky u všech (zkoumaných) autor .

V tabulkách zejména v ásti syntaktické, kde u citovaných v t uvádíme stránkování, uvádíme u Haklovy a Rudišovy knihy nikoli íslo stránky, ale íslo tzv. *Kindle location*, protože jsme pracovali s elektronickou verzí knih. Kniha Alexandry Berkové stránkování neobsahuje – ísla stránek tedy neuvádíme.

Naše zjišt ní jsou p irozen omezena tím, že analyzujeme pouze vzorek deseti knih. Bylo by možné provést daleko širší korpusovou analýzu a zahrnout do ní nap íklad veškerou eskou beletrii posledních dvaceti let obsaženou v eském národním korpusu, i analyzovat pomocí korpus p eklady z francouzštiny (po et sou asných francouzských knih s výraznými prvky mluvenosti nacházejících se v korpusu Intercorp je však pom rn omezený), p ípadn z jiných jazyk , nebo nap íklad porovnávat stylizovaný literární jazyk se skute nou mluvenou eštinou (korpus ORAL2013). Takový výzkum však již svým rozsahem p esahuje rámec této práce. Zárove jsme preferovali do vzorku zahrnout pouze knihy, u nichž se m žeme op ít o vlastní etbu celého textu.

4.2.1. Rovina fonologická

4.2.1.1. Protetické v

Užívání náslovného v u základ slov za ínajících na *o-* bývá uvád no jako jeden z výrazných znak obecné eštiny. Ve skute ném mluveném projevu se s ním setkáváme velmi ásto. Oproti literárním text m však ve skute ných promluvách nemusí být opozice *vo-/o-* vždy z etelná a jednozna ná. Bermel (2001) zmi uje studii Ch. Townsenda o variabilit iniciálního v v pražské mluv , podle níž iniciální v m že být ve skute nosti vysloveno n kdy velmi siln , ale jindy tak jemn , že si jej p íliš nevšimneme. eská písmena však nedisponují takovou škálou možností, takže autorovi beletristického textu zbývají jen dv možnosti: napsat v, nebo jej nenapsat.

Na vzorku deseti knih jsme zkoumali užití protetického v v literárním textu. V korpusech jsme ve vybraných deseti knihách p vodní eské literatury vyhledali všechna slova, která bu za ínají na *vo-*, nebo se v nich *vo-* vyskytuje po záporce *ne-* i po p edponách (*pro-*, *vy-*, *z-*, *po-*, *p í-*, *u-*, *o-*, *na-*, *roz-*).¹⁷ Z výskyt jsme poté vylou ili všechna slova, ve kterých

¹⁷ dotaz [word="(vo.*)|(Vo.*)|(((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz))vo.*)|(dovopravd.*)|(. *vosum.*)"] v příslušných subkorpusech (knihách), tzn.:

po áte ní (i po p edpon se vyskytující) v není protetické (*voda, vonící, vojenský, povolání, zvolit* aj.), a dále n kolik málo výskyt v p ípadech, kdy stejný tvar byl v n kterých výskytech tvar s protetickým v (p edložka *vod*), ale v jiných ne (*vod* jako tvar 2. p. mn. . slova *voda*). Výsledky shrnuje tabulka 6. P íkládáme rovn ž p ímý odkaz na vyt ídné výsledky z korpusu ¹⁸ v etn v tného kontextu, jež byly podkladem pro vytvo ení tabulky:¹⁹

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
von	34	10	14	7	24	2	21	2			114
voni	21	11	2	2	4	1	7	1			49
vona	19	12	3	4			4	1			43
vono	5	4	5	6	3		1	6	1		31
vonó		1					1				2
vonóó							1				1
vo	37		6	12	9	7	27	1	2		101
voč	1										1
vod	26	15		9	2	1	3				56
vode	1										1
voči	2	1	1	2		4	1				11
vočima	2		1			2					5
vočích	2										2
navoko	1										1
vočaři				1							1
vočí	1										1
voko			1								1
voku	1										1
vožrat	5										5
vožírat	2										2
vožral	1	1									2
vožralý	1						1				2
nevožereš	1										1
vožíral	1										1
vožralej		1									1
vožralejch							1				1
vožralejm									1		1
vožrali						1					1
vožralí	1										1
vožralosti	1										1
vožralou	1										1
vokna	1	2			2	1	1		1		8
voknem	1	1				2					4
vokno				3							3
voknama		1				1					2
dovopravdy	2					4					6
vopravdu	1	1			1	1			1		5
vopravdický						1					1

v SYN2010: [word="(vo.*)|(Vo.*)|((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz))vo.*)|(dovopravd.*)|(. *vosum.*)"] within <opus id="(utroddvs)|(vlasten)|(sesrpm)|(topandel)|(cirkuslm)"/>
v korpusu **Intercorp**: ... within <doc id="(Sabach-Ramon)|(Viewegh-ZapisovateleOt)"/>

v korpusu **Jerome**: ... within <opus id="svet"/>

¹⁸ Odkaz na (vyfiltrované) výsledky z korpusů ČNK (tedy bez Hakla a Rudiše, jejichž knihy v ČNK v současné době nejsou), včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~trXPHMmd;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~JFK2A8hp;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~i65dSO73;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

¹⁹ Tabulka je v tomto případě sestavena ze slovních tvarů, nikoli z lemmat (jako tomu většinou bude dále v případě lexika), protože při použití atributu lemma by tabulka místy působila nekonzistentně – některé tvary s protetickým v mají v ČNK lemma bez protetického v na začátku, jiné s protetickým v, navíc některá lemmata nejsou v základním tvaru (prvním pádě nebo infinitivu), např. lemma *vověří*.

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
vopravdovský	1										1
votevřít	2					1					3
votevírá	2										2
votevřou	1	1									2
nevotevřela	1										1
votevřela	1										1
votevřenou			1								1
votevřeným						1					1
votevři				1							1
vosum	2		1				1				4
šestavosumdesát	2										2
vosumnáct	2										2
vosumadvacet	1										1
vosumadvacítky	1										1
vosumdesát	1										1
vodpusťte		6									6
vodpuštění			1								1
vodpuštěním	1										1
vodpuštěním	1										1
vodešla				3							3
vodchod	3										3
vodejdem				1							1
vodchodem		1									1
votoč		2						1			3
votočí	1										1
votočil								1			1
votočíš	1										1
votočit							1				1
potravený	1			1							2
nevotravuj			1								1
přivotrávil	1										1
otravovat				1							1
otravu	1										1
otravujou				1							1
voba		1						1			2
vobě		1									1
voběma		1									1
vobojí	1										1
voboum				1							1
vobraz						1					1
vobrázcích				1							1
vobrazech						1					1
vobrázku	1										1
vobrazy	1										1
vodnýst	1		1								2
vodnesla	1										1
vodnesli					1						1
vodnesou		1									1
vodsad'				1					1		2
vocuť	1										1
vodsud	1										1
vodsud'						1					1
vodvez							1				1
vodvezeš	1										1
vodvezl	1										1
vodvezli	1										1
vod--vít ²⁰			1								1
vostatní	2		1			1					4
vostatníma						1					1
voblíct	1										1
voblíká						1					1

²⁰ Má-há-mo-ho, nenech mě vod-vízt do ne-mocnice, tam mě zabijo-hou, ne-nechá-há-vej mě samotný-ho...

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
voblíkej	1										1
voblíknu	1										1
nevobrátil				2							2
vobrátil				1							1
vobrátit			1								1
vocas	1					1					2
vocasa							1				1
vocasy	1										1
nevodjedu	1										1
vodjede	1										1
vodjela	1										1
vodjížděla	1										1
vodpočiň		1		1							2
vodpočinout	1										1
vodpočinul	1										1
vostrý							1		1		2
vostrá							1				1
vostrejma							1				1
vobalenou	1										1
vobalí	1										1
vobalím						1					1
vobejít	1										1
vobešel		1									1
vobešla	1										1
vobjasněj	1										1
vobjasnil	1										1
vobjasňujou	1										1
vobjevil	1					1					2
vobjevit				1							1
vobyvatelstva	1										1
vobyvatelů	1										1
vobyvatelům	1										1
vodkuď		2									2
vodkud	1										1
vodtáh				1							1
vodtáhnete	1										1
vodtáhnou				1							1
vokazovat	1										1
vokazujou	1										1
vokaž		1									1
vokolo	1	1		1							3
nevomdlíš		1									1
vomdlení		1									1
vomdlim		1									1
vomlácenin		1									1
vomlácenou					1						1
vomlácený					1						1
vomrknou	1										1
vomrknu						1					1
vomrknutý	1										1
vopatrný	2										2
vopatrnejm								1			1
vopice	1	2									3
nevopustíme				1							1
vopustil				1							1
vopustit	1										1
vyvoraná	1										1
zvorat	1										1
zvorat							1				1
vobdělával	1										1
vobdělávali	1										1
voběd	1										1
vobědu		1									1

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
vobejmi		1									1
vobejmout				1							1
vobtěžovat	1										1
vobtěžuju						1					1
vodebírat						1					1
vodebrala	1										1
vodchytli	1										1
vodchytanou	1										1
vodkašlal						2					2
vodkládá									1		1
vodkládaný									1		1
vodkrágoval						1					1
vodkrágluju	1										1
vodletovej	1										1
vodlítám	1										1
vodlifrovat	1										1
vodlifrjou	1										1
vodmítli	1										1
vodmítnou	1										1
vodřel	1										1
vodřenejma							1				1
vodtaď		1									1
vodtuď	1										1
vodvolával	1										1
vodvolávat	1										1
vojebal	1										1
vojebem							1				1
vomejvali	1					1					2
vopakuješ		1									1
zopakovat				1							1
voperaci		1									1
voperovat	1										1
vopilej	2										2
vosladěj	1										1
voslaději	1										1
voslavili						1					1
voslavu	1										1
vošklivý			2								2
vověří				1							1
vověřilo				1							1
voženil	1	1									2
nevochoříš	1										1
nevokrádá	1										1
nevozdobil						1					1
rozvohní	1										1
vobávat	1										1
vobčanství	1										1
vobčas		1									1
vobdivujem	1										1
vobdobí	1										1
vobdržel	1										1
vobepínaj						1					1
voběť	1										1
vobličejem									1		1
vobludo	1										1
vobnažim	1										1
vobnošenej						1					1
vobrovský	1										1
vobskakovali	1										1
nevobstál				1							1
vobyčejnej	1										1
vobzvlášť						1					1

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
vočmuchaš			1								1
vodborům			1								1
voddělat		1									1
vodečítá						1					1
vodfrčíš	1										1
vodhaduju						1					1
vodhalil							1				1
vodhazovat		1									1
vodhlídali									1		1
vodhoděj	1										1
nevodhodlala	1										1
nevodhrnou	1										1
vodírat	1										1
vodjakživa		1									1
vodjinud									1		1
vodlehčit						1					1
nevodložíš	1										1
vodmočuju	1										1
vodpaněnejch	1										1
nevodprásknou	1										1
vodprejskni				1							1
vodsouzenej	1										1
vodsrala					1						1
vodstavit					1						1
vodstěhovala		1									1
vodstrkuje						1					1
vodsune						1					1
vodtedřka		1									1
vodvážný						1					1
vodvlekli	1										1
vodvšude	1										1
vohejbaly						1					1
voholil						1					1
vohryzku	1										1
vohřátejch								1			1
vochmatávaj	1										1
vochráním	1										1
vochutnat				1							1
vojela							1				1
vokamžitě		1									1
vokatější		1									1
vokotila	1										1
vokoupat	1										1
vokrádá	1										1
vokusoval	1										1
volízla						1					1
vomejt	1										1
vomítky									1		1
vomotaji	1										1
vomrdám				1							1
vomrzelo	1										1
vopatřit	1										1
vopeřilo				1							1
voplácaně						1					1
voplách						1					1
vopovaž	1										1
vopožděnej		1									1
voprcal	1										1
vopřeš	1										1
vopuncije	1										1
zvorganizujem			1								1

Slovní tvar	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Topol Anděl	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
vořezanejma	1										1
voříšky						1					1
voslabí		1									1
vosmahlí	1										1
vosobnosti		1									1
vosprchovanej						1					1
voškrábu						1					1
voškubaly	1										1
vošoustů								1			1
vošukali	1										1
votetovali	1										1
votrháš				1							1
votročinu	1										1
votvírák							1				1
voželíme					1						1
CELKEM	320	104	46	77	51	65	82	17	14	0	776

Vel. korpusu	74 403	27 150	23 761	39 835	31 740	44 399	86 610	40 742	94 209	22 093	484 942
i.p.m.	4 301	3 831	1 936	1 933	1 607	1 464	947	417	149	0	1 600

Tabulka 6: protetické v

V tabulce jsme ponechali i n kolik málo slov, která se obvykle jinak než s protetickým v nevyskytují: *zvorat* ve významu zkazit, *vyvoraná* myš, *vošoust*, *vocas* (o lov ku).

V Haklov knize se protetické v objevuje výhradn v p ímé e i (v tšina výskyt) i v nevlastní p ímé e i. Ve vypráv ní 1. osoby není použito nikdy. V p ímé i nevlastní p ímé e i hojn užívají protetické v prakticky všechny postavy (krom otcovy p ítelkyn) – vyprav , jeho spole níci Murgy a Rulpo, vyprav v otec i vyprav ova p ítelkyn . Prakticky jen v dialozích užívají protetické v i Berková, Moc a Pekárková. Rovn ž v Topolov knize najdeme protetické v v tšinou jen v nevlastní p ímé e i.

U Pilouse a Šabacha se náslovné v n kdy objevuje i ve vypráv ní 1. osoby. Ve Viewegh knize je asté p edevším ve vypráv ní syna, najdeme jej i v dialozích.

H lová v knize *Cirkus Les Mémoires* užívá protetické v ve velmi malé mí e, v tšinou v nevlastní p ímé e i.

Zajímavé je – vzhledem k typu hlavní postavy a jazyku, jakým mluví – že Rudiš neuvžívá v *Národní t íd* protetické v nikdy. V *Nebi pod Berlínem*, jiné Rudišov knize, se p ítom náslovné v objevuje pom rn asto, p ínejmenším v dialozích. Není jisté, co je d vodem úplné absence protetického v v *Národní t íd* – zda závažnost tématu, obava ze zkarikování postavy, nebo do rozhodování vstupovaly ješt jiné faktory.

Nej ast ji se protetické v vyskytuje v krátkých slovech jako jsou zájmena *von*, *vona*, *vono*, *voni* nebo p edložka *vo*, kde ve zkoumaných knihách protetické v alespo místy užívají (krom J. Rudiše) p ínejmenším v dialozích prakticky všichni auto i. Dále je protetické v asté ve tvarech slov *voko*, *vokno*, *vodejít*, *votev ít*, *voto ít* a dalších b žn užívaných

slovech. Protetické v nep ekvapuje v substandardních výrazech jako *vožrat*, *vožralej*, *vodkráglomat* nebo *vojebat*, ale najdeme i tak neobvyklé a n kdy až humorn zn jící (asto z ejm zám m) výrazy jako *vosobnosti* (Hakl), *voperaci* (Hakl), *voperovat* (Pekárková), *vopuncije* (Pekárková), *vov í* (Topol) nebo *zvorganizujem* (Berková).

Pro p ekladatele m že být d ležitě nejen to, zda p i p ekladu text výrazn p íznakových z hlediska stylizace spontánní mluvy protetické v používat, ale i to, zda je pot eba být v jeho užívání konzistentní. Tohoto bodu se dotkla nap íklad polemika s kritikou p ekladu knihy Laurenta Quintreua *Hrubá marže* na internetovém portálu iliteratura.cz (B líková, 2009), kritizující nesourodé využívání prvk obecné eštiny v p ekladu: *Pokud se totiž p ekladatel rozhodl nap . používat protetické „v“, m l by se ho držet d sledn v celé promluv . Na s. 22 p ítom m žeme najít slovo „vodkejvám“, zatímco na stran následující se již vyskytuje výraz „okurkama“ i na str. 25 spojení „o tom žádná“. Lze se domnívat, že kdyby takovou promluvu pronášel jeden a tentýž lov k používající obecnou eštinu, protetické „v“ by použil i v t chto dvou p ípadech („vokurkama“, „vo tom žádná“). Problém vhodného používání protetického „v“ je však velmi složitý a m že být vnímán u r zných lidí odlišn . Je jasné, že jednotliví mluv í cítí jazyk subjektivn .*

D sledné užívání protetického v v p ekladu m že na druhou stranu velmi snadno posunout celkové nasazení textu do substandardn jší roviny, než je originál. Považovali jsme tedy za užite né (p estože jsme si v domi, že p ekladatel nemá stejnou volnost jako p vodní autor), se v rámci analýzy jazyka vybraných knih eských autor stru n dotknout i konzistentosti v užívání protetického v v domácí literatu e:

Analýza provedená na vzorku deseti knih sou asné p vodní eské literatury nepotvrzuje, že by auto i užívali protetické v konzistentn v celé knize. Konzistentní velmi asto nejsou ani v rámci jedné v ty – naopak se kumulování protetického v v jedné v t asto vyhýbají. Výjimkou je ve v tší mí e pouze Iva Pekárková, která v dialozích asto užívá protetické v v celé promluv ,²¹ jak bylo zjišt no vyhledáváním v korpusech.²²

²¹ V tabulce uvádíme pouze příklady. Odkazy na ostatní výskyty, kde je protetické v použito konzistentně v celé větě, v níž se objevuje dva- či víckrát (Pekárková 47 vět, Berková 7 vět, Topol 6 vět, Pilous 4 věty, Viewegh 3 věty):

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~LaVHXdOW;corpname=omezeni%2Fjerome;viewmode=sen>

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~gRlkWkKs;corpname=omezeni%2Fsyn2010;viewmode=sen>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~KlCrkqMo

²² dotaz: <s /> containing ([word="(vo.*)|(Vo.*)|((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz))vo.*"]][*word="(vo.*)|(Vo.*)|((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz))vo.*"]]) v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr – odfiltrování nerelevantních výskytů přímo v ČNK.

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Budu si muset <u>vopatřit</u> papír <u>vod</u> doktora .	Pekárková 12	x					
A podívali bysme se na všechny <u>vopravdovský vobrazy vod</u> Leonarda a na sochy <u>vod</u> Michelangela – copak se nepamatuješ?	Pekárková 13	x					
Tydlety fleky nejsou <u>vod</u> krve, to se nelekej, to je náhodou <u>vod</u> červeného vína, jak Božka především <u>vodjížděla</u> , tak sme tu měli <u>vodletovej</u> mejdan, víš.	Pekárková 49	x					
No a Rakušáci zastavěj, <u>vomrknou</u> si to, kluci jim v trikách schválně <u>vokazujou</u> svaly, a Rakušáci na ně vejraj, div že jim pysky <u>nevodhrnou</u> , aby se jim mrkli na zuby.	Pekárková 50	x					
Nó, <u>vonj</u> to Editě cálujou každěj měsíc, tak já to <u>vod</u> ní vezmu a pak to rozdělím.	Pekárková 66	x					
V krimu ho <u>votetovali</u> , kde jinde, že jó, no a <u>von</u> ted'ko vyhlíží jak modrý <u>vobdobí vod</u> Pikase.	Pekárková 87	x					
No a <u>vonj</u> se všichni <u>vostatní</u> muklově shromáždili <u>vokolo</u> , ten, co ho tetoval, ten na ně mrknul, a všichni ječejí:...	Pekárková 88	x					
<u>Von</u> jí <u>voprcal</u> , ať chtěla nebo nechtěla, načež jí bacil do hlavy, vzal jí peníze a utek.	Pekárková 88	x					
A tak si sballila ten svůj pytel <u>vod</u> brambor a <u>vodebrala</u> se tam bejvat.	Pekárková 121	x					
„Proto má taky jejich patronka svatá Barbora na všech dobovejch <u>vobrazech</u> zavřený <u>voči</u> . Nikdy jsi <u>vo</u> tom neslyšel?	Viewegh 123	x					
Venku je tma a pod <u>voknama</u> každou chvíli hulákaj <u>vopravdický</u> čerti.	Viewegh 104					x	
Já zatím <u>voškrábu</u> a <u>vobalím</u> tohodle leklýho hajzla.	Viewegh 107	x					
<u>Voni</u> ty nemocný sou děsně <u>vošklivý</u> . <u>Voni</u> teda vůbec lidi sou takový dost <u>vošklivý</u> , bych řek.	Berková		x				
Tohleto mi neříkejte, pane, tomu já nerozumim, a to mě sere, když tomu nerozumim; já vám ale něco řeknu, pane, tohle si myslej inteligentní lidi, že sou <u>vostatní</u> taky inteligentní, že se to dá naučit, bejt inteligentní, že to může každěj, ale <u>vonu</u> to tak neni, pane, to si jenom všichni ty inteligentní myslej!	Berková		x				
Tak jsem si řekla: <u>von</u> nestačí jeden blbec, <u>vonu</u> jich musí bejt hned tisíc?	Berková		x				
No jo ty vole, <u>von</u> je ten život fak jen <u>vo</u> tom jednom.	Pilous 226					x	
Nejenže ho <u>vovejla</u> , ale <u>von</u> si přide domu a domáhá se, abych mu to tolerovala.	Pilous 225	x					
<u>Von</u> snad musí psát furt <u>vo</u> tom jednom.	Pilous 11	x					
<u>Vodešla</u> mi, i <u>vod</u> Nadi.	Topol 98		x				
<u>Votevři</u> zas to <u>vokno</u> !	Topol 47		x				
<u>Vod</u> tý doby, co <u>vodešla</u> moje pani, mluvil nemilosrdně Machata na nic nechápajícího Jateka, tak pani Ljuba si mý Nadi hezky hleděla, to jo.	Topol 97		x				

Tabulka 7: protetické v užitě konzistentně v celé větě

asto jsou však naopak v jedné v t kombinována slova s protetickým v a bez n j,²³ jak rovn ž ukazují data z korpus :²⁴

²³ V tabulce uvádíme pouze příklady. Odkazy na ostatní výskyty, kde protetické v není užitě konzistentně v celé větě (Moc 9, Berková 5, Pilous 5, Topol 5, Hůlová 1, Viewegh 8, Šabach 5, Pekárková 14):

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~amT9rL1q;corpname=omezeni%2Fsyn2010;viewmode=sen>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~n2W5q3Lb;corpname=intercorp_cs;viewmode=sen

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~sYBR7qJ;corpname=omezeni%2Fjerome;viewmode=sen>

²⁴ vzorec: <s /> containing ([[word="(vo.*)|(Vo.*)|((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz)vo.*"]]*[word="[oO].*"]|([word="[oO].*"]]*[word="(vo.*)|(Vo.*)|((ne)|(Ne)|(pro)|(Pro)|(vy)|(Vy)|(z)|(Z)|(po)|(Po)|(při)|(Při)|(u)|(U)|(o)|(O)|(na)|(Na)|(roz)|(Roz)vo.*"]]) v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr.

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	protetická forma					
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
A <u>on</u> že ne, že si to musí rozmyslet, a fňuká a chce tu něco přinýst, tu něco <u>vodnýst</u> nebo poškrábat na zádech, <u>vobrátit</u> peřinu, vyčurát, napít a vynést nočník, sám chodit nechce, aby se nenamoh, tak nanejvětš nechat se povozit na trakaři, <u>obejet</u> náves anebo zahradu, aby skouknul, co všechno <u>opouští</u> , ale jinak, to <u>von</u> se šetří, dyť taky umírá, co ho znám, a to už je let, jenomže teď, když má tu šanci, tak ho najednou přepadla slabost a začal se bát...	Berková		x				
a najednou <u>on</u> se vám proti mně vztyčil – hlavu jako kůň – a na ní takový jakoby rohy – a kouká na mě těma svejma velkejma žlutejma <u>vočima</u> ...	Berková	x					
Dvacet vlastních dětí a čert ví kolik set nevlastních, dyť ty kam přijdeš, tam to svý semeno troušíš, všechno <u>vočmucháš</u> , na všechno vlezíš, to chceš <u>oplodnit</u> celej svět?	Berková		x				
<u>On</u> si to celej život chystal; šaty do rakve, <u>oslavný</u> projevy, muziku, hostinu, kytky a věnce, všechno si to dopředu objednal a zaplatil a <u>vo</u> jiným nemluvil, než jaký to bude, co farář, co plačky, co zádušní mše a jestli mu to bude v rakvi slušet – však na to prasklo pole i dům a věno dcer – ale <u>on</u> povídá: dcer můžu mít – che! – ale umřu jen jednou!	Berková		x				
Táta pak ještě řekl, že <u>von</u> se na celou restituci může vykašlat, že <u>on od</u> nikoho nic nechce, že chce jen svůj klid a aby ho všichni nechali bejt.	Moc 33				x		
Smlouvu na cukrovarský <u>vokna</u> máš <u>ode</u> mě, radnici jsem ti taky dojednal já a i ty práce, který sis dojednal sám, máš především proto, že se lidi bojejí mě a dobře vědí, že seš můj bratr!	Moc 86	x					
Vezli jsme s sebou kufry konzerv a kupovali jenom chleba, jinak bych si to nemohl dovolit, zuřil Dalibor, – zatímco kdejaká mastná huba <u>vod olivovýho oleje</u> si může přijet sem a má se tu jak prase v žitě!	Moc 74	x					
<u>Von</u> tenkrát mohl, protože byl na <u>okrese</u> bůh, teda soudruh Bůh.	Moc 52	x					
<u>Von</u> je strašně <u>opatřej</u> , víš, jen jednou jsem byla těhotná a musela jsem si to nechat vzít.	Moc 97	x					
...Lukášovi jednou nakukali, že před bouřkou bejavj ženský mimořádně nadržený a že na vás v některých případech dokonce samy zaútočej, samy na vás skočej, jak sou z toho hotový, a když Lukáš tuhle informaci zpracoval a směrem k sobě si z ní <u>odvodil</u> určitý věci, tak si řek, že za zkoušku nic nedá, jenže <u>ono</u> nic, a tak to zkusil podruhé, a pak už to zkoušel pořád a před každou bouřkou, která se <u>o</u> Kozloděje jenom <u>otřela</u> , a <u>vono</u> furt nic, a nakonec se z toho u něj vyvinula úplná posedlost.	Šabach 26					x	
To je bezvadný! zavyl sem v duchu. <u>Vono</u> mu tady de <u>o</u> kejhák a ptá se mě, jestli mám rád bondovky.	Šabach 92		x				
<u>Vona odjela</u> , zmizla mi, sakra, říká Jatek do vzduchu a nějak pevnějc se obepne blázineckým županem.	Topol 32		x				
Ne, řekl. Jestli to je <u>vono</u> , tak to chci <u>odnýst</u> , ať je mám z krku.	Topol 123		x				
To je <u>vod</u> tebe <u>opravdu obdivuhodný</u> .	Topol 100		x				
No... víš, Skunku, to je blbý, <u>vona</u> je vlastně mýho táty a <u>on</u> desky zásadně nepučuje.	Pilous 41	x					
<u>Voni</u> jdou sice prakticky po všem, ale tohle je pro ně <u>obzvlášť</u> choulostivý.	Pilous 145	x					
Třeba že když dostaneš do ruky samopal s <u>vostřejma</u> , změní se ti <u>osobnost</u> .	Pilous 238					x	
<u>Oni</u> tam mají dobrej socijál, socijál sekjúrity, víte, tak <u>voni</u> se bojejí, abyste jim tam třeba neštudoval.	Pekárková 32	x					
Ségra <u>vodsune</u> hrnky s kafem a <u>otevře</u> je.	Viewegh 54					x	
Je naštěstí <u>vosprchovanej</u> , ale bohužel se i <u>voholil</u> a nasmrđel tím příšerným Pitralonem F, kterej ve svý <u>omezeneosti</u> dodneška považuje za vrcholnej výrobek pánský kosmetiky a vůni všech vůní.	Viewegh 174					x	
Starej mládenec má holt svý pevný zvyky, takže Cindy a mně nezbejvá než čekat v <u>obýváku</u> a poslouchat, jak vedle v pokoji heká pod <u>votvřeným voknem</u> .	Viewegh 174					x	

Tabulka 8: kombinování slov s protetickým v a bez něj v jedné větě

Kombinování n kdy vyplývá z toho, že určitá slova jsou pro přidávání protetického v mén vhodná (*obzvlášť*, *osobnost*, *omezeneost* i v *obýváku*). Jindy ale auto i kombinují v rámci

jedné v ty nap íklad i osobní zájmena s protetickým v a bez n j (nap . první v ta Berkové, Moce, Šabacha, Pilouse a Pekárkové v tabulce 8). V n kterých v tách by p i d sledném užití protetického v mohla vzniklá aliterace p sobit až komicky (*vopravdovský vobrazy vod Leonarda*; podobn by p i d sledném užití protetického v zn ly pozm n né v ty z druhé tabulky: *To je vod tebe vopravdu vobdivuhodný.*; *mastná huba vod volivovýho voleje*).

Jestliže analyzovaní auto i nejsou „konzistentní“ v rámci jedné v ty, tím mén pak dodržují jednotu v celé promluv (nap . *Cindy a mn nezbejvá než ekat v obývákú a poslouchat, jak vedle v pokoji heká pod vovet enym voknem. Ob...as taky slyšíme, jak o sebe zazvon j inky.* – Viewegh, s. 174; *Nejradši mám, když chod j v zim , protože to jim pak m žu u dve í vodbírat ty ledový, vo avý kabáty a bundy. Nemáme s fot íkem na v šáku dost há k , a tak ty kabáty vždycky odnesu k sob do ložnice, hodím je na postel a potom si na n lehnu a vzdychám a d lám p íslušný kopula ní pohyby.* – Viewegh, s. 17; *Po ítal jsem, že Gábina p išla o n co d ív, a jdu teda vovet ít. Za dve ma ale nestojí Gábina, nýbrž jakejsi chlap a hned se hrne dál, a koliv ho nikdo dál nezval. Myslel jsem, že jde ode ítat plyn nebo tak n co, ale on si to bez zouvání namí il rovnou do obejvákú, sednul si klidn na gau a pravil, že mi p išel íct, že ta moje kniha je prej banální, ký ovitá, vulgární a psaná horkou jehlou.* – Viewegh, s. 119; *Von tenkrát mohl, protože byl na okrese b h, teda soudruh B h. Bylo to moc chytrý, to snad chápeš, protože on v tom posudku nelhal, byla to všechno pravda pravdoucí.* – Moc, s. 52; *Hlavní je nedat najevo, že o tom víš, pou oval Miguel Ramida. Dostaneš pivo, sendvi a n jaký natírání nebo škrabání vomítky, ale hlavn s t mahle musíš mluvit.* – Hlová, s. 134; *„Tohleto nem žeš, Ji í,“ šeptal rozrušen . „Von m zná. Je to komouš, ale s tím nic nenad lás. P ece nem žeš hrbatýmu íkat do o..í, že je hrbatej!“* – Pilous, s. 142; *...a asi tak za p l, spíš t i tvrt hodinky sem se znovu mrknul na ciferník a ono zase p l sedmý. [...] Teprve když sem se dal znovu trochu dohromady, tak sem se zase mrk na hodinky a vono zase p l sedmý, akorát že p l sedmý a p t minut.* – Šabach, s. 53–54) i dokonce v celém textu. O konzistentnosti lze mluvit snad pouze u Rudiše, který protetické v neužívá v bec, a p ípadn u Hakla, který jej užívá pouze v dialogích a tém vždy konzistentn v celé promluv (kombinuje pouze výjime n , pokud se protetické v do n kterého slova výrazn nehodí, nap .: *Von se narodil v místech, kde dneska stojí obchodní d m Kotva.* – loc 1501).

4.2.1.2. Diftongizace í, ý > ej v kmeni slova

astou samohláskovou zm nou, k níž dochází jak v kmeni slova, tak v koncovkách, je zm na í na ej (zejtra místo zítra, cejitit místo cítit apod.) nebo ý na ej (tejden místo týden, p emejšlet místo p emýšlet, vejška místo výška).

Pomocí korpusových nástroj jsme i výskyt diftongizovaného *ej* ov ili ve vybraných deseti knihách p vodní eské literatury.

V korpusech jsme vyhledali slova, v jejichž kmeni se vyskytuje *ej*. V p ípad korpus NK byly p ímo v dotazu²⁵ vylou eny nespisovné koncovky p ídavných jmen (ty analyzujeme zvláš v kapitole o morfologii), slovesné koncovky obsahující *ej*, slova s p edponou *nej-* a n která ástá slova obsahující *ej*, ve kterých nejde o samohláskovou zm nu (ve *ejný* apod.). Z nalezených výskyt byly poté vylou eny další slovní tvary (nezohledn né p ímo v dotazu), ve kterých se *ej* uvnit slova vyskytuje, ale nejde o samohláskovou zm nu (nap . *hejno*, *Korejec*, *lhostejná*, *nanejvýš*, *sebejistý*, *koktejl* aj.).

Výsledky²⁶ shrnuje tabulka 9.²⁷

V tabulce jsme ponechali i n kolik málo slov, která vznikla samohláskovou zm nou na *-ej*, ale ve spisovné variant se nikdy nebo v tšinou nepoužívají: *hejblata*, *vejtaha*, *vodprejskni*, *vyblejskaná*, *slejšák*, *brejloun*, *brejlounek*, *pejr* (ve významu *mít hlavu v pejru*), *zdejchnout se*, *vejlupek*, *strej ulínka*, *brejli ky a rejžák* (i když slova *výlupek* a *rýžák* ve *Slovníku sou asné eštiny* jsou).

Slovní tvar	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
bejt	72	94	39	53	16	17	31	17	18	16	373
nebejt	3	9	2			1	1			2	18
bejval	2	11	1				3				17
bejvalo	1	2	2			1	1				7
bejvaly	1	2	1		1						5
bejvaj			2		1						3
bejvali		2			1						3
bejvá			1					1			2
bejvávalo		1				1					2
nebejval	1		1								2
bejvala		1									1
bejvat							1				1
bejvává							1				1
nebejvalo		1									1
zbejvalo	2	7			1		1				11
nezbejvá		1			2		1				4

²⁵ dotaz [word=".+ej.+"&word!="(.*ejch)|(.*ejm)|(.*ej)|(nej.*)"|(Nej.*)"|(jej.*)"|(Jej.*)"|(stej.*)"|(Stej.*)"|(obličej.*)"|(Obličej.*)"|(.*ejte)|(.*ejme)|(.*obyčej.*)"|(Obyčej.*)"|(.*zřejm.*)"|(Zřejm.*)"|(.*ejní.*)"|(.*ejší.*)"|(.*ejí)|(.*ejít)|(.*ejma)|(.*eju)|(.*eji)|(.*ejc)|(.*ející.*)"|(.*veřej.*)"|(Veřej.*)"|(přeje.*)"|(odej.*)"|(obej.*)"|(.*kolej.*)"|(zejména)|(Zejména)|(švej.*)"|(Švej.*)"|(hok ej.*)"|(Hokej.*)"|(.*fejeton.*)"|(Fejeton.*)"|(.*rejd.*)"|(.*nejist.*)"|(Nejist.*)"|(přejmenov.*)"|(Přejmenov.*)"|(.*prodej.*)"|(Prode j.*)"|(esej.*)"|(Esej.*)"|(olej.*)"|(Olej.*)"|(přinej.*)"|(Přinej.*)"|(.*eje)|(.*ejete)"] v příslušných subkorpusech (knihách)

²⁶ Odkaz na vyříděné výsledky z korpusů ČNK (tj. bez Hakla a Rudiše) včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~J0tPAqTT;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intrcorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~j6CJ900s;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~0sof9Rrk;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

²⁷ V tomto případě bohužel bylo třeba tabulku vytvořit ze slovních tvarů, nikoli lemmat (v důsledku čehož nevidíme na jednom řádku sečtené veškeré tvary téhož lemmatu, např. *tejden*, ale na separátních řádcích tvary *tejden*, *tejdny*, *tejdnů* atd.), protože při použití atributu lemma by tabulka byla místy matoucí a působila nekonzistentně. (Např. tvar *cejtil* má v korpusu lemma *cejtit*, zatímco *vycejtil* má lemma *vycítit*, *bejt* má v některých případech lemma *bejt* a jindy *být*, *vejš* má lemma *vysoko* apod., kromě toho některá lemmata nejsou v základním tvaru – je tomu tak zejména u nepřiliš běžných slov, která pravděpodobně při lemmatizaci nebyla nalezena ve slovníku).

Slovní tvar	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
zbejvá	1	2					1				4
nezbejvalo		2									2
zbejvaj	1										1
zbejval	1										1
zbejvala		1									1
zbejvaly	1										1
bejvalá						1	1				2
bejvalýho	1				1						2
bejvalý			1								1
nebejvalou					1						1
zabejvat	1	2									3
zabejvali		1	1								2
pobejt								1			1
pobejval			1								1
pobejvat	1										1
odbejt		2									2
příbejvajícím		1									1
příbejvalo	1										1
bejvák						1					1
dobejval		1									1
přebejvám		1									1
ubejvalo	1										1
tejden	18	16	1		3	1	4	1			44
tejdnů	11	4			1		2				18
tejdny	11	1			1						13
tejdně		9			1	1	1				12
tejdnech	8	2			1	1					12
tejdne	3	4									7
tejdnem	1	2									3
tejdnu	1	1			1						3
celotejdenní	1										1
cejtil	20	1	2		1	4	1	1			30
cejtit	9	1	2		5		1				18
cejtila	12										12
cejtí	4		1	1		1					7
cejtim	1	1			3		1	1			7
cejtěj	2		2								4
ucejtil	2		1			1					4
ucejtila	3										3
necejtil	1	1									2
vycejtil			2								2
cejtění							1				1
cejtilo	1										1
cejtily	1										1
cejtím			1								1
cejtíš						1					1
cejtíte					1						1
necejtěj						1					1
necejtila	1										1
necejtim		1									1
necejtíte					1						1
vcejtí			1								1
vcejtil			1								1
vcejtit			1								1
vycejtila	1										1
vycejtily	1										1
vycejtíte			1								1
přemejšlel	13	2	7		2						24
přemejšlela	12						1				13
přemejšlení	8	2									10
přemejšlet	8										8
přemejšlim		4									4
přemejšlím					1	1	1			1	4

Slovní tvar	Hůlová	Pilous	Šabach	Rudiš	Viewegh	Topol	Pekárk	Berková	Hakl	Moc	CELKEM
	Cirkus	Se srp	Ramon	Národní	Zapisov	Anděl	Kulatý	Všivák	Pravidla	Vlasten	
vymejšlel	1	3									4
vymejšlet	1		1				1				3
nepřemejšlel	2										2
přemejšlíte		1	1								2
vymejšlela	2										2
vymejšleli	2										2
zapřemejšlela	2										2
domejšlel			1								1
domejšlení			1								1
domejšlet		1									1
domejšlí		1									1
nepřemejšlí		1									1
nepřimejšlim		1									1
pomejšlela	1										1
promejšlel	1										1
přemejšleli	1										1
přemejšlí					1						1
rozmejšlel			1								1
rozmejšlim		1									1
vymejšlí	1										1
zamejšlel	1										1
zapřemejšleli	1										1
kejval	1		6								7
pokejval	4		3								7
pokejvala	4		1								5
kejvnul	2					1					3
kejvala	2										2
kejvat	1	1									2
odkejv			2								2
kejv						1					1
kejvaly	1										1
kejve						1					1
kejvla	1										1
kejvne						1					1
kejvnou	1										1
kejvnout	1										1
kejvnula	1										1
pokejvá					1						1
pokejvat		1									1
pokejvla	1										1
rozkejvaj		1									1
rozkejvalo			1								1
hejbat	1	1				3					5
hejbaly	3										3
hejbe	1			1						1	3
shejbnul			1		2						3
vyhejbal		2									2
vyhejbat	1	1									2
hejb						1					1
hejbali	1										1
hejbáte	1										1
hejblata						1					1
hejbnou	1										1
nehejb						1					1
nehejbal	1										1
nehejbala		1									1
nehejbalo	1										1
nehejbe						1					1
ohejbalí		1									1
prohejbal		1									1
rozhejbe						1					1
shejbla	1										1
uhejbavý			1								1
vohejbaly					1						1

Slovní tvar	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
zohejbaný	1										1
brejle	5	4	5	2						1	17
brejláč								5			5
brejlema	2										2
brejloun		2									2
brejlounek		2									2
brejláčovi								1			1
brejlatá		1									1
brejlí		1									1
brejličky							1				1
brejlích	1										1
brejlouna		1									1
dejchat	3	1									4
dejchal		1			1						2
dejchali	1					1					2
dejchalo	1	1									2
dejchací		1									1
dejchala	1										1
dejchám					1						1
dejcháme			1								1
dejchání	1										1
dejchavičný		1									1
dejchnout	1										1
dejchnul	1										1
nadejchaný	1										1
nedejchaj	1										1
nedejchala	1										1
udejchanýho			1								1
vydejchá					1						1
zadejchaně		1									1
zadejchání	1										1
zadejchaný	1										1
zdejchla								1			1
vejšky	1	6	1			1					9
vejš		1	4						2		7
nanejvejš	3				1			1			5
vejšce	1	1									2
vejšku	1	1									2
vejškou		1									1
zvejšky	1										1
zejtra	2	12	3		2		3				22
pozejtřka							1				1
zejtřek	1										1
zejtřka		1									1
skrejvá	1	1				2					4
skrejt	1	2									3
zakrejval		1	1								2
zakrejvali	1	1									2
překrejvalo	1										1
přikrejvání	1										1
skrejvaj			1								1
skrejval		1									1
skrejvala			1								1
skrejvaly		1									1
ukrejvajících						1					1
ukrejvaly		1									1
zakrejt	1										1
zakrejvala			1								1
zakrejvat			1								1
umejt	1	2		2							5
mejt				1			3				4
vomejvali					1		1				2
rozmejt	1										1

Slovní tvar	Hůlová	Pilous	Šabach	Rudiš	Viewegh	Topol	Pekárk	Berková	Hakl	Moc	CELKEM
	Cirkus	Se srp	Ramon	Národní	Zapisov	Anděl	Kulatý	Všivák	Pravidla	Vlasten	
smejvatelný					1						1
umejvač										1	1
umejvadlem					1						1
umejvat										1	1
vomejt							1				1
vymejvá			1								1
vymejvala	1										1
žvejkal		3									3
žvejkačkou	1		1								2
žvejkačku		1	1								2
sežvejkal							1				1
vyžvejkaný	1										1
vyžvejkl							1				1
vyžvejknou							1				1
zažvejkal							1				1
žvejkaček	1										1
žvejkačky							1				1
žvejkej	1										1
žvejkali	1										1
žvejkáte		1									1
přejezá		2									2
zalejzání					2						2
dolejzá						1					1
nevylejzalo		1									1
povylejzali	1										1
prolejzal		1									1
prolejzala		1									1
slejzali	1										1
vylejzající		1									1
vylejzal	1										1
vylejzat	1										1
zalejzá					1						1
zalejzal		1									1
zlejzání			1								1
nalejvala	2										2
nalejvalo	1										1
odlejvaj			1								1
polejt		1									1
polejvat							1				1
prolejvat		1									1
rozlejvala					1						1
rozlejvat	1										1
slejvák	1										1
slejvaly	1										1
vylejt		1									1
vylejvali	1										1
zalejvá					1						1
zalejval			1								1
vejletu	2	3	1								6
vejlet	1	2	1								4
vejletě		1					1				2
vejletech		1									1
vejletem		1									1
vejlety	1										1
prastrejcem		2									2
strejcem		2									2
strejčka							2				2
prastrejcovi		1									1
strejci		1									1
strejcové		1									1
strejček		1									1
strejčinkové							1				1
strejčkové							1				1

Slovní tvar	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
středulínka							1				1
vozečkama	2										2
vozejk	2										2
vozejkama	2										2
vozejku	1				1						2
vozejkem	1										1
vozejky	1										1
blejskla						2					2
blejská	1										1
blejskala						1					1
blejskává		1									1
blejskávý	1										1
vyblejskaná						1					1
rejpnout		1	1								2
rejpe			1								1
rejpmu		1									1
rejpmul		1									1
vyrejpmával		1									1
vyrejpmul		1									1
vytejkaly	1	1									2
obtejkala	1										1
obtejkalo	1										1
protejkalo	1										1
přetejkaji							1				1
vytejkal		1									1
lejtka	2				1						3
lejtka	1										1
lejtka		1									1
lejtka		1									1
podrejvali		1									1
rejhy	1										1
vrejval		1									1
vyrejvali		1									1
vyrejvat							1				1
zarejvaly	1										1
nestejská							3				3
nestejskalo	1						1				2
vejtahem	2										2
vejtahu ²⁸		1								1	2
vejtahy	1										1
rejč			2								2
rejče			1								1
rejčem			1								1
sejrem		1			1						2
sejr		1									1
sejra								1			1
tejr								1			1
tejr		1									1
tejr							1				1
tejr						1					1
bejk		2									2
bejku		1									1
hejkal		1									1
hejkání		1									1
zahejkal					1						1
mejdla							1				1
mejdlo	1										1
mejdlovýho		1									1
mejlim		1									1
mejli							1				1
nemejlim		1									1

²⁸ Výrazy *vejtahu* i *vejtahy* zahrnuté v tabulce jsou tvary slova *vejtah* (výťah), nikoli slova *vejtaha*.

Slovní tvar	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
rozplejtá	1										1
zaplejtáš						1					1
zaplejtat		1									1
oprejskaný	1										1
prejskaly		1									1
vodprejskni						1					1
rejži	1								1		2
rejžový	1										1
blejt				2							2
kejchat							1				1
kejchnout					1						1
masomlejně		1									1
mlejna			1								1
ochomejtal		1									1
přichomejtla		1									1
pejru		2									2
odsejpá							1				1
odsejpala							1				1
bejkovcem							1				1
načepejřený	1										1
zhejčkaný		1									1
kopejtek	1										1
nejty								1			1
netopejra					1						1
pahejlem					1						1
pejchou					1						1
vypejkalo		1									1
plejtvat		1									1
prosejvaly	1										1
rejžáky							1				1
šmejkla			1								1
švejcaři							1				1
vejhledem	1										1
vejložkama		1									1
vejlupků			1								1
vejplaty			1								1
vejři									1		1
vejraj							1				1
vejskajících		1									1
vejškrab							1				1
vejšlapech			1								1
vejvar			1								1
zmrtevchvstání							1				1
CELKEM	388	333	135	62	73	59	96	30	25	24	1 225

Vel. korpusu	94 209	86 610	40 742	22 093	44 399	39 835	74 403	23 761	27 150	31 740	484 942
i.p.m.	4 119	3 845	3 314	2 806	1 644	1 481	1 290	1 263	921	756	2 526

Tabulka 9: diftongizace í, ý > ej v kmeni slova

Vysoká je frekvence diftongizovaného *í, ý* na *ej* zejména v knize Petry Hlové a Jiřího Pilouse. Jak Hlová (knihy vyprávěná ve 3. osobě), tak i Pilous, Šabach a Rudiš (1. osoba) užívají tyto prostředky i mimo dialogy. Stejně je tomu ve vyprávěních Vieweghovy postavy syna. U Pekárkové, Berkové, Hakla a Moce se diftongizace objevuje v zásadě pouze v dialozích (případně místy ve vnitřním monologu, například: *Tahám za ohmataná děvka, k upe mi v zádech a melu si v duchu to svoje. Nesed t v kuchyni, hejbat se. Zavít notebook.* – Hakl, loc. 1894). V Topolovské knize je běžné stídání – jak v dialozích, tak ve vyprávěních 3. osoby se

asto objevují tvary diftongizované i nediftongizované (nap . *být* [15] i tvary sloves *cítit* [18], *hýbat* [5]).

Ani auto i, kte í užívají slova s diftongizovaným í, ý extrémn asto, však nediftongizují vždy,²⁹ nap .: *A potom... asi po dvou týdnech jsem ji vzal za ruku.* – Pilous, s. 57; *Jednou kv li tomu dokonce vylezla na st echu, protože Eran íkal, že tam m že být n co povolenýho, disk satelitu nebo nedov ený okno do sv tlíku, ale na st eše leželo jen pár rozbitejch flašek a rozmá ený papírový kelímky.* – H lová, s. 7.

4.2.1.3. Diftongizace ú > ou na za átku slova

Zm na ú na ou na za átku slova je jev zastarávající, který se v sou asné mluvené eštin p íliš nevyskytuje. Prohledáním všech deseti knih pomocí korpusových nástroj³⁰ byl nalezen pouze jeden výskyt tohoto jevu, a to slovou *oupln* , jež se objevilo v knize *Kulatý sv t* v p ímé e i vyprav ína spoluobyvatele uprchlického lágru Ládi:

No p íjel zpátky a st žoval si, že oupln má vod šoustání rozed ený kolena!

4.2.1.4. Úžení é > í, ý

Analýzou zkoumaných deseti knih jsme zjistili, že úžení é > í, ý se v t chto knihách vyskytuje krom koncovek p ídavných jmen (o nichž pojednáváme v kapitole 4.4.2.1) nej ast ji v infinitivech typu *odnýst*, *utýct*, *zalízt* aj.

Míra použití t chto tvar se autor od autora velmi liší – zatímco Petra H lová nebo Petr Šabach tvary s úženým é používají jak v dialozích, tak ve vypráv ní a spisovné tvary .**vést*, .**nést* apod. se v knihách *Cirkus Les Mémoires* a *Ramon* ani jednou nevyskytují,³¹ Michal Viewegh diferencuje použití t chto tvar podle postavy (spisovné tvary používají ve svém vypráv ní otec a sestra Renáta, nespisovné syn) a Stanislav Moc nebo Emil Hakl nespisovnou variantu nepoužívají v bec.³²

Slov. tvar	Hůlová Cirkus	Šabach Ramon	Pilous Se srp	Topol Anděl	Rudiš Národní	Viewegh Zapisov	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	CELKEM
přívíst	2	1		2							5
přínýst	1	2	1				1				5
splíst	2		2								4
donýst				2	2						4
vlízt	1					2					3
odvízt	2	1									3
odnýst	1	1		1							3
unýst					1			1			2
vodnýst							1	1			2
víst	2										2

²⁹ Stačí vyhledat nejčastěji diftongizovaná slova, např.: [word="být|cítí.*|hýb.*|týd.*|přemýšl.*|zít[rř].*"]

³⁰ v ČNK vyhledáváno v příslušných knihách dotazem [word="[oO]u.*"], v AntConc vzorcem ou.+

³¹ [word="(*nést)|(*vézt)|(*vést)|(*lést)|(*lézt)"]

³² dotaz [word="(*nýst)|(*vízt)|(*víst)|(*líst)|(*lízt)"] v příslušných subkorpusech (knihách)

Slov. tvar	Hůlová	Šabach	Pilous	Topol	Rudiš	Viewegh	Berková	Pekárk	Hakl	Moc	CELKEM
	Cirkus	Ramon	Se srp	Anděl	Národní	Zapisov	Všivák	Kulatý	Pravidla	Vlasten	
předvíst	2										2
províst	2										2
přelízt	1		1								2
rozplíst	1	1									2
lízt		1									1
vyvíst						1					1
vodvízt ³³							1				1
odvíst	1										1
zaplíst		1									1
neplíst		1									1
zavíst			1								1
uplíst	1										1
vylízt	1										1
uvíst		1									1
zalízt				1							1
uvízt			1								1
přednýst		1									1
poponýst		1									1
rozzvíst					1						1
CELKEM	20	12	6	6	4	3	3	2	0	0	56

Tabulka 10: úžení é > í,ý

Dále se n kolikrát vyskytl tvar *dýl*³⁴ (místo *déle*), zejména v knize Petry H lové [9], a n kolik dalších tvar – *zatýkalo* (místo *zatékalo*, H lová), *p ilítla* (H lová [4]), *opíkanejch* (H lová), *ukolíbaný* (Šabach), *prolítnul*, *spolíhal* (Rudiš), *ve ír*, *navlíknutý* (Viewegh), *nave ír* (Pilous).

4.2.1.5. Krácení samohlásek

U n kterých slov m že v mluveném jazyce docházet ke krácení samohlásky – jak v koncovkách p ídavných jmen (nap . *velkym*, viz kapitola 4.2.2.1), zájmen (*tim*, *n kym*), íslovek (*tvrtym*) a sloves (*nevím* – viz kapitola 4.2.2.3), tak v kmeni slov (*knedlik*, *rohlik*, *ikat*, *povidal* apod.) i nepravideln v n kterých dalších tvarech, které nepopisujeme v kapitole o morfologii (*stuj*, *domu*, *neni*).

Krácené tvary zjišt né excerpcí text zkoumaných deseti knih jsme pomocí korpusových nástroj vyhledali ve všech ostatních knihách.³⁵ Výsledky³⁶ jsou shrnuty v tabulce 11. Tabulka ovšem nemusí stoprocentn pokrývat veškerá krácená slova:

³³ Má-há-mo-ho, nenech mě vod-vízt do ne-mocnice, tam mě zabijo-hou, ne-nechá-há-vej mě samotný-ho...

³⁴ Tento tvar *Příručka ÚJČ* na rozdíl od tvaru *míř* nepovažuje za spisovný.

³⁵ dotaz

[(word="pulitr.*|poprve|kv?uli|uplně|zmačkn.*|. *povid[aaé].*|. *řik[aaé].*|(pro)?zatim|rohlik.*|pytlik.*|knedlik.*|upřim n.*|Pepik.*|podiv([aá]|(ej)).*|domu|cifernik.*|chcank.*|králi[kc].*|kurnik.*|namahav.*|především|pupik.*|[tT]ajtrli[kc].*|stuj|zajic|knoflik.*|neni|pani|upln.*|stuj|řeznici")&(word!="(. * [kp]řik.*"))] v příslušných subkorpusech (knihách) a poté ruční výběr (např. tvar *domu* ve spojení *jdu domu* do tabulky zahrnujeme, tvar *do domu* ne).

³⁶ Odkaz na vytříděné výsledky z korpusů ČNK vč. větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~5dAGwwB9;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~2daaZ0Hy

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~9g5KuUP4>

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	CELKEM
řikám	65	2		5	2		1				75
řiká	57	7		2							66
řikal	6	3	1	3							13
řikaj	10	1		1							12
řikat	9						1				10
řikáš	2	2		3	1						8
řikala	5	1		1							7
řikali	4	2		1							7
neřikám				2							2
neřikej				2							2
řikaji				2							2
řikalo	2										2
řikával	1	1									2
neřikaj	1										1
neřikal					1						1
neřikala	1										1
neřikali				1							1
neřikejte					1						1
řikals		1									1
řikáme				1							1
řikáte	1										1
vyřikat	1										1
neni	34	18	60	18	10	2	3				145
domu		4	25	2	1	3					35
zatím	2	5	24		1	1					33
povídám		2		9	1						12
povídá		1		4							5
nepovidej				1							1
povidaj				1							1
povídala				1							1
povídáš					1						1
podívat		1		5							6
podivej	1			2							3
podivejte				2							2
podívá	1										1
podívaj				1							1
podívala				1							1
podívám	1										1
podivejme				1							1
pani		1	2		1	3	1				8
především			6								6
knedlík	4										4
knedlíkem	1										1
uplně		5									5
poprvé						4					4
prozatím			4								4
kvůli		3									3
chcankama				1							1
chcanky				1							1
pytlíku	2										2
číferník				1							1
králíkama				1							1
kurník				1							1
namahavá						1					1
Pepíkem	1										1
pulitry						1					1
pupíka				1							1
rohliky		1									1
řezníci ³⁷				1							1

³⁷ Dear sirs, moje důvody pro odchod jsou ty, že jsem profesionální pokladač dlaždiček do koupelny, a kdo jinej vám za to dneska zaplatí, než zloději, vextráci, řezníci, anebo komunisti.

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	CELKEM
stuj					1						1
Tajtrlik				1							1
upřimnej	1										1
zajíc				1							1
CELKEM	213	61	122	81	21	15	6	0	0	0	519

Vel. korpusu	22 093	27 150	86 610	74 403	23 761	39 835	44 399	40 742	94 209	31 740	484 942
i.p.m.	9 641	2 247	1 409	1 088	884	377	135	0	0	0	1 070

Tabulka 11: krácení samohlásek

Samohlásky krátí ve v tší mí e hlavn Rudiš, Hakl, Pilous a Pekárková, p ípadn Berková. (Hakl, Pekárková a Berková v zásad jen v dialozích, Rudiš a Pilous i ve vypráv ní první osoby.) Nej ast ji je kráceno ve slovech *neni, domu, zatím* a ve tvarech sloves *ikat, povídat*. T i z deseti autor tyto prost edky nepoužívají v bec.

4.2.1.6. Dloužení samohlásek

Ve stylizovaném mluveném jazyce se m žeme setkat jednak s tzv. **emfatickým** dloužením, typickým spíše pro starší generace (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 208), nap . *pívo, mó e, dólu, vzádu, dvě e* aj., a dále s dloužením užívaným pro napodobení intonace, rytmu e i i pro nazna ení hlasitého k iku.

S dloužením, které bývá obvykle ozna ováno jako **emfatická výslovnost**, jsme se setkali pouze v knize Ivy Pekárkové, výjime n v knize Petra Šabacha a Jaroslava Rudiše:³⁸

To je ten s tím velkým NO vzádu na krku, že jo? (Šabach, s. 93)

Jéžiš, klid, já sem to tak nemyslel. Jasný? Nejses tlustá. Seš krásná baba, na to že ti bylo ty icet. (Rudiš, loc. 1194)

Já se tu potím jak kobyla, mó e je tropicky modrý, jenže ešt d ív než do n j str íš nohu, už ti jí žralok uhryzne. (Pekárková, s. 59)

„T eba na n ho budeš muset zamávat z vokna kozama,“ navrhne Zdeněk. „Víš, jako bílým práporem.“ (Pekárková, s. 121)

Ud láme si tu dneskon po ádnou voslavu, vo pívo sem se postaral, tak si hned všichni vemte a kdyby nesta ilo, já ešt donesu. (Pekárková, s. 132)

„Dejte mi pívo! Chci se vožrat!“ ozve se seshora. (Pekárková, s. 134)

...jenomže, paninko, copa já sem ákej blbej ut inos, já sem jednou otec rodiny, já si harmónii nenechám narušovat, tak sem jí jen co je pravda zvalchoval h bet. (Pekárková, s. 96)

³⁸ Slova zaznamenaná při četbě všech knih jsme pomocí korpusových nástrojů vyhledali ve všech ostatních knihách. Odkaz na výsledky z korpusů ČNK:

SYN2010: bez výskytů

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~GNDX6Vof;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~iVD35Uya;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

Bára dojedla, vyškrabala hlu n kastról lžící, olízla se – a za la vypráv t. (Pekárková, s. 73)
Byli jsme oba Pražáci, to je fakt, a tím pádem jsme se mohli bavit o místech, která jsme oba znali; o hosp dkách, na které já se rozpomn la, že jsme tam t eba párkrát byli se Standou, ale p itom jsem v bec netušila, že se v nich – jakž mi až nyní Mirek sd lil – za nalešt nou pípou otá ela móc pohostinná hostinská. (Pekárková, s. 93)

Veškeré hnusoty zevnit ze m jsou – jako ze žumpy – vytahovány na sv tlo bóží obrovskou nab ra kou... (Pekárková, s. 118)

Já je tak spo ádám, že tákle malinký budou! (Pekárková, s. 97); a další.

Dloužení samohlásek, které nazna uje **hlasitý k ik**, najdeme asto v knize Emila Hakla, zejména v pasážích, ve kterých vyprav létá na paraglidu a jeho spole níci Murgy a Rulpo na n j p es vysíla ku pok ikují:

„Hned levóu! K sob ! Levóu! Tahéj!“ (loc. 132); „Doleva! Ta-héj!“ (135); „Seš na kraji! Hra-ch j,“ radí chrastítka. „Krumy tože, ve! Ta-héj!“ (136); „Ubér!“ je í. (147); „Jó! Pokra úúj, šoháj! Di véjš! Je to výzvá!“ (153); „Seš v n ém! Bu v tóm!“ (203); „Uvolni sé! Bu v tóm! Uží si tó!“ (221); „Tak uží próud! Ust e hó! Pus tó! Di véjš! Nespí!“ (272); „Vyklesej, krouží! Beksájd, šoháj!“ (465); „Pomalúú, urvá! Drž tó!“ (467); „Drž tó! Proti v trú!“ (471); „Tak nepyskuj a tó !“ (474); „Bolej t hendky aspó ?“ povykuje Rulpo. (656); aj., ale i v dalších p ípadech:

„Lóó ,“ volá na nás. „Máme ló ! Máte jít s nim, já to tu zatím pohlídám!“ (1841).

N kte í auto i pro nazna ení intonace, hlasitosti i jako prost edek zd razn ní užívají místo jedné dloužené samohlásky **více samohlásek (dloužených i ne)**, n kdy se setkáme i s více souhláskami,³⁹ nap .:

Ze stadiónu jsme šli s Kamilou na dloooooouhou procházku. (Pilous, s. 74)

Ale kdepak Ji ík. Ten má ješt na d v ata spoooooustu asu, vi Ji íku! (Pilous, s. 17)

Jakmile jsem vstoupil do t ídy, Vašulíková zaje ela: „Pomóóóó! Zachra te m ! Ten debil už je tady!“ a chytila se za ruku Mar ana. (Pilous, s. 59)

³⁹ Dotaz [word=".*(a{3,})|(c{3,})|(č{3,})|(á{2,})|(e{3,})|(é{2,})|(f{3,})|(h{3,})|(i{3,})|(í{2,})|(j{3,})|(l{3,})|(m{3,})|(o{3,})|(ó{2,})|(r{3,})|(ř{3,})|(s{3,})|(š{3,})|(u{3,})|(ú{2,})|(v{3,})|(y{3,})|(ý{2,})|(z{3,})|(ž{3,}).*"] v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr. Vyhledávali jsme pouze slova, která obsahují za sebou dvě a více dlouhých samohlásek nebo tři a více krátkých samohlásek či souhlásek (kromě p, b, d, t a několika dalších, které se těžko mohou opakovat) – při počtu souhlásek a krátkých samohlásek dvě a více byl počet výskytů příliš vysoký a šlo ve valné většině o standardní slova jako *nejjemnější, doopravdy, neexistuje, beer, Brooklyn*.

Odkaz na výsledky z korpusů ČNK:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~P0Ne82XI;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~kfzB0SKB;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~RUITz2ei;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

„Úloha u itele," vysv tlovala mi, „je strrrrááášn d ležitá. Na dnešní d ti je t eba véééélké p ísnosti! Vždy ony by jinak úpln zvl ily!“ (Pilous, s. 208)

J, co to mátééé? To je vo džezu! M žu si to pu it? (Pilous, s. 143)

Pon va tob nep imá kli táákovoudle kudlu na krk, že jí ešt te cejtim na vohryzku, nechceš, abysem ti to ukázal? (Pekárková, s. 122)

Evženek zask ehotal: ...kurrrrrvadialektika, to je ale krásná baba, um na cestu, vole, málems m shodil, dobrý den, madam, nechcete svézt? (Berková)

Máte to, vy eši, p kný zvyky! Móóc p knýý! (Moc, s. 44)

Tyto prost edky používá hlavn Ji í Pilous, v menší mí e Emil Hakl, Iva Pekárková a Alexandra Berková, ostatní auto i pouze výjime n (1 až 3 výskyty v celé knize), v knize Jaroslava Rudiše je nenajdeme v bec.

V knize Ivy Pekárkové a Emila Hakla je v dialozích ásté i **dloužení zájmen ji, ni ve 4. pád** : „Dy s jí žral, ne?“ „Jí víc zajímá, jak moc se užíráš ty. Když vona šílí, musíš šílet stejn nebo víc. Když se hodíš jakž takž do pohody, vokamžit jí zkroutí úzkost, že jí málo supportuješ...“ (Hakl, loc. 588)

Tak si vezmu p ilbu, stejn bych si jí vzal. (Hakl, loc. 1211)

Tak jsem jí koupil. Kdyby mi nebyla malá, byla by prima. (Hakl, loc. 1214)

A kde jí chytli?“ „To nevím.“ „A nepodival by ses teda ešt , kde jí chytli, v jaký ro ní dob a kdo jí popsal?“ (Hakl, loc. 1376)

„Nemyslim jí, myslim je. Jak je achlá?“ „Typ, co jí u sebe necháš p espat, pá je na plech, a ráno zjistíš, že ti p ed vodchodem popsala ze v koupeln tlustym fixem, aniž jí zajímá, jestli tam s n kym náhodou nebydlíš.“ (Hakl, loc. 1888)

Ládík pro ní schrastil penicilín, aby nemusela k doktoroj. (Pekárková, s. 63)

A ta Jituš nás jen p ehlíží. Jako bychom pro ní byli voda. (Pekárková, s. 64); a ada dalších.

4.2.1.7. Zm na souhlásek

V e i ob as dochází ke zm n n kterých souhlásek, nap . ve slovech šáhnout, šlupka, špekulovat, men í, lep í, snáž, štyry aj. N kdy se s t mito jevy setkáme i v literatu e,⁴⁰ zejména v dialozích, ale i ve vypráv ní l. osoby:

Ja nevím... tak kolem štyr set tisíc... (Moc, s. 75); Co to kecáš, ty štyrvokej intelektuále! za val svalnatec. (Moc, s. 76); Kdo šáhne na Ljubu, toho zni ím. (Topol, s. 123); Jirko, šáhni mi na

⁴⁰ Odkaz na nalezené výsledky (v ČNK, tedy bez Hakla a Rudiše) včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~B7xTCZHj>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~hKiNOMt6 (šlupky jsou v korpusu chybně jako slupky, v odkazu tedy nejsou)

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~b6IASFPc;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

lejtko. (Pilous, s. 185); *Jéžiš... já bych se tak moc cht l nechat po oukat*. (Pilous, s. 67); *Jo, hele, a todle ti posílá profesor Dolejš*. (Pilous, s. 194); *Zkoušel sem kou it dokonce i pražený banánový šlupky, protože sme se s jedním mým kámošem p ed lety do etli v n jakým v deckopopulárním asopise, že ty šlupky obsahujou cosi, a jelikož nám bylo celkem u zadku, co to cosi vlastn je, hlavn že je to cosi a dál už nazdar kašpar, dál už se uvidí, tak sme si v takovém malým strojku na pražení kafe ty šlupky upekli a poctiv vybafali ve fajfce*. (Šabach, s. 51); *...potom má ešt vytetovanej paragraf hnedle mezi klí níma kostma, takže když chce vypadat solidn , musí si volíct košili u krku vo íslo men í a kravatou se skorém uškrtit, aby ten paragraf nebylo vid t*. (Pekárková, s. 88); *Totíž to by m nejvíc zajímalo, jak se dá p ejít do N mecka, jestli je to t žký, jako, poniva povídali lidi, co byli v lágrech v N mecku, že je to tam daleko lep í*. (Pekárková, 135); *Jeden kluk usedne ke mn na postel, šáhne si na m jako na obrázek, a zak ení se zpola spokojen , zpola v rozpacích*. (Pekárková, 112); *A ešt aby to žena nepoznala, tak sem si všechno vy izoval tajn , vi , pas a doložku do Jugošky sem m l ve sklep skovanou pod hromadou uhlí – no a te , podívej se, co kdybysme si pomohli*. (Pekárková, 67); *Špekuluje vo tajný zbrani, vo áký neznámý bomb .* (Hakl, loc. 1396); *Ležim na zemi a šahám si na nos. Šahám si do rudý kaluže pod hlavou*. (Rudiš, loc. 1842); *Hlavn musíš cejtít vibrace. Ale ani tak neni jistý, že v život nešáhneš vedle*. (Rudiš, loc. 1711); *No a todle byl jedinej zp sob, p isadil si Vladimír... jak ti to dát najevo*. (Topol, s. 115); aj.

4.2.1.8. Zjednodušování souhláskových skupin

Zejména v dialozích (ale i ve vypráv ní 1. osoby) n kdy auto i pro napodobení autentické mluvené e i používají slova, ve kterých jsou vypušt ny n které souhlásky: *ešt , dy , dyž, ákej, ove e, vemu, pu it, menovat se*, tvary slovesa *jít: du, deš, de, deme, dete, dou, pudu, pudeš* aj. Nap .: *No jo, ty vole, von je ten život fak jen vo tom jednom*. (Pilous, s. 126); *p imluv se za nás! e e dy ty seš muj jedinej kámoš, ty vole!* (Berková); *O to mi taky de*. (Šabach, s. 74); aj.

Výrazy se zjednodušenými souhláskovými skupinami nalezené excerpčí zkoumaných deseti text jsme pomocí korpusových nástroj vyhledali ve všech ostatních knihách. Výsledky shrnuje tabulka 12:⁴¹

⁴¹ Odkaz na vytříděné výsledky z korpusu vč. větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~xRVWzDou> (v knižním vydání z r. 2006, které je v korpusu, se opravdu několikrát vyskytuje tvar *ňáky: ňáky chřestidla – s. 46, ňáky roztrěpený vlásky – s. 66*, aj. Ve vydání z r. 2000 jsou tamtéž tvary *ňáký: ňáký chřestidla – s. 46, ňáký roztrěpený vlásky – s. 66*.)

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~Dvr8plBW

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~duY3LWrR>,

<https://kontext.korpus.cz/view?q=~WoGqos8k;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic> (dodateč.)

Slovní tvar	Hakl	Rudiš	Šabach	Pekárk	Topol	Berková	Pilous	Moc	Viewegh	Hůlová	CELKEM
	Pravidla	Národní	Ramon	Kulatý	Anděl	Všivák	Se srp	Vlasten	Zapisov	Cirkus	
eště	20		80	60	9	1	2	3	2		177
ňáký	5			8	7	1	3		3		27
ňák	2			4	3		3	1			13
ňákej	2		2	4			2		3		13
ňáká	4			5	2		1				12
ňákou	3			5	2		2				12
ňáky					5						5
ňákejch	3			1							4
ňákýho	2				1		1				4
ňákejma					1						1
ňáko				1							1
Nákou				1							1
ňákým	1										1
dyť	13	6		24	8	15	13	5			84
dyťs	1			1		1					3
de		30	3		14	1	5				53
du	5	10	1	1	1			2			20
deš		4					1				5
dou		2		1	2						5
dem					1		1				2
dete			1								1
pude	2		1	3			4				10
pudu	1				1		6				8
pudem			2				2				4
pudeš				3	1						4
pudou							4				4
nepudu				1		1	1				3
nepude							2				2
nepudeš				1							1
pudeme						1					1
vem	2	3		1	2	1				2	11
vemte	1		1	2		1	3				8
veme	1		3		1				1		6
vemem					2						2
vemu	1			1							2
vemou			1								1
pučil			1		2						3
pučit			1				2				3
pučoval				2			1				3
pučovat							3				3
nepučil							2				2
nepučuje							2				2
nepučovat				1							1
puč						1					1
pučenou							1				1
pučenýho							1				1
pučí							1				1
pučili							1				1
pučim							1				1
přide			5	3	1		1				10
přideš				2	1		1				4
přidou			2	1							3
přídu					2		1				3
nepřide					1						1
přideme			1								1
pod'	6		1	4	1		4				16
pod'te							2				2
dyk				9				5	1		15
kerej				3	1		1				5
kerou				3	1						4
kerý				3							3
kerejch					1						1
kerejm					1						1

Slovní tvar	Hakl Pravidla	Rudiš Národní	Šabach Ramon	Pekárk Kulatý	Topol Anděl	Berková Všivák	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	CELKEM
keroukoli					1						1
dyž				5	7						12
menuje	2	3		1							6
ménem				1	1						2
menoval	2										2
menovat	1										1
menuješ				1							1
čoveče							5				5
čeče						3					3
čéče	1			1							2
dycky	3			3	2						8
rači				7		1					8
dyby				1	3						4
dybych					1						1
dybys					1						1
esli	1			2		1					4
kuci							3				3
kucí				1							1
páč	1							3			4
takle						2					2
tákle				1							1
takovejchle							1				1
pocem	1									2	3
tajdle					3						3
dosvěčit						2					2
uží	2										2
ďál			1								1
depak					1						1
fak							1				1
muský				1							1
napi		1									1
pote						1					1
pulitry					1						1
tajdleto					1						1
tyve	1										1
vlasně							1				1
vocuť				1							1
vyslečenou				1							1
zvláštní										1	1
CELKEM	90	59	107	186	97	34	92	19	10	5	699

Vel. korpusu	27 150	22 093	40 742	74 403	39 835	23 761	86 610	31 740	44 399	94 209	484 942
i.p.m.	3 315	2 671	2 626	2 499	2 435	1 431	1 062	599	225	53	1 441

Tabulka 12: zjednodušování souhláskových skupin

Do této kategorie bychom za adili mimo jiné i jev, který popisují mejrková a Hoffmannová (2011, s. 207), ale který se projevuje p edevším ve skute né e i, jen z ídkakdy ve stylizovaném mluveném jazyce v literatu e: p i výslovnosti se ásto **zjednodušuje spojení i a j na konci slova**, resp. nenásleduje-li po j další vokál: *vypito, uži si to* aj. Ve zkoumané literatu e jsme tento jev našli pouze v knize Emila Hakla (v pok ících Murgyho do vysíla ky p i paraglidingu): *Uvolni sé! Bu v tóm! Uží si tó!* (loc. 220); *Tak uží prúd! Ust e hól! Pus tó! Di vějš! Nespí!* (loc. 272); a jednou v knize Jaroslava Rudiše: *Dej mi po ádn napít. A taky se napi. Tak, tak je to dob e.* (loc. 1430).

Zvláš jsme analyzovali výskyt tvar **sem, si, seš, sme, ste, sou** a jejich nekrácených prot jšk . Frekvence t chto slov v literárním textu m že být velmi vysoká, jak uvidíme i p i rozboru eských p eklad knihy Thierryho Jonqueta v kapitole 6, a p i p ekladu textu výrazn p íznakového z hlediska stylizace spontánní mluvy m že být pro p ekladatele relevantní, zda tvary *jsem, jsme, jsou* aj. krátit, i ponechat tvary nekrácené.

Pro korpusovou analýzu jsme pomocn použili vzorce

[word="sem|si|seš|sme|ste|sou"&tag="V.*"] a [word="jsem|jsi|jseš|jsme|jste|jsou"&tag="V.*"],

p esné výsledky zde však neuvádíme, protože jednak tvar *si* (*ty si* apod.) v korpusech nedokážeme spolehliv tagem odlišit od velmi frekventovaného zvratného zájmena *si*, a jednak je p inejmenším v knize *Ramon* velká ást slovesných tvar *sem* otagována jako p íslovce a není tedy od skute ných p íslovcí *sem* odlišitelná.

Emil Hakl krácené tvary *sem, sme, sou* prakticky v bec nepoužívá, ani v dialozích. Krácený tvar *sem* se objevuje pouze jednou v promluv Rulpa: *Sem si myslel, že je ambala v klidu.*, kde mohla být d vodem pro krácení i pozice p íklonky na za átku v *ty*, která v kombinaci s tvarem *sem* m že p sobit p irozen ji než se spisovným tvarem *jsem*. Jinak Hakl ponechává nekrácené tvary *jsem, jsme, jsou* i v siln „mluvených“ pasážích, jakou je nap íklad následující dialog, kde se jinak výrazn projevují krom hovorového a obecn eského lexika i zm ny na úrovni syntaktické (nap . kladení p íklonek na za átek v *ty: T jenom vidim...; Se iká vo šeredný; Se ne iká; Si ku ; Se uvolni*), morfologické (nespisovné koncovky) i fonologické a morfonologické (protetické *v: vo, vona, vopice*; krácení samohlásek v kmeni slova: *povidám, iká*, i v koncovkách: *vidim, myslim, vim, nevim, im*; zm ny souhláskových skupin: *áký, ešt , ve* místo *vole, hé* použité pravd podobn místo *hele*):

„*Já jí povidám: T jenom vidim a už mi stojí péro, v íš mi to? A vona mi ekla: Mn by taky stálo, kdybych áký m la.*“ „*A?*“ „*Co a?*“ „*Bylo n co?*“ „*Jak to mám v d t, ve. Asi n co jo, myslim byla i p kná.*“ „*P kná jak vopice, jo, hé.*“ „*Se iká vo šeredný.*“ „*P kná jak vopice se iká.*“ „*Se ne iká.*“ „*Si ku , že jo.*“ „*iká se... Ty vole, co se iká? Já te nevim.*“ „*Se uvolni.*“ „*Jak se mám uvolnit, když vim, že se chci uvolnit?*“ „ *asem se uvolní každej.*“ „*Až na ty, co jsou v im dál v tší k e i.*“ „*Lidi jsou blb nastavený.*“ „*Je to boj. Cvi íš ešt ?*“ „*Ho ku denn systémem co ruka, to inka, inka je zdrobn lina pro ínu, hé, neni as, makám jako šroub.*“ (loc. 517–533).

Rovn ž H lová, Moc, Pilous a Viewegh krátí tvary *jsem, jste, jsou* apod. ve velmi malé mí e, obvykle jen v dialozích. Pekárková tvary krátí velmi ásto, ale rovn ž jen v dialozích, celkov je po et nekrácených tvar v knize n kolikanásobn vyšší než po et tvar krácených.

Topol naopak v tšinou používá tvary krácené, stejn jako Šabach, který krátí i ve vypráv ní ich-formy a nekrácené tvary používá minimáln , obvykle jen v promluvách n kterých postav. Tvary s apokopovaným j používá ve v tšin p ípad i Rudiš, ve Vandamov vypráv ní v 1. osob i v dialozích, nekrácené tvary se objevují prakticky jen v promluvách Lucky a n kterých vedlejších postav.

4.2.1.9. Spojování slov pro napodobení výslovnosti

V eštin je b žné, že se ur ité typy slovních spojení po ase za nou psát dohromady – je tomu tak nap íklad u p íslovcí *horempádem*, *všehovšudy*, *natotata* (hovor.), *b hvíjak*, *dodneška*, ástice *namouduši* (hovor.) nebo zájmena *b hvíjaký*, které už jsou kodifikovány ve *Slovníku sou asné eštiny* (Lingea 2013)⁴², i u výraz *b hvíco*, *b hvíkolikátý*, *b hvípro* , *b hvíodkud*, které uvádí *P íru ka ÚJ*⁴³. V podobném duchu pak auto i b žn spojují n která další ustálená spojení, která slovníky ve spojené podob zatím neuvádí (Pilous: *ertvíjak*, *jánevimkolikrát*, *jánevimpokolikátý*, *ježíšikriste*, *rádobyvtipný* [2], *tumáš*, *jaktože*; Viewegh: *jakse íká* [8]; Topol: *klí opí o*; H lová: *potolikátý* [2], *podesátý*, *t žkokdo*; Pekárková: *prosimt* [6], *prosimtebe* [6], *prosimvás* [1]; Hakl: *prosimt* [7], *prosimtebe* [1]; aj.).

Pon kud odlišné je ale spojování slov p evážn **pro napodobení intonace i tempa e i**, se kterým se místy m žeme u n kterých autor setkat:

„*To se mi nechce v ít. Já vás totiž bedliv sleduji a m la jsem doposud dojem, že vztahy mezi ob ma t ídami jsou velmi p kné...*“ „*Nototedajó*,“ *zaje ela Vašulíková*. (Pilous, s. 86)

„*Notosepodívejme*, *ahááá*, *to sme se zas n co dozv d li*,“ *usazoval jsem jeho excesy posm šným tónem do pat i nech mezí...* (Pilous, s. 62)

Strejc Šestka p inesl na Hod boží erstvou medicínskou informací: apoštolskej administrátor Vojtíšek, tehdy pouze tajn vysv cenej a státem dosud nepotvrzenej biskup, má p ej kardiologický problémy – a te a se všichni podrží, jetov becmožný, koho má za osobního léka e? Tu svini Rypáka! (Pilous, s. 95)

Noné, *za al jsem se vysloven t šit: nau im se už druhý emeslo*. (Pilous, s. 213)

„*Ješššššš...*“ *zasy el jsem a utnul hru, obraceje o i v sloup za vydatnýho šklebení a kroucení hlavy, jako že: Tonenimožný, tohle se mi ještě nikdy nestalo!* (Pilous, s. 87)

No, já nevím, pane Máca, a nic mi do toho není, ale tohle by se asi vaší mamince, dejípámbuv nouslávu, moc nelíbilo, kdyby vid la, že taháte Pepí ka do hospody... (Moc, s. 21)

⁴² www.nechybujte.cz

⁴³ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=b%C5%AFhv%C3%ADco>

Ále... aleale, medv d Machata se z židle obratn sesmek. (Topol, s. 99)

Plešatý: helevole sklapni! (Berková)

Pocem ty kluku – jak je to dlouho, co sme spolu... (Berková)

(V posledním p ípad jde spíše o fonetický zápis b žné výslovnosti.)

4.2.1.10. Ostatní

Zmíníme ještě n kolik okrajov jších jev , se kterými se na fonologické rovin m žeme ve stylizovaném mluveném jazyce setkat:

mejrková (2001, s. 207–208) uvádí, že ve skute ných mluvených projevech bývají n kdy **protahovány finální vokály**, a to zejména v p ípadech, 1) kdy mluv í signalizují, že budou pokračovat ve své promluvě, např. *tak je to dnes u školního mléka:; probíhala ee distribuce:; nemáme k dispozici úpln nej erstv jší statistiky: apod.* Vokály také bývají protahovány v p ípad 2) hezitace, např. *ob tato ministerstva: mají obavy zda: v bec e tento program p ispívá zdravotnímu stavu:; na bruselské p d se: dnes debatuje, ale voni: když nic nemaj.* ásté je také protahování vokál u spojek jako *protože:; že:; a:; ale: aj.* Nez ídka následuje po protažení koncových vokál pauza.

Tento jev jsme v analyzované literatu e našli pouze dvakrát v knize Emila Hakla. První ukázka je z rozhovoru Murgyho a Rulpa v baru:

Myslím furt kuku ici. Jo, a pozor! Toxiny, který táá houba vylučuje, jsou fest karcinogenní, takže voni tím svým ekopostojem akorát ch ijou lidem na hlavu! Valej jim do budky, že bojujou vo jejich zdraví, a zatím táá houba je stokrát horší riziko, než veškerý modifikace! (loc. 567).

Zírat. Té zálib jsem ob toval snad až moc asu. Slušná ádka vztah vykřvácela na jejím oltá i. Mnohokrát jsem slyšel, jak se láme smut ou ký Titanik, jak troubí: Seš fájn, hodn s mi toho dál, ale nešlo tó, dy víš, tak ahóój. (loc. 421).

Místy se v literatu e m žeme setkat i s **grafickým napodobením intonace a rytmu promluvy** pomocí spojovník :⁴⁴

„Mám pro vás nej-lep-ší školu v Praze,“ zahlaholil na m na sklonku léta oblak kou e na Centrální správ škol. P emejšlel jsem, co horšího ještě existuje než u ilišt ezník . „Dostala jsem na vás vy-ni-ka-jí-cí posudek od editelky Vypadlíkové.“ (Pilous, s. 201)

Ale to by byla ne-ú-nos-n namáhavá a vééélmi zdlouhavá práce. (Pilous, s. 84)

Jak jíst víte, pracuji v Národním muzeu. Prohraboval jsem se onehdy v zapomenutých nálezech ve sklep a narazil jsem na n co mi-mo-ád-n zajímavého. (Pilous, s. 28)

⁴⁴ V ČNK lze vyhledat např. pomocí dotazu [word="*-*-*"].

No né! Koho to nevidím! To je ne-u-v - i-tel-né! Rukulíbám! (Pilous, s. 70)

„*Dívko, já ti to zvu-l-ga-rizu-ju,“ ozval se Legioná ze svého posezu.* (Pekárková, s. 88)

Legioná postupn v nadávání ustával, jen ob asné mumlavé výroky „Do prde-e-le, kur-va, pí a,“ prorážely vzduch. (Pekárková, s. 92)

„*Já sem t mi-lo-val, mi-lo-val, rá-zu-meš?“ a s každou slabikou na m dopadla bota.* (Pekárková, s. 71)

P estal hovo it, poznenáhl, takhle: o-n --m ---l. (Topol, s. 30)

Z domku se ozvalo zahu ení, táhlé a teskné jako zvuk trombónu: Má-há-mo-ho, nenech m vod-vízt do ne-mocnice, tam m zabijo-hou, ne-nechá-há-vej m samotný-ho... (Berková)

Švé-jk! Pra-vá! K so-b! (Hakl, loc. 312)

Po-ly-ké! Neblí, šo-háj! Máš žvéka ku? Žvéké! (Hakl, loc. 253)

a n kolik dalších výskyt .

4.2.2. Rovina morfologická

Jak jsme zmínili v ásti 2, v této kapitole zabývající se tvaroslovím analyzujeme veškeré zm ny v koncovkách v etn t ch, které bývají asto uvád ny jako fonologické (nap . úžené é v koncovkách). Tyto zm ny nejsou jevy ist fonologickými, spíše morfonologickými (vázanými na morfologické podmínky) a pro ú ely této práce jsme považovali za prakti t jší a p ehledn jší pojednat o všech zm nách v koncovkách v rámci jedné kapitoly.

Pokud jde o koncovky sklo ovaných slovních druh , budeme zde podrobn ji analyzovat pouze p ídavná jména, kde se nespisovnost projevuje nejvýrazn ji. V koncovkách podstatných jmen, íslovek a zájmen se nespisovnost obvykle projevuje podobn jako v koncovkách p ídavných jmen (nap . *t ma ty ma malýma domama*), p ípadn mén (*o t ch malejch domech*).

4.2.2.1. Koncovky p ídavných jmen

V psaném a mluveném textu se na v tšin eského jazykového území používají výrazn odlišné sady tvar tvrdého adjektivního sklo ování. Tvrdá adjektiva jsou proto spolehlivým ukazatelem p i zjiš ování, zda je text primárn mluvený, nebo primárn psaný (Cvr ek a kol., 2010, s. 198). Pokusili jsme se proto pomocí korpusových nástroj zjistit míru a zp sob užití koncovek tvrdých p ídavných jmen typických pro mluvený jazyk ve vybraných deseti knihách p vodní eské beletrie.

V tabulkách níže nejprve shrnujeme jednotlivé varianty koncovek p ídavných jmen a jejich užití v psané a v mluvené eštin . Zdrojem pro tabulky je *Mluvnice sou asné eštiny* (Cvr ek

a kol., 2010, s. 198–200). Mluvenou eštinou jsou p itom myšleny skute né mluvené projevy (nikoli stylizovaný mluvený jazyk v beletrii) – údaje uvedené pod heslem „mluvená eština“ vychází z korpusu mluveného jazyka ORAL2006 a dalších korpus mluveného jazyka.⁴⁵

pád	Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
	1.	(mlad)ý	98 %	(mlad)ej	2 %	(mlad)ý	9 %	(mlad)ej
2.	(mlad)ého	98 %	(mlad)ýho	2 %	(mlad)ého	6 %	(mlad)ýho	94 %
3.	(mlad)ému	téměř vždy	(mlad)ýmu	téměř nikdy	(mlad)ému	7 %	(mlad)ýmu	93 %
4. živ.	(mlad)ého	98 %	(mlad)ýho	2 %	(mlad)ého	6 %	(mlad)ýho	94 %
4. než.	(mlad)ý	98 %	(mlad)ej	2 %	(mlad)ý	9 %	(mlad)ej	91 %
5.	(mlad)ý	98 %	(mlad)ej	2 %	(mlad)ý	9 %	(mlad)ej	91 %
6.	(mlad)ém	převažuje	(mlad)ým, (mlad)ym	-	(mlad)ém	6 %	(mlad)ým, (mlad)ym	94 %
7.	(mlad)ým	vždy	(mlad)ym	ne	(mlad)ým	21 %	(mlad)ym	79 %

Tabulka 13: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – mužský rod j.č.

pád	Psaná čeština						Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)					
	1.	(mlad)á						(mlad)á				
2.	(mlad)é	výrazně převládá	(mlad)ý	-	(mlad)ej	-	(mlad)é	3 %	(mlad)ý	89 %	(mlad)ej	3 %
3.	(mlad)é	výrazně převládá	(mlad)ý	-	(mlad)ej	-	(mlad)é	3 %	(mlad)ý	89 %	(mlad)ej	3 %
4..	(mlad)ou						(mlad)ou					
5.	(mlad)á						(mlad)á					
6.	(mlad)é	výrazně převládá	(mlad)ý	-	(mlad)ej	-	(mlad)é	3 %	(mlad)ý	89 %	(mlad)ej	3 %
7.	(mlad)ou						(mlad)ou					

Tabulka 14: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – ženský rod j.č.

pád	Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
	1.	(mlad)é	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)é	8 %	(mlad)ý
2.	(mlad)ého	98 %	(mlad)ýho	2 %	(mlad)ého	6 %	(mlad)ýho	94 %
3.	(mlad)ému	téměř vždy	(mlad)ýmu	téměř nikdy	(mlad)ému	7 %	(mlad)ýmu	93 %
4.	(mlad)é	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)é	8 %	(mlad)ý	92 %
5.	(mlad)é	neuveďeno	(mlad)ý	neuveďeno	(mlad)é	neuveďeno	(mlad)ý	neuveďeno
6.	(mlad)ém	převažuje	(mlad)ým, (mlad)ym	-	(mlad)ém	6 %	(mlad)ým, (mlad)ym	94 %
7.	(mlad)ým	vždy	(mlad)ym	ne	(mlad)ým	21 %	(mlad)ym	79 %

Tabulka 15: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – střední rod j.č.

pád	Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
	1. m. živ.	(mlad)í	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)í	7 %	(mlad)ý
1. m. než.	(mlad)é	převažuje	(mlad)ý	výjimečně	(mlad)é	4 %	(mlad)ý	96 %
1. ž.	(mlad)é	převažuje	(mlad)ý	výjimečně	(mlad)é	4 %	(mlad)ý	96 %
1. n.	(mlad)á	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)á	8 %	(mlad)ý	92 %
2.	(mlad)ých	převažuje	(mlad)ejch	-	(mlad)ých	25 %	(mlad)ejch	75 %
3.	(mlad)ým	převažuje	(mlad)ejm	-	(mlad)ým, ym	25 %	(mlad)ejm	75 %
4. m., ž.	(mlad)é	převažuje	(mlad)ý	výjimečně	(mlad)é	4 %	(mlad)ý	96 %
4. n.	(mlad)á	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)á	8 %	(mlad)ý	92 %
5. m. živ.	(mlad)í	99 %	(mlad)ý	1 %	(mlad)í	7 %	(mlad)ý	93 %
5. m. než.	(mlad)é	převažuje	(mlad)ý	výjimečně	(mlad)é	4 %	(mlad)ý	96 %
5. ž.	(mlad)é	převažuje	(mlad)ý	výjimečně	(mlad)é	4 %	(mlad)ý	96 %
5. n.	(mlad)á	neuveďeno	(mlad)ý	neuveďeno	(mlad)á	neuveďeno	(mlad)ý	neuveďeno
6.	(mlad)ých	převažuje	(mlad)ejch	-	(mlad)ých	25 %	(mlad)ejch	75 %
7.	(mlad)ými	převažuje	(mlad)ýma, (mlad)ejma	výjimečně	(mlad)ými	8 %	(mlad)ýma, (mlad)ejma	8 % ýma 84 % ejma

Tabulka 16: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – množné číslo

⁴⁵ Cvrček a kol., 2010, s. 18. S autorem potvrzeno e-mailem 10.11.2014, že v údajích převzatých z *Mluvnice současné češtiny* pro naše tabulky psanou češtinu zastupuje korpus psaného jazyka SYN2005 (včetně beletrie) a mluvenou korpus mluveného jazyka ORAL2006, případně PMK (Pražský mluvený korpus) a BMK (Brněnský mluvený korpus) – tedy pouze skutečné mluvené projevy, nikoli stylizovaný mluvený jazyk např. v beletrii.

Tvrdá p ídavná jména s koncovkami, které jsou dle tabulek 13–16 typické pro mluvený jazyk, jsme pomocí korpusových nástroj vyhledali ve vybraných deseti knihách.⁴⁶ Orienta ní souhrnné výsledky⁴⁷ uvádíme v tabulce 17:

(Z dvodu velkého množství výskyt v tomto jediném p ípad neuvádíme jednotlivé tvary – ty je však možné zobrazit p ímo v korpusech NK z níže uvedených odkaz na výsledky.)

	Rudiš Národní	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Šabach Ramon	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	CELKEM
nespis. koncovky	835	2 963	2 326	664	301	412	288	168	379	86	8 422
Vel. korpusu	22 093	94 209	86 610	40 742	27 150	39 835	44 399	31 740	74 403	23 761	484 942
i.p.m.	37 795	31 451	26 856	16 298	11 087	10 343	6 487	5 293	5 094	3 619	17 367

Tabulka 17: výskyt nespisovných koncovek přídavných jmen ve vybraných knihách

Hakl používá mimo dialogy (ve vypráv ní 1. osoby) tém výhradn spisovné koncovky, v dialozích prakticky vždy nespisovné. V zásad pouze v dialozích (v etn nevlastní p ím e i) užívají nespisovné koncovky i Berková, Moc a Pekárková, až na n kolik málo výjimek, kdy jsou nespisovné koncovky užity i ve vypráv ní ve 3. osob (např. *Šéfka ho práskne složenýma novinama po umáku.* – Berková) nebo v ich-form (např. íklad v p ípad ustálených spojení, která bývají obvykle vy ena s nespisovou koncovkou: *Olda sed l u stolu jak spráskanej pes, a kdyby ho v té chvíli vid la správní rada cukrovaru, nev íla by svým o ím, že jejich chytrý a rozhodný editel se dokáže tak t ást.* – Moc, 42; nebo tam, kde nespisovná koncovka uvnit spisovn psaného textu pravd podobn nazna uje, že vyprav Pepí ek v této podob výraz slyšel z vypráv ní n koho jiného (*D de ek m l takovou radost, že vzal celou vývojovou kancelá na ve e i do hotelu a cestou hajloval. Tenhle výlev by mu po válce asi hodn uškodil, i když on by se asi dob e bránil tím, že N mce p ed Stalingradem nezastavila ruská zima, ale jeho ložiska. Bohužel nep ítel nebyl žádněj blbec a N mci dokázali*

⁴⁶ dotaz [lemma="(.+ý)|(.+ej)"&((word="(.+ej)|(.+ýho)|(.+ýmu)|(.+ejch)|(.+ym)|(.+ejm)|(.+ýma)|(.+ejma))|(word="+.ým"&tag="..[MI].6.*")|(word="+.ý"&((tag="A.[FN].*")|(tag="A.P.*")))&tag="A.*"] v příslušných subkorpusech (knihách), následně byly odstraněny výskyty, kde je v první pozici od vyhledaného přídavného jména s koncovkou -ýma (ne v případě koncovky -ejma) slovo *nohama, rukama, očima nebo ušima* (například *rovnýma nohama*), protože v těchto případech je koncovka přídavného jména -ama spisovná.

Nevyhledáváme koncovky, které jsou psané a mluvené češtině společně (např. *mladá žena, mladou ženu*).
Spisovné koncovky by teoreticky bylo možné vyhledat např. dotazem [(tag="A.....1.*")&(lemma="+.ý"&((word="(.+ého)|(.+ému)|(.+ém)|(.+é)|(.+í)|(.+ých)|(.+ými))|(word="+.ým"&(tag="A...[37].*"))|(word="+.á"&(tag="..NP.*"))|(word="*.ý"&(tag="A.[MI]S.*")))] (dotaz nepokrývá koncovku -ýma, která je spisovná, pokud se pojí se slovy *nohama, rukama, očima, ušima* – např. *rovnýma nohama*). Důvod, proč zde výskyty spisovných koncovek neuvádíme, je, že v SYN2010 jsou ve zkoumaných knihách (zejména v knize Petry Hůlové a Jiřího Pilouse) stovky výskytů nespisovných tvarů plurálu či středního rodu singuláru se zakončením na -ý (např. <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~n813Bmqj>) otagovány jako tvary mužského rodu singuláru, takže je vzorec vyhledá „navíc“. Bylo by tedy nutné je z výskytů jednotlivě ručně vyloučit a ponechat pouze skutečné tvary mužského rodu singuláru (ve kterých je koncovka -ý spisovná).

Z toho bohužel vyplývá také to, že tyto stovky chybně otagovaných výskytů nenajde vzorec vyhledávající nespisovné koncovky, takže počty výskytů nespisovných koncovek v tabulce 17 by ve skutečnosti měly být vyšší.

⁴⁷ odkaz na (vytříděné) výsledky z korpusů ČNK (tedy bez Hakla a Rudiše) včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~v49MAc0e;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~VKJlskvc;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~SgpyuGDu;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

vždy vše velice dob e zorganizovat a podchytit, takže t sn p ed koncem války už ze statistik v d li, že s našimi ložisky není všechno v po ádku, a d de ka zatkli. – s. 16; Jelikož byla tma, tak Jardova žena tohle nevid la, a protože to je zdravotní sestra ov šená r znejma kvalifikacema, z nichž jedna je také na psychiatrii a psychologii, tak jen chlácholiv položila ruku na paži té žádostnice a jala se uplat ovat své znalosti z oboru:... – 27).

Moc neužívá v dialozích výhradn nespisovné koncovky p ídavných jmen, místy p echází i v dialogu ke koncovkám spisovným – i u postav, které jinde v knize mluví nespisovn (nap . bratr Jarda: – Domorodci svým náboženstvím žijí, tvrdil. – Když n kdo um e, tak dny a dny kvílí ve svém kempu, ženy si trhají vlasy a na íkají pro zem elého a tím ze sebe cela rodina dostane zármutek. Prost si to odkvílej, jinak by to v sob nosili celý život. Po poh bu se nesmí n kolik týdn jíst maso a jméno zem elého se nesmí už nikdy vyslovit... – Moc, s. 57)

Jak v dialozích, tak ve vypráv ní 1. osoby používají p evážn nespisovné koncovky Rudiš, Šabach a Pilous. V Šabachov knize se (krom souvislé pasáže na s. 119–122, lí ící milostné dobrodružství docenta Kolesára, která je vypráv na spisovným jazykem) objevují spisovné koncovky jen ob as, v tšinou jde o 7. pád singuláru maskulin a neuter, kde koncovka -ým není krácena na -ym.⁴⁸ Podobn je tomu v knize Jaroslava Rudiše (spisovné koncovky jsou však použity v pasáži psané v er-form). V Pilousov textu najdeme krom p evažujících nespisovných koncovek i adu koncovek spisovných – jak v ich-form (Sed l jsem jednoho slune ného odpoledne na lavi ce ve starým Bráníku a popíjel lahvovej bráník... – 190), tak místy i v dialozích.

Ve Vieweghov knize jsou p evážn nespisovné koncovky užívány v dialozích a ve vypráv ní syna.

Petra H lová používá v knize *Cirkus Les Mémoires* nespisovné koncovky tém všude, tedy i ve vypráv ní ve 3. osob , spisovné koncovky užívá v zásad pouze v 7. pád singuláru maskulin a neuter, kde koncovku -ým nekrátí na -ym (nap . *tichým hlasem, starým životem, fialovým kobercem*⁴⁹), a v 1. pád plurálu životných maskulin v p ípadech, kdy je výslovnost spisovné a nespisovné koncovky shodná (*poctiví lidi, vytáhlí kluci, dva velký bílí psi* apod.).⁵⁰

Jáchym Topol používá v dialozích koncovky p evážn nespisovné. V er-form , by v knize najdeme i delší souvislé pasáže psané tém výhradn spisovným jazykem (nap . první rozsáhlejší vypráv ní o Nad na s. 59–64), asto ob polohy tém libovoln st ídá (první ukázka je hned z úvodních pasáží knihy):

⁴⁸ odkaz na příklady v ČNK vč. vět. kontextu: https://kontext.korpus.cz/view?q=~4tTw6Xn9;corpname=intercorp_cs

⁴⁹ odkaz na příklady v ČNK vč. vět. kontextu: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~XjK5v4Md>

⁵⁰ odkaz na příklady v ČNK vč. vět. kontextu: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~d6eJfmL3>

Nad **domy** bylo sv tlo. Bylo vysoko ve vzdáleným nebi, padalo v cárech, pak v jednotlý vrstv , ta neuv iteln pevná bílá opona sekla spodkem do m sta, zhlála ho, zakryla vesmíru, padla náhle, sjela jak roleta p es výlohu krámu. Pak se nebe zbarvilo do ervena, slunce hnalo sv tlo a to padlo mezi domy, sv tlo te ozá ilo i domy mezi **domy**, padalo do sklep , zazá ilo ve dvorech, dralo se sv tlíky, bylo všude. Byla zima, zima v roce, a v tý tu taky všichni žili, **ti skute ní** i **ti práv** vznikající v chorobný fantazii zadržávajícího vyprav e, zrovna mátl p íb h, lidi i roky, sed l v Nonstopu nad sklenicí. (s. 7)

Byla mše svatá a rumunský cikánky stály v ele zástupu. Byly **ozá ené** svícemi, v tom kradmém sv tle se leskly penízky, **kterými** m ly **pošité** kabáty a bl zy, **dlouhé erné** vlasy pod šátky, zíraly jak u vytržení... (s. 8)

Ale dneska zas vid l na obli eji **té malé** podlitiny. Helena prost nebyla ve svý k ži. (s. 36)

Vid l **rudé** nebe nad And lem, trhaly ho p ícházející mraky svinutý v sob . (s. 55)

V bec nev d l, jestli s ní chce **být**. Ne, nev d l, jestli s ní m že bejt. (s. 90)

T žko jde p ítom z autorovy strany o „nedbalost“ – íká sice, že román And l napsal za trnácet dní, ale že po napsání „to jako obvykle p l roku proškrtával, osekával a dopisoval“ (Weiss, 2000, s. 125). Autor sám ostatn uvádí: *Máme v sob všechny ty eštiny smotaný, obecnou, hovorovou, spisovnou, nespisovnou. Nev ím tomu, co asto tvrdí edito i, že v knížce má být zachována jednota. Aspo pro beletrii a poezii tyhle hranice udává autor. Ob as použiješ tvar spisovný, ob as vulgarismus a stejn to zní p írozen . e snad každého echa je míchanice. Pro p ekladatele je to hr za.* (Weiss, 2000, s. 115). Topol v p ístup je ovšem i v porovnání s ostatními námi zkoumanými autory specifický – st ídání spisovných a nespisovných poloh je pro jeho autorský styl typické.

Tabulky 13–16 v n kterých p ípadech uvádí dva možné nespisovné tvary (resp. tvary málo užívané v psaném jazyce), p í emž jeden z nich je v mluvených projevech výrazn frekventovan jší. P ekladatel pak m že ešit otázku, zda v beletrii d sledn používat tvary pro mluvenou eštinu typi t jší (obvykle tvary s krácenými samohláskami).

Tohoto tématu se týkal mimo jiné také jeden z bod recenze p ekladu knihy *Hrubá marže* (Anna mejrková, 2009): *V eském vydání Hrubé marže narážíme na tradi ní problém zápisu obecné eštiny, která zde místy p sobí obzvláš nesourod . V p ípad koncovek p ídavných jmen a zájmen se nap íklad p ekladatel omezil na hláskové p em ny ý>ej a é>y, výsledkem ehož je výskyt v mluvené eštin neexistujících tvar , jakými jsou nap íklad spojení typu: „v hotelovém bazénu“, „na každým rohu“ (49), „v mým v ku“ (50), „v mým p ípad “ (50).*

P ekladatel zcela opomíjí, že v t chto p ípadech v obecné eštin dochází nejen ke zm n kvality, ale též kvantitě samohlásek.

Zam íli jsme se tedy i na to, zda p vodní eští auto i v beletristických dílech p í užití nespisovných koncovek p ídavných jmen d sledn p episují skute ný mluvený jazyk. Pomocí korpusových nástroj í jsme ve vybraných deseti knihách vyhledali výskyt koncovek *-ým* a *-ym* v 6. pád jednotného ísla p ídavných jmen, zájmen a íslovek mužského a st edního rodu⁵¹ (tentýž problém by bylo možné zkoumat i pro mén í frekventované koncovky 3. pádu plurálu). Tabulka 18 poskytuje srovnání výskytu obou variant v analyzovaných knihách (jako vždy s výhradou p ípadných jednotek procent chyb v morfologickém zna kování v NK):

Koncovky v 6.p. sg.	Rudiš Národní	Hůlová Cirkus	Pílous Se srp	Šabach Ramon	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	CELKEM
koncovka <i>-ým</i> ⁵²	38	262	159	78	6	25	9	15	9	0	601
koncovka <i>-ym</i> ⁵³	0	1	1	0	8	0	12	0	14	3	39

Tabulka 18: koncovky *-ým* a *-ym* v 6. pádě singuláru

V našem vzorku v devíti knihách z deseti auto i v 6. pád používají i nekrácené koncovky *-ým*, v šesti knihách z deseti nekrácené koncovky *-ým* p evažují, asto velmi výrazn , nad koncovkami krácenými. (ty i auto i neuvítají krácené koncovky *-ym* v 6. pád v bec, další t í jen v 1–3 p ípadech v celé knize.) Analýza tedy nazna uje, že v p vodní eské literatu e požadavek d sledného p episu skute ného mluveného jazyka není vždy dodržován a koncovky *-ým* v 6. pád pravd podobn nelze považovat za neznalost mluvené eštiny ze strany p ekladatele. Spíše než o p esný zápis mluveného jazyka jde v beletrii o jeho stylizaci, která nemusí vždy p esn odpovídat autentické mluvené e í.

4.2.2.2. Slovesa: krácení koncovky *-eme* na *-em* v 1. os. mn. . přítentu

V mluveném jazyce je u sloves první, druhé a t etí t ídy v první osob množného ísla přítentu asto krácena koncovka *-eme* na *-em*.

Že se krácení *-eme* na *-em* vyskytuje v mluveném jazyce podstatn ast jí než v jazyce psaném, vyplývá mimo jiné í z porovnání výskytu jednotlivých variant u každého ze vzor 1. a 2. slovesné t ídy v *Mluvnici sou asné eštiny* (Cvr ek a kol., 2010, s. 252–262):⁵⁴

⁵¹ dotazy [tag="[APC]..S6.*"&word=".*ým"] a [tag="[APC]..S6.*"&word=".*ym"] v příslušných subkorpusech (knihách)

⁵² Odkaz na výsledky z korpusů ČNK (tedy bez Hakla a Rudiše) – koncovka *-ým*:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~Xkby6GrI;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~T7J3dlqv;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~WYNsNi2c;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

⁵³ Odkaz na výsledky z korpusů ČNK (tedy bez Hakla a Rudiše) – koncovka *-ym*:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~VfC7ugRY;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~y5tDYox4;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~Hwy2RmqW;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

⁵⁴ Údaje v této mluvnici pochází zejména z korpusu psané češtiny SYN2005 a z korpusu mluvené češtiny Oral2006 (Cvrček a kol., 2010, s. 18).

Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
(nes)eme	95 %	(nes)em	5 %	(nes)eme	30 %	(nes)em	70 %
(ber)eme	97 %	(ber)em	3 %	(ber)eme	57 %	(ber)em	43 %
(maž)eme	97 %	(maž)em	3 %	(maž)eme	63 %	(maž)em	37 %
(peč)eme	98 %	(peč)em	2 %	(peč)eme	36 %	(peč)em	64 %
(umř)eme	95 %	(umř)em	5 %	(umř)eme	+ - 50 %	(umř)em	+ - 50 %
(tiskn)eme	92 %	(tiskn)em	8 %	(tiskn)eme	30 %	(tiskn)em	70 %
(min)eme	97 %	(min)em	3 %	(min)eme	téměř nikdy	(min)em	téměř vždy
(začn)eme	97 %	(začn)em	3 %	(začn)eme	menšina	(začn)em	převažuje

Tabulka 19: krácení koncovky *-eme* na *-em* v 1. os. mn. č. *prézentu* v psané a v mluvené češtině

Koncovka je krácena také v budoucím ase slovesa být – *budem* místo *budeme*.

V korpusech jsme vyhledali výskyty s krácenými tvary,⁵⁵ výsledky jsou shrnuty v tabulce 20.⁵⁶

Slovní tvar	Berková	Rudiš	Pilous	Pekárk	Hakl	Topol	Viewegh	Šabach	Moc	Hůlová	CELKEM
	Všivák	Národní	Se srp	Kulatý	Pravidla	Anděl	Zapisov	Ramon	Vlasten	Cirkus	
budem	1		10	7			1	3		1	23
nebudem	2		6	1	1				2		12
můžem	1	2	4	2	1		1				11
nemůžem	3		1			3					7
potřebujem			1	1		3					5
nechcem	2					1	1				4
pojedu			1	2	1						4
dojedu				3							3
dostanem			1	1	1						3
chcem	2	1									3
jdem			2							1	3
řeknem			1					2			3
berem			1							1	2
dem	1					1					2
najdem	1	1									2
přijdu	1						1				2
přijímám		1		1							2
přítuknem		2									2
sejdu			2								2
svezem	2										2
vemem						2					2
zažijem			1		1						2
žijem			1	1							2
bojujeme										1	1
derivuju			1								1
dojdu				1							1
dokážem			1								1
dotáhnem	1										1
hážem	1										1
komunikuju				1							1
krademe				1							1
lehnu			1								1
miluju				1							1
naděju				1							1
nalistuju			1								1
nastydnu				1							1
nedostaneme					1						1
nenajdu			1								1
nepereme				1							1

⁵⁵ [word="*em"&tag="VB.P...1.*"] v příslušných subkorpusech (knihách)

⁵⁶ Odkaz na výsledky z korpusů ČNK vč. větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~y736du3k;corpname=omezeni%2Fsyn2010>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~RHTsNeAr;corpname=intercorp_cs

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~FxiVEwTY;corpname=omezeni%2Fjerome>

Slovní tvar	Berková Všivák	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Hůlová Cirkus	CELKEM
nesem		1									1
nevybijem									1		1
nežijem			1								1
odeberem			1								1
odplivnem			1								1
odvezem		1									1
pamatujem		1									1
plácnem						1					1
plujem					1						1
pochčijem			1								1
pokračujem					1						1
pomůžem	1										1
pošlem			1								1
potáhnem						1					1
prostudujem			1								1
přestanem				1							1
přešlapujem				1							1
přijedem							1				1
pudem					1						1
půjdem		1									1
reagujem										1	1
rozjedem				1							1
rýpem	1										1
sednem				1							1
setřem				1							1
shodnem			1								1
stáhnem				1							1
stihnem								1			1
táhnem		1									1
tancujem					1						1
trhnem								1			1
ukážem			1								1
utáhnem						1					1
užijem	1										1
vegetujem				1							1
vezmem							1				1
vodejdem						1					1
vpadnem							1				1
vyberem			1								1
vygruntujem							1				1
vykašlem							1				1
vyperem				1							1
vyposlechnem			1								1
vyřvem				1							1
vyserem									1		1
vzpomenem								1			1
zabijem				1							1
zahrajem			1								1
zajdem		1									1
zajedem			1								1
zakousnem		1									1
zalejem			1								1
zapamatujem				1							1
zasmějeme		1									1
zavedem			1								1
zdechnem				1							1
zmáčknem	1										1
CELKEM	22	15	51	38	10	14	9	8	4	5	176

Vel. korpusu	23 761	22 093	86 610	74 403	27 150	39 835	44 399	40 742	31 740	94 209	484 942
i.p.m.	926	679	589	511	368	351	203	196	126	53	363

Tabulka 20: krácení koncovky -eme na -em v 1. os. mn. č. přítomnosti

N kte í auto i koncovku *-eme* krátí v zásad pouze v dialozích: V Haklov knize se všechny krácené koncovky vyskytují v p ímé e i (jednou v nevlastní p ímé e i – *K mo i se teda nejspíš nedostanem, hovo ím v duchu k otci.* – loc. 2267), v Šabachov románu v tšinou také (ve dvou p ípadech v nevlastní p ímé a v polop ímé e i), Moc rovn ž krátí pouze v p ímé e i. V Topolov knize se v tšina zkrácených koncovek vyskytuje v nevlastní p ímé e i, podobn je tomu v knize A. Berkové.

Jiní auto i koncovku krátí i ve vypráv ní 1. osoby (Pekárková, Pilous, Rudiš). Viewegh používá krácené koncovky v dialozích a ve vypráv ní syna.

H lová koncovku *-eme* krátí minimáln .

Nelze však íci, že by auto i dodržovali n jaká p esná pravidla, nap íklad koncovku vždy krátili v dialozích apod. Vyhledáváním v korpusu⁵⁷ jsme zjistili,⁵⁸ že krácené a nekrácené koncovky n kdy auto i kombinují i v rámci jedné v ty:

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Naše identita trpí rakovinou – jsme příliš nicotní a malí, (zívá) jsme ubozí, (protahuje se) ale nedělejme ze sebe oběti, <u>můžem</u> si za to sami... ééé... (zívá, protahuje se a škrábe se na břicho) ztratili jsme svá zrcadla, nejsme schopni sebereflexe...neumíme se definovat – éch.... (oběma pěsti si mne oči) <u>lezeme</u> dějinami pozpátku, zadnicí dopředu...	Berková	x					
Všechno ti řeknu... nech to na mě – hele, chceš prachy? dostaneš prachy – budeš mít autáky, ženský, co budeš chtít – my dva to spolu někam <u>dotáhnem</u> – co? něco si <u>užijem</u> , co? co říkáš? pardále? hele, vo nic nejde – akorát <u>pudeme</u> dál... tak sakra zavří hubu a poslouchej, co ti říkám! jednou jsem tvůj učitel a ty seš muj žák – a žák musí co?	Berková		x				
To je přece tvůj problém, že nemáš mužstvo – my se ti vo tvoje mužstvo starat <u>nebudeme</u> , my ne – my tě za ručičku vodit <u>nebudem</u> ...	Berková		x				
Bláhově si myslel, že <u>usedneme</u> do křesel, nasadíme ukrutně vážný obličej a v hlubokém soustředění si ho mlčky <u>vyposlechnem</u> , jenže Puchorský hodil desku na gramofon a nepřestával žvanit o pěti dalších věcech	Pilous 33					x	
Ale pozor – <u>nebudem</u> přitom fyzicky pospolu, nýbrž každéj pude domu, sedne si k nástroji a přesně v domluvenej čas <u>začneme</u> všichni hrát.	Pilous 88					x	
Vždycky tak do dvaadvacátého se s fotříkem vzájemně <u>ujišťujeme</u> , že letos se na celý ty slavný svátky klidu a míru doopravdy, ale tentokrát vážně doopravdy <u>vykašlem</u> – žádný nesmyslný dárky, žádný kapři ani stromek a ani žádná takzvaná větývka.	Viewegh 107					x	
Můj momentální milovaný mě u příležitosti oslav pozval na firtl bílého vína a ne a ne zavřít hubu o tom, jak si někde ve Washingtonu, anebo možná ve Frisku, <u>otevřeme</u> tu hospodu a <u>budem</u> vařit knedle.	Pekárková 128					x	

⁵⁷ v SYN2010 dotaz:

<s /> containing ([[word=".*em"&tag="VB.P...1.*"]][*word=".*eme"&tag="VB.P...1.*"]][*word=".*eme"&tag="VB.P...1.*"]][*word=".*em"&tag="VB.P...1.*"]]) within <opus id="(utroddvs)|(vlasten)|(sesrperm)|(topandel)|(cirkuslm)" />, analogicky je postupováno i ve druhých dvou korpusech, pouze s volbou příslušných subkorpusů (knih), tedy v **Intercorpu** je na konci vzorce: within <doc id="(Sabach-Ramon)|(Viewegh-ZapisovateleOt)" />, v **Jeromu**: within <opus id="svet" />.

Takto nalezené výskyty je potřeba projít ručně, protože ne každou koncovku *-eme* lze považovat za „nekrácenou“ – u některých slovesných vzorů se koncovky nikdy nekrátí.

⁵⁸ Odkaz na vytříděné výsledky z korpusů ČNK vč. větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~PS24WR32;corpname=omezeni%2Fsyn2010;viewmode=sen>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~97ki2S5e;corpname=intercorp_cs;viewmode=sen

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~0u7c5hYU;corpname=omezeni%2Fjerome;viewmode=sen>

Příklady z excerpované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Byl přímo nadšen, že mě „má“ – a asi to tak vskutku myslel, totiž že mě jaksi vlastní, že spolu <u>pojedu</u> do Ameriky a tam si <u>otevřeme</u> hospodu.	Pekárková 128					x	
Vím, že teď už jen občasný budík zadrnčí, že každá, která někam musí, se vypotácí z lágru ven – a zbytek z nás, co vstávat nemusíme, co žádnéj arbajit zrovna nemáme, tu <u>budem</u> do devíti, do deseti či do dvanácti chrápat – a pak se přeče jenom <u>zvedneme</u> k línému životu nicnedělačů.	Pekárková 43					x	
Světadily začly dostávat svůj přesný, omezený tvar, nepřijemně nám pokonkrétněly, staly se územím, na které jestli jednou <u>dojedu</u> , <u>budeme</u> se tam muset taky žít.	Pekárková 59					x	
Každá tu máme naložený špinavý prádlo v kýbli pod postelí, a když za pár dní začne zapáchat, tak ho <u>vyperem</u> a potom <u>hlídkujeme</u> , aby nám ho ty kurvy neukradly ze šňůry natažené mezi dvěma akáty.	Pekárková 72					x	

Tabulka 21: kombinace krácených a nekrácených koncovek -em a -eme v jedné větě

P ípadn jsou krácené a nekrácené koncovky kombinovány ve více v tách v ráci jedné promluvy (zde uvádíme pouze p íklady, p i systematickém vyhledávání bychom jist našli další výskyty):

Příklady z excerpované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Hlavně musíš zhluboka dýchat. Musíš si umět rozvrhnout svůj čas – a taky síly, aby ti vystačily. Abys došel, kam <u>potřebujeme</u> . <u>Nemůžem</u> riskovat, že bys zanedbal svou roli a padnul někde v půli cesty...	Berková		x				
Zplesnivělé zbytky od večerí periodicky <u>vyhazujeme</u> z lednice. <u>Komunikujem</u> , <u>neperem</u> se a jedna od druhé jen mírně <u>kradem</u> .	Pekárková 43					x	

Tabulka 22: kombinace krácených a nekrácených koncovek -em a -eme v rámci jedné promluvy

Kombinace mohou vyplývat z toho, že n která slovesa (*budem* apod.) mají vyšší tendenci ke krácení než jiná, v n kterých uvedených p íkladech se však st ídání zdá být nemotivované, respektive d vodem pro n m že být spíše v tný rytmus než cokoli jiného.

4.2.2.3. Slovesa: krácení koncovek -ím, -ám na -im, -am v 1. os. j. . přítentu

U sloves také m že docházet ke krácení koncovek -ím, -ám na -im, -am v 1. osob jednotného ísla p ítomného asu. *Mluvnice sou asné eštiny* (Cvr ek a kol., 2010, s. 263–265) op t potvrzuje, že jde o rys mluveného jazyka:

Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
(pros)ím	téměř vždy	(pros)im	téměř nikdy	(pros)ím	4 %	(pros)im	96 %
(trp)ím	téměř vždy	(trp)im	téměř nikdy	(trp)ím	3 %	(trp)im	97 %
(sáz)ím	téměř vždy	(sáz)im	téměř nikdy	(sáz)ím	7 %	(sáz)im	93 %
(děl)ám	(neuveđeno)	(děl)am	(neuveđeno)	(děl)ám	(neuveđeno)	(děl)am	(neuveđeno)

Tabulka 23: krácení koncovek ím, -ám na -im, -am v 1. os. j.č. přítentu v psané a v mluvené češtině

V korpusu jsme ve zkoumaných deseti knihách vyhledali pomocí tagu výskyty tvar sloves v 1. osob jednotného ísla p ítomného nebo budoucího asu zakon ených na *-im*, *-am*.⁵⁹ Z nalezených výskyt jsme p ímo v korpusu negativním filtrem vylou ili (v knize Ramon) dva výskyty tvaru *jim*, které v tomto p ípad nebyly tvary 1. os. j. . slovesa *jíst*, ale zájmena (*Takže my jim ho levn dodáme. Dal sem jim sv j sešit.*). Výsledky⁶⁰ shrnuje tabulka 24:

Slovní tvar	Rudiš	Hakl	Pilous	Berková	Pekárk	Viewegh	Moc	Hůlová	Topol*	Šabach	CELKEM
	Národní	Pravidla	Se srp	Všivák	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Cirkus	Anděl	Ramon	
vím	42	11	24	7	17				1		102
nevím	6	14	21	8	10	3	1		2		65
myslím	19	6	28	2	5	2		1			63
vidím	49	6	3	2	1	2					63
musím	6	6	40			2					54
cejtím	22	1	1	1	1	3		1			30
proším	3	1	7	2	1		7				21
povím			9		6						15
sedím	2	6	2	1		1					12
mluvím	1	2	2	3				1			9
umím	6		3								9
slyším	6	1	1								8
nerozumím		1	1	2	2	1					7
nevidím	1		2	1	1	2					7
přemejšlim	3		4								7
koupím		1	3	1				1			6
ležím	6										6
necejtím	4	1	1								6
nemusím	2		3			1					6
nesnáším			1	5							6
nevěřím	1	2	2			1					6
snažím	1	3	1					1			6
zkusím		1	5								6
chodím	2		2		1						5
nemyslím		1	2			1	1				5
netvrdim		2	2		1						5
neumím		1	1	1	1			1			5
platím	3				2						5
nemluvim			3		1						4
nevydržím			1	2		1					4
rozumím	2	1	1								4
uvidím	1	1	2								4
věřím	2		1		1						4
vrátím	2	1	1								4
vsadím			3		1						4
bydlím	1		1					1			3
nedivím			1		1	1					3
neslyším	2		1								3
nesmím			1		2						3
netoužím	2		1								3
poučím	1			2							3
vymyslím			2	1							3
vysvětlím			2	1							3
zařídím			2		1						3
zkouším	2	1									3
bojím		1	1								2
buším	2										2

⁵⁹ V ČNK dotaz [tag="VB.S...1.*"&word="(.(+im)|(.(+am))"] v příslušných subkorpusech, v AntConc .*im a ruční výběr.

⁶⁰ Odkaz na vytříděné výsledky z korpusů ČNK včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~UGQHCSGQ;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~cGwomJOC;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~CnRgmXBy;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Hůlová Cirkus	Topol* Anděl	Šabach Ramon	CELKEM
držim		1	1								2
hodim			1			1					2
chytim	2										2
nenávidim	1	1									2
nezávidim	2										2
plazim	2										2
poradim					1	1					2
postavim	2										2
potim		1			1						2
pouštím	1			1							2
promluvim			2								2
pustim	1		1								2
radim					2						2
těším	1				1						2
tlemim	2										2
topim	2										2
uvědomim				2							2
vložim			2								2
zařadim			2								2
zjistim		1	1								2
zvonim		1	1								2
bavim						1					1
bráním	1										1
buším	1										1
čumim	1										1
dočistim		1									1
dozvim		1									1
dusim	1										1
hájim	1										1
honim			1								1
chpim		1									1
jezdim			1								1
kamarádím			1								1
letim	1										1
líčim		1									1
mejlim			1								1
měřim	1										1
mořim			1								1
mychlim		1									1
nacházim			1								1
narazim			1								1
nastavim			1								1
nastřelim			1								1
naučim			1								1
nebalim	1										1
nebojim			1								1
nehulim			1								1
nechytim		1									1
nekamarádím			1								1
nemejlim			1								1
neoholim			1								1
nepatřim			1								1
nepodílím						1					1
nepochopim					1						1
neporadim			1								1
nepostoupim								1			1
nepřipustim			1								1
nerušim		1									1
nescházim		1									1
nestačim			1								1
netajim						1					1
netuším			1								1
neuvěřim			1								1
nevidim			1								1

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Hůlová Cirkus	Topol* Anděl	Šabach Ramon	CELKEM
nevážím		1									1
nevzruším			1								1
nezmíním			1								1
ničím		1									1
nudím						1					1
obalím			1								1
ocením			1								1
odpovím		1									1
pohladím				1							1
pochválím			1								1
popřím						1					1
poprosím	1										1
porazím		1									1
posháním			1								1
probudím	1										1
prohlížím			1								1
prohodím			1								1
pronáším			1								1
představím			1								1
přeháním			1								1
přičiním			1								1
přijíždím			1								1
přispíším			1								1
pučím			1								1
rozdělím					1						1
rozhlížím			1								1
rozmejším			1								1
rozvášním					1						1
sestoupím			1								1
scházím			1								1
sjíždím		1									1
skácím			1								1
skončím	1										1
smím			1								1
spím				1							1
stačím			1								1
stojím	1										1
stráním			1								1
strčím	1										1
tvářím			1								1
ubráním					1						1
uidím		1									1
uklidím			1								1
uložím			1								1
utrátím			1								1
uvařím		1									1
válčím						1					1
válím						1					1
vařím		1									1
volím					1						1
vomdlim		1									1
vracím		1									1
vrazím	1										1
vybavím	1										1
vybrusím			1								1
vydržím			1								1
vyhradím			1								1
vykreslím			1								1
vylepším			1								1
vylíčím					1						1
vyložím	1										1
vynahradím			1								1
vypařím			1								1
vypravím			1								1

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Hůlová Cirkus	Topol* Anděl	Šabach Ramon	CELKEM
vypustím			1								1
vyrazím		1									1
vytmavím					1						1
zachráním	1										1
zakřením						1					1
zastavím			1								1
zblázním		1									1
zdokonalím			1								1
zjevím			1								1
zmíním			1								1
ztrácím						1					1
ztratím			1								1
CELKEM	235	97	269	47	68	32	9	8	3	0	768

Velikost korpusu	22 093	27 150	86 610	23 761	74 403	44 399	31 740	94 209	39 835	40 742	484 942
i.p.m.	10 637	3 573	3 106	1 978	914	721	284	85	75	0	1 584

Tabulka 24: krácení koncovek *-ím, -ám na -im, -am v 1. os. j.č. přítentu sloves*

* V tomto konkrétním p ípad e nejsou u knihy Jáchyma Topola údaje z korpusu spolehlivé. Tvary *-ám* Topol v knize skute n nekrátí (*nedám, mám, udám, škrátám* aj.), ale krácených tvar *-ím* je v knize více než v korpusu. Zajímavé je, že se v tomto dokonce liší i jednotlivá knižní vydání (nap . Topol 2000, s. 22: *Musím* vstát ve ty i ráno. Topol 2006, s. 22: *Musím* vstát ve ty i ráno. Topol 2000, s. 32: Já ti *musím* íct... Topol 2006, s. 32: Já ti *musím* íct...). V korpusu SYN2010 je vydání z roku 2006, ale ani s ním se korpus neshoduje, nap . Topol 2000 a 2006, s. 32: *Vím* vo tom. SYN2010: *Vím* vo tom. Topol 2000, s. 32 a Topol 2006, s. 33: íkals tomu, co já *vím*, dycky letenka, podíví se Pernica. SYN2010: íkals tomu, co já *vím*, dycky letenka, podíví se Pernica. P ípadné chyby mohly vzniknout p íp evodu skenu programem Finereader, který se n kdy snaží nejasné znaky p evád t na spisovnou eštinu.

Rudiš používá zejména ve vypráv ní 1. osoby krácené koncovky tém vždy, koncovky nekrátí v promluvách Lucky a dalších osob (jiných než vyprav e). Hakl koncovky ásto krátí v dialozích, nekrátí však ve vypráv ní 1. osoby. Stejn je tomu v knize A. Berkové. Pilous užívá krácené koncovky ásto i ve vypráv ní 1. osoby.

Šabach nekrátí slovesné koncovky *-ím* v bec, ani v dialozích (nekrátí v knize nap íklad ani tvary zájmen *tím, ním, n ím* apod.). Stanislav Moc slovesné tvary *-ím* krátí minimáln , pouze v dialozích, ale i tam ásto používá koncovky nekrácené. I ve Vieweghov knize je v tšina tvar nekrácená – pokud krátí, pak v dialozích i ve vypráv ní syna. Nízký výskyt krácených tvar v knize Petry H lové je dán nízkou frekvencí tvar 1. os. j. . přítentu v bec (8 tvar je krácených a 11 nekrácených, krácené tvary se vyskytují prakticky pouze v dialozích).

V žádné knize jsme nenašli krácení *-ám na -am* (nap . *d lam* apod.)

4.2.2.4. Slovesa: krácení koncovek *-ejí, -ají na -ej, -aj ve 3. os. mn. . přítentu*

Ve 3. osob množného ísla přítentu u sloves vzor *d lat* a *sázet* jsou v mluvené eštin (skute ných mluvených projevech) ásto kráceny koncovky *-ají, -ejí na -aj, -ej* (tedy *d laj, sázej* místo *d lají, sázejí*):

Psaná čeština						Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)					
(sáz)ejí	92 %	(sáz)ej	< 1 %	(sáz)í	7 %	(sáz)ejí	10 %	(sáz)ej	84 %	(sáz)í	6 %
(děl)ají	97 %	(děl)aj	3 %	-	-	(děl)ají	2 %	(děl)aj	98 %	-	-

Tabulka 25: krácení koncovek *-ejí, -ají na -ej, -aj ve 3. os. mn. č. přítentu v psané a v mluvené češtině*

U sloves vzor *prosit* a *trp* t dochází ve 3. osob množného ísla ke zm n koncovek z *-í* na *-ej, - j* (tedy *prosej, trp j* místo *prosí, trpí*):

Psaná čeština						Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)			
(pros)í	převažuje	(pros)ej	menšina	-	-	(pros)í	16 %	(pros)ej	84 %
(trp)í	97 %	(trp)ěj	2 %	(trp)ějí	1 %	(trp)í	16 %	(trp)ěj	84 %

Tabulka 26: změna koncovky *-í na -ej, -ěj ve 3. os. mn. č. přítentu v psané a v mluvené češtině*

Zdrojem pro tabulky je *Mluvnice sou asné eštiny* (Cvr ek a kol., 2010, s. 263–266).

V korpusu jsme pomocí tagu vyhledali výskyty tvar sloves ve 3. osob množného ísla p ítomného asu zakon ených na *-ej, - j, -aj*⁶¹. Z nalezených výskyt jsme vylou ili dva chybn otávaně výskyty tvaru *maj* ve v t *Maj nejm is Boženka* a jeden ze dvou výskyt tvaru *ud lej* (*To rozhodn ud lej, Vašku. To je dobrej nápad!* Ponechali jsme pouze druhý výskyt tvaru *ud lej* – *V Lisabonu šel na americkou ambasádu a m síc ekal, jestli mu ud lej politickej azyl*). Výsledky⁶² shrnuje tabulka 27:

Slovní tvar	Rudiš	Hůlová	Šabach	Hakl	Pilous	Topol	Pekárk	Viewegh	Moc	Berková	CELKEM
	Národní	Cirkus	Ramon	Pravidla	Se srp	Anděl	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Všivák	
maj	6	43	18	3	18	5	13	3	1		110
valej	41	2		1							44
nemaj	2	13	3		7	1	3		3	1	33
musej	1	7	3	2	9	2	3	1	1	1	30
dělaj	4	11	4	2	2	1	2	2	1		29
choděj	2	13	1		5	1	3	1			26
daj	2	6	2	1	4		2				17
myslej	2	5		1	3		2	1		2	16
nedělaj	11	2	1				1				15
dávaj		3	1	2	2	1	3	1			13
řikaj		5	3		1	3		1			13
nechaj	2	2	1		3	2	1		1		12
řikaj	10			1			1				12
chtěj	5		2	1				2			10
koukaj		1	2	1		2		4			10
seděj	2	1	1			1	1	2	2		10
bojej		1	2		1		3		1		8
nevaděj	8										8
stojej		2	2		2		2				8
věděj	3	2	1		1	1					8
držej	3	2	1			1					7
jezděj		1	1	3					2		7
patřej	1	4		1	1						7
snažej	2	2			1		1	1			7
udělaj		1			3	1		2			7

⁶¹ dotaz [tag="VB.P...3P.*"&word="(.*ěj)|(.*ej)|(.*aj)"] v příslušných subkorpusech (knihách)

⁶² Odkaz na výsledky z korpusů ČNK včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~3XIYuvsn>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~otRVdki7

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~guQAIQnr;corpname=omezeni%2Fierome&viewmode=kwic>

Slovní tvar	Rudiš	Hůlová	Šabach	Hakl	Pilous	Topol	Pekárk	Viewegh	Moc	Berková	CELKEM
	Národní	Cirkus	Ramon	Pravidla	Se srp	Anděl	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Všivák	
vypadaj		4	3								7
nedaj		1		1	3	1					6
nechoděj	2	2					2				6
znaj	1	5									6
bolej	1		1	2				1			5
cejtěj	1	2	2								5
čekaj		1	1			2	1				5
mluvěj		3			1	1					5
nosej		2	1	1			1				5
povídaj		2	1		2						5
přicházej	3	1	1								5
bavěj		3			1						4
bejvaj			2	1				1			4
bydlej	1	1		1			1				4
čuměj	3				1						4
dostávaj	1	1			1		1				4
chovaj		1		1				2			4
chystaj	1	2				1					4
nechtěj	2		2								4
nemusej	1	2	1								4
pustěj		1			1	1	1				4
viděj		1	2		1						4
bušej	3										3
líběj		1	1		1						3
mívaj		1			1	1					3
nebojej					1	1			1		3
nenechaj		1			1	1					3
nepotkaj	1	1			1						3
nestavěj		2		1							3
nevěděj		2								1	3
neznaj		2			1						3
odehrávaj	1		1		1						3
ptaj		1			1	1					3
roděj	2					1					3
skočej		1	2								3
smrděj							1			2	3
staraj			1	2							3
stávaj				1	1			1			3
strkaj		1			1			1			3
tlačej		1			2						3
umíraj	2				1						3
válej		1					1			1	3
začínaj			2	1							3
zajímaj	2	1									3
zdaj		2		1							3
zkoumaj						3					3
zvoněj		2						1			3
člĥaj	2										2
dívaj	2										2
házej					1	1					2
hladěj	2										2
hledaj		1	1								2
holej	2										2
ječej							2				2
kouřej		1			1						2
letěj		1			1						2
ležej		2									2
lítaj		1	1								2
motaj			1		1						2
naučej					1	1					2
nečekaj		1				1					2

Slovní tvar	Rudiš	Hůlová	Šabach	Hakl	Pilous	Topol	Pekárk	Viewegh	Moc	Berková	CELKEM
	Národní	Cirkus	Ramon	Pravidla	Se srp	Anděl	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Všivák	
nepolykaj	2										2
nestíhaj		1			1						2
neuvíděj		1			1						2
nevrátěj		1			1						2
nevypadaj		1	1								2
omlouvaj	2										2
padaj		1	1								2
pálej						1			1		2
píchaj		1			1						2
platěj		1					1				2
plněj		1			1						2
podezřívaj		1	1								2
pocházej		1			1						2
postaraj	1						1				2
postavěj		1			1						2
potkaj	1	1									2
prodávaj			1		1						2
přísahaj		1	1								2
rozmlátěj				2							2
sedaj	1	1									2
směj				2							2
stavěj				2							2
šilej	1			1							2
tahaj		1				1					2
tleměj	2										2
točej		1					1				2
učej			1						1		2
vařej		1			1						2
volaj	1	1									2
vrátěj				1		1					2
vrazej		2									2
vybíraj		1							1		2
vydržej						2					2
vyhoděj	1						1				2
zaplatěj		1							1		2
zastavěj		1					1				2
zněj			1		1						2
zvykaj					2						2
balej			1								1
běhaj							1				1
blikaj	1										1
blýskaj						1					1
bodaj	1										1
bořej				1							1
bouchaj								1			1
bublaj								1			1
bývaj		1									1
cucaj		1									1
čerpaj					1						1
divěj			1								1
dopadaj					1						1
dovolej							1				1
droběj		1									1
flákaj					1						1
hádaj		1									1
hlídaj		1									1
hnízděj	1										1
hoděj		1									1
hořej				1							1
houpaj							1				1
hulákaj								1			1

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hůlová Cirkus	Šabach Ramon	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM
chlámaj							1				1
chlastaj						1					1
chodívaj					1						1
chutnaj		1									1
chyběj	1										1
chytaj			1								1
jednaj			1								1
kinklaj		1									1
končej	1										1
koupěj		1									1
krměj		1									1
kymácej	1										1
laskaj		1									1
lepěj		1									1
ligotaj						1					1
makaj	1										1
mlčej				1							1
močej								1			1
modlej		1									1
mučej										1	1
nadávaj			1								1
nacházej					1						1
nakládaj							1				1
nálezej		1									1
narážej		1									1
nastávaj					1						1
nebavěj		1									1
nebořej				1							1
nebydlej		1									1
necejtěj						1					1
nedařej										1	1
nedejchaj		1									1
nedělej			1								1
nedívaj			1								1
nedomluvěj					1						1
nedovolaj		1									1
nehoděj		1									1
nechávej								1			1
neletěj	1										1
nelíběj					1						1
nemíchaj		1									1
nenaučej					1						1
nenáviděj									1		1
neoceněj	1										1
nepatřej		1									1
neplatěj							1				1
neporaděj							1				1
nepospíchaj		1									1
nepověsej				1							1
nepoznaj					1						1
neprotínaj		1									1
neroděj		1									1
nerozmatlaj		1									1
neřikaj	1										1
neseděj	1										1
neschovávaj			1								1
neslyšej		1									1
nesouvisej				1							1
nestaraj			1								1
netrčej					1						1
neudělaj				1							1

Slovní tvar	Rudiš	Hůlová	Šabach	Hakl	Pilous	Topol	Pekárk	Viewegh	Moc	Berková	CELKEM
	Národní	Cirkus	Ramon	Pravidla	Se srp	Anděl	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Všivák	
neuměj	1										1
nevěřej				1							1
nevnímaj					1						1
nevymyslej	1										1
nevytíraj		1									1
nezavíraj		1									1
nezavolaj					1						1
nezdaj			1								1
nezměňej			1								1
objevěj			1								1
objímaj		1									1
obstaraj		1									1
oceněj	1										1
oddělaj	1										1
odstraněj					1						1
odvážej		1									1
ohlížej					1						1
opíraj					1						1
otvíraj					1						1
ovládaj				1							1
plácaj	1										1
pobíhaj					1						1
počítaj			1								1
počkaj			1								1
podaj		1									1
podávaj			1								1
podívaj							1				1
podívaj	1										1
podobaj		1									1
pohrávaj			1								1
pochechtávaj							1				1
pochopěj			1								1
pokoušej		1									1
pokřtěj				1							1
poletěj				1							1
pomáhaj		1									1
pomluvěj							1				1
poraděj		1									1
pořádaj		1									1
posílaj		1									1
postávaj		1									1
postřílej					1						1
potrhaj					1						1
potřásaj			1								1
pozavíraj					1						1
poznaj				1							1
požíraj							1				1
praskaj				1							1
proháněj			1								1
prohlížej								1			1
provolávaj		1									1
přebíraj		1									1
předaj						1					1
předávaj		1									1
představěj		1									1
překročej		1									1
překvapěj		1									1
přemalovávaj	1										1
přesedaj		1									1
přestavěj				1							1
přidaj								1			1

Slovní tvar	Rudiš	Hůlová	Šabach	Hakl	Pilous	Topol	Pekárk	Viewegh	Moc	Berková	CELKEM
	Národní	Cirkus	Ramon	Pravidla	Se srp	Anděl	Kulatý	Zapisov	Vlasten	Všivák	
přijížděj	1										1
připomínaj								1			1
přistávaj			1								1
přivydělaj							1				1
pukaj				1							1
rozbíhaj							1				1
rozdaj					1						1
rozebíraj				1							1
rozepínaj	1										1
rozesílaj		1									1
rozkládaj	1										1
rozlišej		1									1
rozložej		1									1
rozmáhaj							1				1
rozprodávaj			1								1
roztloukaj		1									1
rozvracej	1										1
rušej		1									1
říděj	1										1
sdíraj							1				1
sháněj			1								1
scházej		1									1
schovaj		1									1
sklápěj								1			1
skončej			1								1
skrejvaj			1								1
sladěj		1									1
slepěj		1									1
sloužej		1									1
slušej					1						1
smlouvaj		1									1
sněžej	1										1
soukaj			1								1
spočítaj			1								1
spojej						1					1
stačej					1						1
strouhaj					1						1
střelej						1					1
střídaj		1									1
stříkaj					1						1
sušej		1									1
svážej		1									1
svíraj			1								1
šeptaj			1								1
šmodrchai		1									1
štěbetaj					1						1
šukaj					1						1
šuškaj		1									1
tajej		1									1
tejraj										1	1
těkaj	1										1
tleskaj		1									1
trčej							1				1
trestaj		1									1
trhaj						1					1
třpytěj		1									1
tušej		1									1
tvářej			1								1
tvořej					1						1
udělej					1						1
ukládaj							1				1

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hůlová Cirkus	Šabach Ramon	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM
unikaj		1									1
upíjej							1				1
usaděj					1						1
usvědčej										1	1
utkaj					1						1
utkvěj		1									1
uvědoměj						1					1
uviděj		1									1
válčej				1							1
vejraj							1				1
věřej		1									1
vítaj							1				1
vodhoděj							1				1
vosladěj							1				1
vozej		1									1
vplouvaj		1									1
vracej									1		1
vršej				1							1
vrtaj					1						1
všímaj		1									1
vycejtěj	1										1
vyčenicaj							1				1
vyčerpaj					1						1
vydávaj			1								1
vydělávaj							1				1
vydíraj					1						1
vyhejbaj	1										1
vyhlížej	1										1
vyklopěj		1									1
vyměňej		1									1
vymotaj					1						1
vypadávaj							1				1
vypařej					1						1
vyplněj		1									1
vyplovaj		1									1
vyráběj				1							1
vyrašej						1					1
vyrzej				1							1
vyřešej	1										1
vyřezávaj								1			1
vyřvávaj					1						1
vysílaj								1			1
vyskočej					1						1
vyvolávaj			1								1
vyvstávaj					1						1
vyžíraj									1		1
vzdaj					1						1
vznikaj					1						1
zabíjej				1							1
zablouděj	1										1
zabušej								1			1
zachechtaj					1						1
zametaj									1		1
zaplavěj		1									1
zapomínaj									1		1
zatetelej			1								1
zaútočej			1								1
záviděj		1									1
zavíraj			1								1
zavolaj					1						1
zazvoněj								1			1

Slovní tvar	Rudiš Národní	Hůlová Cirkus	Šabach Ramon	Hakl Pravidla	Pilous Se srp	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM
zbavěj						1					1
zbejvaj		1									1
zeptaj		1									1
zesílej	1										1
zíraj						1					1
zjevěj			1								1
zjistěj								1			1
zkoušej					1						1
zkusej						1					1
zloběj					1						1
zmodraj					1						1
zpívaj										1	1
ztrácej			1								1
ztratěj		1									1
ztřískaj		1									1
zvedaj		1									1
zvolej					1						1
žebraj						1					1
živěj		1									1
živořej			1								1
žvejkej		1									1
CELKEM	186	302	120	61	152	58	82	42	22	13	1 038

Velikost korpusu	22 093	94 209	40 742	27 150	86 610	39 835	74 403	44 399	31 740	23 761	484 942
i.p.m.	8 419	3 206	2 945	2 247	1 755	1 456	1 102	946	693	547	2 140

Tabulka 27: krácení koncovek -ejí, -ějí, -ají na -ej, -ěj, -aj ve 3. os. mn. č. přítomnosti

N kte í auto i krátí sledované koncovky velmi ásto, H lová, Šabach a Rudiš až na jednotky výjimek prakticky vždy. (V Rudišov knize se v tšina nekrácených tvar objevuje v pasáži psané ve 3. osob .) Pilous koncovky krátí v tšinou také, místy ale používá i koncovky nekrácené.

Moc, Hakl, Berková a Pekárková užívají krácené koncovky v zásad pouze v dialozích, Viewegh p edevším ve vypráv ní syna i v jeho promluvách.

Topol ob podoby st ídá, p i emž v dialozích jsou ást jší koncovky krácené a ve vypráv ní 3. osoby nekrácené.

V knihách Alexandry Berkové a Ivy Pekárkové se místy v dialozích v promluvách r zných postav vyskytuje i zakon ení **-eji** (v hranaté závorce je uveden po et výskyt , pokud je vyšší než jedna): Berková: *nemaji, museji* (*A Evženek zahlaholil: ale copak vás vede, paninko, dy co bychom to byli za lidi, kdybychom si nepomohli, trochu se zma knem, místa je dost, jen polez vzh ru mláden e, rádi t svezem, my te pom žem tob a ty pak zas pom žeš nám, sme p ece lidi a lidi si museji pomáhat!*); Pekárková: *maji* [5], *daji* [4], *ikaji* [2], *nemaji* [2], *nedaji* [2], *necht ji* [2], *ekaji*, *znásiln ji*, *zandaji*, *vyhod ji*, *voslad ji*, *vomotaji*, *udaji*, *tahaji*, *spoutaji*, *shán ji*, *rozmysleji*, *p etejkaji*, *pobíhaji*, *nepust ji*, *nenut ji*, *nemysleji*, *nemazleji*, *nechaji*, *jezd ji*, *hvízdaji*, *d laji*, *b haji* (nap . *Ulicema na p edm stí pobíhaji bez vodítka*

t í metrový ješt rky, no fakt. – 59; Bude hákovat n kde u pásu a v život jí nikam nepust jí. – 116).

4.2.2.5. Slovesa: krácení koncovky -l v p í estí minulém

Další redukcí v zakon ení slovesných tvar je apokopované -l v p í estí minulém vzor *nese, pe e, tiskne*. Cvr ek a kol. (2010, s. 252–260) op t poskytuje srovnání výskytu obou variant v mluveném a psaném jazyce:

Psaná čeština				Mluvená čeština (skutečné mluvené projevy)					
(ved)l	téměř vždy	(ved)	téměř nikdy	(ved)l	15 %	(ved)	85 %	-	-
(pomoh)l	97 %	(pomoh)	3 %	(pomoh)l	18 %	(pomoh)	82 %	-	-
(tisk)l	téměř vždy	(tisk)	téměř nikdy	(tisk)l	12 %	(tisk)	50 %	(tisk)nul	38 %

Tabulka 28: krácení -l v přičestí minulém sloves v psané a v mluvené češtině

Pomocí korpusových nástroj jsme v analyzovaných textech vyhledali tvary p í estí minulého jednotného ísla, jež nejsou zakon eny na -l nebo -ls.⁶³ Výsledky⁶⁴ shrnuje p iložená tabulka.

Slovní tvar	Šabach	Topol	Rudiš	Pilous	Hůlová	Hakl	Moc	Pekárk	Berková	Viewegh	CELKEM
	Ramon	Anděl	Národní	Se srp	Cirkus	Pravidla	Vlasten	Kulatý	Všivák	Zapisov	
moh	18	5	3	31	13	8	4	15	2	4	103
řek	3	1	26	11		3		4	3		51
nemoh	9	3	4	5	20		2	4		3	50
zahlíd	9	15		1							25
neřek	3	4	1	3	5		2	3			21
utek			1	2	4		5	2			14
zved	9	1	1	1	2						14
přines	2		1	4	3			1			11
splet		1	1	5	1	1					9
vykřik	4	5									9
vytáh	4			1	3			1			9
zaslech	8	1									9
vypad	1	2			1	2	1		1		8
chyt	1	3			1			2			7
natáh	3	1			2			1			7
pomoh	1	3			3						7
popad	4	3									7
čet	1	1		4							6
přítáh	1	1		4							6
ukrad	1	1		2		1	1				6
vylez			1	1	2	1				1	6
nakouk	1	1		3							5

⁶³ V ČNK v korpusech SYN2010 a Jerome dotaz [tag="Vp[M]S...[123].*" &word!="(.*l)|(.*ls)"] v korpusu Intercorp dotaz [tag="Vp[MY]S...XR.*" &word!="(.*l)|(.*ls)"] v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční vyřazení (negativním filtrem v korpusu) několika málo chybně otagovaných výskytů, které v daném případě nejsou tvary přičestí minulého, ale rozkazovací způsob (např. tvar *přines* ve větě *Oldo, přines rum!* nebo *v neděli přines noty a zkusíš si to v kapli na harmoniu*) či citoslovce (*kráp, hups, pic*).

V korpusu AntConc nemáme k dispozici tagování a lemmatizaci, vyhledávali jsme tedy nejčastější koncovky kráceného přičestí minulého, získané předchozím vyhledáním v ČNK (viz výše), a následně provedli ruční výběr:

.*st|. *ab|. *ác|. *ad|. *af|. *áh|. *ách|. *ák|. *áp|. *ás|. *át|. *čk|. *ed|. *eh|. *ěh|. *ech|. *ejch|. *ek|. *es|. *et|. *ez|. *ht|. *íb|. *íd|. *ih|. *ích|. *ik|. *ík|. *im|. *ím|. *íp|. *íz|. *jb|. *jv|. *mk|. *od|. *oh|. *op|. *ouch|. *rd|. *rh|. *rk|. *sk|. *uf|. *uk|. *up|. *us|. *uz|. *yk|. *yt|. *ýv|. *ejv

⁶⁴ Přímý odkaz na výsledky z korpusů ČNK (po odfiltrování nerelevantních výskytů):

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~UUIETTL>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~KqLmwnwt

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~eIHGOZCm>

Do tabulky jsme dále přidali další tvary přičestí minulého nalezené četbou (*pích, rost, vycvak a šept*), jež nebyly v korpusech otagovány jako přičestí minulé.

Slovní tvar	Šabach Ramon	Topol Anděl	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hůlová Cirkus	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Viewegh Zapisov	CELKEM
nevším	1			3	1						5
vydech	3	1			1						5
vytrh	4			1							5
mrk		4									4
napřáh	4										4
netrouf	1			3							4
odmít	2				2						4
proved	1			1	1			1			4
vlez	1	1		2							4
vykouk	3			1							4
dočet	2			1							3
dones		1			1			1			3
dotáh			1	1	1						3
nadech	1	2									3
navlík	1			2							3
neohlíd	1				2						3
nestih				1	1	1					3
plác	2	1									3
protáh	2								1		3
přečet				2			1				3
rozhlíd	2	1									3
ucuk		3									3
upad	3										3
zabouch		2		1							3
zapích				1		1	1				3
dopad						2					2
doved				1			1				2
chcíp				1	1						2
klouz		2									2
kouk		2									2
nabíd	2										2
nahmát		2									2
nechyt					2						2
nenabíd					2						2
nepad	1				1						2
nepřetrh				1	1						2
nes	1				1						2
nevztáh	2										2
odemk	1			1							2
odtáh	1				1						2
ohlíd	1				1						2
pokýv		2									2
pomát				1	1						2
poved					2						2
prohlíd	1			1							2
prokouk				1	1						2
prones	2										2
propás				1		1					2
propích				2							2
prošvih		1						1			2
protrh			1		1						2
převlík				2							2
převrh				2							2
přised	2										2
přistih					1				1		2
přivez				1	1						2
rozved			2								2
svez	1							1			2
ucecht		2									2
ulíz	1	1									2
utrh					2						2
vyčet		1					1				2
vykop		1						1			2
vypek				2							2

Slovní tvar	Šabach Ramon	Topol Anděl	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hůlová Cirkus	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Viewegh Zapisov	CELKEM
vyvlík							2				2
zaklap	2										2
zapad	1			1							2
zased		1		1							2
zastih	2										2
zaved				1	1						2
zbled	2										2
zmlk					2						2
ztich					2						2
dosáh					1						1
došáh								1			1
hejb		1									1
houk		1									1
kejev		1									1
kous		1									1
leh			1								1
lek					1						1
načrt	1										1
najed					1						1
nakop	1										1
napad				1							1
nasák		1									1
nastyd										1	1
natlouk				1							1
naved					1						1
navrh	1										1
necek		1									1
nedoběh				1							1
nedopad							1				1
nedořek				1							1
nedotk					1						1
nedoved				1							1
nehejb		1									1
nekouk					1						1
nenamoh								1			1
nenatáh					1						1
nenes					1						1
neodhad		1									1
neodnes					1						1
nepách								1			1
nepíp							1				1
nepohlíd		1									1
nepohrd		1									1
nepomoh						1					1
nepostřeh				1							1
nepoved				1							1
neprohlíd				1							1
neprokouk				1							1
nepropás				1							1
neproved								1			1
nepřekous				1							1
nepřepad				1							1
nepřines					1						1
nerozved				1							1
nesnes								1			1
nepad					1						1
nesplet										1	1
nesvlík				1							1
neukrad					1						1
neutek							1				1
nevylez			1								1
nevystih					1						1
nevytáh									1		1
nevyrh				1							1

Slovní tvar	Šabach Ramon	Topol Anděl	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hůlová Cirkus	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Viewegh Zapisov	CELKEM
nezalek				1							1
nezdřím					1						1
nezestár					1						1
nezmák						1					1
nezved	1										1
nezvlád	1										1
obhlíd		1									1
oblík					1						1
odnes			1								1
odpliv	1										1
odvez					1						1
ochab		1									1
ošplích					1						1
otřás		1									1
pích								1			1
plách					1						1
pohlíd		1									1
polk	1										1
poohlíd		1									1
popobéh	1										1
poposed	1										1
pošoup		1									1
potrh		1									1
prokous						1					1
prosmyk		1									1
předved								1			1
přenes					1						1
přeříz								1			1
přešláp	1										1
přetrh				1							1
převez			1								1
přiběh					1						1
přibod		1									1
přibouch		1									1
přiklep	1										1
přilíp	1										1
přimáčk								1			1
připad		1									1
připích				1							1
přived				1							1
rost					1						1
rozhod						1					1
rozmáčk		1									1
rozpad			1								1
rozšláp				1							1
roztáh					1						1
sed	1										1
sesmek		1									1
sfouk		1									1
slíz				1							1
spad			1								1
sved			1								1
svlík						1					1
syk		1									1
šept		1									1
ulek					1						1
uprd	1										1
usek		1									1
ušklíb		1									1
utáh	1										1
uved				1							1
vodtáh		1									1
vodvez				1							1
vpad	1										1

Slovní tvar	Šabach Ramon	Topol Anděl	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hůlová Cirkus	Hakl Pravidla	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Viewegh Zapisov	CELKEM
vřísk		1									1
vším		1									1
vybaf		1									1
vyběh	1										1
vybíd					1						1
vycuk					1						1
vycvak					1						1
vyflák								1			1
vyhmát				1							1
vyhrk		1									1
vychrst		1									1
vykvik	1										1
vymet		1									1
vypomoh					1						1
vyprd										1	1
vyrost				1							1
vysed					1						1
vystih				1							1
vyšláp	1										1
vyšleh		1									1
vytek					1						1
vyvez		1									1
vyzved					1						1
vzmoh					1						1
zadrh					1						1
zaříz				1							1
zasek	1										1
zatáh					1						1
zdejch								1			1
zdrh		1									1
zdřím		1									1
zmát				1							1
CELKEM	160	122	50	146	128	26	24	48	9	12	725
Vel. korpusu	40 742	39 835	22 093	86 610	94 209	27 150	31 740	74 403	23 761	44 399	484 942
i.p.m.	3 927	3 063	2 263	1 686	1 359	958	756	645	379	270	1 495

Tabulka 29: krácení -l v přičestí minulém sloves

Bohužel nelze jednoduše provést kvantitativní srovnání, nakolik se v beletrii, respektive ve zkoumaných knihách vyskytují tvary nekrácené se zachovaným koncovým *-l*, protože krácení *-l* se týká pouze t í slovesných vzor ze trnácti, p i emž v korpusu nenajdeme tagy pro jednotlivé slovesné vzory.

Srovnání krácených tvar s nej ast jšími tvary nekrácenými však ukazuje, že Hakl, Moc a Pekárková používají krácené tvary v zásad pouze v dialozích, ve vypráv ní 1. osoby prakticky ne. Pouze v dialozích používá krácené tvary také Berková, ve vypráv ní 3. osoby bývají užity tvary nekrácené. Ve Vieweghov knize se tvary s apokopovaným *-l* objevují krom dialog i ve vypráv ní syna. Naopak Rudiš používá (v dialozích i ve vypráv ní 1. osoby) tém výhradn krácené tvary a Šabach p evážn také. Topol a H lová ob podoby st ídají – i ve vypráv ní 3. osoby jsou tak asté jak tvary nekrácené, tak tvary krácené. Pilous rovn ž ob podoby st ídá, a to jak v dialozích, tak ve vypráv ní v ich-form .

4.2.2.6. 2. nebo 3. stupe p íslovcí zakon ený na -jc místo -ji

Cvr ek a kol. (2010, s. 279) uvádí, že ve 2. stupni p íslovcí se v psané eštin vyskytují v 98 % tvary (*rychl*)*ej*i a ve zbývajících 2 % tvary (*rychl*)*ej*c nebo (*rychl*)*ej*š, zatímco v mluvené eštin (skute ných mluvených projevech) jsou užívány tém výhradn tvary (*rychl*)*ej*c nebo (*rychl*)*ej*š.

V korpusech jsme ve vybraných knihách pomocí tagu vyhledali tvary p íslovcí ve 2. nebo 3. stupni zakon ené na -jc, -j, -jš.⁶⁵ Z výsledk jsme vylou ili t i výskyty tvaru *rad j*, u kterých z v tného kontextu vyplývalo, že nejde o 2. stupe p íslovce *rád*, ale o 3. os. mn. . p ít. asu slovesa *radit*. V korpusovém nástroji AntConc není možné používat tagy a vyhledávat podle slovního druhu – vyhledali jsme tedy všechny tvary zakon ené -jc (bez výskytu), -j (žádný z vyhledaných tvar nebyl p íslovce) a -jš. Z výsledk NK i AntConc jsme vylou ili n kolik výskyt slova *vejš* místo *výš/výše* (2x Hakl, 1x Pilous, 4x Šabach), *véjš* (2x Hakl – *Di véjš!*) a *nejvejš* (1x Šabach). Výsledky⁶⁶ jsou shrnuty v tabulce 30.

Slovní tvar	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Topol Anděl	Moc Vlasten	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Rudiš Národní	CELKEM
pozdějc	16	15	3	2				1			37
častěj		2	3								5
nejčastěj	1	1									2
nejrychlejc		1	1								2
pomalejc		1				1					2
bezpečnějc		1									1
dramatičtějc	1										1
drsněj	1										1
klidnějc				1							1
nejlaciněj						1					1
nejnenápadnějc	1										1
nejpohodlněj	1										1
nejsrdatěj		1									1
nejstručnějc		1									1
nejstřízlivěj	1										1
nejvěrněj	1										1
nenápadnějc					1						1
obtěžnějc			1								1
pevněj					1						1
podrobněj			1								1
pozorněj		1									1
rychlejc			1								1
sešlejc		1									1
šikovnějc	1										1
tišejc	1										1
umněj		1									1
upřenejc					1						1
věcněj				1							1
veselejc							1				1
volnějc		1									1

⁶⁵ v ČNK vzorec [word="(.*jc)|(.*jš)|(.*j)"&tag="D.....[23].*"] v příslušných subkorpusech (knihách)

⁶⁶ odkaz na (vyfiltrované) výsledky z korpusů ČNK včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~E3vMFbCk>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~L402KkAJ

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~fhUveWBh;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

Slovní tvar	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapisov	Topol Anděl	Moc Vlasten	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Hakl Pravidla	Rudiš Národní	CELKEM
výraznějc	1										1
vyrovnanějc				1							1
CELKEM	26	27	10	5	3	2	1	1	0	0	75

Velikost korpusu	40 742	94 209	86 610	44 399	39 835	31 740	23 761	74 403	27 150	22 093	484 942
i.p.m	638	287	115	113	75	63	42	13	0	0	155

Tabulka 30: 2. nebo 3. stupeň příslovcí zakončený na -jc místo -ji:

Porovnáním s výskytem standardních tvar zakon ených na -ji⁶⁷ jsme zjistili, že H lová užívá tvary na -jc krom jednoho výskytu všude, Šabach krom t í výskyt taktéž. Ve Vieweghov knize se tyto tvary vyskytují pouze ve vypráv ní syna. Ostatní auto i užívají tvary na -jc minimáln (Pekárková, Moc a Berková pouze v dialozích, Topol i ve vypráv ní 3. osoby) i v bec (Hakl, Rudiš).

Tvar 2. i 3. stupn p íslovce zakon ený na -j jsme našli pouze jednou (Pekárková: *To musíš hlasit j!* – 134). Nevyskytly se žádné tvary zakon ené na -jš (*rychlejš, pomalejš* apod.) – krom n kolika výskyt *vejš* a *nejvejš*, kde však nejde o zm nu z -ji na -jš.

4.2.2.7. Ostatní

Sgall a Hronek (1992, s. 39, 46, 21) zmi ují n které další rysy mluveného jazyka, jejichž výskyt v literatu e je však vzhledem k jejich povaze spíše okrajov jší:

N která neživotná podstatná jména sklo ována jako životná:

N kdy jsou neživotná podstatná jména sklo ována jako životná, nap . *najít kozáka, dát si špeká ka nebo tancovat rejdrováka* (Sgall 1992, s. 46). P íru ka ÚJ v kapitole Životnost podstatných jmen⁶⁸ uvádí, že užití životných koncovek u n kterých podstatných jmen neživotných (nap . *vst elit góla, sníst bu ta, sko it flopa, vypnout mobila* apod.) má expresivní platnost.

Zatímco u n kterých podstatných jmen v základu neživotných už P íru ka ÚJ uvádí jako možný tvar ve tvrtém (p ípadn i druhém) pád i tvar životný (*panák*,⁶⁹ *kulich*,⁷⁰ *taxík*,⁷¹ *joint*⁷² – u nich si z ejm hovorovost i expresivnost lexika životnou koncovku áste n „vynucuje“, jen t žko by nap íklad n kdo ekl *Dám si jeden panák* nebo *Nasadil si kulich*), našli jsme v literatu e i životné tvary slov, u kterých je v P íru ce ÚJ ve 2. a 4. pád

⁶⁷ [word="(,*ji)"&tag="D.....[23],*"]

⁶⁸ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=201>

⁶⁹ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=pan%C3%A1k>

⁷⁰ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=kulich>

⁷¹ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=tax%C3%ADk>

⁷² <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=joint>

uveden pouze neživotný tvar (*meloun, ananas, knír, špeká ek, banán, dudlík*). Jiná slova nejsou v p íru ce ÚJ uvedena v bec (*lahvá , bourbon, bífítr*).

V tabulce uvádíme p íklady vyexcerpované z literatury (áste n pomocí korpus , ale p evážn manuálním procházením text).⁷³ V knihách ostatních autor jsme tyto tvary nenalezli.

Slovní tvar	Příklady z excerpované literatury	Zdroj	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma	Pozn.
panák	Nakonec si táta se strejcema dali <u>panáka</u> slivovice...	Pilous 24					x		U Pilouse tvar <i>panáka</i> ve 4.p. celkem 8x, v přímé řeči i v 1. osobě. Rudiš 4x.
	A já říkám: Dyť jo, dej si zatím <u>panáka</u> .	Rudiš 485		x					
	A Mrazák vezme <u>panáka</u> do ruky a řekne:...	Rudiš 635					x		
	Zve ji na <u>panáka</u> .	Rudiš 1763					x		
joint	... a Roco Tereze podal královského <u>jointa</u> .	Hůlová 248						x	Hůlová 2x, Šabach 4x.
	A když odpoledne ubalili u řeky Hudson dalšího <u>jointa</u> , byla si úplně jistá, že s žádnou složkou fotek sem ani nikdy nepřijela...	Hůlová 251						x	
	No a protože sme ten den už neměli nic důležitějšího na práci, tak sme si sedli do trávy a Ramon ubalil <u>jointa</u> ...	Šabach 53					x		
lahváč	Vypil jsem si na dobrou noc <u>jednoho lahváče</u> , vymočil se z okna a uložil se ke spánku.	Pilous 195					x		
bourbon	Hm, dám si ještě <u>bourbona</u> a zavolám <u>taxíka</u> .	Pilous 209					x		
	Já se vrátil do vyprázdněného salonu, abych si nalil dalšího pořádně velkého <u>bourbona</u> .	Pilous 209					x		
meloun	Stojí to <u>melouna</u> .	Pilous 104	x						
	V tý chvíli jsem mu <u>toho melouna</u> snad i přál.	Pilous 104					x		
	Co kdyby mi nabídli kupříkladu půl <u>melouna</u> ?	Pilous 204					x		(2. p.)
kulich	Jindy zas Martán hodil zbrusu <u>novýho kulicha</u> na korbu projíždějícího nákladáku.	Pilous 62					x		
taxík	Seija mě masakrovala půl tejdne, načež si rovnou z postele zavolala <u>taxíka</u> na letiště a slíbila, že za měsíc zas přiletí .	Pilous 170					x		Pilous 2x, Moc 4x
	Seděli jsme u stolu v kuchyni a čekali na <u>taxíka</u> .	Moc 57					x		
bífítr	Přisednul jsem si a objednal si <u>bífítra</u> .	Pilous 201					x		
špekáček	... a pak se začne polohlasně dohadovat s otcem, kterej je sice dobrák, nicméně jednoho <u>špekáčka</u> by si dal taky...	Šabach 31					x		
knír	Nechal si poporůst <u>kníra</u> , aby vypadal víc jak ten Jugoš na vobrázku...	Pekárková 132	x						
ananas	Rozkrojili jsme našeho <u>ananasu</u> a každý jsme si vzali pláteček.	Pekárková 26					x		
banán, dudlík	„Chceš <u>banána</u> , nebo <u>dudlíka</u> ?“ říčí z okna kuřácký alt. „ <u>Banána</u> nemáme, tak dáme <u>dudlíka</u> !“	Hakl 803	x						

Tabulka 31: neživotná podstatná jména skloňovaná jako životná

⁷³ V korpusech nelze tento jev vyhledat systematicky. Teoreticky by bylo možné vyhledat slovní tvary zakončené na -a s tagem pro 4. pád neživotných mužských podstatných jmen, tj. [tag="N.IS4.*"&word="*a"] v příslušném subkorpusu (knize), případně totéž pro 2. pád (kde je ale počet nerelevantních výskytů obrovský – tvary *června, života, světa, kostela* apod.), některé tvary však korpus nenajde, protože nemají správný tag – buď jsou označeny tagem pro jiný pád nebo (např. u tvaru *ananasu*) tagem X@-----.

Nominativní tvar ve vokativu podstatných jmen:

V mluvené češtině se někdy ve vokativu podstatných jmen použít 1. pád, přechází-li výraz „pane“ (*pane Novák*), u kterých jmen i bez „pane“ (*Slyšel si to, Alois?*) (Hronek 1972, s. 42).

Tento jev se samozřejmě může vyskytovat pouze omezeně, našli jsme jej ve většině jen v knize Stanislava Moce, ve které se sousedi a známí oslovují *pane Máca*, *pane Jindra* (celkem 10x), nikdy ne *pane Máco*, *pane Jindro* (např. *Tak kampak, pane Máca?* – 21; *To je tak, pane Máca, odpověď doktor... – 80; Nechte to, pane Jindra, já si to můžu dovolit. – 28; Jak to myslíte, pane Jindra? – 30) a mladou ženu přibuzní oslovují *Božka* (*Ježíšikriste, Božka*, vykřikla Lída, *podívej se na něj, na hajzla!* – 37; *Božka, pojď!* – 42).*

Jediné další nalezené výskyty jsou:

Proto když se mě zeptal, odkdy si Renátka stěžuje na bolesti, neoslovil jsem ho ve své odpovědi „pane doktore“, ale taky jenom „pane Charous“, aby mu to došlo a přestal se mnou jednat jako s nějakým hej nebo pokej. (vyprávění otce, Viewegh, s. 57)

...a protože furt říkal Wha s up!, což nám znělo jako Vozáb, tak sme mu za ali všichni doma říkat pane Vozáb... (Šabach, s. 33)

Oslovení typu *pane Nováku* ve zkoumané literatuře použito není, kromě jediného výskytu oslovení *pane Bašto* v Šabachově knize ve větších, které pronáší korektní hovořící otec k nezvanému hostu. („*Já ne říkám, že okamžitě, ale prosím vás, vzhledem k tomu, že je moje žena labilní, tak výhledově opusťte náš pozemek, pane Bašto!!!*“ – Šabach, s. 30)

V knize Utrpení oddaného Všiváka oslovení 1. pádem *teta* evokuje mluvu starších vesnických žen: *A když nadejde čas voleb, říkávají si na návsi, já vám tam snad ani nepudu, teta, dy to nemá cenu, dy se tam zasejdou dostanou ty lumpové a podvodníci a obhájci zájmů cizích mocností...*

Tvary zavříná apod.:

V češtině se někdy vyskytují i tvary *zavříná*, *uklizíná* apod. V literatuře jsou tyto tvary používány velmi málo a někdy spíše s humorným podtextem, ve všech deseti knihách jsme našli pouze jeden výskyt:

A tebe si představte, že jsem takto ztupen konečně dorazil ke sbírce ... a cedule na dveře hlásala, že je pro nadbytek surovin zavříná. (Pilous, s. 93); *Každý stážista dostal před lidmi téma na referát: já bych mohl pojednat o významu společenské angažovanosti.* (Pilous, s. 181); *V těch pár hektickejch pozemcích tejdnech byl rád, když mě odcvičilo a mohl si lehnout a spát, a o mě to tehdy stejně jen pro Amiru.* (Holová, s. 115); *Kolem dvaadvacátého*

za ne bejt ale fot ík celej nesv j. Celej národ má nape íno, uklizíno a dárky komplet zabalený — jenom my dva nic! (Viewegh, s. 107).

Ostatní, ojedin lé jevy:

Velmi ojedin le se pak u n kterých autor m žeme setkat s n kterými dalšími morfologickými jevy:

To by po om šla jinak. (Topol, s. 68)

Možná že Vladimír s n kerejma v n om jede. (Topol, s. 118)

P ehlídka za ínala tvá ema od nich ze tvrti, nejd ív v tšinou p íplul trafikant v ksicht a pak ženský, ženský, r zný mámy, asem mu došlo, u ktorejch kas, v ktorejch samoobsluhách, na ktorejch zastávkách tramvají je doopravdy vid l, mámy s taškama, s d tima, pak klouzal po obli ejích kámoš ... (Topol, s. 13)

A kolem lágru taky – protože pamatuj, mezi t ma ty ma zdima nesmíš z stat moc dlouho, jinak se z toho, holka, zcvokneš. (Pekárková, s. 49)

Takže když se v téhle politice po ádn nevyznáš, m žeš te v poklidu setrvat v posteli a jít si pro zbytky kafete tak v sedm. (Pekárková, s. 43)

Rozši uju sv j kšeft, to víte. Dám tam zatím reklam: „Jídlo všechno, prášky taky, hadr mraky, cíga taky. Smíšené zboží, velkoobchod Richard Machata, Praha 5 – Koší e.“ (Topol, s. 98)

Tož co mám d lat, tož se zkou ím, a hup šup zpátky na ulic. (Pekárková, s. 130)

4.2.3. Rovina lexikální

V p vodní eské literatu e jsme také analyzovali výskyt vybraných lexikálních prost edk . P estože analyzované jevy pokrývají zna nou ást substandardního lexika, vyskytuje se ve vybraných deseti knihách i ada dalších výraz hovorových a obecn eských, které do žádné ze zkoumaných kategorií nespádají – substandardní lexikum však není možné v celé jeho ší i systematicky podchytit. Krom hovorového a obecn eského lexika navíc jazyk knih ozvlášť ují a p íbližují mluvené eštin výrazy expresivní,⁷⁴ nap .: Berková – *žvanit, vydrápat se, kli ánko, potloukat se, p íšourat se*; Pekárková: *mrn , bulet, vegetit si, zazobaný, narvaný (narvaný rakušácký kušny), škubat (trhat – víno), páprda, kravina, tó o, monokl, nadlábnout se*; Topol: *haba úra, šoupnout, ceknout, zdrhnout, na apat, trsat, ko kovat se, stopit (nechat zmizet), kolohnát, praštit, t ískat, brebentit*; Moc: *mr avej, frmol*; Pilous: *rozmlácený, naraří it*; H lová: *boucha ka, mr avý, zak enit se, vychrtlý, vlá et, na mad ru, šoupnout,*

⁷⁴ výrazy klasifikované *Slovníkem současné češtiny* (Lingea 2013) jako expresivní, bez přívlastku *hovor.* či *ob.*

pláchnout; Hakl: *híh at se, hulákat, prachsprostý, ehnit se, vyvád t, knihomol, pa esy*; Šabach: *praštit, blábolit, umolousaný*; aj. Významnou ást expresivního lexika ale op t pokrývají zkoumané kategorie, zejména krácení a univerbizace, zdrobn liny, frazémy a p enášení významu.

P i **klasifikaci lexikálních jednotek** v této kapitole vycházíme zejména ze *Slovníku sou asné eštiny* („SSo “, Lingea 2011), p edevším z jeho online verze (Lingea 2013).⁷⁵ Slovník autorského kolektivu Lingea, který v roce 2012 získal cenu Jednoty tlumo ník a p ekladatel za výkladový slovník, považujeme za dostate n spolehlivý a pro naše ú ely ve v tšin p ípad vhodn jší než rozsáhlý, ale starší *Slovník spisovného jazyka eského* („SSJ “).⁷⁶ Za posledních dvacet let totiž došlo k výrazným posun m a mnohá slova d íve obecná i slangová jsou nyní hodnocena jako hovorová (Lingea 2011, s. 8). Zaregistrovali jsme rovn ž slova v SSJ hodnocená jako zhrub lá, jež *Slovník sou asné eštiny* uvádí již jen jako expresivní (p ípadn jako slova expresivní z obecn eské slovní zásoby).

Výrazy nenalezené v SSo jsme dohledávali ve *Slovníku nespisovné eštiny* („SN “, Hugo, 2009) a v internetové verzi *Slovníku spisovného jazyka eského*. Pokud se slovo nevyskytovalo v SSo ani v SSJ , ale bylo bez dalšího ozna ení (*vulg. i r zné druhy slang apod.*) uvedeno v SN , považovali jsme výraz za obecn eský.

SSo krom **neutrální slovní zásoby** rozlišuje slova **hovorová** (p íznaková slova azená do spisovné slovné zásoby, jež se vyskytují v b žn mluvené e i, nap . *panelák*), **knižní** (vyskytující se v psaných projevech zejm. vyššího stylu, ve starší beletrii apod., nap . *jitro*), **zastaralá** (*bicykl*), slova **básnická**, jež jsou omezena na poezii a básnickou prózu (*luna*), **odborná**, užívaná v odborných a populárn -nau ných textech (*radioaktivní, latentní, morfologie*), **publicismy**, tedy výrazové prost edky spjaté s publicistickým stylem (*baby boom, náctiletý, prom nit penaltu*), slova **oblastn podmín ná**, nap . oblastn moravská (*rýsová ek, pr a*). Výrazy **expresivní** SSo d lí na slova s kladným a záporným p íznakem. V rámci kladné expresivity rozlišuje slova **familiární**, vyjad ující d v rný vztah k blízkým osobám (*babi ka*), **d tská**, užívaná d tmi nebo v hovorou s d tmi (*papat*), **eufemismy**, vyjad ující nep íjemné skute nosti mírn jším zp sobem (*odsko ít si*), **žertovné** výrazy (*mamahotel, tekutý chléb*). K expresivním výraz m s negativním p íznakem adí slova **hanlivá**, vyjad ující záporný postoj (*ba kora, barbína*), slova **zhrub lá**, užívaná k vyjád ení i vzbuzení pocitu odporu, znechucení, pohoršení (*blít, držka, fotr*), **vulgární**, typická pro velmi hrubé, urážlivé projevy (*bordel, hajzl, nasrat*) a **ironická** vyjád ení (*Tys tu ješt*

⁷⁵ <http://www.nechybujite.cz/slovník-soucacne-cestiny>

⁷⁶ <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

chyb l!). (U n kterých slov SSo uvádí pouze ozna ení *expresivní* bez dalšího, nap . u výraz *kravina, pitomost, blbnout, umák* ve významu lidský nos apod.)

K **nepisovným** výrazovým prostředk m SSo adí slova z **obecné eštiny** (*simka, partaj*), slova **lidová**, mezi která pat í zejména lidová ozna ení kv tin (*babské ucho*), hub (*modrák*) a zví at (*beruška*), a slova **slangová**, užívaná v r zných zájmových skupinách. Mezi slova slangová pat í i výrazy profesní, spjaté s ur itou profesí (*moták* – stroj na motání p íze, *sampler* – druh p ístroje i hudebního nosi e, *pa it* – náruživ hrát po íta ové hry, *prkno* – skateboard nebo snowboard). Termín **argot** se v klasifikaci SSo nevyskytuje.

4.2.3.1. Krácení a univerbizace

V mluvené eštin se asto setkáváme s krácením slov (*kámoš* místo *kamarád*) a univerbizací slovních spojení (*nákla ák* místo *nákladní auto*, *tlus och* místo *tlustý lov k* apod.). Jde o slova vytvo ená nej ast ji pomocí p ípon, mohou být ale tvo ena také skládáním (ve zkoumaných knihách nap . Berková: *hovnocuc, samohonka*; Pekárková: *žabikuch, ut inos*; Pilous: *ku ibaba*; Hakl: *knihomol*; Moc: *rozumbrada, bolehlav – Skon il jsem s nejv tším bolehlavem!* – s. 105). D vodem užívání takových slov je v tšinou snaha o jazykovou ekonomii, i když v n kterých p ípadech vznikla pomocí p ípon hovorová a obecn eská slova, která jsou delší než slova p vodní (*au ák* místo *auto*, *taxík* místo *taxi*, *kaf o* místo *kafe*; *cigina* místo *cikán*) – p ípona je zde spíše nositelem expresivity.

V korpusech jsme vyhledávali slova zakon ená p íponami, jež se v hovorové a obecné eštin ke krácení slov používají nej ast ji,⁷⁷ a poté ru n odfiltrovali nerelevantní výskyty, protože ada p ípon je spisovné a hovorové i obecné eštin společná (nap . obecn eské *vekslák, Bítlsák, mikrák* vs. spisovné *držák, dudák, slimák, voják, kv ták*). Ve výb ru jsme ponechali pouze slova, která *Slovník sou asné eštiny* (Lingea 2013) ozna uje jako hovorová (*hovor.*) nebo obecn eská (*ob.*), p ípadn expresivní (*expr.*), nebo která slovník v bec neuvádí. Další výskyty jsme zjistili excerpcí text . Krom souhrnné tabulky p íkládáme rovn ž odkaz na (vyt ídné) výsledky z korpusu,⁷⁸ v etn v tného kontextu.⁷⁹

⁷⁷ Dotaz:

lemma="(.*ačka)|(.*ák)|(.*áč)|(.*ule)|(.*oš)|(.*oun)|(.*och)|(.*tko)|(.*tka)|(.*árna)|(.*o[vš]ka)|(.*[íéá]čko)|(.*[mďc]slž vn|ka)|(.*ačka)|(.*án)|(.*enko)|(.*ou[šr])|(.*ič(ka)?)|(.*áro)|(.*oš)|(.*ec)|(.*anda)|(.*ajzl(ík)?)|(.*áck.*)|(.*isko)|(.*ágo)|(.*our)|(.*ač)|(.*áčko)|(.*cl)|(.*ky)"|[lemma="(vejška)|(matfyz)|(narozky)|(písemka)|(občanka)|(šampán.*)|(gympl)|(kri mu?)|(filda)|(ságo)|(výzo)|(profík)|(nádru?)|(tágo)|(rolexk.*)|(komanč.*)]" v příslušných subkorpusech (knihách), poté ruční výběr (samotným vzorcem získáme několik tisíc výskytů, z nichž velká část je nerelevantní). Do tabulky pak byly přidány další výskyty zjištěné četbou, které vzorec nezachytil (jsou zahrnuty v dodatečných odkazech na výskyty).

⁷⁸ SYN2010: [https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~kOsvoQXk](https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~kOsvoQXk;);

<https://kontext.korpus.cz/view?q=~fM57eQi4>; <https://kontext.korpus.cz/view?q=~dNc8IB32>;

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~aOwWxdML;

https://kontext.korpus.cz/view?q=~rAYJlQm;corpname=intercorp_cs;

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~YecMbrml>.

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
fotka		6	8		3	28	7	51			103	
kámoš	1	11	5	10	1	1	8			2	39	
cigáro	4	7		6	7		1	10			35	
taxík		4		5		4		10	8		31	
gympl	2	25			1		1				29	
auták		1		5	2		3	10	2	1	24	
Rakušák					22						22	
Albán					20						20	Albánek
babinec					19						19	
písemka		18				1					19	
panelák	12		2			2					16	
pravačka	8				2	2	2		1		15	zde: pravá ruka
komouš		9			4			1			14	
matfyz		14									14	
základka	3	11									14	
nákladák		1	3		6			1	1		12	
pankáč	2	10									12	
ballantýnka					11						11	
igelitka			1		3	2		5			11	
občanka		5				3	2				10	
elpičko	1	8									9	
Jugoška	1				7			1			9	
smažka	9										9	drogově závislý
telka			1			7		1			9	
foťák						2		6			8	
lahváč		6	1	1							8	
sranda		6		2							8	
žluťák								8			8	žluté taxi i Asiat
benzínka								7			7	
kámoška		2	1		2	1	1				7	
pakárna		7									7	
Rusák	2	2						2	1		7	
ságo		7									7	saxofon
sámoška		1		2		1		3			7	
socka	7										7	
svalnatec									7		7	
bouchačka		1						5			6	
činžák		1		2	1	2					6	
magneťák		5						1			6	
prvák		6									6	
přijímačka		6									6	
sviňárna		2		1					3		6	
tlusťoch		3		3							6	
Anglán	1				4						5	
biják			1			1	2	1			5	
čtvrťák		4						1			5	
diplomka		5									5	
feťák				3			2				5	
mikrovlanka									5		5	
palčák								4	1		5	
parták		1	2			2					5	
saniták			2	3							5	
vejška	1	4									5	vysoká škola

⁷⁹ Z důvodu dohledatelnosti v korpusu uvádíme, že pro účely naší tabulky jsme opravili některá lemmata z korpusu na jejich základní tvar: Babinec --> babinec, ballantýnky --> ballantýnka, papirosky --> papiroska, singláckých --> singlácký, kilásky --> kilásek, hילוňáckých, hילוňáckém, hילוňácké --> hילוňácký, Izolačka --> izolačka, Bítlsáky --> Bítlsáci, Kolečka-šmajdáky --> kolečka-šmajdáky, Džisky --> džiska, hippisandičky --> hippisandička, raketáckej --> raketácký (aby byly oba výskyty raketáckej a raketácký pod jedním lemmatem), prďáckýho --> prďácký, hippisáckou --> hippisácký, Budějárně --> Budějárna, chytrolínskejch --> chytrolínskej, fízlicí --> fízlice, zlobivky --> zlobivka, průmku --> průmka, párploval --> párplovat, Slovačiska --> Slovačisko, pacoše --> pacoš, nakládačku --> nakládačka, sametovce --> sametovka, snekáči --> snekáč, snekáčku --> snekáček, Traiskáči, Traiskáče --> Traiskáč, diskárně --> diskárna, Žluťák --> žluťák, šustákovkách --> šustákovka, tulamorku --> tulamorka, prvoročákům --> prvoročák.

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
bondovka		1					3				4	
bourák							2	2			4	
Brejlač										4	4	
dešťovka							4				4	dešťová voda
Eiffelovka				1				3			4	
houmlesák							2	2			4	
kafkárna		1					3				4	
kazeták		1						3			4	
krim	1	1			2						4	kriminál
kriminálka		1							3		4	
kšiltovka								4			4	
metrák		3				1					4	
mlíčňák		1		3							4	
Moravák	4										4	
narozky		4									4	
nervák		4									4	
přehazovačka							4				4	vlasý přes pleš
překvápko					1	2			1		4	
pubertáčka				1		3					4	
puberták			1	1			2				4	
rafák	4										4	pilot Royal Air F.
škodovka	2	1						1			4	
Traiskáč					4						4	Traiskirchen
úkáčko	4										4	Ukrajinec
zavíračka		3	1								4	
zlepšovák		1		1				2			4	
blboun									3		3	
bloncka	3										3	
cákanec				3							3	
časák		1		1				1			3	
děcák		1		1	1						3	
dechovka		3									3	
devítilетка		3									3	
dobytčák		3									3	
Dostoják			3								3	Dostojevskij
friták						3					3	
hiltoňácký					3						3	
chcípák		2				1					3	
Jiřák			3								3	nám. Jiřího z P.
Jugoš			1		2						3	
kancl	2				1						3	
koumák									3		3	
křuska					3						3	
kulturák	1	2									3	
lampasák						3					3	
magič		2	1								3	
marjánka							3				3	marihuana
matroš	3										3	
mindrák		3									3	
moldavák			3								3	mold. koňak
papiroska					3						3	
plešoun		1	2								3	
pošťák										3	3	
požerák			1	1	1						3	
Pragovák		3									3	
průmyslovka	2						1				3	
spodřary					3						3	
šampáňo		3									3	
šťouchačka	3										3	
šukačka		1	2								3	
tágo			2			1					3	taxi
tancovačka		2					1				3	
třetřák		3									3	
učňák	2	1									3	

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
úchylák				1		1	1				3	
věžák								3			3	
výčepák				1			2				3	
absták				1		1					2	
Australák				1	1						2	
bezdomáč	2										2	bezdomovec
bídák		1					1				2	
blondák			1						1		2	
Bořivojka			2								2	Bořivojova ulice
bouračka		1		1							2	
brejloun		2									2	
brnkačka			2								2	
bufáč		1		1							2	
bzučák								2			2	
cajt	2										2	policista
cédéčko								2			2	
centák							2				2	
cigina	2										2	cikán
cigoš				2							2	
cigoška			1	1							2	
cizácký					2						2	
dopravák			2								2	
drasták		2									2	
drobák			1	1							2	
dvoukolák				2							2	
emběčko		2									2	
esemeska	2										2	
estébák		2									2	
fízlárna	2										2	polic. stanice
flíska			2								2	
gramec		1						1			2	
hezoun		1	1								2	
hlupec										2	2	
hodka		2									2	
humpolácky			1		1						2	
jazykovka		2									2	
kapačka				2							2	
kejhák		1					1				2	
kolfák		2									2	
komanč							2				2	komunista
kopírák		1		1							2	
Krásovka			2								2	Krásova ulice
kreditka								2			2	
křivácky								2			2	
kšefták				2							2	
kudrnáč				1					1		2	
lennonky		2									2	
lítačka	2										2	zde polic. hlídka
luftwafák	2										2	pilot Luftwaffe
magorák				1			1				2	
Mírák						2					2	Nám. Míru
Němčour		2									2	
obchoďák			1		1						2	
ochmelka				1	1						2	
permanentka				1				1			2	
piliňáky			1				1				2	
pingpongáč	2										2	Vietnamec
ploužák		2									2	
poplašňák			1	1							2	
poštačka						2					2	
pracháč	1	1									2	
pravičák		1			1						2	
Pražák			1		1						2	
prdácký		2									2	

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
psisko				1			1				2	
pukavec		1								1	2	
raketácký							2				2	
samohonka										2	2	
slizoun							2				2	
Slovačisko					2						2	
smraďoch		1								1	2	
sprostárna		1			1						2	
syrák		2									2	
šesták		2									2	
šprcka					2						2	
šprtka		2									2	
šupák		2									2	
Talián		1	1								2	
tělák						2					2	
tvrdák		2									2	
ušisko					1	1					2	
vandrák				1		1					2	
vekslák	1	1									2	
vexlák					2						2	
vteřinovka							1	1			2	
výpadovka				1					1		2	
výzkumák		2									2	
zasedačka		2									2	
zevloun										2	2	
adidaska								1			1	
Amík	1		1								2	
amíkovský			1								1	
angličák		1									1	
Arabáč	1										1	
Arabák					1						1	
asfaltka								1			1	
aťas						1					1	
atomovka								1			1	
bádenka					1						1	
bahnisko					1						1	
basák		1									1	
baseballka			1								1	
běčák		1									1	
bejvák				1							1	
bigoš			1								1	vojín
Bitlsáci		1									1	
blechárna			1								1	
blivky					1						1	
bokovka		1									1	
Brejžanda		1									1	
Budějárna		1									1	
bus-nařták		1									1	
cajdák						1					1	
cingáky				1							1	peníze
cirkulárka			1								1	
cizák							1				1	
cucák									1		1	
češtinářka	1										1	
čuňárna						1					1	
děkan						1					1	díky
demáč		1									1	
devářák		1									1	
diák								1			1	
diskárna					1						1	diskotéka
diskoška		1									1	
dobračisko		1									1	
doláč					1						1	dolar
dráták					1						1	

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
drsňačka							1				1	
drzoun		1									1	
dveře-lítačky									1		1	
dvoulitrovka			1								1	
džíška		1									1	
esenbáckej	1										1	
esenbák	1										1	
estébačka					1						1	
eustachovka			1								1	
fáro								1			1	
féráky				1							1	
festák		1									1	
fešácký		1									1	
feťácký				1							1	
filda		1									1	
fízlák				1							1	
fízlice		1									1	
flákač							1				1	
flandácký			1								1	
flusanec		1									1	
fordka								1			1	
fuják								1			1	
gibsonka			1								1	
gruziňák			1								1	gruz. koňak
gumák		1									1	
Hamerák			1								1	
hipísáckej	1										1	
hipísák								1			1	
hippísácký		1									1	
hippísandička		1									1	
hnusácky					1						1	
Holandák		1									1	
houkačka								1			1	
houmlesácký								1			1	
houpanec			1								1	
humáč		1									1	
hysterák				1							1	
chcípácký	1										1	
chemička			1								1	
chlapisko										1	1	
chraplák			1								1	
chrapoun										1	1	
chyták		1									1	
chytrolínskej		1									1	
inža						1					1	inženýr
izolačka					1						1	
kačka							1				1	
kačule			1								1	koruna
kádrovák									1		1	
kafčo						1					1	
kamelka					1						1	cigareta Camel
kámošovitej			1								1	
kapajzna					1						1	kapavka
kilák			1								1	
kilásek					1						1	
kloubnatec										1	1	
kolečka-šmajdáky		1									1	
kombičko		1									1	
kravaťák								1			1	
křišňáckej			1								1	
křivárna								1			1	
křovisko							1				1	
kulišárna		1									1	
lajdák		1									1	

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
legitka		1									1	
levačka	1										1	
levičácký								1			1	
levička									1		1	
lidovka		1									1	
lumpárna		1									1	
martensky						1					1	
maskáče			1								1	
matfyzácký		1									1	
mazácký			1								1	
meďour							1				1	Mercedes
měšťanka									1		1	
mikráky				1							1	
mlsoun		1									1	
močák									1		1	
modlilka				1							1	
monkovky		1									1	
monstrsviňárna		1									1	
nádr			1								1	nádraží
nádražák	1										1	
nafoukanec								1			1	
nakládačka		1									1	
nekomouš								1			1	
nemakačenko	1										1	
nepodařenec			1								1	
nestíhačka		1									1	
neva						1					1	
noháč			1								1	
normálka						1					1	
Novohradky			1								1	
nulka	1										1	krevní skup.nula
oblbovák										1	1	
obléhačka			1								1	
oidipák							1				1	oidip. komplex
olejovka				1							1	
osmák		1									1	
osobák		1									1	
ožravec				1							1	
pacoš		1									1	pacient
pačmák			1								1	
pajdavec			1								1	
papiňák								1			1	
paralelka		1									1	
párplovat		1									1	být fanouškem Deep Purple
pasovka					1						1	
páták		1									1	
pérák		1									1	
pětistovka		1									1	
pévéeska						1					1	
piják									1		1	
piplačka		1									1	
placák								1			1	
plivanec										1	1	
podvraťák		1									1	
popotahovačka									1		1	
portmonka						1					1	
povolovačka		1									1	
požíračka								1			1	
pracák									1		1	
prasárna		1									1	
práskač							1				1	
pravička					1						1	
profík					1						1	

Radka Janoušková, Literární stylizace mluvenosti jako problém p ekladu

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
prolezky			1								1	prolézačky
prudič					1						1	
průmka		1									1	
prvanda		1									1	
prvoročák								1			1	cizinec žijící 1. rokem v NY
přepadovka						1					1	
přivandrovalec							1				1	
psychárna	1										1	
rakušácký					1						1	
raťafák			1								1	zub
reprák								1			1	
rolexky							1				1	
rozcuchanec		1									1	
rumajzlík									1		1	
rychlovka		1									1	
sametovka		1									1	samet. revoluce
schovka								1			1	
sídlák	1										1	sídlíště
singlácký					1						1	
sirák	1										1	
skejťácký						1					1	
skopčák	1										1	Němec
slamák										1	1	
sledovačka			1								1	
slejšák								1			1	
slušňácký							1				1	
Smíchovák				1							1	
smrták							1				1	
snaživec		1									1	
snekáč		1									1	
snekáček		1									1	
sociálka	1										1	zde soc. pojištění
soudruhování		1									1	
spacák		1									1	
Staromák		1									1	
stodolarovka								1			1	
stovák					1						1	
strkačka	1										1	
stříkanec								1			1	
sušinka							1				1	
svalovec		1									1	
svařák		1									1	
sviňák		1									1	
sympaták		1									1	
šaškárna		1									1	
šetřilka					1						1	
šil					1						1	šilink
škrábanec								1			1	
špinavec		1									1	
šrumec								1			1	
švýcarák			1								1	nůž
tahačka				1							1	
tenisák				1							1	
teplouš				1							1	
textovka			1								1	
tranzistorák		1									1	
trhák								1			1	
troufalec					1						1	
trumpeták		1									1	
tulamorka									1		1	
tuzemák									1		1	
ufoun		1									1	
uhelka						1					1	lopata na uhlí

Lemma	Rudiš Národní	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Pozn.
umývárky					1						1	
ustrašelec				1							1	
Václavák		1									1	
váhavec							1				1	
vegáč		1									1	
vloupačka							1				1	
vnitrácký		1									1	min. vnitra
vteřiňák			1								1	vteř. lepidlo
vymazanec					1						1	
vynalézavec				1							1	
vyřídilka					1						1	
vystřelovák					1						1	nůž
vysvětlavačka		1									1	
výzo		1									1	vysvědčení
záchranka		1									1	
základák			1								1	vojín zákl.služby
záložák			1								1	
západácký					1						1	
západák		1									1	
zbloudilec				1							1	
zelenobareťák					1						1	
zkrachovalec					1						1	
zkrachovanec				1							1	
zlobivka		1									1	
zmrzka				1							1	
zrzoun			1								1	
CELKEM	120	384	104	100	185	97	86	187	54	24	1 341	

Vel. korpusu	22 093	86 610	27 150	39 835	74 403	44 399	40 742	94 209	31 740	23 761	484 942
i.p.m.	5 432	4 434	3 831	2 510	2 486	2 185	2 111	1 985	1 701	1 010	2 765

Tabulka 32: krácení a univerbizace

Univerbizace a krácení je ve v tšin zkoumaných knih široce užívaným prost edkem p ibližujícím text autentickému mluvenému jazyku. Vyskytuje se asto jak v dialozích, tak ve vypráv ní první osoby, výjimkou není ani v er-form . Krácena jsou p edevším podstatná jména, ale najdeme rovn ž pomocí p ípon utvo ená hovorová a obecn eská p ídavná jména (*hilito ácký, cizácký, vnitrácký, rake ácký, pr ácký, esenbácký, fešácký, fe ácký, flan ácký, hippísácký, houmlesácký, chcípácký, kriš ácký, levi ácký, matfyzácký, mazácký, rakušácký, skej ácký, singlácký, sluš ácký, zápa ácký* – asto s nespisovnými koncovkami), p íslovce (*hnusácky, humpolácky, k ivácky*) a slovesa (*párplovat* – být fanouškem skupiny Deep Purple). N kdy mohou být slova krácena i bez p ídání p ípony: *ságo* (saxofon), *tágo* (taxi), *krim* (kriminál – v *krimu*), *šíl* (šilink – *sedumdesát šíl*), *nádr* (nádraží – *na nádru*), *cajt* (policista), *inža* (inženýr), *neva* (nevadí), *výzo* (vysv d ení).

Jiný zp sob krácení, který jsme do tabulky nezahrnuli, je (SSo klasifikované jako hovorové) užívání íslíc pro ozna ení p edm t a jev , nap . *ty icítka* (rychlost, Rudiš: *Nevidíš, že tady je škola? Že tady je ty icítka?* – loc. 1518), *devatenáctka* (devatenáctiletá dívka, Pilous: *Chceš si zatrsat s devatenáctkama?* – 36), *devítka* (t ída, Pilous: *na konci devítky mi Mar an slavnostn daroval nový elpí ko p ední ma arský skupiny...* – 67) apod.

4.2.3.2. Zdrobn liny

P i analýze text zkoumaných knih jsme zaregistrovali vysokou frekvenci zdrobn lin. V korpusu jsme tedy vyhledali slova zakon ená jednak koncovkami, které echová (2000, s. 111) uvádí jako koncovky nej ast ji užívané k tvo ení zdrobn lin, a jednak koncovkami, jimiž byla zakon ena zdrobn lá slova nalezená p i vlastní excerpci.⁸⁰

Z n kolika tisíc nalezených výskyt jsme ru n vy adili nerelevantní výskyty (slova, která mají podobné koncovky jako zdrobn liny, ale nejsou zdrobn lina). Do tabulky jsme také neza adili slova, u nichž zdrobn lý tvar už není používán jako zdrobn lina, ale dává slovu jiný význam, nap . *bramb rky* (chipsy, nikoli malé brambory), *želízka* (pouta), *koní ek* (hobby), *koší ky* (u podprsenky), *lodi ky* (boty), *rakvi ka* (zákusek), *buchtí ky* (se šodó), *zvonek* (u dve í), *strojek* (holicí), *árka* (*ud lat si árku*), *prasátko* (odlesk zrcadla), *ty inka* (okoládová), *smetánka* (spole enská), *znamínko* (mate ské), *lal ek* (ušní), *besídka* (školní), *románek* (milostný), *de ka*, *figurka*, *jazý ek*, *kuli ky*, *ko árek*, dále slova, která jinak než ve zdrobn lém tvaru neexistují (*ervánky*, *hlou ek*, *serepeti ka*, *živá ek*), a rovn ž slova, která se v daném konkrétním významu tém vždy používají jako zdrobn liny a t žko by bylo možné v daném kontextu použít nezdobn lý tvar, nap . *klí ky* (od auta), *krabi ka* (od sirek), *kartá ek* (na zuby), *lopatka* (na smetí), *zrcátko* (zp tné v aut), *mí ek* (pingpongový), *gumi ka* (do vlas), *kroužek* (do ucha), *branka* (u domu), *dví ka* (u kamen, auta), *kanálek* (v zubu), *hrstka* (nejv rn jších), *koutek* (ku ácký), *k ížek* (na krku), *lavi ka*, *historka*, *panenka*, *Ježíšek*, *posm vá ek*, *soška*, *stránka* aj. V tabulce jsme ponechali slova *maminka*, *tatínek*, *d de ek*, která se sice ve zdrobn lém tvaru b žn používají, ale mají i nezdobn lé tvary. Z dvodu ponechání t chto slov jsme v tabulce ponechali i slovo *babi ka*, p estože jeho neutrální nezdobn lý tvar neexistuje.

⁸⁰ dotaz:

```
[lemma="(á|é|í|ú|ý|ou){1,2}ek)|(.o.ek)|(.*(á|í|ú|é|ý|ou){1,2}ka)|(.*[áéíóúý].ko)|(.eček)|(.áček)|(.íček)|(.
*úrek)|(.úrka)|(.úžek)|(.ánek)|(.ánka)|(.ánko)|(.anka)|(.anko)|(.ínek)|(.inka)|(.ének)|(.énka)|(.énko)|(.ýnk
o)|(.ínko)|(.ička)|(.ičky)|(.inka)|(.ečka)|(.ečky)|(.oška)|(.ošky)|(.tka)|(.tky)|(.rka)|(.ulka)|(.uška)|(.unka)|(.
*oušek)|(.ouška)|(.ouško)|(.átko)|(.íčko)|(.ounký)|(.oučký)|(.inký)|(.inkatý)|(.inkatej)|(.inko)|(.ičko)|(.ounc
e)|(.ičku)|(.oučku)|(.inkat)|(.enka)|(.udka)|(.ožka)|(.ilka)|(.rnka)|(.ílka)|(.elka)|(.oučko)|(.ounko)"]
```

v příslušném subkorpusu (knize)

Z důvodu dohledatelnosti výrazů z tabulky v korpusu uvádíme, že pro účely naší tabulky jsme opravili několik lemmat, která v korpusu nebyla v základním tvaru: Evženka --> Evženek, bolavička --> bolavičko, šilenečka, šilenečky --> šileneček, cvalička --> cvalíček, odděleníčka --> odděleníčko, smítka --> smítko, strejdulinka --> strejdulínek, glosičku --> glosička, sazičku --> sazička, sireček --> sirečka (nábyteček ze sireček), čecháček --> Čecháček, ohůnku --> ohůnek, švábíky --> švábík, podpůrčiček --> podpůrčička, policajtika, policajtíků --> policajtík, světečkem --> světeček, lůčky --> lůček (malý lok), kalužinky --> kalužinka, vyčůránků --> vyčůránek, pižek --> pižka (malá piha), strejčinkové --> strejčinek, démoníka --> démoník, doktorkovi --> doktorek, dózky --> dózka, Ládkem --> Ládko, busíkům --> busík, koflíčků --> koflíček, crkveničkách --> crkvenička, důlečku --> důleček, důlíčku --> důlíček, hezoučkého --> hezoučkový, lidičků --> lidičky, Mejdánky --> mejdánek, čtvrtáčkům --> čtvrtáček, gymplíku --> gymplík, klídečku --> klídeček, klipíčků --> klipíček, repráčku --> repráček, snekáčku --> snekáček, Evženkovi --> Evženek, stojánka --> stojánek (zde: malý stojan), cvalička --> cvalíček, vířečky --> vířeček, odděleníček --> odděleníčko, políček --> políčko (v *marjánkovým políčku*), strejdulinka --> strejdulínek, haldičku --> haldička.

Do tabulky jsme taktěž p idali slova excerptovaná z integrálních verzí analyzovaných text , která korpus nenašel (bu proto, že lemma nebylo v základním tvaru a tedy nem lo žádnou z vyhledávaných koncovek, nebo proto, že námi vybrané koncovky toto slovo nepokryly).

P estože naše tabulka nikdy nem že být kompletní, poskytuje alespo p edstavu o tom, do jaké míry mnozí auto i p vodní eské literatury zdrobn liny užívají:

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
fotřík			172								172
tatínek	62	2	6	1	1						72
maminka	61	1		3	2		4				71
Bětuška	59										59
Pepíček	49										49
Zděneček		37									37
Evženek					36						36
knížka	1	5	3	7		2	9	4	5		36
babička	5		3	6			9	3	7		33
boudička		31									31
zahradka		4		25							29
Renátka			28								28
chvilka	2	4	1	10	1		4	3			25
obrázek	1	5		9		5	2	3			25
mrňousek		23									23
Janička		22									22
lednička			3	15		2	1			1	22
Boženka	18				3						21
Martička		20						1			21
bráška	2		15	3							20
domek		2		3	2			11			18
lampička		1	11			1		4			17
ulička	2		2	2		3	4	1	3		17
písnička	1	2	4	1			7	1			16
malinko		2		3			7	2		1	15
maličko		4	1				1			8	14
miláček				2	8	4					14
dědeček	9			1		1	2				13
paninka		13									13
sklenička	4	3		2		1	2	1			13
stařenka					12		1				13
stolek						3	5	5			13
altánek	9			1			2				12
holčička			2	3	2	1		1	2	1	12
tričko	1					2	4		5		12
chvilíčka		5	2	1			3				11
papírek			2			2	2	1	4		11
pusinka		5	4	1						1	11
skupinka		2		1			1		7		11
balíček		3	2		1		2		1	1	10
kocourek		10									10
Marunka		10									10
ručička	5	1		1	1	1		1			10
trošičku		8		2							10
vlásek		2			1	4	3				10
hlavička		3		1		1	1	1	2		9
Jítuška		9									9
malinký		3		1			3		2		9
políčko		4	1	4							9
postýlka		8		1							9
tatík								9			9
hodinka		2	2	3		1					8
chlapeček		1		3	1				1	2	8
lvanka			3				5				8

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
kobereček		1				2	1		4		8
pomaloučku		8									8
prkýnko		7		1							8
studánka				8							8
bundička		3		1		1		1	1		7
děťátko	5	1		1							7
domeček		2			4	1					7
hotýlek		5							2		7
chodbička						5	2				7
maličký	1	4				2					7
Maruška		7									7
místnůstka		5					1		1		7
panáček		3		1	1	2					7
plácek									7		7
provázek		3				1	2		1		7
scénka							7				7
sestřička	1					2	4				7
Stáník		7									7
stromček		1	1				5				7
stromek			2			2			3		7
vesnička		5		1				1			7
baráček	1	3					2				6
bradavička		6									6
cestička		3		1	1				1		6
dvorek							2		4		6
fotříkúv			6								6
Hanička		6									6
chaloupka							6				6
klepátko	6										6
krůček							3		3		6
letadýlko		5			1						6
lísteček				6							6
Mireček		6									6
parníček		5					1				6
pěšinka		2			2		2				6
postavička		5					1				6
prkénko		6									6
ptáček	1		2					1	2		6
rodinka		6									6
růžovoučký		6									6
řemínek		1					1		4		6
andělíček		3			1				1		5
Barunka		5									5
brouček			4					1			5
dětičky		2				1	1	1			5
chudinka		3			2						5
kamínek		1					3		1		5
kopeček		3		1			1				5
minutka			2	2		1					5
nožička	1	3	1								5
pička		1		4							5
pitomeček		2				1	2				5
placička		3				2					5
plenka	1		4								5
pomaličku		2								3	5
potůček	1	1		3							5
ramínko									5		5
sluníčko		1		1	1		2				5
šňůrka		1	1					1	2		5
tělíčko	1	2	1		1						5
trumpetka				5							5
všecinko		5									5
blbeček				4							4
blůzička		4									4

Lemma	Moc	Pekárk	Viewegh	Šabach	Berková	Topol	Pilous	Hakl	Hůlová	Rudiš	CELKEM
	Vlasten	Kulatý	Zapisov	Ramon	Všivák	Anděl	Se srp	Pravidla	Cirkus	Národní	
bratříček	3			1							4
byteček		4									4
cedulka		1							3		4
čelíčko										4	4
čepička				1					3		4
dířka		1		2	1						4
držátko	3			1							4
hebounký		4									4
holoubek	1		2		1						4
chatička				4							4
chloupek		1	1	1					1		4
chudáček	1				2	1					4
jemňounce		3						1			4
kartička							2		2		4
kladívko		2		1		1					4
koláček							3		1		4
koneček		4									4
kopýtko									4		4
kostička		4									4
košíček	3			1							4
kurvička		1	1				2				4
lidičky		2		1				1			4
lodička		1	1		1		1				4
Marcelka		4									4
matička		3	1								4
Naděnka		1				3					4
nožka		2			1			1			4
obláček		4									4
partička						1	3				4
plamínek						3	1				4
polička		1							3		4
Růženka		3		1							4
sklenka	1	1				1	1				4
stojánek	1	1							2		4
stolička					1				3		4
strýček		1					2		1		4
studentík			2		1		1				4
tácek	1						1		2		4
talířek				1					3		4
teninký		4									4
tvářička		1	2				1				4
uzlíček		4									4
víška		1					2		1		4
vrcholek		3			1						4
zídka				1					3		4
barborka							3				3
básnička			1	1			1				3
blondýnka			1				2				3
bříško		2		1							3
bubínek						2		1			3
drátek		2		1							3
drobátko			3								3
dvoreček	2	1									3
flíček		3									3
frajírek						3					3
hejnko		3									3
hlásek		1	1		1						3
houfek						1			2		3
hromádka	1			1		1					3
hubička		1		2							3
hvězdička				1			1		1		3
chybička				1			2				3
jablíčko				2				1			3
klubíčko		2			1						3

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
kočička			1				2				3
kostýmek			3								3
krajinka			1	2							3
králíček		2				1					3
kytička				2						1	3
Ládíček	1	2									3
lehounký	1				1			1			3
loužička					3						3
maloulinko		3									3
mariášek	3										3
Mařenka		1						2			3
matinka		3									3
nazdárek			3								3
nůžtičky		3									3
obchůdek			2						1		3
okénko		2	1								3
okýnko		3									3
ostrůvek		2						1			3
páreček		2					1				3
penízek		1				2					3
pírko	1					1			1		3
plánek				2					1		3
poznámečka		1		2							3
prdelka		1	1				1				3
proužek		3									3
punčoška		2				1					3
růžička	1	1	1								3
řetízek						2			1		3
sítka						2			1		3
sloupeček		3									3
smítko				1					2		3
srnka		1	1						1		3
střevíček		3									3
světýlko				1					2		3
šileneček		3									3
šohajík					3						3
štěrbinka		3									3
tetička		2			1						3
tichounce		3									3
tlamička		3									3
třešnička				3							3
tunýlek		3									3
vajíčko			1						2		3
vanička			2						1		3
vázička			1			1			1		3
vtipálek							3				3
vtípek		1					1	1			3
Alenka				2							2
bahýnko		2									2
barvička				1		1					2
bedýnka		2									2
Bětuščin	2										2
blanka						2					2
bolavíčko		2									2
botka								1	1		2
brejlounek							2				2
bůžek						2					2
Čecháček		2									2
ďáblík						1	1				2
dcerka			2								2
divadýlko						1				1	2
doubek		2									2
doutníček								2			2
droboulinec		2									2

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
dřívko				1		1					2
Evženkova					2						2
Evženkův					2						2
gymplík							2				2
hájek		1		1							2
halenka		1				1					2
hospůdka		2									2
hošík		1			1						2
hrneček		1		1							2
chaboučký							2				2
chrupkat		2									2
inženýrek				2							2
Jaroušek	1						1				2
jelítko				2							2
jezíčko								2			2
jiskřička		1					1				2
jizvička		2									2
kalíšek		1		1							2
kapesníček		2									2
kapička		2									2
kaplička				2							2
kávička							2				2
kliďánko			1		1						2
knírek		1					1				2
knoflíček			1				1				2
kousíček		1		1							2
kouštíček		2									2
krámek				1				1			2
kratičkový				2							2
krychlička							2				2
Kryštůfek		2									2
křídýlko						1		1			2
kundička		2									2
Láďínek						2					2
lahvička						1		1			2
lampionek							2				2
malinkatej										2	2
mansardička		2									2
měsíček		1	1								2
místečko		2									2
mlaďounek							2				2
něžňouče		2									2
notýsek							2				2
nožík								2			2
obličejíček			1	1							2
ohníček				2							2
ohýnek						2					2
okamžiček		2									2
ovečka		1			1						2
pelíšek		2									2
píšťalička							1	1			2
plaváček	2										2
plavečky								2			2
poklička	1							1			2
pokojíček		2									2
policajtík		2									2
pomníček				1	1						2
pramínek			1	1							2
prstýnek		2									2
pultík	1				1						2
rostlinka				2							2
rovnáček										2	2
schůdky							1	1			2
sklíčko								2			2

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
sklípek							2				2
skříňka								2			2
slabounce		1			1						2
slečinka		2									2
sloupek								2			2
slůvko		2									2
slzička		1		1							2
snopeček		2									2
Stáníkův		2									2
stříška				2							2
šatičky			2								2
švábík		2									2
tenounký				1		1					2
teplíčko		1								1	2
tlamka								2			2
trošilinku		2									2
tykadýlko		2									2
věneček				2							2
větévka	1		1								2
vosička								2			2
vozejček									2		2
zábradlíčko									2		2
záhonek				2							2
zákoutíčko		2									2
zátočinka		2									2
zblizoučka		2									2
zemička		1					1				2
zpolehoučka		2									2
zrovinka		2									2
zvoneček				1			1				2
židlička						1	1				2
žmoleček		2									2
akcička							1				1
almužnička		1									1
amórek		1									1
andílek				1							1
auťáček								1			1
autíčko								1			1
bábovička							1				1
bačkúrka			1								1
balkónek									1		1
balvánek									1		1
baťůžek							1				1
bednička					1						1
beránek						1					1
Bertík							1				1
betlémek						1					1
bidýlko		1									1
blázínek						1					1
bloňďáček							1				1
blůzka							1				1
bobeček				1							1
bodík							1				1
Bohoušek	1										1
bordýlek		1									1
botička									1		1
boulička		1									1
bráškův			1								1
brašnička			1								1
bratřík						1					1
brejličky		1									1
broskvička		1									1
brožurka							1				1
bublinka		1									1

Lemma	Moc	Pekárk	Viewegh	Šabach	Berková	Topol	Pilous	Hakl	Hůlová	Rudiš	CELKEM
	Vlasten	Kulatý	Zapisov	Ramon	Všivák	Anděl	Se srp	Pravidla	Cirkus	Národní	
budíček		1									1
busík									1		1
bystřinka		1									1
bytůstka					1						1
cibulka				1							1
cigaretka								1			1
cingrlátko									1		1
cípek	1										1
crkvenička	1										1
cvalíček					1						1
čerstvoučký		1									1
čísličko		1									1
čisťoučce		1									1
čisťoučký		1									1
článeček							1				1
človíček				1							1
čtvrťáček							1				1
čtvrthodinka				1							1
dářeček						1					1
dcerunka		1									1
dceruška				1							1
démoník						1					1
deníček							1				1
destička									1		1
děvenka		1									1
dlaždička		1									1
dokraťoučka							1				1
doktorek						1					1
doktůrek		1									1
dózka						1					1
dráček				1							1
drahoušek						1					1
drdůlek									1		1
drobeček				1							1
droboulinký									1		1
drobounce								1			1
drobounký		1									1
ďuleček		1									1
ďulíček		1									1
dušička		1									1
ďycinky		1									1
džbánek				1							1
džunglička		1									1
epizodka							1				1
flakónek		1									1
flaštička									1		1
flouteček							1				1
fórek								1			1
foťáček								1			1
fotříkovský			1								1
gazelka							1				1
glosička							1				1
hadříček				1							1
hajinkat		1									1
haldička							1				1
hezkoučký		1									1
hezoučký		1									1
hezounký							1				1
hippísandičky							1				1
hodňoučký							1				1
holátko		1									1
holubička		1									1
hošánek			1								1
hošíček								1			1

Lemma	Moc	Pekárk	Viewegh	Šabach	Berková	Topol	Pilous	Hakl	Hůlová	Rudiš	CELKEM
	Vlasten	Kulatý	Zapisov	Ramon	Všivák	Anděl	Se srp	Pravidla	Cirkus	Národní	
houbička				1							1
houstička		1									1
hrbolek									1		1
hrníček									1		1
hrobeček							1				1
hřbítek									1		1
hřbitůvek								1			1
hřebíček							1				1
hřebínek				1							1
hřištěátko								1			1
hubeňoučký		1									1
husička			1								1
chládeček				1							1
chlapiček								1			1
chloupeček		1									1
chlupáček		1									1
chvilinka		1									1
chvilinka		1									1
Irenka								1			1
Ivánek								1			1
Jarmilka				1							1
jazýček							1				1
jemňounký		1									1
ježeček								1			1
jiskérka			1								1
Jítunka		1									1
kachlička			1								1
kalužinka		1									1
kamínka									1		1
kapsička							1				1
káskádičky				1							1
kastrólek		1									1
kastrůlek				1							1
kašička		1									1
kbelíček							1				1
kejtičky								1			1
kelímek			1								1
kkkúrvičky							1				1
klacík								1			1
klásek									1		1
kleštičky		1									1
klícka			1								1
klídeček							1				1
klídek					1						1
klipíček							1				1
koflíček									1		1
kolečko										1	1
kolovrátek				1							1
komůrka							1				1
koňáček							1				1
koniček					1						1
kopejtko									1		1
koříněk		1									1
kostřička				1							1
košilka		1									1
košťátko				1							1
kotníček		1									1
kožíšek		1									1
kraječka		1									1
krapičky		1									1
krapiček		1									1
krasotinka							1				1
kupátko		1									1
kuřátko					1						1

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
kvalitka		1									1
kvartýrek							1				1
lahvinka		1									1
lásečka		1									1
lehoučký							1				1
lehounce							1				1
lesík								1			1
letáček					1						1
lidičků		1									1
límeček		1									1
lopatička				1							1
lůček		1									1
makůvka								1			1
maličkej										1	1
malilinkatý		1									1
malinkatý		1									1
maloučko					1						1
maloulinký		1									1
malounký		1									1
mantinýlek							1				1
masíčko		1									1
mastička				1							1
mazlíček				1							1
mejdánek		1									1
měkounce		1									1
metlička						1					1
mezička		1									1
miloučký					1						1
milounký		1									1
miminko									1		1
mistička				1							1
mladíček								1			1
mladinký		1									1
mlačoučký							1				1
modlitbička						1					1
momentik			1								1
motůrek								1			1
mraveneček					1						1
mrkvička							1				1
muška								1			1
nábyteček					1						1
nádobíčko						1					1
náhodička							1				1
náušníčka						1					1
Nelinka								1			1
něžňoučký		1									1
něžňounce		1									1
nizoučký		1									1
nosánek										1	1
nudlička		1									1
obleček							1				1
obličejík								1			1
oboječek						1					1
odděleníčko		1									1
odznáček					1						1
ofinka							1				1
ohrádka									1		1
ohůnek				1							1
opička					1						1
oslíček		1									1
ouško	1										1
padáček								1			1
pahorek									1		1
pahýlek								1			1

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
pánbíček		1									1
pankáček							1				1
parčík								1			1
pejsek		1									1
pěnička		1									1
perko		1									1
perlička								1			1
peříčko					1						1
peřinka								1			1
pěstička			1								1
petrželka		1									1
pididomeček				1							1
pilka						1					1
pivečko		1									1
pižka		1									1
plakátek								1			1
plamének	1										1
pláteček		1									1
plátýnko						1					1
plechovčičky		1									1
plíšek								1			1
plivátko							1				1
plůtečky		1									1
podpůrčička		1									1
pohodička								1			1
pokladnička							1				1
pokojík								1			1
polévka			1								1
polínko		1									1
polštářek								1			1
pomaloučký		1									1
pomalounku		1									1
porculánka			1								1
prababička		1									1
praporek								1			1
prasátko				1							1
princátko								1			1
princeznička						1					1
problémek							1				1
prostáček							1				1
prostůrek		1									1
prvňáček			1								1
psaníčko							1				1
pytlíček								1			1
raneček					1						1
repráček							1				1
robátko	1										1
Románek										1	1
rožek		1									1
rtík								1			1
rukavička		1									1
rumajzlík	1										1
rybička							1				1
řádka				1							1
řečička	1										1
salátek								1			1
sameček		1									1
sazička		1									1
sektička						1					1
schůdek								1			1
silnička		1									1
sirečka					1						1
sklínka							1				1
slabounký				1							1

Lemma	Moc	Pekárk	Viewegh	Šabach	Berková	Topol	Pilous	Hakl	Hůlová	Rudiš	CELKEM
	Vlasten	Kulatý	Zapisov	Ramon	Všivák	Anděl	Se srp	Pravidla	Cirkus	Národní	
sladáček		1									1
sladouchce		1									1
sladouchký							1				1
sladounký		1									1
slepička								1			1
slovíčko			1								1
slunéčko					1						1
smrádek		1									1
smutňouchký								1			1
snekáček							1				1
snítka		1									1
snížek							1				1
sochařík							1				1
sokolík					1						1
sopránek		1									1
soudek									1		1
soupravička				1							1
sovička								1			1
správníčko								1			1
srandička		1									1
Stáníček		1									1
staroušek					1						1
stezička		1									1
stopečka		1									1
strážníček		1									1
strejčínek		1									1
středulínek		1									1
striptýzek							1				1
stroupek						1					1
superbyteček		1									1
svazeček		1									1
světeček		1									1
světlounce							1				1
svoboděnka		1									1
synáček		1									1
synek								1			1
šelmička							1				1
šetřilka		1									1
školáček	1										1
škvareček				1							1
šmudlík							1				1
štěpinka		1									1
štíhlounký							1				1
tabulka		1									1
taneček			1								1
taštička								1			1
taťkův	1										1
Terinka									1		1
tichounký								1			1
tlusťoušek			1								1
Tomík								1			1
troška			1								1
třešinka			1								1
třetáček							1				1
tůňka	1										1
tůpličky		1									1
tvoreček					1						1
učitelék							1				1
umyvadýlko									1		1
úředníček				1							1
uzoučký							1				1
uzounký				1							1
včelička		1									1
včelka				1							1

Lemma	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Berková Všivák	Topol Anděl	Pilous Se srp	Hakl Pravidla	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
vějířek				1							1
Věruška						1					1
vestička						1					1
větička				1							1
věžička							1				1
vchůdek							1				1
vilka								1			1
víreček		1									1
vláček							1				1
vodička					1						1
vojáček					1						1
volánek		1									1
volátko		1									1
voňavoučkej				1							1
vrbičky					1						1
vrstvička							1				1
všiváček				1							1
vteřinka		1									1
vůnička							1				1
vyčůránek		1									1
vychcánek		1									1
vžďycinky		1									1
zadeček								1			1
zadíčka			1								1
zámeček		1									1
zástěrka			1								1
zbyteček		1									1
Zdeneček							1				1
zlehýnka					1						1
znaménko				1							1
zoubek					1						1
zprávička		1									1
zrníčko		1									1
žárovčička								1			1
ždibeček		1									1
ždibínek		1									1
žluťoučký		1									1
župánek			1								1
CELKEM	351	771	358	266	139	122	265	77	210	45	2 604

Vel. korpusu	31 740	74 403	44 399	40 742	23 761	39 835	86 610	27 150	94 209	22 093	484 942
i.p.m.	11 059	10 362	8 063	6 529	5 850	3 063	3 060	2 836	2 229	2 037	5 370

Tabulka 33: výskyt zdrobnělin

Zdrobn lé výrazy se ve v tšin zkoumaných knih vyskytují velmi ásto. Nemusí vždy nutn vyjad ovat kladnou expresivitu – n které z nich jsou užívány i pro neutrální pojmenování v cí (*ledni ka, knížka, zahrádka*), jiné jako prost edek ironie, sebeironie, komiky i vyjád ení, jež má zú astn nému ubrat na vážnosti: Hakl (v pasáži, kde vyprav poprvé zkouší paragliding): *Kloužu neviditelnými dolinami a zase z nich vylétám jak po namydleném plechu. Vzduch sviští, botky se p ede mnou t epají.* – loc. 410; Pilous: *Prohlížel jsem inzeráty a chodil po bytech, kde se rozprodávaly rodinný knihovny. apkal jsem v úžasu po m kkejch kobercích a p ehlížel rozložitý sk ín podobající se prospekt m varhan...* – 148; *P l svýho dosp lýho v ku jsem se pak marn pokoušel ji opíchat. A p itom chyb lo tak malinko, vždy jsme už strkali klí do dve í hotelovýho pokoje... jenže se, vzp í il v zámku a Cajdová byla pov r ívá.*

V ila na zlý znamení. Sp šn si urovnala poválený šati ky a nechala m tam stát samotnýho. – 32; A tak se zde mimo jiné exot vyskytoval mladi kej socha ík, jehož zásadou bylo tesat ze d eva artefakty v trojnásobku životní velikosti – 225; Pekárková: Dokt rek, ten je v n v lihu... – 47; nežli jsem tímhle vším sta ila proplout od lágrové brány k baráku Babince, celá cimra už v d la, že naše Jituška sbalila ve Vídni fungl novýho plešatýho šamstra... – 76; Šabach: Tenhle inženýrek dostal na st l zprávu o tom, že Hákoví necht j prodat pole... – 136; Berková: I volila dív ina cestu starou a spolehlivou: umrtvovala své nízké pudy kulturou. Jenomže jednou ve ve ejné ítárn prošel kolem ní studentík tak chutný, že srdce plesalo...; Topol: A kdoví kam šla, na n jakou tu sch zku s brat ími, jak íkala. Kdyby ji tak na apal n kdy, jak ji n jakej ten brat ík klátí, Machata pobaven frknul, tohle si teda p edstavit nedokázal. – 36; nebo teenagerovsky povznesené fot ík v celém vypráv ní Vieweghovy postavy syna.

Podobn v následující Šabachov pasáži (34–35) zdobn liny evokují pobavení nad tit rnou pe livostí vyprav ova otce: N kdy to vypadá, že mýho otce udržujou p i život hlavn stereotypy. Museli byste ho vid t, jak meje nádobí nebo luxuje, abyste pochopili, co mám na mysli. Jak pe liv vymejvá kastr lky takovou tou houbi kou napájenou z držátka Jarem. Museli byste vid t tu jeho soupravi ku drát nek, had í k a koš átek, kterejma se pro tuhle innost vybavil.

Zjištění ze zkoumaného vzorku tedy napovídají, že mnozí p vodní eští auto i možnost eštiny v oblasti zdobn lin široce využívají.

4.2.3.3. Vulgarismy a nadávky

Jedním z rys mluveného jazyka je také ast jší užívání vulgarism (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 351).

Pomocí korpusových nástroj jsme v analyzovaných deseti knihách vyhledali vulgarismy zjištěné jednak excerpcí integrálních verzí zkoumaných text , jednak v *Sedmijazy ném slovníku vulgarism* (Šimáková, 2009).⁸¹ Výsledky vyhledávání shrnuje tabulka níže, p ikládáme rovn ž p ímé odkazy na výsledky z korpusu v etn v tného kontextu.⁸²

⁸¹ Obsáhlejší *Velký slovník sprostých slov* (Obrátil 1999) je pro naše účely příliš podrobný, navíc jde o reedici slovníku ze 30.let, která obsahuje velké množství dnes již zastaralých slov. Řadu vulgarismů zachycuje rovněž *Šmírbuch jazyka českého* (Ouředník, 2005) a *Slovník nespisovné češtiny* (Hugo, 2009), tyto knihy se však nevěnují primárně vulgarismům, navíc mnohé výrazy z Ouředníkovy knihy rovněž patří spíše do starší češtiny.

⁸² Odkaz na výsledky z ČNK (tedy bez Hakla a Rudiše, kteří v ČNK nejsou):

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~afzAteJu>,
<https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~LsQxCgYz>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~YGQrpdG,
https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~tIACFraf

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~vezOSKQK>,
<https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~qSOBKlWj>

Do tabulky jsme zahrnuli pouze slova, která *Slovník sou asné eštiny* (Lingea 2013) klasifikuje jako vulgární (*vulg.*), zhrub lá (*zhrub.*) nebo hanlivá (*hanl.*). Výrazy, které jsme ve *Slovníku sou asné eštiny* nenalezli, jsme ov ili ve *Slovníku nespisovné eštiny* (Hugo, 2009). Do tabulky jsme (s výjimkou slova *ksicht*) nezahrnuli slova, která jsou dle *Slovníku sou asné eštiny* pouze expresivní (*kravina, um t, blbnout, srab, svi árna, kec, ksakru, umák, pitomost, šmejd* apod.).⁸³

adu slov ozna uje *Slovník sou asné eštiny* za vulgární i zhrub lá pouze v jednom z jejich význam , zatímco v jiném významu jsou neutrální. Jde zejména o slova, která jsou zhrub lá i hanlivá, pouze pokud je jimi pojmenován lov k nebo ást lidského t la, nikoli p i ozna ení zví ete nebo ásti zví ecího t la (*prase, svin , un , hovado, kráva, tele, v l, dobytek, kozy, rypák, tlama, zobák, bachor*). Podobn je tomu u n kterých slov ozna ujících innosti (*žrát, žrádlo, chcípnout, zdechnout*), jež jsou zhrub lá pouze p i použití v souvislosti s lov kem.

Zhrub lé i hanlivé mohou být v p eneseném významu i výrazy, které byly v p vodním významu neutrálním ozna ením pro v ci: *jelito, št tka, škatule, (starej) vykopávka, uzená* (ve významu lov k sn dé pleti) apod.

V beletrii auto i použili adu slov, jež jsou ve svém základním významu neutrálním ozna ením pro v ci, zví ata nebo innosti, ale v p eneseném významu mají sexuální konotace a jsou klasifikována jako zhrub lá i vulgární: *pták, koule, péro, kozy, (vy)honit, (vy)kou it, vy adit (n koho), rozdávat (si to), ojet (n koho), (o)píchat (n koho), mastit (si péro), chrápat (s n kým), klátit (n koho)*.

V p ípad , že se totéž slovo v excerpované literatu e vyskytovalo jak ve významu neutrálním, tak ve významu zhrub lém (*kráva, št tka, koule, péro, kou it* apod.), zahrnuli jsme do tabulky pouze výskyty slova ve významu zhrub lém.

Lemma	Rudiš	Hakl	Pekárk	Berková	Pilous	Moc	Šabach	Topol	Viewegh	Hůlová	CELKEM
	Národní	Pravidla	Kulatý	Všivák	Se srp	Vlasten	Ramon	Anděl	Zapisov	Cirkus	
blbý	9		25	11	4	4	15	4	1	5	78
prdel	12	5	16		19	5	11		8		76
kurva	10	2	27		7	19		2	3		70
srát	15	7	14	2	12	2		4	1		57
huba	4	7	8	12	9	3	4	2	2		51
ksicht	9	4	6		15		3	5	4	1	47

(Dva odkazy pro každý korpus, protože dotaz byl příliš dlouhý a vyhledávání bylo potřeba rozdělit na dvě části.)

Z důvodu dohledatelnosti v korpusu uvádíme, že pro účely naší tabulky jsme (oproti exportu z korpusu) opravili lemmata: hub --> huba, blbo --> blb, čuramedání --> čuramedán, šukošové, šukošů --> šukoš, šukotu --> šukot, trotlove --> trotl, vojebem --> vojebat, vodsrala --> vodsrat, kurvěj --> kurvit, Šprcgumy --> šprcguma, prcgumy --> prcguma, zesral, zesrala --> zesrat, vykurvila --> vykurvit, kundoviny --> kundovina, šukách --> šuk, rozšoustané --> rozšoustaný, trotlovským --> trotlovský, sračkovité --> sračkovitý, degena --> degen, degenerátů, degeneráty --> degenerát.

⁸³ Při klasifikaci slov jsme se řídili tímto novějším slovníkem. V jiných slovnících může být klasifikace jiná, např. ve starším *Slovníku spisovného jazyka českého* (<http://ssic.ujc.cas.cz>) jsou slova *kravina, sviárna, kec* nebo *čumák* považována za zhrubělá, *šmejd* za slovo hanlivé.

Lemma	Rudiš	Hakl	Pekárk	Berková	Pilous	Moc	Šabach	Topol	Viewegh	Hůlová	CELKEM
	Národní	Pravidla	Kulatý	Všivák	Se srp	Vlasten	Ramon	Anděl	Zapisov	Cirkus	
hovno	4	4	11	6	7	12	2				46
žrát	1	10	4	10	4		1	2	8	1	41
hajzl	6	1	5		9	6	2	3	2		34
blbě	6	5	4		3		3	4	2	5	32
bordel	16	1	4		1	3	4	1	1	1	32
posrat	4	1	9		9	3	3		1		30
pitomý	2	1	7	5	1	2	1	5	3		27
svině	3	4	1	2	6	5		5			26
blbost	5		2		2		4	4	1	7	25
píča	3	1	5		8		1	5	2		25
chlstat	10	1	5		6			1	1		24
průser	1	3	4		11		2		1	1	23
šukat	8	1	3		11						23
sežrat	1		6	7	2		2	1	2	1	22
idiot	4	1			3	1	4	2	5		20
blb		1	2	2	7		4	3	1		20
blbec	1	2		1	4	3	1	3	4		19
kunda		1	1		15			1	1		19
vůl		1		2	5	4	2	3	1	1	19
vysrat			5		1	10	2		1		19
zasraný	1	1	7	3	1	1			5		19
koza			6		6	1			5		18
chcát	9	2		1	1			2	1		16
nasrat	3	1	2		6	2	1		1		16
děvka		1	1	1	7			5			15
magor	2	1			5		4	1	1	1	15
sráč	9			2	3						14
ožralý		1	6		3			1	1	1	13
čurák	1	2	5		3				1		12
kretén	1		5		3		2		1		12
řít		4		4	4						12
šoustat			10	1	1						12
debil	4				3		1	1	2		11
chlast	4	1	4		1						10
zmrđ	1		1		3		3	1	1		10
držka	1	1	2		4			1			9
chcípnout	1		1	2	2			2		1	9
mrcha		2	1					5	1		9
vožrat		1	7						1		9
zkurvený					5	1	1	1	1		9
čokl	1						1	1	5		8
doprdele					4	3			1		8
kripl			1			6			1		8
pošuk		1			7						8
prase			3	1	4						8
srab						3	4		1		8
blbej	4	3									7
blbnout				1	2		1	3			7
honit			2		5						7
jebat	5	1		1							7
kokot			5		1				1		7
nasraný	2	1	1		1		1		1		7
pitomec	1	1		1	3				1		7
sračka		1	2		3		1				7
grázl							3	3			6
hovado	1	1			4						6
pičovat	6										6
píčovina	5				1						6
posera			1		3	1	1				6
sviňárna					2	3		1			6
svinstvo	1							3	1	1	6

Lemma	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Šabach Ramon	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	CELKEM
šoustání			5		1						6
hnát		2	1	2							5
chrápat	1		2						2		5
koule	1	1			1		1		1		5
kráva			4		1						5
negr	1		3							1	5
pička			1				4				5
pičule	5										5
pitomeček			2		2			1			5
podělat	3				1				1		5
posraný		1	2		2						5
prevít				4	1						5
pták			4			1					5
tlama	1	2		2							5
zdechnout			5								5
žrádlo			1	3					1		5
blbeček							4				4
blboun						4					4
blít	3		1								4
kurvička			1		2				1		4
ojet					4						4
parchant				1			2	1			4
piča	4										4
píchat					3			1			4
poblít			2		1				1		4
rypák		1		3							4
smrad									4		4
spratek			1						3		4
trotl		1	2				1				4
vyhonit	1		1		2						4
coura			2						1		3
debilní			3								3
hovadina		2							1		3
hovnocuc				1	1				1		3
chcípák					2				1		3
kouřit	3										3
megera			2				1				3
nažrat					1			1	1		3
opíchat					3						3
ožrat		1	2								3
pakáž			2			1					3
pitomost					2	1					3
prochcaný			3								3
přežraný			1				2				3
přiblblý						1	2				3
rozesraný		3									3
štětka		2						1			3
šukačka		2			1						3
uzenáč										3	3
vyblít					3						3
zasratí			3								3
zašukat		1			2						3
zkurvit					2			1			3
zobák			1	1					1		3
blejt	2										2
blití			1		1						2
buzerantský	1				1						2
čuramedán			1		1						2
degenerát					1			1			2
dementní					1		1				2
hajzlpapír					2						2

Lemma	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Šabach Ramon	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	CELKEM
chcaní	2										2
chcanky			2								2
chcípat		2									2
chlastání					2						2
ksakru					2						2
kundička			2								2
kurvit			1					1			2
kušna			2								2
morda								2			2
mrdání		1			1						2
mrdat			1		1						2
nablble	2										2
nachcat				1	1						2
ožralej	2										2
pabl					2						2
péro	1	1									2
pičus		2									2
pochcat			1		1						2
pojebaný			2								2
posranej	2										2
pošahaný								1	1		2
požrat					1			1			2
prošoustaný			2								2
prožraný					1			1			2
přiblble					1				1		2
připitomělý					2						2
sviňák					2						2
šprcka			2								2
šukací					2						2
šukání	1		1								2
šukoš			2								2
vojebat			1		1						2
vychcat						1	1				2
vychlastat							2				2
vyjebaný		2									2
vykurvit			2								2
vyžraný			2								2
vyžrat		2									2
zasviněný			2								2
zblití		2									2
zesrat			2								2
zkurvysyn		1	1								2
bachor								1			1
blbecký		1									1
blbéěj		1									1
blbější		1									1
blbyně					1						1
buzerovat								1			1
buzík								1			1
cucák						1					1
čubčí				1							1
čuně			1								1
debilně					1						1
degen								1			1
dement					1						1
dojebat	1										1
došoustat			1								1
hemzy								1			1
hnáta				1							1
hovne				1							1
hovnoóó					1						1

Lemma	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Šabach Ramon	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	CELKEM
chcípácký	1										1
idiotismus					1						1
idiotsky					1						1
idiotský	1										1
imbecil					1						1
jebnout									1		1
jelito				1							1
ježibaba						1					1
klátit								1			1
kokotina					1						1
kozatá		1									1
kretenizmus					1						1
kriplovství						1					1
kundovina			1								1
kurevník			1								1
kurevský			1								1
kurvafix				1							1
magořina								1			1
mrdáám					1						1
nablíky				1							1
nablít					1						1
nasranost	1										1
nejblbější	1										1
obžerství			1								1
odsrat					1						1
ošukat	1										1
ožralec								1			1
pitomě		1									1
poblitý			1								1
pochcaný			1								1
pochcípáný					1						1
pokurvený					1						1
pošahanec		1									1
pošukův					1						1
prcguma			1								1
prosrat	1										1
prošoustat			1								1
přechcat	1										1
překouřit			1								1
přiožrale			1								1
přiožrat			1								1
připitoměle									1		1
připosraný							1				1
přisrat					1						1
rozdávat				1							1
rozšoustaný			1								1
řitoucí		1									1
seroucí			1								1
sračkovitý					1						1
srágolama			1								1
ssráči					1						1
svinsky		1									1
sviňský				1							1
šprcguma									1		1
šuk			1								1
šukot			1								1
šuku			1								1
teplouš								1			1
tlustoprd					1						1
trotlovský			1								1
usrat					1						1

Lemma	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Šabach Ramon	Topol Anděl	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	CELKEM
vodsrat						1					1
vomrdat								1			1
voprcat			1								1
vošoust							1				1
vošukat			1								1
vožralej		1									1
vožralost			1								1
vychcaný	1										1
vychrápat			1								1
vyjebat		1									1
vykopávka					1						1
vykouřit			1								1
Vyližtesiprdelsoudruzi					1						1
vysraný			1								1
zdechnutí			1								1
zosral			1								1
zparchantělý							1				1
žravost		1									1
žravý			1								1
Celkový součet	242	134	363	104	369	116	119	111	117	32	1 707

Vel. korpusu	22 093	27 150	74 403	23 761	86 610	31 740	40 742	39 835	44 399	94 209	484 942
i.p.m.	10 954	4 936	4 879	4 377	4 260	3 655	2 921	2 786	2 635	340	3 520

Tabulka 34: vulgarismy

P estože podrobný rozbor vulgarism p esahuje rámec této práce, analýza vybraných deseti knih p vodní eské literatury nazna uje, že míra tolerance k vulgarism m je v sou asné beletrii spíše vysoká. Jen t žko bychom hledali vulgární výraz, který se ve zkoumaných knihách nevyskytuje. Tabulka 34 ukazuje, že frekvence zhrub lých i vulgárních výraz je ve v tšin analyzovaných knih vysoká a auto i se nevyhýbají ani pom rn velmi jadrným promluvám (p i emž nelze íci, že by užívání t chto výraz bylo omezeno na jednoho i dva autory):

Seš fakt krásná baba. A dob e šukáš. Cht l bych t furt šukat, ty vole. (Rudiš, loc. 1196–1197)

Když se naleju, tak t vomrdám, ekl jí Be o. Ta bude ráda, proto dolejzá, pí a jedna, dala mi do polívky vlas, aruje, chcípni, babo, je el na ni Cikán. (Topol, s. 86)

„Nyx problém, bazmek, nyx problém“, zamumlal ten a nevynalézavý, vytrvalý rytmus jeho šukotu dále ot ásal cimrou. Již p edtím se jeho výkonnost a výdrž staly p edm tem všeobecné diskuse na pokoji, pánové mu svorn závid li a dív iny si p edstavovaly, jaké to s ním asi je. Jen Bára tvrdila, že prý nic moc, akorát že jí z toho šoustání vypu el na prdeli nežít. Martin Kocourek už dávno došoustal se spokojeným zafun ním, Mi in objev ho pod dekou v as vytáhl a polohlasn se shán l po kapesníku. (Pekárková, s. 83)

První ve er ti honí péro na lodi ce a chce si t vzít domu, ale ty ekneš: „Dneska né, za p l hodiny musím bejt na rodinný oslav , p ijdu k tob zejtra,“ jenže oooops, druhej den ji opíchá Filipus a ona z toho tak zblbne, že s nim za ne chodit. (Pilous, s. 74)

Jak už jsem íkal, cht l jsem ty fotky ignorovat, ale te nastalo takový ticho, že neodolám. V tom obrovským zv tšení to v první vte in vyhlíží docela nevinn . Jakoby abstraktn . Je to jakejsi nepravidelnej ernej trojúhelník na bílým pozadí. Jenomže v p íští vte in mi to dojde. Je to ség ina pí a. Velká asi jako okno do sv tlíku. (Viewegh, s. 54)

Jenom za to jejich no comment bych jim nacpal do ch tánu jejich vlastní koule! P ísahám, že jestli mi ešt jednou n kdo z t ch parchant odpoví no comment, tak to ud lám! (Šabach, s. 136)

Pro další výskyty spolu s jejich v tným kontextem odkazujeme k výše uvedenému linku na výsledky z korpusu.

Vulgarism m se p evážn vyhýbá pouze Petra H lová, t m nejjadrn jším i Stanislav Moc a Petr Šabach, i když celkov je frekvence zhrub lých a vulgárních výraz v jejich knihách vysoká.

Berková asto jako nadávky používá slova s efektem spíše humorným (*smra och uprd nej; ko ala; opruzenec; Kdo je u tebe srá , ty hovne?; Zbavte m toho hmyza!*). I výrazy klasifikované SN jako vulgarismy jsou v tšinou užity tak, že vyznívají humorn (*Sta ec se zvedl a šel se podívat, jak si to rozdávají šneci v akváriu.; Hlasit chrápl, ímž se vzbudil a huba mu za ala žvanit: koukni se, asi takhle; proti v tru se chcát nedá. A šoustat nemá cenu, protože lev to ud lá stokrát za den.*)

4.2.3.4. Germanismy

Nápadná byla p i analýze p vodních eských knih frekvence výraz p evzatých z n m iny. Rovn ž Sgall a Hronek (1992, s. 72 a 79) a Kubišová (2004, s. 355) jako jeden z rys nespisovného jazyka uvád jí užívání slov p evzatých z cizích jazyk , zejména z n m iny. Ov ili jsme tedy výskyt lexikálních germanism pomocí korpus .

Zajímala nás pouze slova n meckého p vodu, která slovníky za azují do eštiny obecné i hovorové nebo je ozna ují jako slang, argot, p ípadn vulgarismy, expresivní výrazy apod. (taková slova p edstavují v tšinu eských germanism), nikoli slova z neutrální slovní zásoby.

V korpusech jsme ve zkoumaných deseti knihách vyhledávali zhruba 620 vybraných slov, která byla do eštiny p evzata z n m iny nebo p es n m inu.⁸⁴ Výrazy, které jsme

⁸⁴ Přibližně 380 z těchto slov jsme zjistili v elektronické verzi Slovníku spisovného jazyka českého: <http://ssjc.ujc.cas.cz> [20.4.2014] (slova, u nichž je uvedeno z něm. nebo z něm. zákl.), dalších cca 140 vlastní excerpce analyzovaných deseti knih a dalších zhruba 100 v dizertační práci Tamáse Tölgyesiho (2009). Vyhledávání v SSJČ: <http://ssjc.ujc.cas.cz>, zvolit „hesla i heslové stati“, neoznačovat volbu „celá slova“. Jednotlivé dotazy:

z něm..* ob.	z něm..* slang.	z něm..* expr.	z něm..* hanl.	z něm..* zhrub.
z něm..* hovor.	z něm..* vulg.	z něm..* arg.	z něm..* nespis.	

v korpusech našli, uvádíme v níže p ilžené tabulce. Pro slova, jejichž n mecký p vod byl zjišť n jinak než v SSJ , v tabulce uvádíme jiný zdroj ov ení p vodu. P íkládáme rovn ž odkazy na vytříděné výsledky z korpusu v etn v tného kontextu.⁸⁵

Do tabulky jsme zahrnuli pouze slova, která byla p evzata do eštiny, nikoli fonetický p epis n meckých promluv i jejich ástí, který se místy vyskytuje v knize Ivy Pekárkové (*P íjedou Rakušáci: Doj špréchn? Nychts?* – s. 50; *Cimr achtunnajnyk, ekne Rakušák. Šláfen. Frštén?* – s. 27), stejn jako p epis promluv pronesených echy, kte í v prost edí rakouského uprchlického lágru do svých promluv vkládají odposlechnutá n mecká slova (*A máš tam bejt až ráno ve vosum, budeš mejt gešír po fryštyku.* – s. 66; *A tudíž jsem si skoro oddychla, když mi v p t patnáct zazvonil u ucha budí ek a já se vydala do Vídn špýlerovat gešír* – s. 80; *...copak nevíte, jak Ban urka cht l tudle stopovat z Vídn , tak si stoup k výpadovce a natáh pravici, a pon vadž ho nikdo nebral, tak mu to za lo bejt trochu dlouhý a von pomalou ku couval po krajnici sm rem k lágru, a nebejt toho, že narazil hlavou do cedule Báden achcén kilometr a skutálel se do pangejtu, tak já se vsadim, že by byl pozpátku došel až sem.* – s. 77).

Tabulka 35 ukazuje, že slova p evzatá z n m iny nebo p es n m inu jsou pro stylizaci mluveného jazyka hojn využívána v tšinou analyzovaných autor . Zejména n která z nich (*furt, koukat, krám, ksicht, akorát, flaška, hajzl* apod.) najdeme tém ve všech zkoumaných knihách. ásto germanismy užívají zejména Pekárková, H lová a Pilous.

Sgall a Hronek (1992, s. 72) uvád jí, že slova p evzatá z n m iny (nebo jejím prost ednictvím z jiných jazyk) jsou už dnes pro mladší generace z ásti zastaralá (citují p íklady jako *fragle, rynek, vinšovat, kvelb*). P i p ekladu tedy bude d ležitě – by tabulka nazna uje, že i sou asná eština je germanismy prosycená – zacházet s germanismy citliv a hlídat celkové nasazení výsledného textu, zejména to, aby jazyk p ekladu tená i neevokoval jazyk jiné doby než originál.

⁸⁵ Odkazy na vytříděné výsledky z korpusů ČNK, jež byly podkladem pro tabulku (Dotaz, obsahující vyhledávané výrazy, je možné zobrazit přímo v korpusu kliknutím na Konkordance – Popis dotazu. Při vyhledávání 620 germanismů bylo nutné dotaz v každém korpusu rozdělit na 9-10 dílčích dotazů, protože délka vzorce je v ČNK omezená.):

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~uYKdBlmh;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~OZAbstj;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~G1D5v2eG;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~tQzG6BYZ;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~YRmp24N9;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~efEdpaM0;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~uj99AkrM;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~8q3NxDw;corpname=omezeni%2Fsyn2010>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~1JDXJoy;corpname=omezeni%2Fsyn2010>
Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~w1pcZv31;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~y6xf2Lq3;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~bM1tfWw5;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~49VHubTf;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~27kNcpj;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~tD9fHxz;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~v0RMmQrl;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~IpcL3VKH;corpname=intercorp_cs,
https://kontext.korpus.cz/view?q=~Q3gOIR1X;corpname=intercorp_cs
Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~6FsEPZqA;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~PB1cHa03;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~8tuJo0MT;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~gC64CT5;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~YTF2R0h4;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~VsQqV3l;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~kClUcVbN;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~NQNLg0Zu;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~8F5mfE14;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome>,
<https://kontext.korpus.cz/view?q=~6fipYXL;corpname=omezeni%2Fjerome>

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
barák	26	99	28		15	4	12	7	12		203		New 421, Tolg 38	SSJČ z fr. driv. špan., New z něm., Tolg šp. > fr. > něm. > č.	
fotřík				172							172	fotr	SSJČ		
koukat	13	67	21	10		15	19	11	3	8	167		New 282		
lágr	119	1									120		SSJČ		
fotr		1	23		85	5					114		SSJČ		
furt	10	4	12	8	26	9	5	14	6	3	97		SSJČ		
akorát	18	1	15	5	1	18	14	9	3	2	86		SSJČ	z něm. driv. lat.	
cimra	65		2			1	1				69		SSJČ		
flaška	10	32	5	3	1	3	1		1		56		SSJČ		
krám	2	25	4	2	1	5	13	2	1		55		SSJČ		
lágrový	49										49	lágr	SSJČ		
ksicht	6	1	15	4	9	4	5	3			47		SSJČ		
fabrika		7	5		6	2	4		18		42		Tolg 74, SNČ 122, New 521	SSJČ z lat., New: buď přímo z lat. <i>faber</i> ,	
cajk					41						41		SSJČ	nebo přes něm. <i>Fabrik</i> , Tolg lat. > fr. > něm. > č.	
holt	16		4	5			1	5		4	35		SSJČ		
hajzl	5		9	2	6	1	3	2	6		34		SSJČ		
kouknout	1	16	2	6		1	4			3	33	koukat	New 282		
bordel	4	1	1	1	16	1	1	4	3		32		Tolg 45, SNČ 70	SSJČ z fr., Tolg stfr. > něm. > č.	
flek	17	3	4	1		4			2		31		SSJČ		
fízl			5		15		6				26		SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
šňůra	15	1			3	2	1		1		23		SSJČ		
bacha	7		8				1	2	2		20	bach	SSJČ		
fajn	2		2	4	5	4	1	1			19		SSJČ		
muzika	10		4	1				1	1	1	18		SSJČ	z něm. driv. lat.	
banda	7		4			3	1	1	1		17		New 421, Tolg 37	SSJČ z fr. driv. germ., Tolg prov. > fr. > něm. > č.	
fór	2	1	8	2			1	3			17		SSJČ		
ešus	12					1		1			14		SSJČ		
pauza			3	4		6			1		14		New 477, Tolg 213	SSJČ z lat. driv. řec., New z něm., Tolg z něm.	
putyka			8				6				14		SSJČ	z něm. driv. rom. zákl.	
šup	4	1	2			7					14		SNČ 418		
nakouknout	1	4	3				3	1			12	koukat	New 282		
vykouknout		2	5	1			1	3			12	koukat	New 282		
fúra	4	1	2	1		3					11		SSJČ		
halda		1	1			3	4		1	1	11		SSJČ		

⁸⁶ Lemmata z korpusu jsme ponechali beze změny – i v několika případech, kdy lemma v korpusu nebylo v základním tvaru.

⁸⁷ Výraz ověřovaný ve slovnících, pokud se liší od lemmatu uvedeného v prvním sloupci.

⁸⁸ **SSJČ** – Slovník spisovného jazyka českého (<http://ssjc.ujc.cas.cz>); **SNČ** – Slovník nespisovné češtiny (Hugo, 2009); **New** – Newerkla 2004; **Tolg** – Tölgyesi 2009; **něm-čes. sl.** – Německo-český slovník Lingea (<http://slovniky.lingea.cz>)

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapisov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
hergot	1		2				2		6		11		SSJČ, New 445		
špunt	2			4		1				4	11		SSJČ		
plac	3	4				1		1	1		10		SSJČ		
regál		6	3	1							10		SSJČ		z něm. driv. it.
cvok	2						5	2			9		SSJČ		
flinta	1	1	1		5	1					9		SSJČ		
mašina		1			2	3			3		9		SSJČ		z něm. driv. fr.
plácek	1	7				1					9	plac	SSJČ		
rendlík	8									1	9		SSJČ		
rozkoukat	1	4	2			1		1			9	koukat	New 282		
špitál	7	1					1				9		SSJČ		z něm. driv. lat.
figl			5			1		2			8		SSJČ		z něm. driv. lat.
frajer	1		1			2	2	1		1	8		SSJČ		
kripl	1			1					6		8		SSJČ		
kýbl	3	1	2	1				1			8		SSJČ		
pakovat	3	2	1					1	1		8		SSJČ		
prokouknout	1	3	4								8	koukat	New 282		
ruksak	1		7								8		SSJČ		
šamstr	1			6			1				8		SSJČ		
buřt				3		1		2		1	7		SSJČ		
gauner			5		1		1				7		SSJČ		z něm. driv. hebr.
kšeft	1					2	2	2			7		SSJČ		
lokál		1	1				1	4			7		New 465, Tolg 180		SSJČ z lat., New z něm., Tolg fr. > něm. > č.
lump	2							1	1	3	7		SSJČ		
rande				6			1				7		New 413, Tolg 236		SSJČ z fr., New z něm., Tolg fr. > něm. > č.
bach	1		3				2				6		SSJČ		dávat bacha
fotříkův				6							6	fotr	SSJČ		
houf		2	1			1	1			1	6		SSJČ		brebentila v houfu
kšanda				4		2					6		SSJČ		
machrovat			1		5						6	machr	SSJČ		
maník	4		1	1							6		SSJČ		
fasovat	3	2									5		SSJČ		
gelt	5										5		něm-čes. sl.		
kamrlík		3	1			1					5		SSJČ		
krámy	1	1					3				5	krám	SSJČ		
prevít			1							4	5		SSJČ		z něm. driv. lat. zákl.
rečt	1					4					5		SSJČ		
šňůrka	1	2		1		1					5	šňůra	SSJČ		
špagát		2	1			2					5		SSJČ		z něm. driv. it.

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
špalír	1	4									5		SSJČ		
fikaný			4								4		SSJČ		
fórek			2			1		1			4	fór	SSJČ		
frajírek					1		3				4		SSJČ		
fuč						4					4		SSJČ		
fusekle	3			1							4		SSJČ		
kafrat	4										4		New 448		
kór	1		1					2			4		SSJČ		
koukej		2	1				1				4	koukat	New 282		
kriminál	1		1		1		1				4		New 408, Tolg 157	SSJČ z lat., New z něm., Tolg lat. > něm. > č.	
kumbál		3	1								4		SSJČ		
kutloch	1	2				1					4		SSJČ		
lógr	3					1					4		SSJČ		
marod			2	1				1			4		SSJČ	z něm. driv. fr.	
parchant							1	2		1	4		SSJČ		
pendrek	2					2					4		SSJČ		
rozkoukávat			3				1				4	koukat	New 282		
sígr	2						2				4		SSJČ		
šichta				2	1	1					4		SSJČ		
šmejdit							4				4		SSJČ		
šnuptychl	4										4		SSJČ		
šrajtofle		2							2		4		SSJČ		
štokrle		4									4		SSJČ		
vajgl		2	2								4		SSJČ		
fest						3					3		SSJČ		
fofr			3								3		SSJČ		
fungl	1	1				1					3		SSJČ		
handrkovat	1		1				1				3		SSJČ		
hecovat			2	1							3		SSJČ		
hever			3								3		SSJČ		
houfec						1	2				3	houf	SSJČ		
houfek		2					1				3	houf	SSJČ		
kšefták						1	2				3	kšeft	SSJČ		
kšeftovat							1	2			3		SSJČ		
kvelb							3				3		SSJČ		
lacláče				3							3	lacl	SSJČ		
lágrlajtunku	3										3	lágr	SSJČ		
mindrák			3								3		SSJČ		
pakáž	2								1		3		SSJČ		z něm. driv. fr.

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
partaj	1		1						1		3		SSJČ	z něm. driv. fr.	
pracka	1		2								3		SSJČ		
profláknutý			3								3	flák, flákat	SSJČ		
rumplovat	1		2								3		SSJČ		
špicovat			2			1					3		SSJČ		
šuplík		1	1					1			3	šuple	SSJČ, SNČ 418		
trotl	1					1		1			3		SSJČ		
ušmudlaný		1	1							1	3	šmudla	New 499		
vercajk		1		2							3		SSJČ		
zbankrotovat									3		3	bankrot	SSJČ	z něm. driv. it.	
zmerčit	2									1	3		SNČ 488		
buzerantský			1		1						2	buzerant	SSJČ	z něm. driv. it.	
cifra	1					1					2		SSJČ		
cvokhauzu	2										2	cvok	SSJČ		
fajnový		1			1						2	fajn	SSJČ		
fald	1							1			2		SSJČ		
fáro		1						1			2		SSJČ		
finta					1			1			2		SSJČ	z něm. driv. it.	
fízlárna					2						2	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
flákat			1					1			2		SSJČ		
flastr						1	1				2		SSJČ	z něm. driv. lat.	
fotras			2								2	fotr	SSJČ		
futrál		2									2		New 440, Tolg 102	SSJČ z lat., New z něm., Tolg lat. > něm. > č.	
hajzlpapír			2								2	hajzl	SSJČ		
haraburdí		1					1				2		SSJČ		
hausfrau		2									2		SNČ 157		
hausgrunt	2										2	grunt	SSJČ		
hauzu			2								2	hauz	SNČ 158		
koukání		1	1								2	koukat	New 282		
krachnout		1	1								2	krach	SSJČ		
krámek		1						1			2	krám	SSJČ		
kramle							2				2		SSJČ		
kravál		1	1								2		SSJČ		
ksichtík				2							2	ksicht	SSJČ		
kšeffáci		1									2	kšeft	SSJČ		
kšeftík											2	kšeft	SSJČ		
kušna	2										2		SSJČ		
kvartýr	1					1					2		SSJČ		
kýbli	2										2	kýbl	SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
ládovat	1		1								2		SSJČ		
lavor						2					2		SSJČ	z něm. driv. fr.	
luftwafák					2						2	<i>něm.</i> Luftwaffe	něm-čes. sl.		
machr				1				1			2		SSJČ		
majlant								1	1		2		New 467		
majzl			1		1						2		SNČ 240		dávat si majzla
majzlík			1					1			2		SSJČ		
maširovat		2									2		SSJČ		
merk							2				2		SSJČ		mít v merku
mordovat						1	1				2		SSJČ		
nahecovat			1	1							2	hecovat	SSJČ		
odkukat		1						1			2	kukat	New 282		
odkráglivat	1			1							2	kráglivat	SSJČ		
Österajchu	2										2	rajch	SSJČ		
pař			1					1			2		SSJČ		
pasovat	1		1								2		SSJČ		
pech				2							2		SSJČ		
pimprlový			2								2		SSJČ		
pingl	1					1					2		SNČ 311		
rantl		1				1					2		SSJČ		
rumplování			1			1					2	rumplovat	SSJČ		
saky		1			1						2		SSJČ, SNČ 361	SSJČ z něm. driv. lat., SNČ z něm.	saky paky
šalování	2										2		SSJČ		
šlohnout	1						1				2		SSJČ		
šmejd							2				2		SSJČ		
šmejda									2		2	šmejd	SSJČ		
šmejdivé									2		2	šmejd	SSJČ		
šmírovat			1					1			2		SNČ 399		
špehýrka			2								2		SSJČ		
špicl							2				2		SSJČ		
šprajcnout		2									2	šprajcovat	SSJČ		
šprycl		2									2		SSJČ, New 407		
šrajbmašina	2										2	mašina	SSJČ	z něm. driv. fr.	
štace		2									2		SSJČ		
štos	1	1									2		SSJČ		
štrúdl	1						1				2	štrúdl	SSJČ		
trucovat	1	1									2	truc	SSJČ		
tuplem			2								2		SSJČ		
vandrák				1			1				2		SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
vekslák			1		1						2	veksl	SSJČ		
vexlák	2										2	veksl	SSJČ		
virbl								1		1	2		SSJČ		
virvál	1		1								2		New 517		
vygruntovat		1		1							2	gruntovat	SSJČ		
vyhecovat								2			2	hecovat	SSJČ		
vyšňořit	1		1								2	šňořit	SSJČ		
zdekovat		1					1				2	dekovat	SSJČ		
zkrachovanec						1	1				2	krach	SSJČ		
zparchantělý								1		1	2	parchant	SSJČ		
ajfr						1					1		SNČ 45		
ánunk								1			1		SNČ 49		
Ausgerechnet				1							1		SNČ 50		
bankrotář			1								1	bankrot	SSJČ	z něm. driv. it.	
bíbr						1					1		SSJČ		
bichle		1									1		New 402		
blind			1								1	blint	New 422		
bordelář	1										1	bordel	Tolg 45, SNČ 70	SSJČ z fr., Tolg stfr. > něm. > č.	
bordelařit	1										1	bordel	Tolg 45, SNČ 70	SSJČ z fr., Tolg stfr. > něm. > č.	
brak							1				1		SSJČ		
brakový		1									1	brak	SSJČ		
buřtíkovitý						1					1	buřt	SSJČ		
buzerovat				1							1		New 402		
cálujou	1										1	cálovat	New 425		
cejch		1									1		SSJČ, New 162		
cifrovat										1	1	cifra	SSJČ		
cucflek				1							1		SNČ 87		
cukrle							1				1		SSJČ		
echt						1					1		SNČ 118		
esšálek	1										1		SSJČ		
facha				1							1	fachat	SNČ 122		
fachidiotů			1								1		New 123		
fal								1			1		SNČ 124		
familienhausu	1										1	haus	SNČ 157		
famílienhausu	1										1	hauz	SNČ 158		
fašírka			1								1		SSJČ		
festovní	1										1		SSJČ		
fikslování		1									1		SSJČ		
filc				1							1		SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapisov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
fízlák							1				1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
fízláren							1				1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
fízlárně							1				1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
fízlíci			1								1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
fízlovat					1						1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
fízl-provokatér			1								1	fízl	SSJČ	z něm. driv. lat. zákl.	
flákač								1			1	flákat	SSJČ		
flekatý										1	1	flek	SSJČ		
flígr								1			1		New 436		chytnout za flígr
flok							1				1		SSJČ		nemít ani floka
flouteček			1								1	floutek	SSJČ		
floutek			1								1		SSJČ		
flus								1			1		SSJČ		
flusancách			1								1	flus	SSJČ		
flusanec			1								1	flus	SSJČ		
flusnout					1						1	flus	SSJČ		
forota	1										1		SSJČ		
fórový		1									1		SSJČ		
fortel	1										1		SSJČ		
fotrasi			1								1	fotr	SSJČ		
fotrův			1								1	fotr	SSJČ		
fotříkovský				1							1	fotr	SSJČ		
frotýrovat								1			1		New 439		
fuška			1								1		SSJČ		
futro	1										1		SSJČ		
gastarbejtr	1										1	gastarbajtr	SNČ 145		
gasthauzu			1								1	hauz	SNČ 158		
gruntovní			1								1	grunt	SSJČ		
gryf							1				1	grif	SSJČ		
hajtra						1					1		SSJČ		
háklivý	1										1		SSJČ		
haksna				1							1		SSJČ		
halbjude						1					1		něm-čes. sl.		
haldičku			1								1	halda	SSJČ		
handlovat									1		1	handl	SSJČ		
handrkování	1										1	handrkovat se	SSJČ		
hastrman						1					1		SSJČ		
haur	1										1		SSJČ		
haxna	1										1	haksna	SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
hic		1									1		SSJČ		
hochštapler				1							1		SSJČ		
just			1								1		SSJČ	z něm. driv. lat.	
kanape									1		1		SSJČ	z něm. driv. fr.	
kavalec	1										1		New 407, Tolg 143	SSJČ z it. zákl., New z it. přes rak., Tolg z it. přes něm.	
kiks			1								1		New 453, Tolg 145	SSJČ z en., New z něm., Tolg z něm.	
kiksnout						1					1	kiks	New 453, Tolg 145	SSJČ z en., New z něm., Tolg z něm.	
klandr						1					1		SSJČ		
krach						1					1		SSJČ		
krachna						1					1	krach	SSJČ		
kraksna						1					1		SSJČ		
kramflek									1		1		SSJČ		
krejzlík						1					1	krejzl	SSJČ		
krchov									1		1		SSJČ		
kriplovství									1		1	kripl	SSJČ		
kšeftař							1				1	kšeft	SSJČ		
kšeftsman			1								1	kšeft	SSJČ		
kumštýř	1										1	kumšt	SSJČ		
kurýrovat			1								1		SSJČ	z něm. driv. lat.	
kvartýrek			1								1	kvartýr	SSJČ		
kvelbík							1				1	kvelb	SSJČ		
lágrovskou	1										1	lágr	SSJČ		
lágrovský	1										1	lágr	SSJČ		
lajntuch						1					1		SSJČ		
lajntúchách	1										1	lajntuch	SSJČ		
lajntúchem	1										1	lajntuch	SSJČ		
lavór	1										1	lavor	SSJČ	z něm. driv. fr.	
lifrovat			1								1		SSJČ		
loch			1								1		SSJČ		
lotr			1								1		SSJČ	z něm. driv. lat.	
lumpárna			1								1	lump	SSJČ		
lumpenproletariját	1										1	lump	SSJČ		
markýrovat				1							1		SSJČ	z něm. driv. fr.	
mírniks			1								1	mírnyks	SNČ 251		mírniks týrniks
moula			1								1		SSJČ		
mutr				1							1		SSJČ		
mutra				1							1		SSJČ		
nafasovat			1								1	fasovat	SSJČ		
nafurt						1					1	furt	SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
nafutrovat		1									1	futrovat	SSJČ		
nakvartýrovat								1			1	kvartýr	SSJČ		
naládovat			1								1	ládovat	SSJČ		
namaširovat			1								1	maširovat	SSJČ		
nameldovat	1										1	meldovat	SSJČ		
narychtovaný						1					1	rychtovat	SSJČ		
narychtovat			1								1	rychtovat	SSJČ		
našpicovaný								1			1	špicovat	SSJČ		
odfláknutý								1			1	flákat	SSJČ		
odmaširovat	1										1	maširovat	SSJČ		
okoukávat	1										1	koukat	New 282		
Osterajchu	1										1	rajch	SSJČ		
pác							1				1		SNČ 293		
pajcovaný		1									1	pajcovat	SSJČ		
pakatel									1		1		New 401, Tolg 35	SSJČ z it., New z něm., Tolg it. > fr. > něm. > č.	
pancrafaust					1						1		SSJČ		
parte											1		SSJČ	z něm. driv. it.	
porafat			1								1	rafat	SSJČ		
poštelovátko						1					1	štelovat	SSJČ		
póvl		1									1		New 412, Tolg 225	SSJČ z jidiš, New z něm., Tolg z něm.	
proflákat							1				1	flákat	SSJČ		
profláknout			1								1	flákat	SSJČ		
prokouknutý			1								1	koukat	New 282		
prubnout	1										1		SSJČ		
puc	1										1		SSJČ		
pucování	1										1	pucovat	SSJČ		
pukrle											1		SSJČ		
pulírovat		1									1		SNČ 341		
rajch						1					1		SSJČ		
rajtky						1					1		SNČ 346		
randál			1								1		SSJČ		
rapl				1							1		SSJČ		
raplejš	1										1	rapl	SSJČ		
raport										1	1		New 487, Tolg 238	SSJČ z fr., New z něm., Tolg fr.> něm. > č.	
rauš			1								1		SSJČ		
rozflákat						1					1	flákat	SSJČ		
rozfláknout							1				1	flákat	SSJČ		
rozrajcovat				1							1	rajcovat	SSJČ		
rozšmajchlovaná		1									1	šmajchlovat se	SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
rozšmelcovat						1					1	šmelcovat	SSJČ		
sekýrovat						1					1		SSJČ		
sichr				1							1		SSJČ		
skouknul										1	1	koukat	New 282		
spakovaný		1									1	pakovat	SSJČ		
spektákl						1					1		SSJČ		
sulc			1								1		SSJČ		
šacovat		1									1		SSJČ		
šamstřík						1					1	šamstr	SSJČ		
šarvátka		1									1		SSJČ		
šibovat						1					1		SSJČ		
šiknout			1								1		SSJČ		
škatule		1									1		New 494, Tolg 265		SSJČ z lat., New z něm., Tolg lat. > it. > něm. > č.
šlamastika			1								1	šlamastyka	SSJČ		z něm. driv. hebr.
šlukovka						1					1	šluk	SSJČ		
šlus						1					1		SSJČ		
šminka							1				1		SSJČ		
šmudla			1								1		New 499		
šmudlík			1								1	šmudla	New 499		
šmudlil			1								1	šmudla	New 499		
šnaps			1								1		SSJČ		
šoufl											1		SNČ 402		něm. arg., z jidd.
špeluňka		1									1		New 501, Tolg 279		SSJČ z lat., New z něm., Tolg z něm.
špiclovat		1									1		SSJČ		
štangast							1				1		SSJČ		
štangle											1		SSJČ		
štelovat	1										1		SSJČ		
štramák		1									1		SSJČ		
šturmovat			1								1		SSJČ		
šupačila	1										1	šup	SNČ 418		
šupem	1										1	šup	SNČ 418		
šuple				1							1		SSJČ, SNČ 418		
šups											1	šup	SNČ 418		
šup--šup											1	šup	SNČ 418		
švenknout				1							1	švenkovat	SSJČ		
tajtrlík			1								1		SSJČ		
tepich						1					1		SSJČ		z něm. driv. lat. driv. řec.
trotlove	1										1	trotl	SSJČ		
trotlovskym	1										1	trotl	SSJČ		

Lemma ⁸⁶	Pekárk Kulatý	Hůlová Cirkus	Pilous Se srp	Viewegh Zapísov	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Berková Všivák	CELKEM	Ověřovaný výraz ⁸⁷	Ověření původu ⁸⁸	Pozn. k původu	Jiné pozn.
trucovitě				1							1	truc	SSJČ		
ťulpas			1								1		SSJČ		
tyjátr			1								1	tyátr	New 345		
tyjátru			1								1	tyátr	New 345		
ukočírovat			1								1	kočírovat	SSJČ		
utemlovali								1			1	utemlovat	SNČ 442		
utemlovanou								1			1	utemlovat	SNČ 442		
virglování		1									1	verglovat	SSJČ		
vimrlema	1										1	vimrle	SSJČ, New 417		
vodlifrovat	1										1	lifrovat	SSJČ		
vpresovanou							1				1	presovat	SSJČ		
vyfasovat	1										1	fasovat	SSJČ		
vyhandlovat								1			1	handl	SSJČ		
vyšmelit						1					1	šmelina	SSJČ		
vyšňořený						1					1	šňořit	SSJČ		
vyšponovaný			1								1	šponovat	SSJČ		
vyvexloval	1										1	veksl	SSJČ		
zamindrákováný				1							1	mindrák	SSJČ		
zamordovat								1			1	mordovat	SSJČ		
zarumplovat	1										1	rumplovat	SSJČ		
zašmelit						1					1	šmelina	SSJČ		
zašmírovaný						1					1	šmír	SSJČ		
zašpuntovat						1					1	špunt	SSJČ		
zichr	1										1	sichr	SSJČ		
zkrachovalec	1										1	krach	SSJČ		
zkrachovalý	1										1	krach	SSJČ		
zkrachovat										1	1	krach	SSJČ		
zlotřilý			1								1	lotr	SSJČ		z něm. driv. lat.
zpumprlíkaval			1								1	pumprlík	SSJČ		
CELKEM	589	383	373	303	259	189	187	131	101	48	2 563				

Vel. korpusu	74 403	94 209	86 610	44 399	22 093	27 150	39 835	40 742	31 740	23 761	484 942
i.p.m.	7 916	4 065	4 307	6 824	11 723	6 961	4 694	3 215	3 182	2 020	5 285

Tabulka 35: hovorové a obecněčeské germanismy

4.2.3.5. Anglicismy

V mluveném jazyce bývají také ast ji než v jazyce psaném užívána slova p evzatá z angli tiny. Na rozdíl od slov p evzatých n m iny jde v tšinou o neologismy. N která z t chto slov se postupn stala b žnými a pronikla i do slovník (*mejkap, byznys, hamburger, cool* aj.), jiné výrazy zatím kodifikovány nejsou a užívají se p evážn v mluvené eštin .

Anglicism m se nevyhýbají ani auto i vybraných deseti knih sou asné beletrie. Jejich použití je n kdy áste n dáno tématem knihy, nap íklad v knize Petry H lové je vyšší frekvence anglicism dána mimo jiné tím, že se ást románu odehrává v New Yorku (do textu jsou pak místy vloženy americké reálie nebo prost jen anglická slova, nap .: *Práce, kde Charil trávil v tšinu svýho asu, byl malej plac vedle parkovišt u desátýho bronxskýho exitu na highway do Baltimoru. Bylo tam všechno. Benzínka, Burger King, co m l až do p l druhý v noci otev ený okýnko drive thru... – 90*). Anglicismy v Pilousov knize se zase z velké ásti týkají hudební terminologie. V knize Stanislava Moce se anglicismy objevují hlavn ve vypráv ní bratra Jardy, který žil léta v Austrálii, nap . s. 26 – *požádala, aby jí dali lifta dom (aby ji odvezli dom)*, s. 28 – *frí informejšn bill (free information bill)*, s. 46 – *ud láme spolu dýl (deal – obchod, dohoda)*, s. 88 – *stejn mi nikdo nedal gou*, s. 39 – *Kdyby m to m lo stát faken majlant, tak ty psát budeš! (z ejm *fucking*)*, s. 20 – *a pro tátu nech na ánsring mašin vzkaz, že jsme v hospod , a je to! (answering machine – záznamník)*, s. 35 – *To má ta dnešní mládež z americký televize, víš? A jestli se tady na ten jejich hroznej krep budete dívat taky, tak vás to zkaží zrovna tak... (crap – brak)*, apod.

asto tato slova pojmenovávají skute nosti, které k nám p išly z anglicky mluvícího sv ta teprve v posledních desetiletích (*kompjútr, jogging, fast food, muffin, byznys, dealer, fit-centrum* aj.), jindy jsou použita zdánliv nemotivovan (nap . Hakl: *otec už je zase off – loc. 1146; ...rachotí m j padesátnický voice – loc. 1595; Pilous: *Aha, no to je teda fakt big deal, a co má jako bejt? – 226; Hele, ud lám další in-džouk:... – 137*), n kdy fungují jako vtipné narážky na dnešní moderní dobu (Hakl: *Mnozí skandují do telefonk . Chlubn vyk ikují pojmy jako deregulace, navýšení, rozpo et, marže, mesi, peky, b h na dlouhou tra , zám ry magistrátu. – loc. 682*)*

V tabulce 36 shrnujeme anglicismy, které jsme našli excerpčí integrálních text analyzovaných knih. Jejich seznam p irozen nemusí být kompletní.

V tabulce uvádíme pouze anglicismy, které jsou p ímo zapojeny do eského textu jako p evzatá slova, neuvádíme citace anglicky vyslovených v t, anglických písní apod. (nap . *Italové u prot jšího stolu mi vesele kynou sklenicemi a za ínají zpívat Happy birthday to you!*

– Viewegh, s. 179; *Vzala knihu, oblékla koza ky, dole nakoukla do prázdný schránky a albánským domácím ekla hi. On íkal pokaždý hi, how are you, ale Tereza vždycky jen hi a usmála se.* – Hlová, s. 7) ani (áste n zkomolený) fonetický p epis anglických názv a pojm , jenž je ob as zakomponován do eských v t v knize Ivy Pekárkové (nap . *Diskutoval jsem vaše d vody pro moje odmítnutí s celou rodinou se zastupitelkou Ameriken funt fór ekoslovák refjudžís, a ta mi oznámila, kde jsme z ejm narazili na nepochopení.* – 99; *Oni tam mají dobrej socijál, socijál sekjúrity, víte, tak voni se bojej, abyste jim tam t eba neštudoval.* – 32; *Tak to se, paninko, mejlíte, hned zejtra jedu do Vídn , a tam si budu st žovat u J najtyd Nacijóns...* – 97).

V analyzovaných knihách jsme našli jak anglicismy, které se již staly sou ástí b žné eské slovní zásoby a jsou uvedeny i v eských slovnících (první sloupec tabulky), tak výrazy, které slovníky dosud neuvád jí (t etí sloupec). V n kterých p ípadech si autor po eš uje pravopis p evzatých slov, u nichž *Slovník sou asné eštiny* nebo *P íru ka ÚJ* uvád jí pouze podobu nepo ešt nou (druhý sloupec).

Autor	Běžné anglicismy (vyskytující se ve slovnících) ⁸⁹	Anglicismy vyskytující se ve slovnících v nepočeštěné podobě, autor počeštuje pravopis ⁹⁰	Slova nevyskytující se v češtině (ve slovnících) ⁹¹
Hůlová	byznysmen, drink (hovor.), fitnesscentrum, fast food, hamburger, hamburgerárna (hamburger), joint, liftboy, market, mejkap, muffin, teenager, sendvič	čipsy (chipsy), steak (steak), trak (truck)	airbrush, apartment (byt), department (oddělení), donut, exit, highway, drive thru, high school (<i>ředitel bronxský high school</i>), out (... <i>jak Roco říkal věcem, co byly dávno out</i> – 167), gejt, bulšit, kadilak, houmlesák, mek (... <i>a v bodech se pak do meka nadatluje, jakej bude další postup.</i> – 248)
Pilous	bigbít, designér, drink, image, jazzman, jogging, mejkap, performer, plejboj, rocker, sprejer, free	čártr (charter), establišment (establishment), kopyrajt (copyright), lejdy (lady), pejprbek (paperback), popmjúzík (popmusic), šou (show), šoubyznys (showbyznys), týnejdžerka (teenager), džemsešn (jam session), kompjútr (komputer, computer), jména a zeměpisné názvy: Lívrpůl, Hičkok, Plastik Pípl, Kvíni, Stouni, Párplové	beer, daydreaming, big deal, disclaimer, drummer, fallback plan, freejazzový, frontman, groupies, bífítr, in-džouk, pidžin íngliš, kadilak, kampjútr sájens, napejstovat, pípšou

⁸⁹ Slovo se vyskytuje buď ve *Slovníku současné češtiny* (Lingea 2013, www.nechybujete.cz) nebo v *Příručce ÚJČ* (<http://prirucka.ujc.cas.cz>). Zařadili jsme sem i několik málo výrazů, které se samy ve slovnících nevyskytují (např. *skejťácký*), ale ve slovnících se vyskytuje anglicismus, od něž je výraz odvozen (*skejť*).

⁹⁰ Ve *Slovníku současné češtiny* (www.nechybujete.cz) nebo *Příručce ÚJČ* (<http://prirucka.ujc.cas.cz>) se slovo vyskytuje, ale s jiným (většinou dosud nepočeštěným) pravopisem, který uvádíme v závorce.

⁹¹ Slovo se nevyskytuje ve *Slovníku současné češtiny* (www.nechybujete.cz) ani v *Příručce ÚJČ* (<http://prirucka.ujc.cas.cz>).

Hakl	drajv, stalkerka (stalker)	pekyč (package)	mesič, supportovat (podporovat), harlej, vyspídaný, být off (otec už je zase off – v bezvědomí), voice („Seš tam?“ rachotí můj padesátnický voice.)
Pekárková	byznys, byznysmen, dealer	dyzajn (design)	bejkr, týšert (oboje na pohlednici od české emigranty v Austrálii: ...když se tu každéj producíruje akorát v <u>týšertu</u> a v <u>jégrách</u> ? Eště sem Sydney ani neviděla, odpora činí tejdně vosumadvacet dolarů, tak dělám jako negr <u>bejkra</u> pro jeden vydřidušskej párek třípětinovejch Čehuňů.)
Topol		lejzr (laser), sekanhend (second hand), dragstór (drugstore)	
Viewegh	cool, dealer, mejkap, oukej (hovor.), ready (hovor.), shopping (hovor.), skejtácký (skejt – hovor.), steak, šejkr		boyfriend
Šabach	joint, hendikep	mejlovat (mailovat), Šejkspír	frisbí, rolbek, houmlésák
Berková	fit-centrum		
Moc	džob (hovor. expr.), oukej, mač	kompjútr (komputer, computer), monytr (monitor), maskára (maskara)	dát někomu lifta, frí informejšn bill, pab (hospoda), faken, dýl (deal), kvouty, dát někomu gou, visling kajt, ánsring mašina, krep (crap)

Tabulka 36: anglicismy

Nalezené anglicismy jsou použity jak v dialogích, tak ve vyprávění 1. a 3. osoby.

Poměr nálezů je ve stylizovaném mluveném jazyce ještě větší pravopis anglických slov. Ten ojediněle najdeme dokonce i u vlastních jmen a zemepisných názvů (*Jmenujou se Plastik Pípl*. – Pilous, s. 78; *Ten nahej chlap na pódiu byl z filmu vo Kvínech*. – Pilous, s. 100; *Vyprodukovali totiž tak drtivou psychárnu, že kam se na nás sere Hi kok*. – Pilous, s. 147; *...jako když někde nalistujem fotky z úplněch zaátků známý tve ice z Lívrp lu*. – Pilous, s. 53; *Doktor Šereda byl velkým milovníkem anglické literatury, a když sem ho upozoroval na to, že Ramonova angličtina na nás je bejt přece jenom trochu moderní, tak jen udiven zved obojí a zvolal: „Poslední moderní angličtinu představuje Šejkspír! O žádné jiné, milý hochu, nevím!“* – Šabach, s. 80; aj.).⁹²

4.2.3.6. Univerzální výrazy

V mluveném jazyce jsou také často používána slova, která slouží jako univerzální výrazy, po nichž mluvčí v rychlém tempu ještě sáhne spíše než by se zdržoval hledáním nejvhodnějšího výrazu. Příklady takových slov a jejich užití shrnuje tabulka níže. Mluvčí například řekne *dala jsem tam trojku místo za adila jsem trojku, borec de k zemi místo padá k zemi / na zem, zbytek de do kotle místo zbytek se hodí do kotle / spálí se v kotli, nedáme*

⁹² S počestováním pravopisu vlastních jmen se ale setkáme i u jiných jazyků, např.: *... on se jmenoval Wolfgang, ale to mu tak hrozně připomínalo Mócarta, kterého nenáviděl, že jsme mu směli říkat jen Wolf, jako že je vlk...* (Pekárková, s. 130)

film? místo *nepustíme si film?* apod. V psaném projevu, který se nesnaží o stylizaci mluveného jazyka, bychom se s podobnými formulacemi obvykle nesetkali. Mnohé z těchto výrazů už se ale staly součástí běžně užívaných slovních spojení i frazémů (dát si pivo – Topol, s. 76, *dávali to v bijáku* – Holavá, s. 15, i v tabulce uvedené *dát n komu, dát se na n co, dlat do n koho, srát se do n koho/ného* aj.). Hranice, kdy jsou ještě součástí inovativního, popřípadě módního spojení, a kdy už se stávají frazémem, je však značně propustná.

Výraz	Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
dát	Tak <u>dáme rum</u> , ne?	Moc 102	x					
	Cejtil to, hned jak si <u>dal</u> . Seděla vedle něj, chytli se za ruce. Sledovali se. Bylo to nekonečný blaho. (<i>píchnul si drogu</i>)	Topol 49						x
	Panové, <u>nedáme si mariášek</u> ? Pětadvacet let jsem ho nehrál...	Moc 25	x					
	Olda byl vždycky hajzl. <u>Dal se do strany</u> hned po okupaci a dělal kariéru... ze začátku brali snad každýho, ne? (<i>vstoupil</i>)	Moc 30	x					
	Tyjo, <u>ten mi dal</u> . Vzal si mě nahoru a hádali jsme se do dvou do rána.	Pilous 96						x
	Chtěla jsem <u>tam dát zpátečku</u> , ale místo toho jsem <u>tam dala trojku</u> . (<i>zařadit</i>)	Viewegh 92		x				
	proto <u>ho</u> taky dědek s bábrlí <u>dali</u> tenkrát <u>na vysokou</u> vojenskou — mysleli si, že z něj vojna udělá chlapa, kterej při příchodu čerta s Mikulášem nezalez pod stůl.	Viewegh 173						x
	– <u>Nedáme film</u> ? – Hm. – Já si vždycky před spaním pouštím nějaký film, jinak neusnu.	Rudiš 959		x				
	<u>Dejte sem</u> whisky, do piči. Chci se vožrat!	Pekárk. 90		x				
	Že bysme <u>si</u> tu tvou oslavu <u>dali</u> po dionýsku? Pivo, ženy, zpěv?	Pekárk. 134		x				
	Hlavně si, holka, dej pozor, ať se ti zdejší pánská populace nedostane pod sukni. To <u>by sis</u> , holka, <u>dala</u> .	Pekárk. 48		x				
	Schylovalo se k tomu, že <u>mu dám</u> , jenomže na mé straně chybělo vzrušení; nezbyde mi, než <u>mu dát</u> , poněvadž do mě už příliš dlouho hučel	Pekárk. 69						x
	A přitom ona ani Charil jí nikdy <u>nedali</u> ani pořádně <u>na zadek</u> .	Hůlová 126				x		
	U stropu taky připevnili lano, kde cvičil gruzínskej provazolezec Vojtyla, co měl podle Pierra trochu Stalinovy krve a v Americe to pak <u>dali na plakáty</u> .	Hůlová 97						x
	Docent Kolesár se pokusil o vtip, a když zaznamenal, že ne, že se nikdo nezasmál a nikdo se dokonce nepokusil ani o náznak úsměvu nebo podobnej projev solidarity, tak zvolal: „Takže pro dnešek dost, mládeži, a <u>dáme si rozchod!</u> “	Šabach 77		x				
Řeknu vám – kdyby tady tu vodu někdo stáčil do láhvi a prodával ji, tak z něj za chvíli musí bejt multimilionář, stačilo by <u>dát na láhve vinětu</u> , na který by Panenka Marie Sedmibolestná spínala ruce... (<i>nalepit</i>)	Šabach 8						x	
Za nějaký čas nato <u>sem se dal na čaj</u> a vařil sem si fakt příšerný magoráky, takový ty kalíšky „pikolo“...	Šabach 51						x	
vzít, brát	Slepá to mezitím obešla a <u>bere to</u> z opačné strany. (<i>obchází to</i>)	Hakl 691					x	
	Stál nad ním zlověstně několik dlouhejch minut a pak se naklonil na bok a skoro tak elegantně jako hrabě Bergr na svém hnědouši <u>to vzal rolbekem</u> a takhle nakloněnej zmizel za obzorem.	Šabach 86						x
	Strýc <u>to vzal</u> v jednaosmdesátém s ukradeným nákladákem <u>přes čáru</u> , prorazil závoru, pohraničníci stříleli, kabinou prošlo 69 střel, z toho 22 strýcem. (<i>utekl přes hranice</i>)	Hakl 2216		x				
	Tak jsem si řekla: von nestačí jeden blbec, vono jich musí bejt hned tisíc? – a <u>vzala</u> jsem ho <u>rozporkou po hlavě</u> – jenom maloučko – tiše to křuplo – ale toho smradu! (<i>uhodila</i>)	Berková		x				
	Takověj <u>scénář</u> by ani nikomu <u>nevzali</u> .	Hůlová 18						x

Výraz	Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nevl. nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
	Tady takovej dodatek zněl směšně, ale třeba tenkrát v Olomouci <u>na něj brali</u> .	Hůlová 257				x		
	Jenom ji pořád chválil jako umělkyni, ale když ho moc dlouho před Terezou objímala, vycuk se, toho si všimla, a to ji uklidňovalo, i když kdo s kým spí, <u>nikoho z káčkařů moc nebralo</u> .	Hůlová 260				x		
	No s tou Jižní Afrikou si to můžete zkusit, velevážený. Copak nevíte, že už pět let <u>neberou?</u> (<i>nepřijímají uprchlíky</i>)	Pekárková 34		x				
	Moje bývalá žena upadla do bezvědomí a Renátu <u>jí brali císařským řezem</u> .	Viewegh 29					x	
dělat	Ví, jak na to, <u>dělá ty granty</u> , všechno sežene, všechno v pohodě, vede takovej dobrej slušnej život, byl i v politice, ale rvát se neumí.	Rudiš 1221	x					
	Jeden, co machruje a pičuje a <u>dělá do Lucky</u> . Mně se nelíbí, že <u>dělá do Lucky</u> . (<i>u Rudiše „dělá do Lucky“ celkem 4x</i>)	Rudiš 1743					x	
	Tereza to poznala, když se před ní za pár dnů svlíknul, ale nic <u>kolem toho nedělal</u> .	Hůlová 250			x			
	„Kde <u>dělá?</u> “ „Na městském úřadě.“	Hakl 1884	x					
	On <u>dělal noční</u> , vyhazovače v nějakém báru...	Pekárk. 73	x					
	„ <u>Dělá</u> sem sušičky,“ prones zničehonic Ramon. „Dobry sušičky. A taky odvětrání. Byl sem nejlepší v Amsterdamu.“ „Jaký sušičky?“ zeptal sem se zmateně. „Marihuana,“ řek.	Šabach 93	x					
jet	<u>Jeli</u> takový to schéma, který jsem později viděl stokrát opakovat dalšíma bavičema na všech stupních škol...	Pilous 43					x	
	Vizionář Srub se očividně žádnéjch represí nebál a <u>jel si po svým</u> , procesy neprocesy.	Pilous 102					x	
	Všechno se mění, je to jak džungle a každý <u>jede</u> jen <u>na svý triko</u> a na kamarády sere!	Moc 87	x					
	Ráno vstanete, vyřídíte pět šest telefonátů, který sou o tom, že Já to tak včera nemyslel, a jako byste jen narovnali zmuchlanej papír, <u>jedete</u> zase <u>dál</u> .	Šabach 111					x	
	Já říkám, že já sem v <u>tom</u> trochu <u>jel</u> . (<i>bral drogy</i>)	Rudiš 1302	x					
	A tak máma vždycky dělala dva bramborový saláty. Pro fotra a pro nás, protože <u>nám</u> gothaj <u>nejel</u> .	Rudiš 693					x	
	Jatek se vyhnul i partě zmutovaných lesních bůžků, chodili si k Andělu nakopávat asfalt, byl to sice státem štědrými granty podporovaný projekt kooperace se Zásvětím, ale bůžci <u>dojžděli na fenol</u> ; místo nozder už měli jen díry...	Topol 57						x
jít	... <u>šel po</u> tý holce od první vteřiny a já na ní poznal, že chce jeho.	Pilous 208					x	
	Ten zdásemi borec se nejdřív docela nepatrně zakymácí a najednou <u>de k zemi</u> jako ty dva baráky v New Yorku. (<i>padá. U Rudiše „de k zemi“ celkem 5x.</i>)	Rudiš 556					x	
	Tam se střílí, to si piš, a taky jednou to jeden dostal do stehna, málem <u>šel ke dnu</u> , ale tendleten ho vytáh!	Pekárková 133	x					
	No a Károvanej, ten se na to taky chtěl juknout, jenomže voni mu všichni povídaj, ať sebou nemele, nebo ta druhá koza <u>pude šejdrem</u> .	Pekárková 88	x					
	Zůstanou po nich akorát přezuvky a pár krámů. Přezuvky se předaj, zbytek <u>de do kotle</u> . (<i>hodí se do kotle, spálí se v kotli</i>)	Topol 30						x
srát	Tak tohle jsem ještě neznal, aby mě někdo šmíroval a pak <u>se do mě srál</u> jak politruk u odvodu.	Pilous 125					x	
	<u>Přisral si to</u> kupříkladu svazák z celoškolského výboru...	Pilous 80					x	
	Vyprodukovali totiž tak drtivou psychárnu, že <u>kam se na ně sere</u> Hičkok.	Pilous 147					x	
	Táhlo mu na šedesátku, ale <u>kam se já</u> ve svejch čtyřiceti <u>seru na</u> jeho vitalitu.	Pilous 100					x	
	Nejvíc tě asi štvou ženský, co s tebou mohly bejt nebo s tebou možná i chvíli byly, ale teď sou s někým jiným, a ty nevíš, proč to nevyšlo, proč <u>se to posralo</u> a čí to je vina.	Rudiš 446					x	

Výraz	Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
	Občas houfek u záchodu rozehnala některá ze sester, ale tady se slézali většinou jen veteráni blázinců a obvyklé tresty, od zaražení vycházek až po karatelské řeči čpící přepálenou elektrodou, když <u>do tebe</u> sám pan primář <u>sere</u> elektřinu, a tak mezi zubama drž gumu, drž ji, synu, abys nepřišel náhodou i o ten jazyk...	Topol 16						x
	Všichni <u>se</u> mi chcete <u>srát do života</u> .	Rudiš 1350	x					
	Nechci, aby <u>se do mě</u> někdo <u>sral</u> , stejně jako to nechceš ty. Jasný?	Rudiš 1330	x					
	Říkám vám, že jestli sem <u>něco</u> v životě <u>posral</u> , tak se za to omlouvám.	Rudiš 2077					x	
	To sis nepředstavoval, co? Že <u>se to</u> takhle <u>posere</u> .	Rudiš 788		x				
	Myslím, že <u>tě seru</u> , ty vole, protože ty <u>sereš mě</u> .	Ridiš 527	x					
	A nebo toho nechat a cejtit svoji sílu, žes moh dál, žes nad nim zvítězil, ale že mu teď daruješ něco jako <u>život</u> , kterej stejně <u>proseru</u> , ale nakonec nebude jedinej. (<i>promarní</i>)	Rudiš 572					x	
	Řekl, že nechce slyšet, že jsem si to rozmyslel. Ať <u>neseru</u> . Ať letím.	Hakl 242				x		
	Protáčí se to ale čertovsky rychle, hošani. Středně <u>rozesraný</u> mladší muž, středně <u>rozesraný</u> starší muž, v čem se liší?	Hakl 552					x	
	„Neser <u>se</u> mi <u>do ní</u> , buď tak laskavej,“ podotkne Mirek zvsoka, nicméně je zřejmé, že i on má z Legionáře dost vítr.	Pekárková 86	x					
	Tak co <u>se do mě sere</u> , sráč?	Berková	x					
	– Já jsem tam legálně byl! Podle Charty lidských práv, kterou podepsala i Československá republika...	Moc 53	x					
	– <u>S tím se jdi vysrat</u> , to tady tenkrát neplatilo!	Moc 75	x					
	My jsme ta generace, která <u>to</u> nejvíc <u>vodsrala</u> .	Moc 75	x					
	Já se nerozčiluju. Mě štve, že <u>do mě jebeš</u> .	Rudiš 1322	x					
	<u>Jebeš do mě</u> , ty vole.	Rudiš 1324	x					
	A on: Co <u>do mě jebeš</u> ?	Rudiš 530		x				
	A ty máš teď dvě možnosti. Pokračovat a zkopat ho a <u>dojebat ho</u> . A nebo toho nechat a cejtit svoji sílu, žes moh dál...	Rudiš 571					x	
	Jejich předčasně zmačkané tváře svědčí o tom, na kolik způsobů dokáže osud <u>s</u> chudákem <u>vyjebat</u> .	Hakl 2236					x	
jebat	„Ty vado, ale kámo, nepřipadá ti, že se už delší čas bavíme jak dvě <u>vyjebaný</u> palice?“	Hakl 606	x					
	Hohó, smáli se, to by se vám líbilo, přinýst si kdovíjaký jaterní testy odjinud, kdepak, dostavte se k nám a my si je odeberem sami. Míra mě uklidnil: žádný strach, však my <u>je vojem</u> .	Pilous 233		x				
	já už fakt <u>jebu</u> slušný vychování...!!	Berková		x				
	Když slyší mluvit mě, tak <u>jí z toho</u> vždycky <u>může jebnout</u> , ale i tak by byla pochopitelně radši, kdybych jaksi víc komunikoval a míň psal.	Viewegh 14					x	
	Jatek se chechtá a chechtá se ještě na sesterně a směje se ještě vstříc útěšlivému plegomazinu, co mu <u>švihnou</u> pro jistotu rovnou přes jemný plátýnko blázineckých kalhot, tý uniformy, která jediná cvoky spojuje. (<i>píchnou injekci</i>)	Topol 31						x
švihnout	zdržela se, když ji ten pisálek ozářil fotobleskem, ohnala se po něm... <u>švih sebou</u> , rozbil si hlavu o schod před kostelem... (<i>upadl</i>)	Topol 10						x
	...a aby nám z toho, jak furt někdo ze vsi odchází, nebylo zas tak smutno, tak tam nějaký místní Dederu mladší <u>sprejem švihnul</u> , že PUNK'S NOT DEAD! (<i>nastříkal</i>)	Šabach 9					x	
	To nebyl prostě jen civil. Byl to civil <u>přešvihlej</u> do krajní podoby.	Pilous 109					x	
	Jó, tchá, nó, chachá... Dějou se <u>fúry věci</u> , nó, také...	Hakl 1750	x					
	Ani ne, řeknu ti. Já bych stejně dál nevydržel valit tý malý do hlavy, že <u>jsou některý věci</u> dycky správně a jiný dycky špatně, víš, co myslím.	Hakl 2321	x					
věc	A už ji měl, řízla ho přes tvář, on taky nelenil, prásk jí do nože, špička ji škrábla, objevila se červená, rozzuřila se, šla po něm... <u>kuchyňský věci</u> popadaly, čajový pytlíky a dózky s vzácným kořením věnovaný bledý kněžce arabskými přáteli vymetla Jatekovým ramenem...	Topol 48						x
	Chci to lidový, žádný sekanhendy a sendviče americký. Chci prodávat <u>český věci</u> pro český lidi, hergot!	Topol 98		x				
	Ty ani nevíš, koho zvolili. Jo, byls dlouho pryč. A ne zrovna po kostelech,	Topol 73		x				

Výraz	Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neprímá řeč	ich-forma	er-forma
	já vim. Tak si kšeftoval s nákejm <u>náboženskejma věcmá</u> , řekl Jatek.							
	Řekla mu, že Sula by měla určitě úspěchy i ve Státech. To, že pomáhala jen ženskej, říkala Jil, by se tu určitě chytlo, protože <u>ženský věci</u> jsou teď v Americe ceněný, a pak řekla něco s gender a to bylo po dlouhý době anglický slovo, co mu Ramid nerozuměl.	Hůlová 229		x				
	Tereza stála pod přístřeškem malý samošky ve williamsburským galerijním distriktu, co se tváří jako ostatní, ale většina <u>věcí</u> je tam celozrnnej a bez tuku, protože lidi kolem umění by měli bejt hubený a moc dobře to věděj.	Hůlová 45						x
	Dost <u>věcí</u> z domova přece v týhle zemi neplatilo a žádnej z dopisů mu tady zatím s ničím nepomohl.	Hůlová 240			x			
	Člověk se <u>pár věcí</u> naučí.	Pilous 217					x	
	Toníku, ty si můžeš vzít na starost údržbu, úklid a <u>takový věci</u> . Olda by měl hotel řídit, protože je v tom z nás nejzkušenější, a já budu shánět hosty, protože mám styky.	Moc 91	x					
	„Správně,“ povídá fotřík. „ <u>Tyhle věci</u> se nesmí lámat přes koleno. Renáta to pochopí — ale to dítě ne.“	Viewegh 195	x					
	Nešel s ní jako já s tátou za ruku, ale měl ji puštěnou dost na volno a spíš tak postával a myslel si na <u>svý věci</u> , zatímco ona se popelila kolem.	Šabach 25					x	
	<u>Věci kolem</u> paní Hákovy začaly zase nabírat na obrátkách.	Šabach 86					x	
	Hlavně když nezamykáš a nemeješ se a <u>takovýdle věci</u> .	Pekárk. 50	x					

Tabulka 37: univerzální výrazy

4.2.3.7. Frazémy, p enášení významu

Cvr ek a kol. (2010, s. 75) definuje **frazém** jako „ustálenou anomální kombinaci dvou i více prvk (morfém , slov, kolokací), z nichž jeden bývá lenem extrémn omezeného a uzav eného koloka ního paradigmatu (t ídy).“ O frazém se jedná, pokud nelze jeden jeho komponent nahradit analogickým jiným ze stejné t ídy (nap . *nechat na holi kách* – nelze *nechat na k lech, na trámčích, na ty kách*, p íp. *na kade nicích, na holi ích* apod.)

Význam frazému není srozumitelný z význam jeho komponent .

Cvr ek a kol. (2010, s. 76) **klasifikuje frazémy** na:

- neslovesné (*zlaté ruce*)
- p irovnání (*spí jako dudek*)
- binominál (dvoukomponentový frazém založený na opakování stejného druhu: *alfa a omega, horem dolem*)
- slovesné (*mít pro strach ud láno*)
- v tné, mezi které pat í:
 - p ísloví (*Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.*)
 - pranostiky (*Únor bílý, pole sílí.*)
 - citáty (*Kostky jsou vrženy.*)
 - dialogické frazémy (*Dobrý den – Celý den, bába leze komínem.*)

S frazémy se z ásti prolíná to, co Hronek (1972, s. 78–79) označuje jako **p enášení významu**. Rozlišuje p enášení významu:

- izolovaných slov (z neživé v ci na lov ka – *buchta, k en, ba kora, d evo, jelito, ko en*, z názvu zví ete na lov ka – *bažant, ko ka, prase*, z neživého na neživé – *kára, basa, houby, chlívek*, ze zví ete na neživé – *špa ek, mít vopi ku*, ze jména lov ka na v c – *koupit si forda*)
- sloves s ur itou rekcí (*chvátat na n koho, lítat n kde, pást po n kom, táhnout n kam, hrabat se do n eho, chytit se ve významu pohádat se, sbalit se ve významu odejít apod.*)
- slovní spojení (*jak to stojí a leží, nechat na hlav , aby e nestála, jít na lepší, to se musí uznat, jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet apod.*)

Protože se (s výjimkou p enesení významu u izolovaných slov) oba pohledy v mnoha p ípadech prolínají, pojednáváme o obou spole n v jedné kapitole.

Frazémy a p enášení významu p irozen nelze vzhledem k jejich povaze vyextrahovat z knih systematicky a vytvo it kompletní seznam (zejména v p ípad izolovaných slov s p eneseným významem). Museli jsme se tudíž spokojit s excerpty vypsanými p ímo z analyzovaných text . Tabulka níže tedy v žádném p ípad není kompletním seznamem frazém a p enesených význam ve zkoumaných knihách, p esto jí snad m žeme alespo nazna it bohatost t chto prost edk v p vodní eské literatu e.

<p>Hakl: vysmahnout (odejít odněkud), jít bručet (jít do vězení), hustit něco do někoho, vrazit něco do něčeho („Vášeň můžeš vrazit, do čeho chceš.“), vychytat (problémy), být v hajzlu, cvakat (fotit), hodit někde kotvu (usadit se někde), strčit si něco za klobouk, mrknout se (podívat se), zařvat (zemřít), jít se natáhnout (jít si lehnout), sbalit někoho, vlézt někomu na mozek, dávat od něčeho ruce pryč, být na plech (být opilý), dát se do latě (do pořádku), poslat někoho do kelu, tankovat někoho („Jediná věc, která jí fakt tankuje, jsou vztahy.“), zatlouct (zatajit), vzít to přes čáru (utéct za hranice), valit někomu něco do hlavy, vypadnout odněkud, lítat v hovnech (mít problémy), hrát první housle, lakovat někoho (namluvit někomu něco), vypařit se (zmizet), jít k šípku, valit někomu něco do budky (do hlavy), mít někoho na háku, vzít roha, lézt někomu na rozum O přenášení významu izolovaných slov jde např. v případech: štěně (sud piva), šiška (hlava), řípa (hlava), cvakat (platit), prdel (legrace), stíhačka (typ ženy), kvákat (mluvit – „co se jeden nakváká“) Přirovnání: Louny mám jak na dlani, sedí na židli jako pytel brambor, sletím jak švestka, koukáme jako vejři, zaryčí jako mamut (přinejmenším poslední z nich však nelze považovat za frazém)</p>
<p>Pilous: vyfouknout někomu něco, dostat zahulit, dávat někomu zahulit, hodit na někoho bobek, vyhučet (neuspět), dostat na budku, jít do tuhýho, vykolejit někoho, dát někomu („To znamená, že Koblihovi nedala.“), šrotovat („mozek mi šrotoval“), naběhnout si, hodit někoho někam (odvézt – „Hodil mě ke škole“), usadit někoho, setřít někoho (usadit), mít oči navrch hlavy, chytit něco (nakazit se nemocí), ušít někomu něco přesně na míru (funkci), dojet na něco („Dojel jsem nakonec na ty svy kresby.“), přišít někomu něco („každý průser“), vytáhnout se na něčem („ale cítili jsme v kostech, že na velkém případu bychom se pořádně vytáhli.“), přihrát někomu něco („A pak nám osud přihrál vyloženýho sólokapra.“), být namydlenej, vzít si někoho do parády („Fotras si mě vzal do parády s matikou“), zadělat si na něco („na pěkný mindráky“), přicmrndávat, začít přituhovat, prokouknout někoho, natřít to někomu, prolezat se čtyřkama (známky), dát hlavy dohromady, mít ji jak z praku (být opilý), nakvašenej (rozzlobený), hustit něco do někoho, doběhnout někoho, slíznout něco (známku ve škole), vlítnout na to, být měkkej, přitažený za vlasy, rozmáznout (ostudu), zvorat něco, krachnout na něčem, ujíždět v něčem (v bigbitu), jet v něčem (v bigbitu), típnout někoho (zakázat někomu činnost), sbalit někoho (ňáký buchty), mít odpich, mít šťávu, skočit někomu na lacinej špek, dostat někoho (nachytat), omýt někoho („Matku málem</p>

omyli“), vytříť někomu zrak, dávat někomu kapky, pást se na něčem (na něčí potupě), přilézt za někým, vypařit se, zasednout si na někoho, být pátým kolem u vozu, vysmahnout něco (zahrát), (začlo soudruhům) cákat za límeč, zkamenět (ksichty zkameněly), být v suchu („je to v suchu, ale o fous“), vyměknout (ztratit odvalu), zavařit si (nepříjemnost), vyhmátnout někoho, srát se na něco („... kam se já ve svých čtyřiceti seru na jeho vitalitu.“, „Kam se sere Swingová divize se svým minimalismem.“), spolknout návnadu, vycucat si něco z prstu, jet si po svém („jel si po svém, procesy neprocesy“), vsadit boty („Vsadím boty, že...“), pokosit někoho (hoky – svěst), založit někoho (půjčit peníze), šavle (zvrátky – „už vytírali jeho pátou šavli“), nevysoukat ze sebe ani slovo, jít na dračku, však se svět nezboří, mít o něčem páru, spadnout pod stůl (divit se – „to bych asi spad pod stůl“), mít prě, nálet na blbý, aby se neřeklo, vytočit někoho, špek („Šutka měl v písničce taky dost dobrý špek“), vlnit se (tancovat – „začal se vlnit“), mít něco do sebe, posrat něco (zkoušky), vzít na něco jed, nasrat si na hlavu, šrotovat v makovici („v makovici mi šrotovalo“), vykourit někoho jak rákosí (uznání vyjádřené hudebníkem: „To byl nářez jako svině! Vykouřili ste nás jak rákosí!“), vykroutit se z něčeho, posadit se na zadek (údivem), dát dvě a dvě dohromady, posrat se (pokazit se), zavírat krám (končit s něčím – „Kuci, posral se pás. Zavíráme krám.“), dělat z něčeho velkou vědu, vybruslit z něčeho, odtud vítr vane, vypéct někoho („ten mě ale vypek“), být na něco kádr, mít voči navrch hlavy, zatopit pod kotlem, mít všech pět pohromadě, uhodit na někoho, vyhmátnout někoho, zavařit si, být v řiti, vykostit si někoho („No nic, prej se se mnou utkaj povolanejší, než je ona. V neděli ať přijdu k nim domu, pozve si přítele – nonkonformního historika – a ten už si mě důkladně vykostí.“), gól („to by byl gól“), hodit šavli (pozvracet se), nadělat z někoho fašírku, co tě nemá, přišít někomu něco, tlačit na pilu, uříznout si ostudu, o tom žádná, lámat do sebe něco (vodky), vyžehlit si něco (ty starý škraloupy), být někomu hej („mně je hej“), odsrat něco, jít po někom („Tou dobou si už vybrali, po kterých buchtách pudou...“), jít do hajan, rejpnout si do někoho, honit si péro, zapsat si něco za uši, jen ať všem vypadnou oči z důlků, (vzít někoho někam) s voděnejma ušima, zamíchat někomu kartama („Pěkně jsem jim zamíchal kartama.“), hodit se marod, do aleluja („že jsem u něj mohl zvonit třeba do aleluja“), starou belu, moci si s někým podat ruce, být/nebýt něčí parketa („Hraní bez chyby prostě nebyla moje parketa.“), dopilovat něco, skoupat někoho, sypat něco z rukávu, odpárat někomu nebo něčemu něco („tuhle kulisu tomu už prostě neodpáru“), překousnout něco („to už fotr nepřekous“), být někomu u prdele („Ostatní je mi u prdele.“), mít z někoho/něčeho hlavu v pejru, zatočit s někým, mít něčeho jak nasráno, zahrabat se („Tady se jen zahrabeš.“), pro strýčka příhodu, aby pohledal („takovýho zmrda aby pohledal“), ujet (udělat chybu), přestřelit (přehnat to), obout se do toho

Přenášení významu izolovaných slov např: blechy (malé písmo), deka (dlouhé vlasy), mařena (dlouhé vlasy), mánička (člověk s dlouhými vlasy), sólokapr, hadry (oblečení), kozy (prsá), meloun (milion), koule (pětka ve škole)

Přenesení významu ze zvířete na člověka např: (dostat přes) čumák, zdechnout, kozy (prsá), já vůl, hejkat („hejkal vzrušením“), štěknot na někoho, krákorat („Ty zkurvenej magore,“ krákorat mi do obličeje...), kejhák (krk), husa („abych v osmnácti neskončil s nějakou husou ve zpackaným manželství...“), poštěkat se o někoho (pohádat se)

Přirovnání např: sedět jak zařezanej, mít prachů jako šlupek, tlustá jako prase, pecka jako svině, žral jak stádo prasat, (půl lidí tam) mluvilo jako Massa Bob.

Většinu Pilousových přirovnání však nelze považovat za frazém (některá by snad bylo možné mezi frazémy zařadit, ale většina je zřejmě originálním dílem autora, popřípadě aktualizací již existujícího frazému, jeho hravou kontaminací apod.): mlíčeli jako rybičky v akváriu, roztáhl jsem péra jak páv, zpražil mě jak žízalu, kroutil se jak červotoč, nadřezanej jak bejk, boky jako Óbrvizentál, rozpekł mě jako sušenku (její pohled), (po chodbách) se klátil jak chuligán, naběhnout si jak mameluk, skákat jak opičáci, seděl vedle mě jako voskovéj trpaslík, mračit se jak čert, (on se ke mně hned) přitocí jak vylezlej z katakomb, lítal jak éroplán, (bych) stál před tabulí jak ypsilon, zůstal jsem jak holub politej horkým sádlem, potil jsem se jak mlž ve spalovně, (jsem) vyl do polštáře jako vlkodlak s harpunou v prdeli, kýčů kolem bylo tolik, žes je moh vidlema přehazovat; mlátili do nástroje pecky od Karaťáků, až z něj pružiny lítaly; hlas jeho zaburácel, až se komíny kácely; do mojí hlavy se vysralo snad stádo slonů nebo co.

Šabach:

s nikým se nemazlit, uvidět něco v celý kráse, stát za prd, hrát na něco („na to se tady nehraje“), střílet se z něčeho (záležet na něčem – „se z toho nestřílelo“), být ve srabu, mít s někým tu čest („každýmu bude hned jasný, s kým má tu čest“), vyběhnout s někým, mít něco na triku, dávat něco k dobru, zakroutit někomu krkem („bych jí nejradši na místě zakroutil krkem“), navlíct něco („sem... pořád přemejšlel, jak to navlíct, aby se vznesla“), nezabrat (neusnout – „ve čtyři jsem se probudil a už nezabral“), mít nahnáno, pro srandu králíkům („Uříznu jí tam nějakěj šikovnej proutek, takovej spíš pro srandu králíkům, jen aby se nenudila...“), být z něčeho hotový, nedat nic za zkoušku („za zkoušku nic nedá“), mít na něco čuch, poslat někoho do prdele, z roku raz dva, být s někým ámen, nic naplat, být v něčem až po uši, někoho trochu pocuchat (zranit – „Někoho to tady trochu pocuchá a ostatní daj aspoň pokoj.“), tahat se s někým, myslet si svoje, být vo hubu („říct, že máte maminku rádi, je dneska skoro vo hubu“), poslat někoho někam, být lístečkovej (psát rád vzkazy na lístečky – („...otec je přímo posedlej tímhle druhem psaní. Je lístečkovej.“), to je jiná písnička, přinést svý ovoce, bez ladu a skladu, spadnout někomu do klína, a dál už nazdar kašpar, a bác ho!, vidět někomu do karet, odrovnat někoho, sednout někomu na lep, slehnout se po někom (zem), přijít něčemu na kloub, být blahem bez sebe, nedat bez něčeho ani ránu, být chytřej až na půdu, až se z nich kouří, jít (to) s něčím z kopce, to bych řek, to si piš, a basta fidli, ne a ne zapršet, jako na potvoru, nabírat na obrátkách, tak radši dál od něj, být v pěkný bryndě, chytnout někoho za flígr, hrábnout někomu v palici (přeskočit), mít něco za lubem, lítat v pěkným průseru, moci se smíchy potrhat, vzít si něco na někom („Co si na mně můžou vzít?“), ani za mák, vyseknout pukrle, padnout si s někým do oka, odporoučet se, být do něčeho blázen, být (Sparfan) jak poleno, muset něco („já kolektivní sporty mít nemusím“), tma jak v prdeli, šněrovat to (potácet se – „takhle sme to spolu šněrovali“), nehrát („tady něco nehraje“), být v tahu (pryč), být na něco krátký, nandat to někomu, navlíknout to („takže sem v tom slohu jen tak na chvíli jako stanul nad nějakým pařezem a navlík sem to tak, že letokruhy, co sem tam jako pozoroval, mi šeptaj cosi o svý paměti“), pytlíkovat to s někým („Před ségrou to pytlíkoval s jednou Vietnamkou“), co si budem povídat, kápnout na to, smát se na celý kolo, bejt co platný, „kudy chodí, tudy prohlašuje...“,

<p>převracet do sebe jeden džbánec za druhým, opilej, jak zákon káže <u>Přirovnání</u> např: jasný jako facka, sedět jak hromádka nešťestí, potit se jak prase, skočit po něčem jak slepice po flusu, byl nenápadnej jak sedmimetrový hovno</p>
<p>Viewegh: vybalit to (říct), jebnout někomu z něčeho („tak jí z toho vždycky může jebnout“), žrát někoho („žere ji to“), žrát něco (mít něco rád), vytáčet někoho, vytočit někoho, lézt někomu na mozek, hodit se marod, zkoušet to na někoho, vomejvat někoho („matku s fotříkem málem vomejvali“), zelenej mozek (voják z povolání), válčit s něčím, zklidnit hormon, přibrzdit, hučet do někoho horem dolem, přitáhnout někoho někam (přivést), bodnout někomu, rozhodit někoho, být slušný žrádlo („to je taky slušný žrádlo“), seknout sebou (upadnout), velký kulový, valit si to (domů), mít něco na háku, chytnout nerva, solidně nametená (opilá), chytnout někoho rapl („chytne takhle fotříka v sobotu ráno rapl“), nevědět, která bije, jako na koni („Příští neděli jsme nicméně s fotříkem u matky jako na koni“), o sto péro, a že sem tak smělej, vytasit se s něčím, nehnout brvou, vsadit boty, hasnout něčím („jenže tím koketováním to taky vždycky haslo“), olizovat někoho (líbat), vypadnout z někoho („jsem furt čekal, kdy to z fotříka vypadne“), vydechat někoho nebo něco („čerta s Mikulášem už sice dneska fotřík v klidu vydechá...“), aby se neřeklo <u>Izolovaná slova</u> např: guma (voják z povolání), tuny (hodně), <u>přenesení významu izolovaných slov ze zvířete na člověka</u>: kozy (prsá – „koukaj ti kozy“), zahejkat („Pavlík si rozetřel nudli po ksichtě a něco na mě zahejkal.“) <u>Přirovnání</u> např: je nervózní jak sáňky na podzim, tma jak v prdeli, šťastná jak blecha, špinavý jak prase, má tam zimu jak v morně</p>
<p>Moc: hrabat se na někoho („kam se na nás budete hrabat“), být někde pečeney vařenej, přivést někoho/něco na buben, koupit něco za babku, koukat někomu do karet, dát od všeho ručičky pryč, vyrazit s někým dveře, pravda pravdoucí, zahrát něco do autu, dělat ze sebe hogo fogo, jezdit ven (do ciziny), vyrazit s někým dveře, nevědět, čí je („Kdybys neměl brejle, tak už nevíš, čí seš!“), být na něco („Říkal jsi, že seš víc na vína“), jet na svý triko, být pod pantoflem, vykašlat se na něco, šťourat se v něčem, za facáka (za facku, levný), mít škraloup, vykašlat se na něco, skočit pro něco <u>Izolovaná slova</u> např.: prcek (malý fernet), kilo (stokoruna), turek (káva), žába („moje inteligentní sestra štěbetala jako patnáctiletá žába“), kozy (prsá) <u>Přirovnání</u> např.: línej jak veš, žít si jako prase v žitě, představovat si něco jak Hurvínek válku</p>
<p>Rudiš: nechat si srát na hlavu, mít plechovej žaludek, mít nervy ze železa, hrabat někomu („Angličanům už hrabe“), vtloukat někomu něco do palice, převálcovat někoho/něco, mastit si péro („Já to poznám na deset metrů, jestli chlápek cvičí, nebo si radši mastí péro u televize“), být zašitej (být ve vězení), sedět (být ve vězení), odsedět si to, sebrat někoho (zatknout), jebat do někoho (navázat se do někoho – „Co do mě jebes?“), dojebat někoho (dorazit, dobít), být ustlaney před televizi, nejít někomu (nechutnat), zlomit do sebe něco (myslivce), jít s pískem (jít na malou), jít s něčím do hajzlu („s tím di do hajzlu“), mít něčeho plný zuby, chcát (pršet), přechcat někoho, hodit se někomu do krámu, dávat někomu něco sežrat, klepat se o něco („Klepe se o svý prachy.“), vykašlat se na někoho, jet v tom (brát drogy), podělat se na něčem (skončit kvůli něčemu – „na tom se pak ta komuna podělala.“), být čistej (nebrat už drogy), vědět hovno, ušít to na někoho, hodit něco na někoho, být malá ryba, vyhrabat se z něčeho (z průseru), táhnout za jeden provaz, být jedno tělo, zahrnout někomu, přiznat barvu, skočit na to s někým (sex), našít to do někoho (nastřílet), mít nos na kaši (rozbitý), valit něco do někoho („Valej do tebe, že je mír“), mít kliku, prosmažit něco (utrátit – prosmažil všechny naše společný prachy) sjíždět někoho/něco na videu (Vandama), za komárů (za komunistů), nabušený (svalnatý), moje stará, přetřást politiku (mluvit o politice), napruženey (naštvaný) <u>Izolovaná slova</u> např: palice (hlava), kilo (stokoruna), pětikilo, bedna (televize), pokosit (pozabíjet), smažit (brát drogy), smažka (člověk, který bere drogy)</p>
<p>Pekárková: být chycený na něco („sem chycená na plíce“), strčit někomu něco (podplatit), být na něco blbý („sem na to blbá“), otevřít o něčem hubu (promluvit o něčem – „žes vo tom nikdy nevotevřela hubu“), přeskočit někomu, tahat někoho z bryndy, kašlat na něco, být v prdeli (pryč – „Byla sobota večer, půlka víkendu v prdeli.“), vodnýst si zadek někam (odejít někam), vzít si někoho do parády, udělat někomu čaru přes rozpočet, mít na něco tvrdou palici (špatně se něco učít – „... tak vás hned zapíší na kurzy švédštiny, a když na tu hatmatilku máte tvrdou palici, zabásnou vás.“), rozkrájet se na kostičky („kdybyste se na kostičky rozkrájel...“), prdel světa, nechat někoho na holičkách, přes kopečky (přes hranice), natáhnout perka (zemřít), srát na něco, být někomu putna, navěsit to na něco (použít něco jako důvod – „Tak na pámbička si to můžete navěsit, voni sou kaštani kurvy zbožný.“), houby vědět, spadnout z višně, sedřít z někoho kůži, sedět za něco (být ve vězení), vytmavit to někomu, (bude) oheň na střeše, tvrdnout někde hodinu, skočit po někom (mít zájem – „tam všichni po Marušce skočí“), za pár šupů, tahat se s někým (chodit), vrzat s někým („... je tady každému ukradené, s kým celé noci vrže.“), být v mínusu, jít hlava kolem („Tady ti z toho všeho eště pude hlava kolem“), tropit si z někoho šašky, být v lihu, dostat se někomu na kobyliku, dát někomu zabrat, než řekneš švec, rupnout někomu v makovici, dát si do sosáku, neumět ani kváknout, jít palice kolem dokola („tobě z toho musí jít palice kolem dokola“), ztřískat se do němoty (opít se), být někomu šuma putna, být někomu totálně putna, vytratit se (odejít), pámbů ví, jít do hajan, rupnout někomu v kouli, dát někomu („Tak na ní hupnul, vona mu jednou dala...“), hučet do někoho, skopat někoho do kuličky, honit si ocas („anebo si lehne pod duchnu a tam si honí ocas“), vyhonit si vocas, namočit se v něčem, vyfláknout se na někoho, srát se do někoho („neser se mi do ní“), popadnout někoho („když ho to popadne“), mít to růžový („takže to Bandúrka zrovna moc růžový nemá“), zašít někoho (zavřít), posrat si gatě (dostat strach), zvalchovat někomu hřbet (zmlátit), jen co je pravda, šoupnout si to s někým (mít s někým sex), zasloužit jednu do zubů, mlít svojí („a voni furt jen melou svojí“), vysrat se na něco, posrat se z něčeho („to by se z toho jeden posral“), být takle malinký („Já je tak spořádám, že takle malinký budou!“), voškubat</p>

<p>někoho z posledního, být co k čemu, ani za mák, táhnout s něčím do hajzlu („Táhni s tím do hajzlu“), dát někoho do pucu, být z něčeho celá tumpachová, velký kulový, srát na někoho jak na placatej kámen, ani kdyby se posrali (za žádnou cenu), jako na potvoru, kynout štěstí („v Rakousku by mu štěstí nekynulo“), muchlat se s někým, balit někoho (svádět), vychrápat se s někým, trčet někde, zabouchnout se do někoho, strčit někam nos („Jakmile do Švajcu strčíte nos...“), načnout si někoho (začít s někým chodit – „ňákou černou kušnu si tam načnete...“), vosladit to někomu, vodtáhnout (odejít), smolit (psát – dopis), dlabat na něco, vyběhat si něco (doložku), sklapnout (přestat mluvit), nakukat někomu něco (namluvit), vytrubovat něco někde, zlískat se (opít se), klofnout někoho (svést), schrastit (sehnat), vyžvejknout se (vyjádřit se), párat se s někým, dohrabošit se někam (přijít), kápnout (z někoho něco – „z takového by i něco kápnout mohlo“), mlít sebou (hýbat se), vytahovat něco z někoho („a už vytahoval z ňáký coury prachy“), táhnout se někam, namazat se (opít se), nahrabat si (získat hodně peněz), pálit za někým („holky za nima pálily“), páchnout někam („už tam nepách“), čuchnout si k něčemu (trochu poznat – „spojovaly mě s tou Evropou, ke které jsem si čuchla“), lámat něco („dyk i tu němčinu už celkem lámu“)</p> <p><u>Izolované přenesení významu</u> např.: péro, buchta (žena), čára (hranice – „sloužil na čáře“), fůra (hodně), mrouskat se (o lidech), žabikuch (nůž), chlupatý (policisté), špaček (nedopalek cigarety), vyžahnout (flašku), cintat (mluvit), krákorat (mluvit)</p> <p><u>Přirovnání</u> např.: jako by se nechumelilo, jako by někomu ulítlý včely („Jen měla plnou hubu práce s tvářením, jak by jí ulítlý včely“), potřebovat něco jako sůl, jak vyvoraná myš („a vona ani ň, jenom tak vočima kolem sebe rejdí jak jak vyvoraná myš“)</p>
<p>Berková:</p> <p>hodit na něco voko, prasknout na něco („prasklo na to věno dcer“), praštit do toho („co kdybys do toho konečně taky už praštil?“ – manželka chce, aby manžel konečně zemřel), zdejchnout se, navalit („naval pět drachem“), vytáhnout se, vypadnout (odejít), vzít si něco na někom („co si na nás vezmeš“), být ten tam („... a když jsem se za tejdén vrátil, had byl ten tam.“), sklapnout zobák, skřehotat si tu svou</p>
<p>Hůlová:</p> <p>hučet do někoho, dotáhnout to někam, být někomu ukradený, vézt se („Jednou začneš se lží, a už se to pak veze“), chcíp pes („bohatý maloměsta euroasijskýho západu, kde chcíp pes“), nemít ani páru, letět (být v módě – „Jenže dokumentární fotka tu už dávno neletí.“), rozkoukat se („zavolá jim, až se trochu rozkouká“), lézt někomu na nervy, skočit pro něco (pro cibuli), mít to nalinkovaný („Jen kdyby to v Síbě každěj neměl předem nalinkovaný.“), vzít nohy na ramena, být na něco krátký, být vzhůru nohama, na oko, schytat to od někoho, dělat drahoty, nakopnout motorku, být v tom sám, koukat na někoho svrchu, když na to přijde, přeskočit někomu, udělal to, co jí viděl na očích, plácnout si, nahodit bojler, táhlo na půlnoc, přijít něčemu na kloub, chytout se („Tyhle asi taky nebudou odsud a snažej se nějak chytout, napadlo Ramida“), namazat si kapsy, přijít si na svý, hrnout se někam, vzít do zaječích, ukázat tady tomu všemu záda, lézt někomu do zadku, hodit blinkr, nakukat někomu něco, (se) netrhnou dveře, vyrazit (někam), co by dup, chytout někoho („když někoho chytne slabost“), mít někam namířeno, držet pokupě, svalit něco na někoho, nechat někoho bejt (rozejít se s někým – „Někdo tě nechal bejt?“), zabouchnout se do někoho, za pár babek, kápnout z něčeho („aby z toho něco káplo“), napařit někomu pokutu, frčet (být v módě – „fialová toho léta na Manhattanu frčela“), štípnout něco (ukrást), dohodit někomu něco, zašitý („ze zašitý chinatownský kanceláře“), udělat díru do světa, zač je toho loket („Tak tohle je ten zatracenej New York, už viděli, zač je toho loket“), vzít do zaječích, ruply nervy („kdyby Jacquesovi neruply nervy“), být v prachu („hned jsou kamarádi v prachu“), vyklopit něco („až to narovinu vyklopěj“), mít něco pod palcem, mít sto chutí něco udělat, odkroutit si to („Ale jak má vyměřeno, tak má vyměřeno, a tak si to tu i s rokama odkroutí.“), v tu ránu, z pekla štěstí, být někomu ukradený, vytáhnout někam dál paty, vědět, která uhodila, vypařit se, táhnout někoho („chytout dobrou chvíli a místo, co táhne lidi.“), dávat hlavu a patu, lámat si hlavu nad něčím, natáhnout bačkory, přijít na někoho („když to zas na ni přišlo“), moct někomu vlízt na záda, odklepnout něco (odsouhlasit), zatáhnout (zaplatit), seknout se někde (splést se), být po někom veta, plácnout blbost, být rozprášený („sestřenice s bratrancema jsou třeba v tramtárii, všude možně rozprášený“), smolit (psát – „něco smolil na papír“), naškrábat (napsat – „pak ho Rudolfovi podal s naškrábanou adresou“), na troud suchejch, kousnout se (zaseknout se – „když se kousnul film“), zalomit to někam (posadit se – „zrovna tam jeden takovej stál a zdálo se, že se rozhlíží, kam to zalomit“), rozlousknout něco (vyřešit, přijít na to), schramstnout („všechno ostatní schramstne účet“), být zašitej („počet exotickéjch zvířat zavřenejch v bronxskejch bytech a barácích se pohybuje v řádu stovek a stejně tolik je po sklepech a skříních zašitejch dětí.“)</p> <p><u>Izolovaná slova</u> např.: díra (o městě), lopata (dělník nebo zde zemědělec – „zájezdy lopat ze Středozápadu“), bečka (o ženě), mraky (hodně), sekýra (dluh)</p> <p><u>Přirovnání</u> např.: mlčet jako zařezaná, žrát jak zjednaný (o autech – „žraly benzín jak zjednaný“)</p>
<p>Topol:</p> <p>být hlavička („Věra byla vždycky hlavička.“), zamáznout (zaplatit – „cestu zamázla bohatá nadace“), být po něčem („bylo po prachách – přestal dostávat peníze), jít sedět (jít do vězení), vyhodit kopyta (zemřít), řvat smíchy, být k světu, přitáhnout někoho (donutit někoho víc pracovat – „Doufal tehdy, že když přitáhne Nađu, ubýde jeho manželce doma i v krámě práce a bude zas víc k světu.“), někomu jednu stříhnout (dát facku), táhnout to spolu („spolu to taky potáhnem“ – podnikání), flastr v rejstříku, sekera („trafikant s věčnou sekerou manka nad hlavou“), být na prachy, „čert ví, co...“, houby něčemu rozumět („rozumí tomu houby“), shrábnout prachy, ždímat někoho (vydírat), vod toho dál, rozkoukávat se z něčeho (z klaustrofobie), solit (platit – „všichni musej solit“), nalíznout se (opít se), seknout sebou (omdlít), pustit slzu („div nepustil slzu“), vlézt někomu na hrb („vlez mi na hrb“), topit se v prachách, dveře se netrhly, mít někoho na krku, sázet něco přes kopírák, nést (přinášet peníze – „A to nese?“), mít něco v pácu, spustit hřívu (nechal si narůst dlouhé vlasy), dělat si z někoho šprťouchlata, být na větvi („Celá ulice byla na větvi.“), vykopnout někoho, aby se neřeklo, chytit se</p>

v politice, přišít někomu něco, mít to v kupě („A asi to máme v kupě.“), sejmut někoho, valit něco na někoho („Co to na mě vališ?“), dělat zeď, být bez sebe nadšením, držet ji (být opilý – „Když ji Jatek přivezl, taxikem, byl trochu opilý. Zjistil, že vrchní sestra, jediný člověk na příjmu, ji taky slušně drží.“), vylízat se z něčeho, plácnout si s někým (dohodnout se), mít na něco čuch, popadnout někoho („co tě to popadlo?“), chytout se něčeho („Ta se chytla víry.“), být na hadry, šlapat („Nebejt Vladimíra, tak bych snad musela šlapat nebo co.“), dát někomu něco na někoho („Tak mu dej na mě kolu“), mít něco z krku, jít vod válu, zahákovat někoho („Věděli, že tě musej pořádně zahákovat, abys řek jo.“), střílet (prodat – „Střelej baráky a vypadnou.“), být v limbu, bodnout někomu („Asi by mu teď bodlo mluvit s nějakou ženskou.“), mít nahnáno (mít strach), vypoklonkovat někoho odněkud (z bytu), houknout na někoho (zavolat)

Izolovaná slova např.: houby (nic), červená (krev), balík (hodně peněz – „Pak sešel dolů a převzal od chlápka prachy. Doceła balík.“), díra (byt – „Ty jejich jednopokojový díry vznikly rozdělením jednoho bytu.“), brloh (byt)

Přenášení významu izolovaných slov ze zvířete na člověka: morda („držel mordu“), bachor, zaskřehotal (řekl)

Tabulka 38: frazémy

4.2.4. Rovina syntaktická

Syntaktické jevy (na rozdíl například od jevů morfologických a mnoha jevů fonologických) v češtině nemůžeme postihnout systematicky a kompletně (vyhledat všechny výskyty i jejich valnou v češtině v korpusech). Možnosti systematického podchycení jsou v tomto případě ještě omezenější než u lexika. Pokud tedy v následujících podkapitolách není uvedeno jinak, vychází uvedené příklady pouze z vlastní excerpcí textů zkoumaných deseti knih.

V literatuře jsme vyhledávali syntaktické jevy, které uvádí zejména Sgall a Hronek (1992, s. 61–68) a Mejrková, Hoffmannová (2011, s. 154–157), například jakékoli další syntaktické prostředky, které autoři i pro stylizaci mluveného jazyka využívají. Zjistili jsme, že jsou popsány v jednotlivých podkapitolách dále. Protože se však jevy, které popisuje Mejrková a Hoffmannová (2011), týkají skutečného mluveného projevu, nikoli stylizace mluveného jazyka v literatuře, u nichž některých z nich jsme konstatovali, že se ve zkoumané literatuře nevyskytují (nebo se vyskytují naprosto výjimečně) – zejména proto, že by výrazně zhoršily srozumitelnost textu, například by působily jako chyba. Jde zejména o:

- anakolutové konstrukce (vyšinutí z vazby)
- nekohesivní zářezky (např. *no ten se ten se ten t etí ten se u il v Žatci epi á em; já sem d de ek muj ud lal první rádio; zkratka potom sem / jo na tu pou sem jela*)
- opravy a dvojí vyjádření (např. *tak ikal tenkrát a to vyprávěl ikal; to to tenkrát p ídeš p íde tam p išel tam na lé ení chlápek*)
- opakování (např. *vím že sme šly jako d ti se podívat, žejo, zv davý, žejo, chtivý, tak sme se tam byly podívat; šel takovej hezkej mladík, já sem chodila po náb eží, takovej hezkej mladík, a šel de proti mn ; von tam furt ekal a furt ekal; v let sme tam, ikám koupali sme se tam! chodili sme tam, sed li sme tam, parta nás tam sed la; a my let li furt my let li furt; von když sn d ty prášky a zapil to tím rumem jo, tak mu bylo strašně zle jo, zle mu bylo prost)*
- defektní konstrukce s útržkovitou stavbou.

U jednotlivých výskytů v této části uvádíme i to, zda se v ta vyskytuje v p ímé e i, nevlastní p ímé e i, polop ímé i nep ímé e i nebo ve vyprávění v první i t etí osob . Toto d lení jsme neuvád li v kapitolách týkajících se jev fonologických, morfologických a lexikálních, protože p i stovkách i tisících výskyt každého jevu není možné takové d lení ru n provést (automaticky jej provést nelze, protože mnozí auto i neodd lují dialogy uvozovkami, pouze je uvozují poml kou, nebo používají nevlastní p ímou e , která je od okolního textu graficky odd lena pouze árkou).

Vycházíme z d lení echové (2000, s. 314 a 362), podle kterého:

- **P ímá e (p ímá otázka)** je citát cizí (n kdy i vlastní) promluvy a se svou uvozovací v tou netvo í jednu výpov , protože pat í k r zným promluvám. (*íkal: „P ijdu za chvíli.“ Ptal se: „Kdy p ijdeš?“*)

(Promluvy stojící na zvláštním ádku a uvozené poml kou (Rudiš, Moc) nebo ozna ením osoby a dvojte kou (Berková v n kterých pasážích) jsme pro ú ely našich tabulek rovn ž považovali za p ímou e , protože jsou graficky jasn odd leny od pásma vyprav e.)

- **Nevlastní p ímá e** má všechny vlastnosti p ímé e i, pouze je bez p íslušných interpunk ních znamének.

- **Polop ímá e** je p echodem mezi p ímou a nep ímou e í. V polop ímé e i se nejen vynechávají dvojte ky odd lující uvozovací v tu a uvozovky, ale ve srovnání s p ímou e í se m ní i slovesná osoba (první osoba v osobu t etí).

Užitím nevlastní p ímé a polop ímé e i se zám rn stírá hranice mezi pásmem vyprav e a pásmem postav, takže n kdy tená /poslucha neví, kdo myšlenku pronáší. Nevlastní p ímé e i se nap . užívá k vyjád ení vnit ního monologu postav aj.

- **Nep ímá e (nep ímá otázka)** tvo í složenou v tu s vedlejší v tou p edm tnou. Mluv í tu referuje o n jakém projevu ve svém projevu. Jde o uvedení cizí (nebo i vlastní) e i, která je za len na do e i mluv ího jako její skladební sou ást. Nep ímá e je v tným lenem (nej ast ji p edm tem) uvozovací v ty a tvo í s ní jednu výpov . (*íkal, že p ijde za chvíli. Ptal se, kdy p ijdu.*)

Uvedené len ní je ale v n kterých p ípadech spíše orienta ní, protože hranice mezi jednotlivými typy e i asto nejsou v literatu e úpln ostré. Nap íklad v úryvku z knihy Petry H lové (s. 11):

Vidíš ty malý ervený sv tylka na st eše, jak tancujou?

Kejvnula, aby náhodou neza al p es její rameno ukazovat rukou. Aby si nemyslel. Triky na ženskou. Ty blbý, jednoduchý. Nevid la nic.

není u každé v ty zcela jasné, zda jde o vyprávění ve 3. osobě, nebo polopřímou řečí. Nejasná hranice mezi vyprávěním ve 3. osobě a polopřímou řečí je zejména u Petry Hlové a Jáchyma Topola velmi ústá.

Následující promluva má zase rysy vyprávění ve 3. osobě (*navíc si uv domil, že...*), ale i nevlastní přímou řečí (*hehe, pane doktore...*):

A dy všichni sázíme, že jo, říkal si Jatek, opouští blbárnu, krá el zas v civilu, zas pokoušet št stí v loterii. Káp, kráp... navíc si uv domil, že, hehe... pane doktore, von to totiž žádnéj blud, žádnéj, jak se to tentonoc... psychologická pseudohalucinace z drog a nez ízenýho života neni, vono to doopravdy je. Prost ob as padá. Krev z mrak . Nebe je rudý. N kdo to vidí a n kdo ne. (Topol, s. 65–66)

Jak uvádí Mejrková (1997, s. 123), jsou asná próza dokáže zcela zrušit rozdíl mezi řečí autorskou a řečí postav a spolu s tím i formální hranice mezi v tou uvozovací a následnou přímou nebo polopřímou řečí literárních hrdinů.

lení dále komplikuje fakt, že jen mezi klasickou přímou řečí oddělenou dvojtečkou a uvozovkami a typickou nevlastní přímou řečí (Byl jsem tam, řekl Petr.) stojí např. ještě promluvy oddělené na zvláštním ádku a uvozené pomlčkou (Rudiš, Moc), promluvy uvozené jménem postavy a dvojtečkou (Berková v n kterých pasážích), promluvy stojící na zvláštním ádku, ale nijak neuvozené a bez indikace, že jde o n í promluvu (Topol v n kterých pasážích, např. s. 100–103, Hlová v n kterých pasážích, např. s. 33–34):

Opřela se do dveří a vešla dovnitř. V tmavý úzký chodbě stál malej mužskej ve velkým plyšovým županu a usmíval se. Muž skoro jako by to ani nebyl. Nemělo to pohlaví, zdálo se jí. Od matky věděla, že Rudolf je o dost starší, ale že bude vypadat takhle, to nečekala.

Rudolf. Těší mě. Tereza, vidíš? Tvoje máma mi o tobě říkala.

Muž stárnul každým centimetrem, co se k Tereze s napřaženou rukou blížil. Podala v chodbě ruku prastarýmu kuřeti.

Jakou jsi měla cestu? Někdy zapomenou odklidit chodníky a člověk tu pak chodí závějema.

Pokud se nepletla, byl konec dubna a některý už začali chodit v sandálech.

To je váš, tenhle dům?

Zasmál se, jako by to už dlouho nedělal, jak proud rezavý vody, když protáhne dlouho zavřeným kohoutem. Ukázal na dveře v chodbě v přízemí hned vedle schodů.

Prosím račte, dámo.

(Hlová, s. 33–34)

V literatuře se tedy pro zachycení promluv používá celá škála prost edek, které ne vždy můžeme jednoznačně zařadit. V našich tabulkách jsme se v případě překrývajících se kategorií snažili zvolit zařazení nejbližší.

4.2.4.1. Eliptické konstrukce

Eliptické konstrukce jsou v češtině běžné, v mluveném jazyce je však jejich použití ústější. Elipsa (výpustka) je dle Čechové (2000, s. 279) nevyjádření částí vety, které jsou podle modelové struktury částmi konstrukce dané vety a vyrozumívají se z kontextu nebo ze

situace. Elize ástí v tné struktury je u kontextové elipsy motivována snahou neopakovat se, u elipsy situa ní snahou o stru nost. Elipsa kontextová: *Jedni ekají za vsí, druzí u lesa*. Elipsa situa ní: *Jednu ernou!* (v kavárn); *Máte ješt na balkon?* (u pokladny).

Elipsou vznikly i konstrukce, které jsou již v jazyce ustálené a b žn používané (*Co d lat? Kam jít?*)

Níže uvádíme p íklady eliptických konstrukcí (zjišt ných excerpcí zkoumaných deseti knih), které nejsou typické pro psané projevy a v knize podporují dojem mluvenosti. N které z nich už nabyly povahy ustálených konstrukcí (*Copak vo to. Že tak najednou. A vono furt nic. O tom žádná*. apod.)

Příklady z excerpované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
– <u>Myslel jsem</u> , koktal Olda jeho směrem, – <u>že pro maminku snad to nejlepší...?</u>	Moc 63	x					
Co kdybychom skočili do hospody <u>na jedno?</u>	Moc 19	x					
Stany na břehu rozmlouvají. „ <u>Ani chvíli klid</u> , znáš to,“ stěžuje si jeden, „ <u>samá kontrola, sledovačka</u>“	Hakl 1953	x					
Když se hodíš jakž takž do pohody, vokamžitě jí zkroutí úzkost, že jí málo supportuješ. Tak začne vyvádět. Začne dělat, jak je divoká a nezávislá, <u>tim pádem další průsery</u> .	Hakl 590	x					
U trati se mihne bouda, vedle níž stojí v pozoru vykulený kníratý mulisák v čepici, <u>flintu na řemenu</u> , a salutuje.	Hakl 1733					x	
Stejnak ale zhasínám, vypínám elektropřístroje, sedím potmě jak norek a poslouchám, jak dole drtí zvonek a zároveň mi volá na mobil. A je mi blbě, ty vado, <u>žádný, že</u> jsem tady šéf.	Hakl 1959	x					
Chtěl jsem tě akorát pozdravit, sedím v Mlíkárně a je tu celkem klid, <u>neskočíš na jedno?</u>	Hakl 811	x					
Počkám, až půjde kolem nějaká řádně překombinovaná altruistka, složím se jí k nohám <u>a bude</u> .	Hakl 2269		x			x	
Oba jsme trpěli výtvarnými sklony, <u>skicák v podpaží neustále</u> .	Hakl 401					x	
Zatkli mě až po sezóně, <u>pokuta jak svině a zákaz vstupu do země</u> .	Hakl 1966	x					
Já měl jednu kočku – a u tý sem vyloženě cejtíl, jak vona mě zkoumá. Jak mě pozoruje. <u>Furt za mnou a co to dělám a kam to dám a co to jim a do všeho čumák</u> ." (místo „ <u>stála/chodila za mnou</u> “, „ <u>dávala se, co dělám</u> “, „ <u>do všeho strkala čumák</u> “)	Berková	x					
Zavolali teda na pomoc vesničany – <u>a že budem kácet</u> .	Berková				x		
Puzzlerová byla po celou základku vzornou žákyní, <u>takže v zásadě dost nuda</u> .	Pilous 11					x	
posledně nám četla erotický básně Heineho a pochvalovala si: „ <u>Docela síla, ne?</u> “	Pilous 97	x					
Lidi na ně: „Hoblůůůj, volééé,“ <u>a voni teda jo</u> . Zhurta našlápnu tři akordy...	Pilous 152					x	
Chci se stát vedoucím v kunratickém řeznictví, ale musím eště poshánět náký prachy. Stojí to melouna. <u>Copak vo to</u> .	Pilous 104	x					
Nápor těl na mě natlačil prsatou krasavici. <u>Ta teda byla</u> . Koukali jsme si upřeně do očí...	Pilous 110					x	
Až mi někdy vrtalo hlavou, proč vlastně přijeli. <u>Že jim to vůbec stálo za to</u> .	Pilous 18					x	
Ta podoba je jakási povědomá, co? <u>Že by náš milej fotras za studií?</u>	Pilous 53					x	
A Záhvizďák <u>na mě rovnou s kundama</u> .	Pilous 82					x	
Ježíškriste <u>když já si vzpomenu třeba na klavírní přehrávky</u> .	Pilous 85					x	
... stálá přítelkyně nachtýtá toho chlápka dvakrát po sobě na stejném místě, jak klečí na dlažbě před ženou X a <u>překecává ji do postele</u> .	Pilous 145					x	
Ale kapky to byly velký, <u>o tom žádná</u> .	Pilous 211					x	
...Lukášovi jednou nakukali, že před bouřkou bejvaj ženský mimořádně nadržený a že na vás v některých případech dokonce samy zaútočej, samy na vás skočej, jak sou z toho hotový, a když Lukáš tuhle informaci zpracoval a	Šabach 26					x	

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
směrem k sobě si z ní odvodil určitý věci, tak si řek, že za zkoušku nic nedá, <u>jenže ono nic</u> , a tak to zkusil podruhé, a pak už to zkusel pořád a před každou bouřkou, která se o Kozloděje jenom otřela, <u>a vono furt nic</u> , a nakonec se z toho u něj vyvinula úplná posedlost.							
Ramon se napil, aniž by pohnul brvou, což dědu muselo asi trochu otrávit, protože on je z těch, co čekaj, až se z jejich pití zakuckáte, jen aby mohli zvolat: „ <u>Ta ie</u> , co?!“	Šabach 41	x					
„Ale myslím to vážně.“ „ <u>Že tak najednou.</u> “	Pekárková 12	x					
„Já už vo tom přemejšším dlouho přece.“ „ <u>Žes vo tom nikdy nevotevřela hubu.</u> “	Pekárková 12	x					
Přilož ještě na oheň. A zapal mi <u>jednu</u> .	Rudiš 1405		x				
Když dělaj bordel a když ty jejich nudlový polívky z pytlíku nahoru cejtít sou, tak s nima malej problém mám a <u>du za nima, že</u> mi to jako maličko natahuje, ať to vypnou.	Rudiš 261				x		
Ne že by Machata Nadě občas jednu nestřihnul, <u>holka taky než se někdy rozhejbe</u> . Ale dneska zas viděl na obličejí té malé podlitiny. Helena prostě nebyla ve svý kůži.	Topol 36			x			
Elefanta se svou obří napuchlou nohou se už cpala ven... <u>a že Rumunky prokleje a že vodtáhnou...</u>	Topol 10				x		
Zas stál na křižovatce. Tý nejobyčejnější, tý, co ji civilizace sází přes kopírák, tramvaje, autobusy, auta, mámy a pobudové, <u>davý z metra ven a davý zase sem</u> , ochmelkové i pokřikující drobotina...	Topol 66						x
Je to Smíchov už, ale <u>Smíchováci a Košířáci, dyť je to fuk. Jedna rodina!</u>	Topol 98		x				
Přijali ho, <u>jak by ne</u> .	Topol 15				x		
V bytě už se s Naděnkou skoro přes sebe nemůžeme pohnout, <u>těch krámů...</u>	Topol 98		x				
No jo, já ty baráky dostala zpátky. Je to moje. Eště <u>je s tim spousta papírů</u> .	Topol 68		x				
Pak sešel dolů a převzal od chlápka prachy. <u>Docela balík</u> .	Topol 71						x
Věřili byste tomu? Já teda ne, ale každěj <u>máme holt svý</u> , že jo?	Viewegh 13					x	
Kolem jedenáctý chodí akorát poštačka, ale někdy přijde i dřív, takže ji pro sichr vyhlížím už <u>od půl</u> .	Viewegh 16					x	
„Tak co, inženýre,“ řeknu rychle, abych to napravil. „ <u>Zeitra zas do fachy, co?</u> “	Viewegh 148	x					
To bylo první, co Terezu napadlo. (...) Někdo jí tu vydá knihu jejích fotek, <u>a hotovo</u> .	Hůlová 46			x			
Tereza nevěděla, <u>co na to</u> .	Hůlová 47						x
Pokyny a prosby se naučil rychle, ale aby mohl o něčem vyprávět anglicky, tak to mu trvalo měsíce a s Charilem před Mary <u>svým jazykem nemoh</u> , a než spolu začali pracovat, společného času, kdy byli jen oni dva, bylo málo.	Hůlová 58						x
Na pláce u desátýho exitu začínali většinou kolem půl sedmý ráno a zůstávali podle počasí, ale před pátou se domů nechodilo. <u>Taky jak bylo světlo</u> .	Hůlová 90						x
Vidiš ty malý červený světýlka na střeše, jak tancujou? Kejvnula, aby náhodou nezačal přes její rameno ukazovat rukou. <u>Aby si nemyslel</u> .	Hůlová 11			x			
Skřípalo to, ale ztišeně kvůli koberci, co tam byl všude nalepenej, ale teplej dojem nedělal, spíš špinavěj, jako ty stěny kolem, co se zdály jak od sazí v chalupě kolem <u>kamen na polena</u> , jenže tohle bylo v úplným centru New Yorku.	Hůlová 10						x
Ta zima. A vedro a <u>tvrký na spaní</u> a jídlo, co jim Taura někdy dala, ale jindy ne a ony se utěšovaly, že to kvůli výcviku,	Hůlová 217			x			
Bílej prkennej dům jako ostatní, dole výloha s <u>obtiskama po mouchách</u> a za ní černo, napůl byla zatlučená.	Hůlová 53						x
Ve vesnici, kde se Ramid narodil, bylo osmdesát domů, pošta s obchodem, škola a několik malejch krámků. Přes den měly před dveřma na tyči <u>nápis s živností</u> a po setmění vypadaly jako ostatní.	Hůlová 55						x
Škola pro malý, co jí prošel, ani nevěděl jak, než začal dojíždět na vyšší do Báfusu. Každěj den autobusem, co stavěl na začátku vesnice a půlka z ní tam na něj čekala. Vpředu jezdily ženský, co měly v Báfusu práci, a starý, co zůstali v Síbě a za mladejma jezdili do Báfusu denně na návštěvu. Ti seděli vpředu <u>kvůli nohám</u> a celej <u>zadek</u> pak autobusem jezdil do školy.	Hůlová 74						x

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
Měl čas si toho všítat. Malejch holek se škvírkovejma očima, jak si je velký bílý mužský vedli jak drahocenný trofeje, zatímco černý holky chodily jen se svejma a jako k ceněnému zboží se k nim nikdo nechoval. Taky dost z nich <u>tlačilo mimina.</u>	Hůlová 265						x

Tabulka 39: eliptické konstrukce

Jak je vidět z n kterých úryvků (*tlačit mimina* aj.), elipsa se opravdu netýká jen spojení v češtině b žně používaných, stupeň nedostatečnosti i nevyjádřenosti syntaktických vztahů může být v n kterých případech poměrně vysoký, a přesto autor spoléhá, že si tená z kontextu domyslí správný význam.

4.2.4.2. Slovosledné modifikace

mejrková a Hoffmannová (2011, s. 156) jako jeden z charakteristických rysů mluveného projevu (hovoří ovšem o skutečném mluveném projevu, nikoli o jeho stylizaci v literatuře) uvádí slovosledné modifikace. Rozlišují:

- **nemotivované:** nezáměrné, významově ani nijak jinak nemotivované slovosledné modifikace (*a ml tam takovou svoji tu kapelu dechovku; ešť chodily holky n který do štvrtýho ro níku; taky voni n jaký aby píchali injekce nebo co; kdyby se to ud lalo bejvalo hned*)
- **motivované:** např. tendence stavět na začátku úseku nebo slovního spojení slovo dležitější z hlediska obsahového nebo pragmatického a až dále komponenty méně závažné, tendence k většímu uplatnění subjektivního pořádku v rámci aktuálního slovního spojení (*tam byla áká cedule plechová, a všelijaký takový vytá ky m l, tam byla pani Dubská áká*)

Dle našich zjištění slovosledné modifikace používají i n kte í auto i beletrie pro stylizaci mluveného projevu v literatuře. Níže uvádíme příklady takových modifikací nalezené ve zkoumaných knihách. Výskyty jsme však zjišťovali pouze v excerpcech, protože odchylky od normálního slovosledu lze jen obtížně zjišťovat systematicky.

Slovosledné modifikace se téměř vždy objevují v dialozích, v neformálních rozhovorech postav (různých postav u jednoho autora). Nalezené odchylky od normálního slovosledu bychom zařadili k modifikacím motivovaným.

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Je to možný <u>vůbec</u> ...??	Berková		x				
Co mám to nový <u>kolo horský</u> , možná by bylo na místě jezdit v nákejch komplexních chráničích.	Hakl 1212	x					
Tak je to pak jako s tou <u>helmou tvojí</u> – s tím nehneš.	Hakl 1264	x					
Čili ty to řešíš <u>teď zrovna</u> ?	Hakl 1422	x					
„ <u>Hada žrals?</u> “ zkouší jeden.	Hakl 537	x					
Ty vole, Lucko, všichni sme v tý době přece trochu smažili. <u>To byla taková doba prostě po revoluci.</u>	Rudiš 1306	x					
Hele, nesměj se jim. Udělali aspoň něco. <u>Zkusili to prostě.</u>	Rudiš 239					x	
Charil byl vždycky ten, o kom se mlčelo. Ten, po kom se propadla zem a pro tábulskej domov byl ztracenej. <u>Zrádce skoro.</u>	Hůlová 80						x
Já už vo tom přemejšším dlouho <u>přece</u> .	Pekárková 12	x					
No – ale to sem ti vysvětloval <u>přece</u> .	Pekárková 16	x					
Tak krásně sme si <u>zvykli na sebe</u> ...	Pekárková 18	x					
No tak to to máš dost blbý, protože to ti <u>nikdo s ničím neporadí tady</u> , víš?	Pekárková 47	x					
Vodvezli nás transportem zpátky sem, do tohodle zasranýho, <u>zavšivenýho lágru blbýho</u> , a strčili nás do baráku mezi cigány!	Pekárková 97	x					
De mi vo to, že tady je <u>jeden byt eště</u> , mírně zdemolovanej.	Topol 98		x				
<u>Je to Smíchov už</u> , ale Smíchováci a Košířáci, dyť je to fuk.	Topol 98		x				
<u>Seš teda těhotná eště</u> , nebo už ne?	Topol 101		x				
<u>Utáhnem to pěkně</u> , tu sítku.	Topol 108		x				
<u>Kecáš zas</u> .	Topol 101		x				

Tabulka 40: slovosledné modifikace

4.2.4.3. Významov neur ité výrazy, vycpávky

Dle mejrkové a Hoffmannové (2011, s. 34, 157 a 351) je dále pro mluvený projev charakteristické užívání **významov neur itých výraz** (*p ines ákou tu korunu, dejte jí t eba na prodava ku nebo tak, když se šlo jako vod Kobylis sm rem jako k imickýmu háji, dyž se takhle šlo, tak sme šli tak jako vokolo Vlachovky) a r zných „**vycpávek**“, nap . jako (von jako nep íde?), *prost* , *tedy*. V n kterých p ípadech mluv í t mito prost edky získává as a promýšlí si svou další e . Spontánní a nep ípravený mluvený projev totiž zpravidla nese stopy asového tlaku, v n mž vzniká.*

Významov neur ité výrazy a vycpávky typu *tak n jak*, *tak ák*, *tak jako*, *jednou takhle*, *nebo co*, *a tak*, *takový jako*, *n jakej ten*, *tentononc* apod. auto i používají i pro stylizaci mluveného jazyka v beletrii. Níže uvádíme pouze n které p íklady zjišt né excerpcí text a vyhledáváním v korpusech (celkem je nalezených výskyt mnoho desítek, a ani to není kompletní seznam významov neur itých výraz v textu):⁹³

⁹³ Výskyty byly zjištény excerpcí integrálních verzí textů a vyhledáváním v korpusech. Dotaz v ČNK: ([lemma="takový"][word="jako"])|([word="ňák|nějak|tentonoc|tentononc|jakoby|jakože|takh?|e(nc)?"])|([word="a"][word="to|tótak|ták"])[tag="Z.*"])|([lemma="nějak.*|ňák.*"])[lemma="ten|ta|to"]) v příslušných subkorpusech (knihách). Následně jsme provedli ruční výběr – je potřeba odstranit řadu nerelevantních výskytů, protože např. slova *nějak*, *takhle* a další v mnoha případech nejsou vycpávka. Přímý odkaz na vyříděné výsledky z korpusů ČNK: **SYN2010**: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~ZDJwIXL;q=f;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
...a najednou on se vám proti mně vztyčil – hlavu jako kůň – a na ní <u>takový jakoby</u> rohy...	Berková	x					
...až jednou, sem přišel <u>nějak</u> dřív z hospody, a sem ji přistih, jak si čte...	Berková	x					
Voni <u>teda vůbec</u> lidi sou <u>takový</u> dost vošklivý, bych řek. Všelijaký křivý, <u>jakoby</u> . A flekatý. Divný <u>prostě</u> .	Berková		x				
... šel jsem zrovna s manželkou touhle ulicí, jednou <u>takhle</u> k večeru, a najednou koukám: prší uzené makrely.	Berková	x					
Reportér: Byla jste <u>nějak</u> popálená <u>nebo tak</u> ?	Berková	x					
– a denně přirážejí k našim břehům dva tři koráby nějakého velvyslance či krále se žádostí o duchovní podporu, finanční podporu či vojenskou podporu, anebo jenom tak, hodit voko, chvíli pobejt a nakoupit <u>nějaký ty</u> nesmysly –	Berková		x				
mohli bysme ji chytit do klece – co tak asi žere? že bysme ji drželi na chov... jenomže co k ní připouštět... to se všechno musí zjistit: jestli je k jídlu, <u>a tak</u> ...	Berková						
Ošumtělý, zarostlý, v dlouhém kabátě – myslela jsem si – víte co – prostě jsem se lekla – a ještě kolem ty děti – ale on se na mě jenom <u>tak nějak</u> smutně, velmi smutně zadíval – a pak se otočil a šel pryč.	Berková		x				
Murgy se smál, jako když brousí sklo. <u>Tak nějak</u> abrazivně.	Hakl 197					x	
Ten se menoval Kutman <u>nebo tak</u> <u>ňák</u> .	Hakl 1310	x					
Stejný jako se ženskou – jak je <u>ňáká</u> pěkná <u>a to</u> , a chytrá, tak je jistý, že to přehání s práškama, lítá v hovnech a dvakrát tejdne brečí na psychině.	Hakl 571	x					
Hele – jedna matka si stěžuje druhý, že se její syn taky dal na <u>ňáký ty</u> meditace.	Hakl 603	x					
A dyť sám byl v <u>ňáký ty</u> Haganě a zařval v Šestidenní válce, ne?	Hakl 1574	x					
Sorry, ééé, <u>ňák</u> to vypadlo, víš, kdo volá, tchachá!	Hakl 1747	x					
Zajímalo ho, jak se k tomu jeden dostane, že je všude. Jestli to jde přes agenturu <u>nebo co</u> .	Hakl 178				x		
...dvě hodiny mlčet a <u>tak jako</u> drobounce se usmívat.	Hakl 1434	x					
Nedávno <u>takhle</u> tancujem, ne, malá se řehtá, velká se válí smíchy po piáně...	Hakl 2314	x					
Ty nemáš špeký. To sou spíš <u>takový</u> hezký <u>jako prostě</u> milostný držáky...	Rudiš 1155	x					
A pak se ještě chvíli kecá o tom, jak nás štvě svět a politici a úplně nejvíc asi ženský, co zrovna máme nebo nemáme, podle toho, nakonec to vyjde <u>tak nějak</u> na stejno.	Rudiš 444					x	
Já vám, kluci, připravím postele a půjdu si na chvíli lehnout, <u>nějak</u> mě rozbolela hlava.	Moc 84	x					
U nás se občas mluvilo taky sprostě, jako když tatínek řekl panu Králíčkoví, aby si na ty ruce nasral, ale to bylo jiné. To <u>tak nějak</u> vyplynulo a tatínek tomu jen nasadil korunu.	Moc 71					x	
Jednou, po <u>nějaké té</u> hádce, kdo bude hlídat košík s Pepičkem, se maminka naštvála a rozhodla, že když se nemůžou dohodnout, tak budou hlídat všichni.	Moc 10					x	
Ty vole, ta Alíča je dobrá. Vona tak pěkně <u>jakoby</u> péruje, vid'...	Pilous 72	x					
Nastupuju si to <u>takhle jednou</u> do vlaku...	Pilous 132					x	
Jdu si <u>takhle</u> do michelský chaloupky pro čerstvý informace...	Pilous 167					x	
Starej řídá Rauš byl sice postrachem, ale <u>tak nějak</u> postaru.	Pilous 67					x	
zatrpklost je asi zbytečně silný slovo, strejdo, takhle bych to nenazýval...jde spíš o <u>takový ty</u> drobnosti, znáš to...	Pilous 117	x					
Aby se po škole tolik nesouložilo, nečichalo, nepáchaly se svinstva a <u>tak</u> .	Hůlová 126						x
Hledáš něco? Jo. Komorona <u>nebo tak nějak</u> .	Hůlová 47		x				
Shodli se na tom po snídani, když Mary všechny vyhnala ven a oknem bylo vidět, jak drží Nilu za ruku a <u>nějak</u> jí asi mluvila do duše.	Hůlová 127						x
...takže sem co možná nejnenápadnějc sáhnul po svý láhvi a <u>tak se jako</u> vyšoural ven...	Šabach 90					x	
Chvilí jen seděli a pozorovali nás a pak vylezli a <u>tak nějak</u> líně se k nám	Šabach 106					x	

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~LL1BEoUZ;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~DIhuEVJh>

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
došourali s tím, že vyšetřují případy vykradenejch chat...							
Šourali sme se přes Kozloděje, protože s Ramonem to holt jinak nešlo, a aby som tomu šourání dali nějaký smysl, tak sme tuhle a zas támhle utrhlí <u>nějakou tu</u> polní kytku...	Šabach 123					x	
...a paní Háková, která ještě netušila, že za chvíli bude téměř bez přátel, seděla ve svém pokoji a prosila madonku o <u>trochu tý</u> síly navíc.	Šabach 100					x	
... jen co mu to starosta přiklep, tak ten pozemek, co získal doslova za hubičku, změnili společně pomocí <u>nějakýho toho</u> razítka na pozemek stavební...	Šabach 141					x	
... a najednou se stalo, že si <u>takhle</u> odpoledne zdřímł a probudil se krásnej a i vlasy se mu na hlavě vzpamatovaly...	Šabach 85					x	
Je to velmi neomalená narážka na to, že když sem byl mladší, postavil sem si v Kozlodějích vzadu na dvoře takovou dřevěnou raketu, <u>takovej jako</u> model rakety akorát tak pro mě...	Šabach 20					x	
Proč bych před ním měl bejt <u>nějak</u> nervózní, že jo?	Šabach 106	x					
Zrcadlo nesehnal, tak se přímáčk ke zdi a pak se snažil přes rameno si na ty vlastní záda dohlídnout, ale hovno viděl, samosebou, až se mu potom zazdalo, že se na cimře <u>ňák</u> blbě chlámaj, a když pak konečně schrstil kus lesklý plochy, tak zjistil, že místo kozatý kočky má na zádech vytetovanýho úderníka, jak háže lopatou...	Pekárková 88	x					
Sem už <u>ňákej ten</u> tejděn pohanka.	Pekárková 134	x					
Tady to kafe <u>nějak</u> divně umleli <u>či co</u> , takže nahoře v hrnečku nám potom plaval lógr.	Pekárková 80					x	
No a to <u>takhle jednou</u> Károvanéj hrál milionáře...	Pekárková 88	x					
... koukali jsme se na svá letadýlka a zpívali, volali, vyřvávali jsme do oblohy. Někdy se slovy a někdy bez nich. <u>Tak nějak</u> na přeskáčku.	Pekárková 93					x	
Káp, kráp... navíc si uvědomil, že, hehe... pane doktore, von to totiž žádněj blud, žádná, jak se to <u>tentonoc</u> ... psychogogická pseudohalucinace z drog a nezřízenýho života není, vono to doopravdy je.	Topol 66		x				
Jo aha, <u>tentononc</u> , vy ste v šoku, sousede?	Topol 98		x				
V bytě už se s Naděnkou skoro přes sebe nemůžeme pohnout, těch krámů... de mi o to, dyby paní Ljuba <u>ňák tentononc</u> ... chápete...	Topol 98		x				
To sou jehovisti <u>nebo co</u> ?	Topol 71		x				
Ne, neblbni, ne, řekne Pernica, ale pomáhám jí, platit činži <u>a tak</u> , víš.	Topol 32		x				
Přece my, Češi... navíc Vlk, to zní <u>tak nějak</u> bojovně, chlapsky.	Topol 38		x				
Vona odjela, zmizla mi, sakra, říká Jatek do vzduchu "a <u>nějak</u> pevnějc se obepne blázineckým županem.	Topol 32						x
Možná nám má ten střízlivěj vobnošenej kostýmek naznačit, že <u>tentokrát</u> už ty ségřiny námluvy bere drobátko s odstupem. <u>Tak nějak</u> klidnějc. <u>Tak nějak</u> vyrovnanějc.	Viewegh 182					x	
„Máte hezký písmo," povídá Gábina. „ <u>Takový jako</u> dětský.“	Viewegh 66	x					
„Jsou to umělecký akty, tati," informuje fotříka vesele ségra. „Tak abys nebyl <u>nějak</u> šokovanej...“	Viewegh 53	x					
Jasně že kromě besídek má fotřík natočený i další věci: ségru, jak se cachťá ve vaničce, její bezzubý úsměvy, první den ve škole, závody na koloběžkách na Den dětí <u>a tak</u> .	Viewegh 94					x	
Každé ráno plaveme s Renátou až k těm červeným bojím a včera ráno se mě Renáta u nich zeptala, jestli by mi nevadilo napsat také něco o její matce — prý kdy a jak jsme se seznámili, kam jsme spolu chodili <u>a tak</u> .	Viewegh 85				x		
„Tak už jsem sama," říká mu zadýchaně. „Můžeme mluvit úplně o čemkoli — o orálním sexu <u>a tak</u> ...“	Viewegh 176	x					

Tabulka 41: významově neurčité výrazy

Poměr náběžné je zejména v dialozích užití částice **jako**,⁹⁴ kterou nkte í auto i charakterizují jako vycpávku, jež ale na druhou stranu ve v tšín p ípad p ece jen jistý význam nese – vyjad uje ur ítý vztah mluv ího k výpov di:

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu						
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
— A kde byl? — Na krchově... — <u>Jo</u> von <u>jako</u> umřel... A na co?	Moc 31	x					
To si <u>jako</u> myslěj, že tím podvrátěj komunismus ?	Pilous 119					x	
Hele, to <u>jako</u> myslíš... Tím chceš říct, že tam tvuj děda má hospodu?	Pilous 132	x					
Co mám proboha <u>jako</u> vidět?	Pilous 166	x					
A vůbec, co má <u>jako</u> bejt, že se nějakýmu Pilsteinovi zdála cena poněkud vysoká?	Pilous 184	x					
Aha, no to je teda fakt big deal, a co má <u>jako</u> bejt?	Pilous 226					x	
A paní Ljuba povídala, že bych ho moh <u>jako</u> předělat na sklad.	Topol 98		x				
A vy <u>jako</u> , <u>myslim</u> , á, a to bych taky nepohrd, to teda ne! pravil Machata, když Jatek otevřel ledničku a vytáhl lahváče.	Topol 98		x				
A vás se chci zeptat, co by v případě, <u>teda jako</u> ... pochopte, potřebuju rozšířit ten svůj kvelbík.	Topol 98		x				
Takže sme to tam s hroznejma kletbama uklidili a pak sme se na zahrádce radili, co s tímhle <u>jako</u> dál.	Šabach 32				x		
„A co má <u>jako</u> bejt?“ zeptal sem se otráveně.	Šabach 110	x					
Nebucne?! Co to <u>jako</u> má bejt?	Šabach 134	x					
„To nemyslíš vážně,“ říká ségře. „Co <u>jako</u> ?!“ ječí ségra.	Viewegh 34	x					
A to mám <u>jako</u> říct do rádia: Pánové, potřebuju teď hned někoho spolehlivýho do Vokovic pro mladou holku?	Viewegh 34		x				
„Myslíte, šéfe, že bych si moh na to podpisování vlízt dolu?“ zeptal jsem se toho Fišera, ještě než to začlo. „Dolů?“ „Myslím <u>jako</u> pod stůl.“	Viewegh 65	x					
Mrkla na mě, co tomu <u>jako</u> říkám.	Viewegh 66				x		
„A vy <u>jako</u> ráčíte bejt kdo?“ povídám.	Viewegh 119	x					
<u>Jako</u> já je kvůli Taliánum dlabat určitě nezačnu.	Hakl 579	x					
Když dělaj bordel a když ty jejich nudlový polívky z pytlíku nahoru cejtít sou, tak s nima malej problém mám a du za nima, že mi to <u>jako</u> maličko natahuje, ať to vypnou.	Rudiš 261				x		
A on říká: Co <u>jako</u> ?	Rudiš 502		x				
A já řeknu: A to je <u>jako</u> kde?	Rudiš 579		x				
A ten druhej se ptá: Kde <u>jako</u> ?	Rudiš 791		x				
Ty vole, tohle <u>jako</u> ne, s tím di do hajzlu.	Rudiš 838		x				
<i>Mnohokrát v rozhovoru vypravěče a Lucky, zejména v promluvách Lucky, např.:</i> Jak to <u>jako</u> myslíš? Myslíš, že jsem <u>jako</u> tlustá, jo? Co to <u>jako</u> je? Nech mě být! Já třeba chci <u>jako</u> kašlat. Takže bych ti <u>jako</u> měla poděkovat, jo?	Rudiš 1180 a dál	x					

⁹⁴ Vyhledáváním slova *jako* v příslušných subkorpusech dostaneme téměř dva tisíce výskytů, z nichž většina je nerelevantní (spojka *jako*). Hledání jsme proto zúžili na slovo *jako*, po němž následuje sloveso nebo interpunkce, což zachytí většinu relevantních výskytů a spolu s vlastní četbou knih rozumně pokryje relevantní výskyty.

Vzorec: [word="jako"][tag="[VZ].*"&word!="bych|bys|by|bychom|bysme|byste"] v příslušných subkorpusech.

Přímý odkaz na výsledky z korpusu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~KVzWoJLn>

Intercorp_cs: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~EbHYiThA

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~vWbOFYTY>

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu						
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
Tak na ní hupnul, vona mu jednou dala, a pak eště jednou, pro zichr, aby se ujistila, že to <u>jako</u> má, a pak se mu vychechtala do ksichtu...	Pekárková 63	x					
"Je mi hrozně líto, co tě potkalo. Moh bysem ti nák pomoct?" Zakoktala jsem se: "S čím <u>jako</u> ?"	Pekárková 114	x					
Já myslím, víš... po tom všem <u>jako</u> ... miluješ mě tak jako si nikdy předtím žádnou nemiloval...?	Pekárková 137	x					
Totíž to by mě nejvíc zajímalo, jak se dá přejít do Německa, jestli je to těžký, <u>jako</u> , ponivač povídali lidi, co byli v lágrech v Německu, že je to tam daleko lepčí.	Pekárková 135	x					
Tak to si, vážený, nemysleji, že sou něco extra <u>jako</u> , jó?	Pekárková 36		x				
No a tak von zasejc trpí celou hodinu a potom povídá: Tak – tak co <u>jako</u> je?	Pekárková 88	x					
...no a když už to bodání trvá hodinu, tak Károvanéj povídá: Už to <u>jako</u> bude?	Pekárková 88	x					
Když jsem měl říci, že <u>jako</u> nic nemám proti vobyvatelům různéjch ras, tak sem to všecinko poctivě podepsal...	Pekárková 99	x					

Tabulka 42: částice *jako*

Podobný charakter jako *jako* má částice **teda** (p ípadn *tedy*) – m že být považována za vycpávku, ale v mnoha p ípadech také ur itým zp sobem modifikuje výpov . Zam íli jsme se na variantu *teda*, charakteristickou pro mluvenou eštinu. Necitujeme zde všechny výskyty, kterých je ve zkoumaných deseti knihách 186:⁹⁵

Slovní tvar	Pilous Se srp	Pekárk Kulatý	Viewegh Zapsov	Šabach Ramon	Topol Anděl	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	Berková Všivák	Hůlová Cirkus	Moc Vlasten	CELKEM
teda	42	38	25	24	13	12	10	8	8	6	186

Tabulka 43: frekvence výskytu částice *teda*

Níže uvádíme pouze n které p íklady:

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu						
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
Zdá se, že přemejšlí. A má <u>teda</u> taky sakra o čem.	Rudiš 554					x	
A on řekne: Asi jsem se spletl. A já řeknu: To bych <u>teda</u> řek, že jo, že ses sakra splet.	Rudiš 585		x				
To bych do tebe <u>teda</u> neřekla, že věříš na takovýhle věci jako na bažiny, ve kterých všechno zmizí.	Rudiš 1060	x					
S jednou holkou. Jmenovala se Hana. Nebo Dana. Nebo Jana. Takhle nějak. Ne. Zuzana. Zuzana to byla. A ta byla <u>teda</u> fakt tlustá.	Rudiš 1204	x					
– Já to myslím vážně. Mně bys tam chyběla. – To <u>teda</u> nevím.	Rudiš 1236	x					
Na výčepu se ve váze mazlej kytky. Růže. Koupil sem je Luce na usmířenou. I když mám pocit, že já sem <u>teda</u> žádnou chybu neudělal.	Rudiš 1733						x
„I když já bych jim <u>teda</u> na takovou prudu nekejev,“ dodal, „je trapný vidět svůj ksicht všude.“	Hakl 226	x					
„Moment, já si to musím napsat... A kde jí chytili?“ „To nevím.“ „A nepodíval by ses <u>teda</u> eště, kde jí chytli, v jaký roční době a kdo jí popsal?“	Hakl 1349	x					

⁹⁵ [word="teda"] v příslušném subkorpusu (knize)

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
A ke všemu sem Matouše <u>teda</u> fakt nemiloval .	Šabach 96					x	
... a venku sem potkal Karkuku, která mi povídá: „Ne každý umí jíst správně kornout. Chceš to naučit ?“, takže sem jí tenkrát odpověděl, že to bych <u>teda</u> doopravdy moc rád, a pak sme spolu seděli na lavičce a já se jen díval, jak ten můj kornout mizí .	Šabach 57				x		
Ramon a ty dva seděli kolem ohniště a víceméně mlčeli, ale řeknu vám, v tom mlčení se <u>teda</u> děly věci.	Šabach 115					x	
... Miruna mi na to povídá: „Tak tohle je <u>teda</u> kafeína!“	Šabach 8	x					
Přistoupil sem k nim a najednou slyším Ramona, jak panu Laštovkovi něco recituje, aspoň <u>teda</u> mně se tenkrát zdálo, že to musí bejt nějaká básnička...	Šabach 45					x	
... tak tam nějaké místní Dederu mladší sprejem švihnul, že PUNK'S NOT DEAD!, což je sdělení, který si čtu po zdech už asi tak od první třídy a pořád nevím, k čemu že mi tahle informace může bejt co platná a za co ji v životě jednou vyhandluju, když už <u>teda</u> žiju v době, kdy největší cenu maj informace, jak se všeobecně tvrdí.	Šabach 9					x	
... i když sem za poslední půlhodinu trochu vystřízlivěl, v úplný pohodě sem <u>teda</u> nebyl ani náhodou.	Šabach 147					x	
Doktor Šereda nás uvítal velmi srdečně, a když Ramon napráh tu láhev směrem k němu, tak ani vteřinu neváhal a hned ji otevřel, jako že se napijeme na seznámenou, ale to sem <u>teda</u> já rázně odmít, protože já žádnou šťávu z červího kompotu ke štěstí nepotřebuju.	Šabach 80					x	
No a tak tu vilu starosta koupil a teď tam žije jeho syn, kterej má do doktora <u>teda</u> hodně daleko.	Šabach 48					x	
Šli sme ten den k dědovi, protože tam byla televize a Ramon nedal jinak, než že musí vidět zápas Sparty, protože tvrdil, že je do Sparty blázen. Já <u>teda</u> myslím, že to tak trochu hrál kvůli mému dědovi, jelikož věděl, že ten je Spartán jako poleno...	Šabach 125					x	
„Nepolíbený!“ uchichtla se Hanka. „Tak si <u>teda</u> kurva připijeme!“	Pekárková 63	x					
No a tak sem se tam <u>teda</u> byl za nim podívat, v tom Bádenu, no a já vám <u>teda</u> povim, takhle bledýho Vychodňára sem eště v životě neviděl...	Pekárková 119	x					
"To je <u>teda</u> ale zaručeně kec!" ozvu se já a cítím, jak rudnu.	Pekárková 133	x					
„... a víte, že do Austrálie svobodný vůbec neberou? Já sem se přihlásil, a to byla chyba –“	Pekárková 90	x					
„No to si toho <u>teda</u> vobjevil, to –“	Pekárková 122	x					
No to má <u>teda</u> pravdu, Míro, to <u>teda</u> má!	Pekárková 136	x					
dyť si to zasloužili, bejt sebrány! To si <u>teda</u> piš!	Pekárková 116	x					
„A vůbec si nás nevšímala, akorát došla ke skříni, začla z ní tahat prádlo, a nad každým nátělníkem za vyla: Ja tu nebudem! Ja idem domov!“	Pekárková 77	x					
„To si tím <u>teda</u> pomůž. Do smrti bude mít zkaženěj život. ...“	Viewegh 166	x					
Maj to ty ženský ale výhodu. A eště si cestou stovku přivydělaj. <u>No teda</u> já bejt ženská, tak...	Viewegh 92					x	
To je <u>teda</u> fakt zpráva dne...	Viewegh 49	x					
To už není ta roztomilá holčička v růžovejch šatičkách s volánama, to <u>teda</u> ne.	Viewegh 96	x					
„To je <u>teda</u> bomba, co, ségra?“ šklebí se brácha. „Tomu <u>teda</u> říkám psychologickéj záhu!“	Viewegh 107					x	
„To je <u>teda</u> fakt síla,“ povídám.	Viewegh 13					x	
Pak se ale zbláznila do toho Drtikola číslo 2 a nechodila k nám už ani na Štědrej den, takže jsme zrušili i Vánoce. I když <u>teda</u> zrušili...	Topol 39		x				
Já teda ne, ale každej máme holt svý, že jo? Kupříkladu já, abych to <u>teda</u> konečně vybalil, mám zase takzvanou <i>zapisovací obsesi</i> .	Topol 115		x				
To je <u>teda</u> bordel, ucedil příchozí.	Hůlová 130				x		
Na tu třetí přísadu sme přišli až pozdě, pokračoval Pernica. A vyzkoušeli sme kde co, to mi <u>teda</u> věř!	Hůlová 23		x				
Prohlásily pak, že má <u>teda</u> fakt dost divnýho fotra, ale to bylo určitě i kvůli tomu oblečení.							
na New York <u>teda</u> tohle nevypadá, pomyslel si, když motor ztich a venku to fičelo jak na velkým pláče, kde si doma čtali.							

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	částice					
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Jéžíš, jak já nesnáším nemocný! Ty mi <u>teda</u> lezou tak na nervy!	Berková		x				
hej, Bože, tohle je všechno, co umíš? to ses <u>teda</u> moc nevytáh, to sem čekal víc!	Berková		x				
A co piješ? Když si <u>teda</u> dáš...	Moc 85	x					
Tak tohle je <u>teda</u> monstrosviňárna, to vám nedaruju.	Pilous 223					x	
Takovýhle zvuky vydávala vzdychky, když se něčemu strašlivě chechtala. Pane jo, tohle musí bejt <u>teda</u> obzvlášť povedený.	Pilous 17					x	
A na to musím přijít až teď. To je mi <u>teda</u> platný.	Pilous 124					x	
To vám byl <u>teda</u> týpek, ten Utužil.	Pilous 162					x	
Aha, tak to je <u>teda</u> gól.	Pilous 78					x	
Co dělali soudruzi, to <u>teda</u> nevím.	Pilous 113					x	
A <u>tuhle</u> ... ty vole to je <u>teda</u> hustý...	Pilous 206	x					
Vývěsní štít hlásal: Moudrá čajovna. Tak to mě <u>teda</u> poser.	Pilous 226					x	
„Zachovej klid, Jiří. Pokud se dokážeš chladnokrevně soustředit, dá se to zmáknout.“ To <u>teda</u> jo, ty vole.	Pilous 170					x	
Zůstal jsem jak holub politej horkým sádlem. Tohle mě <u>teda</u> ranilo.	Pilous 152					x	

Tabulka 44: částice *teda*

Pro modifikaci výpov di a áste n ve funkci „vycpávek“ bývají používány také ástice *vlastn*, *prost*, *t eba*, *taky*, *takhle* a další.

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	částice					
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
(<i>opilý šaman</i>): přej a bude ti přáno, dej a bude ti dáno – nejvyšší forma lásky je odevzdávání – v tom je – <u>prostě</u> – v těch <u>prostě</u> obrazech, který já dělám – <u>prostě</u> – je dost energie na vaše vyléčení, <u>totiž takhle</u> : vychází to ze zážitku. Ze zážitku ve střední Asii. Já tam byl. Kde jsem pochopil, že <u>prostě</u> – ta podstata <u>nějak</u> – nebudete-li mne milovat, nikdy se s Ním neztotožníte...	Berková		x				
Na co jsou tady ty zlaté vidle, stařenko? My tady uctíváme vidle, cizinče. A pročpak, stařenko? A pročpak ne, šohajíku? Nojo, <u>vlastně</u> – řekl si Všívák a už se ničemu nedivil.	Berková		x				
Koho tyhle věci <u>taky</u> dneska zajímaj, napadlo ji...	Hůlová 8		x				
Kdo měl <u>taky</u> vědět, že před každým je ještě jednička, o který nikdo neřekne.	Hůlová 21			x			
Nó, tchachá, a poněvadž mu letos nevyšla Albánie, Albánie – skvělá destinace, tak ho napadlo, jestli bychom <u>třeba</u> nevyrazili do delty spolu.	Hakl 1754			x			
Plán to byl pěkněj. Hezky se to poslouchá. Ale to bych si na sebe musel najmout taky nějakýho hypnotizéra. Ne... fakt... <u>prostě</u> nešlo to.	Pilous 76					x	

Tabulka 45: další vycpávkové výrazy

4.2.4.4. P ídatné výrazy a kontaktové ástice

V mluveném projevu se také ásto užívají **p ídatné výrazy a kontaktové ástice**, nap . *jo*, *no*, *teda*, *né*, *hele*, *víš*, *to víš* (*no a von m l dv sest enice*; *nojo no co se dá d lat*; *a to víš kluci a d v ata...*; *hele ešt jednou tam n co hodíš a pudeš tam taky do toho rybníka*; *a voni mu ekli: jo pane Pekárek, to ste starej*; *no ale já tam chci jít s tebou*; *to je strašn nep ůjemný, rozumíš, jak jí to mám íct*). (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 157 a 351)

Přestože slova *hele* a *hele* klasifikuje *Slovník současných češtin* jako citoslovce, přidáme se k lení mejrkové a pojednáme o nich v této kapitole, protože mají v tšinou v textu podobnou funkci jako kontaktní částice.

Částice modifikují výpověď, v níž jsou užity, o níž jaký specifický pragmatický rys, vyjadřují vztah mluvčího k výpovědi. V textech jsou velmi frekventované, a to zejména v mluvených projevech, kde jsou tímto nejfrekventovanějším slovním druhem (Cvrček a kol., 2010, s. 295).

Výjimky nejsou ani víceslovné částice, například *že jo, no tak, až tak, dejme tomu, tak ák* (Cvrček a kol., 2010, s. 296). Mezi částice patří i echová (2000, s. 159) i výrazy typu *vole, lov e, é e*, které byly původně tvary vokativu.

Některé částice („vycpávkové“ *jako, teda, tedy, prost, vlastně*) jsme popsali výše v kapitole 4.2.4.3 *Významově neurčené výrazy, vycpávky*. V této kapitole se zamůžeme na částice použité nejčastěji jako kontaktní prostředky nebo oživující výpověď. (Mnohé z nich ale mohou v textu plnit různé funkce a část z nich by spadaly i do předchozí kapitoly, například částice *tak*: ve větě *Tak bych snad...opravdu šel?* jde spíše o vycpávku, ve větě *Tak kampak, pane Máca?* spíše o kontaktní prostředek i výraz oživující výpověď.)

Systematické vyhledání všech částic v textu je komplikováno, zejména tím, že mnohé z nich mají stejnou formu jako jiné slovní druhy (například *ale* je obvykle spojka, zatímco ve větě *Ale to jsou k nám hosti!* je to částice. *Že* je v tšinou spojka, ale ve větě *Že on si ten kabát nevezal!* částice. *Taky*, obvykle příslovce, je ve větě *Koho taky dneska tyhle v cí zajímají* částice. Obdobně slovesa a podstatná jména *víš, rozumíš, lov e* aj. Slovo *tak* může být zájmeno, spojka, částice i citoslovce.)

Obecně lze částice z korpusu vyhledat dotazem [tag="T.*"], čímž ale z příslušných deseti subkorpusů (knih) získáme několik tisíc výskytů, včetně částic běžně používaných i v psané češtině (*ano, ne*, modální částice *možná, prý, asi, snad* aj.). Nás však zajímají pouze částice charakteristické pro mluvenou češtinu, používané v tšinou jako kontaktní výrazy (*jo, no, tak, né* apod.).

Excerpcí textů a vyhledáváním v korpusech⁹⁶ jsme zjistili, že se v analyzovaných deseti knihách vyskytují zejména částice a kontaktní výrazy *no, hele, tak* (každý z nich celkem za všechny knihy v řádu stovek výskytů) a dále *jo, no a, no ale, no jo, nojo, no tak, ne, víš, to víš,*

⁹⁶ [word="Jo|No|Nó|no|nó|Jó|nojo|nojó|Nojo|Nojó|Tak|ne|né|[hH]ele|víš|Víš|vid'|žejo|[Hh]elej[st]e|[Hh]eled'(te)?|[Vv]jidiš|[Vv]jídíte|[Tt]yjo|[Vv]ole|krávo|brďo|tybrďo|bláho|[Rr]ozumíš|[Rr]ozumíte|[Rr]ozumíš[žš].*|[Pp]od[ii]vej(te)?|[Kk]oukni|[Kk]oukej|[Kk]oukněte|[Kk]oukejte|[Pp]ane|[čč]lověče|[čč][éé]če" v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr

rozumíš, vi , že jo, žejo, helejte, vidíš, ty br o, ty bláho, mezi náma, dy si to vemte, jen si vemte, podivej, asi takhle a další.

Do této kategorie by ale patily i další výrazy, například *kurva*, dle mejrkové a Hoffmannové (2011, s. 357) v určitých kontextech mající povahu částice,⁹⁷ vycpávky analogické k rovněž zcela sémanticky vyprázdněnému *vole* (*já si to kurva nemyslím; ty tam s nima kurva jedeš*). Částice *vole* se ostatně v analyzované literatuře vyskytuje také, v knize Jiřího Pilouse zhruba čtyřicetkrát a v Rudišově knize více než třicetkrát, u ostatních autorů v tšinou v jednotkách výskytu (v knize Petry Holové v bec). Rovněž Echová (2000, s. 91) uvádí, že v komunikaci leckdy dochází k sémantickému poklesu slovesných tvarů tak, že se z nich stává částice, ev. citoslovce (*vi , hele* apod.). Na částice se přetvořily kromě již zmíněného *vole* například tvary vokativu *lov e, é e* (Echová 2000, s. 159).

Vzhledem k množství nalezených výskytů v tabulce uvádíme opět pouze ty příklady kontaktních a přídavných výrazů :

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
Příjmení se nemění, protože to tam zavedli až bílí, takže to není jméno zemřelého, ale jeho rodiny. <u>No</u> a křestní jména má každý dvě, takže...	Moc 58	x					
— <u>No</u> a co nám je to platný? zeptal se Tonda.	Moc 89	x					
— Jarouši, von takovej rumajzlík, podanej v pravou chvíli... <u>hele</u> , že vy v tý Austrálii nemáte tuzemák?	Moc 102	x					
<u>Ty krávo</u> , mně náhodou něco na pracáku sehnali, ale mám tam přijít až pozítří.	Moc 71	x					
Nedávno takhle tancujem, <u>ne</u> , malá se řehtá, velká se válí smíchy po piáně...	Hakl 2315	x					
„Jak to mám vědět, <u>ve</u> . Asi něco jo, myslim byla i pěkná.“ „Pěkná jak vopice, <u>jo</u> , <u>hé</u> .“ „Se říká vo šeredný.“ „Pěkná jak vopice se říká.“ „Se neříká.“ „Si kuř, <u>že jo</u> .“ „Říká se... <u>Ty vole</u> , co se říká? Já teď nevím.“ „Se uvolni.“ (Pozn: <i>ve, hé</i> – zde zřejmě fonetický přepis nedbalé výslovnosti <i>vole, hele</i> .)	Hakl 521	x					
„Fakt?“ zopakovaly, „myslíš to vážně?“ „ <u>Tak co, vid</u> ,“ řekl jsem Murgymu. „Moh jsem si vybrat – ztratit tvář před ženskejma, nebo sám před sebou.“	Hakl 182	x					
„Bolej tě hendky aspň?“ povykuje Rulpo. „ <u>Čéče</u> , a jak!“ křičím, vděčný mu za to, že mě oslovil.	Hakl 656	x					
<u>Heleď</u> , klidně mě tu nech a běž, to může trvat dlouho.	Hakl 763	x					
Před čtrnácti dny mě zase braly MiGy-15 až 19, sprostý, křivě snejtovaný bachratý roury. S tou nesmlouvavou nasávací hubou vepředu, <u>rozumíš</u> .	Hakl 1045	x					
Promiň, budu muset jít. Doktor čeká na chodbě, pošuk jeden. <u>Tak</u> se měj.	Hakl 1281	x					
„Tos dopad eště relativně dobře, <u>hele</u> ,“ snažím se ho utěšit.	Hakl 2335	x					
A je mi blbě, <u>ty vado</u> , žádný, že jsem tady šéf.	Hakl 1959	x					
A někdo jinej řekne: Ale proč mě tak trápí, <u>ty vole</u> ?	Rudiš 418		x				
A já řeknu: Z Brna?	Rudiš 578		x				

⁹⁷ Rovněž dle *Slovníku současné češtiny* (Lingea 2013, www.nechybuje.cz) může být toto slovo kromě podstatného jména i částicí nebo citoslovcem.

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
A on řekne: <u>No</u> vlastně z Chrlíc.							
A já říkám: Nebolí. A někdo jinej řekne: <u>Hele</u> Vandame, <u>ty vole</u> , bolí, nekecej, že to nebolí.	Rudiš 625		x				
...a Mrazák najednou vykřikne: <u>Tak</u> na tvýho fotra, Vandame!	Rudiš 725		x				
A já řeknu: <u>Hele</u> , Lucko, pušť tam něco jinýho. Něco míň chcípáckýho.	Rudiš 803		x				
– Ale první ránu si teda dal ty, <u>jo</u> , ne on? – <u>No</u> jasný. <u>Ty vole</u> , můj brácha se prát neumí, podle mě se nikdy ani nepral. <u>Hele</u> , my spolu máme trochu problém, on se stydí, odkud je, a stydí se, že daboval ty videa.	Rudiš 1209		x				
Ale pak si řeknu, <u>ty vole</u> , Vandame, co to kecáš za blbosti? Život je krásnej, zasraná sebelibost, pár věcí se ti možná nepovedlo, ale <u>ty vole</u> , to přeče každému.	Rudiš 1696		x				
... <u>no a</u> já na sebe chtěl nějak upozornit, a tak jsem mezi řečí zmínil, že <u>já</u> mám zas doma Bítlsáky.	Pilous 40					x	
Tak teda přihlásila se Puzzlerová: „Na zdi už nevisí obraz soudruha presidenta Novotného.“ <u>No jo, ty vole</u> , von tam fakt nevisí.	Pilous 11					x	
Chci se stát vedoucím v kunratickém řeznictví, ale musím eště poshánět nějaký prachy. Stojí to melouna. Copak vo to. Za rok se vrátí, <u>vid</u> , ale kámoš mě musí nejdřív založit.	Pilous 104	x					
<u>Ty vole</u> to nebude jen tak.	Pilous 106					x	
<u>Tyjo</u> , ten mi dal.	Pilous 96					x	
A tuhle... <u>ty vole</u> to je teda hustý...	Pilous 206	x					
„ <u>Ty vole</u> , vona mi asi nakonec přeče jen nedá,“ stěžoval si Žlutavý.	Pilous 92	x					
<u>Ty bláho</u> , ten letěl, a ještě po něm Čípek střílel ze vzduchovky.	Pilous 160					x	
<u>Ty brďo</u> , fakt že jo.	Pilous 194					x	
Byl to, <u>mezi náma</u> , pěckej tlustoch, a přitom z toho neměl sebemenší mindrák.	Pilous 15					x	
Sluší se podotknout, že docent Šestka byl mezi mejma strejcema velikou hvězdou. <u>Jen si to vemte</u> – z matčiny strany dva prohnání bolševici...	Pilous 16					x	
<u>Ty bláho</u> , ten letěl, a ještě po něm Čípek střílel ze vzduchovky.	Pilous 160					x	
„... Radši si to prohlídni. Přiložil k tomu srandovní fotografie.“ <u>Ty brďo</u> , fakt že jo. Z profesora Dolejše se stal evidentně kovboj.	Pilous 194					x	
Možná, že je to tím, že první věty mám radši, protože j e v nich cejtít víc možností. <u>Dyt si vemte</u> třeba tuhle, kterou sem musel napsat už hodně dávno, protože si na ni vůbec nevzpomínám.	Šabach 133					x	
Proč bych před ním měl bejt nějak nervózní, <u>že jo</u> ?	Šabach 106	x					
Ne, neblbni, ne, řekne Pernica, ale pomáhám jí, platit činži a tak, <u>viš</u> .	Topol 32		x				
<u>No a</u> ta moje poslední, ta vodešla.	Topol 102		x				
Ty si prostě byl jak dub a nešlo ti vysvětlit, že my tu věc fakt chceme. <u>No a</u> todle byl jedinej způsob, přisadil si Vladimír...	Topol 115		x				
<u>A dyť</u> všichni sázíme, <u>že jo</u> , říkal si Jatek, opouštěl blbár nu, kráčel zas v civilu, zas pokoušet štěstí v loterii.	Topol 65		x				
Já ti, <u>člověče</u> , viděl... zarazí se Jatek.	Topol 32		x				
<u>No a</u> co teda s nima?	Hůlová 251		x				
<u>No tak</u> tenhleten jestli nenatáh bačkory, tak ten teda rozhodně počká, zamlel Eran...	Hůlová 252		x				
<u>Tak</u> tady si vystupte, razítko, šup, další, jeden se mačká na druhýho...	Hůlová 17		x				
<u>Tak</u> už běž, ať si doma nedělaj starost, usmála se černoška...	Hůlová 145		x				
Hlasitě chrápl, čímž se vzbudil a huba mu začala žvanit: <u>koukni se, asi takhle</u> ; proti větru se chcát nedá.	Berková		x				
Podívej, <u>asi takhle</u> : já už vyměšuju nějakaj ten pátek a za tu dobu jsem už slepil horu letadýlek; takže o životě něco vim.	Berková		x				
... však na to prasklo pole i dům a věno dcer – ale on povídá: dcer můžu mít – che! – ale umřu jen jednou! – <u>no a</u> teď nechce umřít a nechce...	Berková		x				
Ale rád tě poučím, to zase jo. <u>Hele</u> : musí to bejt útvar, aby se tomu dalo velet, <u>rozumíš</u> – jak nemáš útvar, nemůžeš velet.	Berková		x				
Furt za mnou a co to dělám a kam to dám a co to jim a do všeho čumák – <u>no</u> já už z toho byl fakt nervózní...	Berková		x				

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
...a musí stavět znova, chudáček malej – blbej – <u>no</u> – a <u>vidíš</u> : neremcá a maká a maká...	Berková		x				
<u>Jó tak</u> vy že ste, mladej, uprchl přes Jugoslávii?	Pekárková 36		x				
„Posera je to. Vobyčejnej.“ „ <u>Hele</u> , a víš ty vůbec, čím všim von si třeba prošel...“	Pekárková 90	x					
Ládík, ten má arbajt. Profesionál tapecírer. Ten to zmáknul, <u>čéče</u> , za stovku na hodinu...	Pekárková 86	x					
„Ale já povídám, jakýpak násilí, <u>no</u> řekněte sama, paninko...“	Pekárková 97	x					
...vona letěla přes parkety, přistála vo boudičku dál, <u>no a</u> když jí měl dost ten další, tak jí vykop, vona letěla...	Pekárková 66	x					
<u>No prostě</u> , já prachy mám, <u>vid</u> , dřu se na ně jak negr, a to eště hodně z toho posílám domu svý ženě, poněvač... <u>no</u> mně se po ní stejská, tři děti s ní mám a pak mně rupne v kouli a pláchnu si. A eště aby to žena nepoznala, tak sem si všechno vyřizoval tajně, <u>vid</u> , pas a doložku do Jugošky sem měl ve sklepě skovanou pod hromadou uhlí – <u>no a</u> teď, podívej se, co kdybysme si pomohli.	Pekárková 67		x				

Tabulka 46: kontaktné a přídavné výrazy

4.2.4.5. Citoslovce

Jako prost edek expresivního zd razn ní jsou n kdy v literatu e používána citoslovce.

Citoslovce (expresivní a apelová) bu sama tvo í citoslovené výpov di (*Fuj! Pst!*), nebo se významov zapojují do výpov di jako její expresivní modifikátor (*Br, to je mi zima. Ježíši, to je horko. Fuj, to je ošklivé.*) nebo jako kontaktný prost edek (*Hej, poj sem!*) V takovém p ípad nejsou do struktury výpov di syntakticky zapojena a nejsou tedy ani v tným lenem (echová 2000, s. 280, 285). Na citoslovce se p etvo ily i n které tvary vokativu, nap . *bože, kristepane, hrome* (echová 2000, s. 159).

V literatu e jsme krom b žn používaných expresivních citoslovcí (zejm. *cha, che, ach, já*) našli⁹⁸ také n kolik p ípad použití citoslovcí, zejména zvukomalebných, místo sloves (*hup šup zpátky na ulic*) nebo jako citoslovené výpov di i expresivní modifikátor. Tyto prost edky jsou autory používány pouze ob as, jako oživení:

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Zčistajasna se do něho vevalí rourou ze střechy dávka cihlové drti a prachu. <u>Huch, buch</u> . Ocitáme se uprostřed hustého mračna.	Hakl 1219					x	
Mezitím zkouší štěstí Murgy. Nahazuje, táhne. <u>šup a šup</u> , v trávě se mrskají čtyři okouni.	Hakl 1929					x	

⁹⁸ četbou a vyhledáváním citoslovcí v korpusech – vzorec [tag="i.*"] v příslušných subkorpusech. Mnohá slova otagovaná v korpusech jako citoslovce však mohou být v určitých kontextech částice, např. *hele, no, sakra* aj.

⁹⁹ Rozdělení, zda se příslušná replika vyskytuje v přímé řeči, polopřímé řeči, nevlastní přímé řeči, vyprávění ich-formy nebo vyprávění er-formy.

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Slepá to mezitím obešla a bere to z opačné strany. Mizí a zase se zjevuje mezi sloupy. <u>Šup a šup</u> . Slečinky odskakují.	Hakl 693					x	
Konštanc vnikl do budky, šoupl nadílku do kamen a byl fuč. <u>Bum! Buch! Brruch!</u>	Hakl 311					x	
Po trávníku utíká děcko, pod trikem se míhají pokaděné bílé kejtíčky. A už k němu kvačí rozkymáčená sádelnatá zombie ženského pohlaví. <u>Plesk</u> , záhlavec.	Hakl 258					x	
A hele, přichází pilot, vyklápi z absolutně hladkýho potahu stupačku, madlo. <u>Šup</u> , a je v kokpitu, nasazuje si helmu.	Hakl 1064	x					
„A teď <u>hybaj</u> k volbám, hajzlové,“ pravila zostra hlasatelka, když titulky doběhly. ¹⁰⁰	Pilous 147	x					
... kdykoliv chytily diverzanta, <u>šup</u> s nim do televize, jak celej zdecimovanej koptá do kamery...	Pilous 147					x	
V předsáli pogo pokračovalo: <u>bum</u> , jedna pecka na ksicht, brejle lennonky mi někam ulítly, <u>bum</u> , druhá pecka na ksicht, ugghhhh, kopanec mezi nohy, vzápětí jsem se opět vznosl a sletěl ze schodů.	Pilous 214					x	
<u>Šup</u> , a bylo to venku.	Pilous 18					x	
Před horama jsme probírali ve slohu útvar dopisu a <u>prd ho</u> – hned po horách kontrolní písemka.	Pilous 47					x	
Oni si asi už mysleli, že se jim podařilo veškerou mládež zateizovat, a teď <u>prásk ho</u> , hned z prvního dotazníku na ně vyskočej moje zdrcující argumenty proti materialismu.	Pilous 80					x	
Tož co mám dělat, tož se zkouřím, a <u>hup šup</u> zpátky na ulic.	Pekárková 130	x					
...hele, my ti ho odsoudíme, ale zabít si ho musíš sám – tady máš od nás potvrzení – <u>buch!</u> další! Odsuzujeme ke ztrátě pravé ruky za týrání květin – <u>buch!</u> další! Nadstandardní hodnota je samozřejmě předmětem násilí, pane, je to vaše vina, že ste měl moc pěkný auto a pěkněj dům, <u>buch!</u> další! Helejte se, pane, to nás nezajímá, že byla vaše máti zrovna na borůvkách – narodil ste se za hranicí, ste teda cizinec – <u>buch!</u> další!	Berková		x				
Holko, ty holko, fackoval Jatek svou lásku v koupelně, holko, neblbni, seš sjetá, sjetá, vodpočiň si, seš sje – <u>prásk</u> zleva, tá – a zprava <u>prásk</u> , Hasan mu skočil na záda...	Topol 46						x
Míjel je ve svých, v jejich stopách na prošlapaném linoleu, dokola, pořád dokola v erárních pantoflích a ty dělaly <u>plesk</u> , <u>plesk</u> a <u>plác</u> .	Topol 15						x
<u>Rach</u> , udělal kov, a <u>křř</u> , skříplo to o chodník.	Topol 40						x
A kupodivu přesně v tý chvíli se pár pěkně rudejch slunečních paprsků od mříže odrazilo a <u>hop</u> : Jatek jich měl plný oči.	Topol 58						x
No a pak zas něco leští nebo zametá a jeho oblíbenej kousek spočívá v tom, že chodí po bytě s lopatičkou a smetáčkem a sem tam udělá „ <u>šups!</u> “ a už něco má, nějakěj drobek nebo trofejní smítko...	Šabach 36					x	
Koupíš si banány z Ekvádoru a <u>bác ho!</u> – voni to <u>cosi</u> obsahou jen a jen banány z Kostariky...!	Šabach 51	x					

Tabulka 47: citoslovce

P ekvapivá byla v n kterých knihách frekvence citoslovcí typu *panebože, nedejbože, prob h, kristepane*¹⁰¹ apod. Jedná se o citoslovce nevlastní, vzniklá ustrnutím jiných slovních druh (v tšinou 5. pádu podstatného jména). Výsledky vyhledávání pomocí korpusových nástroj ¹⁰²

¹⁰⁰ Dle internetové verze *Slovníku současné češtiny Lingea* (www.nechybuje.cz) je *hybaj* citoslovce.

¹⁰¹ *Panebože, prokristapána, prokrista, proboha, sakra, kristepane, ježíšmarjá, ježíškote, propánakrále, pane, panečku* jsou dle *Slovníku současné češtiny* (Lingea 2013, www.nechybuje.cz) citoslovce.

¹⁰² v příslušných subkorpusech (knihách) dotaz [lemma=

"probaha | panebože | nedejbože | panečku | jež[ii]š[ii]kriste | propánakrále | prokrista | probůh | kristepane | jež[ii]šmarj[aa] | boží nku | šmarj[aa] | j[eé]ž[ii]ši? | prokristapána"] | ([word="j][eé]ž[ii]ši"] | [word="kk]riste"]) | ([word="pP]ro"] | [word="pP]ána"] | [word="krále"] ?) | ([word="kk]ristova"] | [word="noho"]) | ([word="j][eé]ž[ii]š"] | [word="mM]arj[aa]"])

shrnujeme v p iložené tabulce, p ipoujeme rovn ž p ímý odkaz na výsledky z korpusu v etn v tného kontextu:¹⁰³

Slovní tvar (malým písm.)	Pilous Se srp	Viewegh Zapisov	Šabach Ramon	Moc Vlasten	Pekárk Kulatý	Berková Všivák	Topol Anděl	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	Hakl Pravidla	CELKEM
proboha	10	12	8	2	1						33
panebože	11	1	2				2				16
ježišikriste	3			2							5
nedejbože	1	2	1			1					5
panečku	2		2					1			5
jéžiš	2					1			1		4
ježišmarjá	2			1	1						4
ježišikriste		2			1						3
ježiš	2										2
ježiši				2							2
kristepane	1		1								2
probůh			1		1						2
prokristapána	2										2
božínku		1									1
ježišmarjá			1								1
kristova noho					1						1
prokrista		1									1
propánakrále		1									1
CELKEM	36	20	16	7	5	2	2	1	1	0	90

Tabulka 48: citoslovce nevlastní

4.2.4.6. P edsouvání samostatného v tného lenu

Sgall a Hronek (1992, s. 64) uvád jí, že pro voln jší skladbu spontánního mluveného vyjád ení je charakteristické i p edsouvání samostatného v tného lenu (*Jo, brácha, ten se má.*), pop . s celou vztažnou konstrukcí (*Co dovede, to je kecat. Kdo m teda štve, to je synovec.*).

Jde o konstrukce s tzv. samostatným v tným lenem, které dle echové (2000, s. 262) zpravidla zd raz ují východisko výpov di v antepozici (*Karel, ten dnes nep ijde.*), ale i v postpozici (*...dnes to za ínají mít lidé rádi, tyhle výlety, vyhlídky, koupání v rybníce a takové ty v ci.*). Formou samostatného v tného lenu lze vytknout i jádro výpov di: (*mazavka, to on byl, a lajdák, to on taky byl*).

Vyhledáváním v korpusech byly zjišt ny tyto výskyty:¹⁰⁴

¹⁰³ Odkaz na výsledky z korpusu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~RZNnpJMx>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~pX1nE9PT;q=f;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~v72KLUM9;q=f;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

¹⁰⁴ Dotazy [tag="Z.*"][tag="[NAP].*"]{1,4}[word=","][tag="R.*"]?[tag="PD.*"] a [tag="[NAP].*"]{1,4}[word=","][word="tam"] v příslušných subkorpusech (knihách). Dotazy nemusí pokrývat všechny výskyty, četbou jsme však zjistili jen jeden další výskyt. Odkaz na výsledky z korpusů ČNK:

SYN2010: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~RkAmWQdr_a

<https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~aSviEXCE>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~OVmmYhpO

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Hele, <u>ty komiksy, to je sranda</u> , podával Jatekovi kreslený seriál o hodnotách v životě křesťana.	Topol 69		x				
Neměj vo tu svou péči. <u>Pani Ljuba, ta vydrží, ta jo.</u>	Topol 101		x				
popad schránku na svěcenou vodu, do které si věřící namáčeli prsty, leskla se ve světle všech svíc, a zdrhal, <u>ňáká mše, to ho nebavilo.</u>	Topol 9						x
No a <u>ta moje poslední, ta vodešla.</u>	Topol 102		x				
<u>Cirkus, to si tak pro ni zrovna představovala.</u>	Hůlová 111						x
<u>Nedělní úklid, z toho se mužský vždycky nějak dokážou vyvlíknout, napadlo ji s rozhořčením, ale pak to pustila z hlavy.</u>	Hůlová 147		x				
<u>Takovej Blecha, to byl bytostnej polemik</u> , a dovedla-li ho síla poetickéjch metafor ke smělymu závěru, na katechismus se věru neohlížel.	Pilous 156					x	
Kobliha jen oplzle zamlaskal: „ <u>Jó hochu, ty její pětky, ty by stály za to.</u> “	Pilous 11	x					
Copak <u>učitelky, o ty ani tak nešlo.</u>	Pilous 54					x	
Ale neboj, <u>tenhle Mírův dům, to je výjimka...</u>	Pilous 199	x					
<u>Tenhle slepec, to byl pořádek divous...</u>	Pilous 85					x	
V jedenácti letech mě nabádal: „Hele, ty bejku, na jednu věc si musíš dát velkého bacha. Hlavně ať něco nechytíš. Ona totiž kunda...“ – chvíli nemohl najít vhodný přirovnání – „... <u>kunda, to je zvěřinec!!!</u> “	Pilous 16	x					
Jóóó <u>na koleji, tam se asi dějou věci</u> , přemítal jsem trdně, když mě každéj den odvážela tramvaj opačným směrem.	Pilous 124		x				
<u>Ty děti, to jsou moje řetězy, moje okovy...</u>	Berková		x				
Všivák: (horlivě, usedaje pod strom) Nojo, <u>příroda, to je problém...</u>	Berková	x					
<u>Knihy, to je můj život</u> , říkává se smíchem.	Berková		x				
<u>Restituce, to je bohužel i případ naší Jamajky.</u>	Šabach 47					x	
<u>tenhle kluk, to je něco jiného...</u>	Šabach 105	x					
A se <u>ženskéjma, tam je situace...</u> no chtěla byste tam, milostivá, pustit svojí dceru?	Pekárková 33		x				
No <u>na násilí, na to sou Rakušáci hákliví</u> , s tím jste měl počítat předem	Pekárková 97	x					
<u>Ládík, ten má arbat.</u> Profesionál tapecírer. Ten to zmáknul, čéče...	Pekárková 86	x					
Byl jsem párkrát předtím zamilovanej, ale <u>tebe, tebe doopravdy miluju.</u>	Pekárk. 137	x					
Ale <u>takovýhle stavařský pinožení, takovýhle mrdání, to není než v Praze!</u>	Hakl 1221	x					
<u>Budoucnost, ta nám chybí</u> odjakživa.	Hakl 1996					x	
<u>Kdo to napsal</u> , na to si právě zaboža nemůžu vzpomenout.	Hakl 55					x	
<u>Pořádek, ten musí bejt.</u>	Rudiš 294					x	
Ale <u>tyhle tři, to by mohli bejt</u> férový vyrovaný soupeři.	Rudiš 390					x	
<u>Lucka, ta dělá</u> určitě všecko.	Rudiš 809		x				
A taky postavili hotel Sputnik, kde sem nikdy nebyl a kde dneska bydlej jen úkáčka, protože <u>turisti, turisti sem k nám nikdy nepřijeli.</u>	Rudiš 248					x	

Tabulka 49: předsouvání samostatného větného členu

4.2.4.7. Aditivnost (dodávání)

Konstrukce se samostatným v tným lenem, které vytknou východisko výpov di v postpozici (*to byl eskej socialista, d da; to bejvávalo hezký, ty besídky*) nebo jiným zp sobem ve v t dodávají informace postupn (*vim že sme šly jako d ti se podívat, žejo, zv davý, žejo, chtivý...*), mejrková a Hoffmannová (2011, s. 155) charakterizují jako aditivnost, „dodávání“.

Op t jsme procházením text a pomocí korpus zjiš ovali, zda se tento jev, charakteristický pro mluvený projev, používá i pro stylizaci mluveného jazyka v beletrii.¹⁰⁵

Příklady z excerpané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Já bych jim tam nachcal, <u>do těch jezer</u> .	Berková	x					
Říkám si, co to má znamenat, <u>tohleto</u> ? co dělá v mý vaně had?	Berková	x					
Koukni se na mě: vidíš? já brečím! já normálně brečím...! já když si ji uvědomím, <u>tu svoji děsivou samotu</u> ... a bezmocnost... a slabost...	Berková		x				
Já když si ji uvědomím, <u>tu svoji samotu</u> , tak normálně brečím a chce se mi pít...	Berková		x				
„A kolik bys za něj dostal, <u>za ten svůj dům</u> ?“	Moc 75	x					
- Ježíšikriste, Božka, vyjekla Lída, podívej se na něj, <u>na hajzla</u> !	Moc 37	x					
To je váš, <u>tenhle dům</u> ?	Hůlová 34		x				
<u>Jsou to žáby na prameni, tyhle skončený záležitosti</u> , co si to nechťej samy uvědomit a rušej.	Hůlová 45						x
Měl přece dobrý srdce <u>tenhle její Ramid</u> .	Hůlová 204			x			
„Takže tos byla ty, <u>ten fantóm</u> ?!“ řvali chlapi smíchy...	Šabach 150	x					
Pěkný číslo, <u>tahle Gábina</u> .	Viewegh 67					x	
Měla fakt sílu, <u>ta jeho persona</u> .	Pilous 129					x	
Dali mi ale zabrat, <u>Čenda s Břétou</u> .	Pilous 82					x	
Copak to asi bude za lidi, <u>tihle disidenti</u> ???	Pilous 101					x	
Čistá duše, <u>tenhle Utužil</u> .	Pilous 163					x	
„A kolikpak stála, <u>ta jejich Encyklopedie moderní hudby</u> ,“ usmál se povzbudivě.	Pilous 183	x					
To bude asi tělocvikář, <u>taková vazba</u> , usoudil jsem.	Pilous 213		x				
Mě to fakt sere, <u>ta politika</u> .	Rudiš 412		x				
To se nedalo vydržet, <u>ta dobrá energie</u> .	Rudiš 1118	x					
Už mě to sralo, <u>ten mírovej hipisáckej pochod</u> .	Rudiš 1262	x					
Ale taky sem věděl, že to nemá smysl, myslím jako furt ustupovat, že když to je takhle nablízko, <u>ty dvě negativní energie</u> , tak se to musí rychle vymlátit a bude klid a někam se to posune.	Rudiš 1265	x					
Několikrát si ji s sebou přivezla do Loun, <u>Terezii</u> .	Hakl 388					x	
A toho se rád vzdal, <u>takovýhle fantazie</u> .	Topol 13						x
Modlilka je to, <u>ta jeho stará</u> .	Topol 36			x			
Utáhnem to pěkně, <u>tu sítku</u> .	Topol 108		x				
Vona Naďa taky není moje, <u>to pískle</u> .	Topol 97		x				
Pořád tam stáli, <u>u těch dveří</u> .	Topol 67						x
Viděli ste to venku, <u>tu magořinu</u> ?	Topol 79		x				
Jo, mrtky se jim říká, <u>těm malejm černejm mouchám</u> .	Topol 108		x				
Moje stará se asi zas pomátla, máme to těžký, <u>my chlapi</u> .	Topol 98		x				
Bylo mu to jak jáma ven, <u>to pitomý vokno</u> .	Topol 47						x
Věří v Boha, <u>ta stará</u> .	Topol 106		x				
Jak stahoval mříž, vypadalo to, že sluneční záři krájí, kov se zakusoval do plamene, <u>budou muset zaklepat, ty můj ženský</u> , říkal si Machata, pán kovového plátu, aspoň se naučej chodit domu včas.	Topol 40		x				
Myslel na Helenu i na Nadu s psíkem, <u>choděj si po svém, ty jeho holky</u> .	Topol 40			x			
Pořád tady vokolo chodí, <u>furt tu je, ta naše Naďa</u> , však ji znáte.	Topol 97		x				
Je nás tu hrozně moc, <u>těch vykořeněných</u> .	Pekárková 30					x	
To musí být nemoc, <u>tohleto</u> , poněvaď přece zdravý člověk...	Pekárková 55	x					
Ale to nic, to všechno poznáš, <u>todleto</u> .	Pekárková 47	x					

¹⁰⁵ Výskyty zjištěny vyhledáváním v korpusech (dotaz [word=","][tag="R.*"]?[tag="PD.*"]?[tag="[NAP].*"]{0,4}[tag="Z.*"] v příslušných subkorpusech a následně ruční výběr), další výskyty četbou. Přímý odkaz na výsledky z korpusu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/syn2010&q=~KPQkEepz>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?corpname=intercorp_cs&q=~GsjOzaUo

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?corpname=omezeni/jerome&q=~nZlznPMR>

Několik dalších výsledků získáno obecnějším dotazem [word=","][tag="[NAPCR].*"]{1,4}[tag="Z.*"], jehož záběr je však velmi široký a kromě relevantních výskytů obsahuje i stovky nerelevantních.

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu						
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
A kdo tady v tom má žít, <u>v tomhleto</u> !	Pekárková 62	x					
kdo to má čuchat, <u>všechn ten smrad</u> .	Pekárková 120	x					
„To přece nemělo cenu, <u>ňáký bojování</u> ,“ doplní Mirek s despektem.	Pekárková 120	x					
Pust' mě dovnitř, tak pust' mě do ní přece, <u>do tý svý nádherný medový kundičky!</u>	Pekárková 19	x					
A s kolika ty si se vyspala, <u>na těch svejch cestách</u> , to se nepochlubíš?!	Pekárková 137	x					
Jak to maj rádi, <u>to mý hlazení</u> .	Pekárková 81	x					
Kdo by tam chtěl žít, <u>v tý prdeli světa</u> .	Pekárková 33		x				
No a tak sem se tam teda byl za nim podívat, <u>v tom Bádenu</u> ...	Pekárk. 119	x					
Přepažoval dálnici jak most o pěti barvách, a já si říkala, Jituš, tak vzpamatuj se, tohle není symbol, <u>tohleto</u> , je ráno, a tak ta duha <i>musela</i> vyrůst nad Západem, takový už je zákon fyziky...	Pekárková 124		x				
No já to tady <i>nevydržím</i> , <u>na tomhle pokoji</u> .	Pekárková 65	x					

Tabulka 50: aditivnost

Dislokaci v tných len tedy nemusí být vždy nezbytn nutné p i p ekladu z francouzštiny rušit nebo její ponechání klasifikovat jako kopírování francouzských konstrukcí, protože se s ní setkáváme i v p vodní eské literatu e. Na druhou stranu je t eba brát v úvahu, že v mluvené francouzštin jsou tyto postupy daleko frekventovan jší a mén p íznakové než v eštin .

Pon kud jiný zp sob „dodávání“ jsou konstrukce, ve kterých spíše než o výpov dní modifikaci jednoduché v ty s vytknutím v tného lenu jde o jakési následné dopln ní, které p sobí dojmem vsuvky i dodatku:

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu						
		přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Z těch pár bytů, kde přespával, <u>u známých, porůznu</u> , si tam natahal svůj nicotnej majetek.	Topol 21						x
Když ji Jatek přivezl, <u>taxíkem</u> , byl trochu opilý.	Topol 92						x
Od té doby, co z ní dítě vzali, <u>mrtvé</u> .	Topol 105						x
Byl to Machata, <u>soused</u> , prodával v trafice dole v domě.	Topol 21						x
A jeden doktor, <u>ten hodnej</u> , povídá: Tak ne, pani, strkáte je do kbelíku.	Topol 92		x				
Viděl ji, <u>krev</u> , něco jako rudou plástev, jako blánu v levém oku.	Topol 12						x
Co ta malá, <u>ta Naďa</u> , chudák.	Topol 101		x				
Jatek sítku přidržel a Machata vzal kladivo a hřebíky a bil, <u>vší silou</u> , přibíjel to.	Topol 108						x
Tak sis máknul, <u>před veselkou</u> .	Topol 72		x				
Kdo by to byl řekl, že se tam zase vrátí? Do města, kde měl kus svýho svědomí, <u>ten černej</u> , potom, co odsud tehdy ráno s Karimikama plách.	Hůlová 263			x			
Starej bezzubej mužskej, co mu Mary pokaždý jen beze slova rozmačkala brambory a maso, <u>to kuřecí</u> , rozkrájela na malý kousky jako dítěti.	Hůlová 52						x
Vidím jen Miru, <u>v náručí Albánů</u> , jak ječí, ječí, ječí...	Pekárk. 106					x	
Ale venku už je světlo, <u>to ranní, pichlavé</u> , co zvedá z rosy v trávě sloupce páry, co obchází lágr kolem dokola a háže mihotavé flíčky z listí akátu vysoko na naši zed'.	Pekárková 41					x	
Ještě jsem vám neřek, že jsem si konečně koupil tenora? V bazaru za patnáct stovek, <u>stříbrnýho</u> .	Pilous 133					x	
Pamatuju si z toho nešťastnýho večera i to, že sem tam chvíli seděl u ohniště a přemejšlel, co podniknu dál, když vtom šel kolem pan Laštovka, kterej se vracel	Šabach 147					x	

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
z hospody, <u>ten s tou dešťovkou</u> , a volal na mě, že Ramona našli ležet v bezvědomí u zázračný studánky a že ho sanitka odvezla do nějaký nemocnice.							
Stážovat po Evropě, jezdit po veletrzích a žebrat o granty netoužím, ale když za mnou přijdou s foťákem, podržím jim, <u>a rád</u> .	Hakl 168					x	

Tabulka 51: aditivnost – postupné doplňování

Jako aditivnost v mluveném projevu bychom však mohli vnímat nejen modifikace v rámci jedné v ty, ale i postupné dodávání informací v dalších samostatných v tách:

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Když Jatek zdáblený portrét viděl poprvé, lekl se. <u>Aby to nebylo na něj. Když se přistěhoval</u> .	Topol 22			x			
Káp, kráp... navíc si uvědomil, že, hehe... pane doktore, von to totiž žádný blud, žádná, jak se to tentonoc... psychologická pseudohalucinace z drog a nezřízeného života není, vono to doopravdy je. <u>Prostě občas padá. Krev z mraků</u> .	Topol 66		x				
<u>Zažils ho, ne? Horu?</u>	Topol 31		x				
Kejvnula, aby náhodou nezačal přes její rameno ukazovat rukou. Aby si nemyslel. <u>Triky na ženskou. Ty blbý, jednoduchý</u> .	Hůlová 11			x			
Celý dny si prostě furt něco zapisuju. <u>Věci i lidí – jak se chovaj, co říkaj a tak</u> .	Viewegh 13					x	

Tabulka 52: aditivnost – postupné doplňování v následujících větách

Mluv í jako by si až po dokon ení výpov di uv domil, že je pot eba ji ješt doplnit, což pomáhá vytvá et dojem autentické mluvené výpov di.

4.2.4.8. Užití tvar to nebo (v)on tam, kde samy nejsou podm tem (podm t dublují)

V mluvené eštin je n kdy slovo (v)on užito tam, kde samo není podm tem, pouze podm t „dubluje“ a má funkci náladovou, tj. zd raz ovací, pop . navazovací. Podobn funguje tvar to. (To si zase dal. To mrzne. To ho neznáš. Von Pavel nep išel. Vono přšelo.) (Sgall, Hronek, 1992, s. 67). To i (v)on se vlastn v této funkci stávají citovými ásticemi (echová, 2000, s. 286): To vám jednou ke mn p išla malá hol i ka. To se to jezdí! Ono přší!

Užití tvar (v)on:

Ve výskytech protetického v v korpusech (kapitola 4.2.1.1) jsme vyhledali p ípady, kdy von samo není podm tem, pouze jej dubluje a má zd raz ovací funkci:

Příklady z excerpané literatury	Zdroj	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
Tak jsem si řekla: <u>von</u> nestačí jeden blbec, <u>vonu</u> jich musí bejt hned tisíc?	Berková		x				
<u>Voni</u> ty nemocný sou děsně vošklivý. <u>Voni</u> teda vůbec lidi sou takový dost vošklivý, bych řek.	Berková		x				
A hele ji, křepelku, <u>vonu</u> jí eště nebylo šedesát a <u>vona</u> vám už nechce rodit, jo?	Berková		x				
Ale nojo, dyť von třeba nerad, to <u>vonu</u> se mu to asi nepovedlo...	Berková		x				
já tendle kvartál zas tak moc nezlobil ... <u>vonu</u> ani nebylo proč... ani s kym...	Berková		x				
No, já jenom, že... víš, <u>von</u> by si to třeba moh někdo špatně vyložit...	Moc 80	x					
Jarouši, <u>von</u> takovej rumajzlík, podanej v pravou chvíli...	Moc 102	x					
<u>Von</u> si každej myslí, že mi cukrovar patří, ale já jsem jenom majoritní podílník!	Moc 86	x					
Hele, každej si myslí, že mít fabriku je vývar, ale <u>voni</u> to jsou taky starosti.	Moc 86	x					
Já nevím, řekl Dalibor vážně, <u>vonu</u> se na Rusy a vůbec na všechno nadává, ale lidi zapomínaj, že nebylo tak strašně.	Moc 73	x					
<u>Vono</u> to nebude tak hrozný, Oldo, snažil se ho uklidnit Láďa.	Moc 87	x					
No jo, ty vole, <u>von</u> je ten život fak jen vo tom jednom.	Pilous 226					x	
...a pak už to zkoušel pořád a před každou bouřkou, která se o Kozloděje jenom otřela, a <u>vonu</u> furt nic...	Šabach 26					x	
Teprve když sem se dal znovu trochu dohromady, tak sem se zase mrk na hodinky a <u>vonu</u> zase půl sedmý...	Šabach 54					x	
<u>Vono</u> se to bez nás nebucne...!	Šabach 134	x					
<u>Vona</u> Karkulka, když byla malá, tak dostávala za vyčůrání bonbón.	Šabach 57	x					
To je bezvadný! zavyl sem v duchu. <u>Vono</u> mu tady de o kejhák a ptá se mě, jestli mám rád bondovky.	Šabach 92		x				
No a <u>voni</u> se všichni vostatní muklové shromáždili vokolo...	Pekárková 88	x					
No a tak von leží na bříše a zatíná zuby a trpí, <u>vonu</u> to neni tak bezbolestný, takovou kozatou blondýnu vytetovat...	Pekárková 88	x					
„ <u>Vono</u> to pro mě nebylo jednoduchý, pámbůvíkolik Albánů špinavejch...“	Pekárková 137	x					
„...Pak přišla k nám, mávala stovkou, a jenom povídá, kuci, <u>vonu</u> to funguje.“	Pekárková 66	x					
„Počkej, <u>vonu</u> je to kapku složitější...“	Pekárková 63	x					
<u>Vona</u> ta Edita z trojky měla flek ve Vídni, gešíršpýlerín, za pětadvacet na hodinu, to nejní tak zlý, ne?	Pekárková 66	x					
Víte holky, <u>voni</u> ty zatracený Albáni už vážně nevědí roupama co dělat.	Pekárková 104	x					
...a potom, <u>voni</u> nás maj Rakušáci za pěkný kurvy, to eště poznáš.	Pekárková 50	x					
...tu ruku mu budou zejtra voperovat, <u>von</u> mu ten Albán přeříz ňákou šlachou,	Pekárková 119	x					
<u>Voni</u> se jen Rakušáci přes brejličky na vás podivaj: Jakej ste měli DŮVOD pro vodchod, no jakej??	Pekárková 38		x				
<u>Von</u> je to totiž přirozenej výběr, víš, toho si eště můžeš všimnout.	Pekárková 50	x					
Tak na pábníčka to si to můžete navěsit, <u>voni</u> sou kaštani kurvy zbožný.	Pekárková 38		x				
„ <u>Vona</u> se ta řípa pod helmou někdy solidně zahřejé!“	Hakl 658	x					
„Jenže <u>vonu</u> se mi stejská neskutečně,“...	Hakl 2337	x					
<u>Vono</u> to se mnou sekne až tak pozejtří.	Hakl 1281		x				

Tabulka 53: užití tvaru *von* tam, kde sám není podmětem (podmět dubluje)

Dále jsme v korpusu vyhledali v *ty*, ve kterých tuto funkci plní tvary zájmena (*i* zde spíše ástice) *on* bez protetického *v*:¹⁰⁶

¹⁰⁶ dotazy: [word="(On)|(Ona)|(Ono)|(Oni)|(Ony)"]

[word=","][word="(on)|(ona)|(ono)|(oni)|(ony)"]

[word="a"][word="(on)|(ona)|(ono)|(oni)|(ony)"]

v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr (většina výskytů není dublování podmětu)

Příklady z excerповané literatury	Zdroj	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
<u>Ono</u> by taky šlo prostě držet se abecedy: A, B, C, D, – jenže nezná všechny potvory jménem, v tom je ta potíž, sakra.	Berková		x				
Prodíral se křovím – když tu náhle úžasná záře – a <u>ona</u> to Nebeská Panna sedí na třešni.	Berková		x				
<u>Ona</u> totiž nevíra taky není důkazem.	Moc 59	x					
Pošleš ji pro kmín a <u>ono</u> jí to zabere celou věčnost!	Moc 35	x					
<u>Ona</u> to vlastně nebyla jen „Valáškova“ skupina: vyučenejch psychoterapeutů zde bylo víc než nás nepsychoterapeutů.	Pilous 175					x	
<u>On</u> totiž prej Maliňákův černej kontrast ty hrušky nádherně zvýraznil.	Pilous 12					x	
<u>On</u> ten muj případ nejspíš až tak horkej nebude.	Pilous 138					x	
„A víte co, děti? <u>Ona</u> tam prý dokonce doopravdy nějaká vysílačka vysílala!“	Pilous 26	x					
<u>Ono</u> totiž... když se člověk rozhlídl kolem sebe... vždyť se zas tolik věcí nezměnilo, pamatujete?	Pilous 18					x	
„...Hlavně ať něco nechytíš. <u>Ona</u> totiž kunda...“ – chvíli nemohl najít vhodný přirovnání -	Pilous 16	x					
<u>Ono</u> totiž manipulovat lze s čímkoliv jakkoliv.	Pilous 100	x					
<u>On</u> totiž Skunk často vyjmenovával, kolik elpíček je v jeho sbírce...	Pilous 40					x	
Tak vida, <u>ono</u> vlastně primárně o vlasy ani nejde...	Pilous 54					x	
A abych byl úplně spravedlivej, <u>ono</u> nám to vlastně stačilo.	Pilous 114					x	
...schválně jsem si článek nalistoval, chtěje zde autora patřičně zviditelnit, a <u>on</u> to byl zatím kolektiv redakce.	Pilous 101					x	
A <u>ono</u> zatím heleme se, zašili nám do hlavy jedovatý semena.	Pilous 112					x	
<u>On</u> totiž tenhle Matouš je takovej ten pan chytřej...	Šabach 96					x	
...asi tak za půl, spíš třičtvrtě hodinky sem se znovu mrknul na ciferník a <u>ono</u> zase půl sedmý.	Šabach 53					x	
<u>Ono</u> se totiž vždycky říká, že děti jsou smyslem našeho života... (otec)	Viewegh 186					x	
<u>Ono</u> se o morálce za komunismu teoretizuje velmi lehce, ale žít v něm bylo setsakramentsky těžší. (otec)	Viewegh 111					x	
<u>Ony</u> jsou věci, vesměs hodně zlé, o kterých nevěříme, že by se i nám mohly stát...	Pekárková 114					x	
<u>Ona</u> se totiž tahle dimenze v něm rozprostírala na obě strany: dopředu a nazpátek.	Pekárková 93					x	
<u>Ono</u> totiž nejlepší bylo chodit se opalovat tak ve dvou, ve třech, ...	Pekárková 81					x	
Říkala jsem si, než jsem odjela, že bych chtěla být svému Standovi nějakou chvíli věrná: tak aspoň dva, tři měsíce. <u>Ono</u> sice nebylo už proč, ...	Pekárková 22					x	
<u>Oni</u> ty zámky sou beztak symbolický, víš.	Pekárková 47	x					
Víš, <u>ona</u> je totiž hrozná škoda, že mi teď říkáš pravdu, rozumíš?	Pekárková 115	x					
<u>Ona</u> tam totiž bývala celá banda chalanů, ale enem my dvě baby, ...	Pekárková 129	x					
<u>Oni</u> tihle strejčínkové nejsou vždycky jen dojný krávy, to si pište, <u>oni</u> tihleti strejčkové vám natotata sedrou kůži z těla, velevážený.	Pekárková 32	x					
Ale <u>ono</u> se všechno vždycky otočí.	Rudiš 291					x	
<u>On</u> to není hák, <u>on</u> je to spíš jen takovej háček rovnáček, víš?	Rudiš 543					x	
<u>Ono</u> to vždycky nějak dopadne.	Rudiš 1494					x	
Protože <u>ono</u> se může zdát, že všechno dostávají zadarmo, ale to je dočasný.	Rudiš 1174	x					
A já řeknu: <u>Ono</u> se to zase otočí.	Rudiš 424		x				
A já řeknu: <u>Ono</u> se to všechno zase otočí.	Rudiš 442		x				
A někdo jinej řekne: Ale <u>ono</u> to přeskakuje i na starý.	Rudiš 425		x				
<u>Ona</u> Severka vlastně není jedna, <u>ono</u> to je pět hvězd dohromady, ale my vidíme jen jednu, tu největší, žlutýho nadobra.	Rudiš 2170		x				

Tabulka 54: užití tvaru *on tam*, kde sám není podmětem (podmět dubluje)

Zájmeno (*v*)*on* je však ve funkci náladové použito i v ad dalších výskyt , kde p ímo nedubluje podm t, nap íklad *Von to tak nemyslel* (Hakl), „...*Vhali mi huby. Nevích, kde mám huby?*“ „*Voni ti je schovali*“ (Hakl) nebo *Neboj, voni ho z toho dostanou.* (Hakl).

Užití tvaru to:

V korpusech je možné v p íslušných knihách (subkorpusech) vyhledat tvary *to* otáčené jako ástice.¹⁰⁷ Seznam výskyt však zdaleka nebude kompletní, protože mnohé relevantní tvary *to* jsou v korpusu ozna eny jako zájmena – nap . *Mám to ale št stí.* (Pilous 2004, s. 112) *Brzy došlo na padesátý léta. To jsme si ale notovali.* (Pilous 2004, s. 126), a budeme-li v korpusech vyhledávat všechna zájmena *to*, dostaneme stovky nerelevantních výskyt . Níže proto uvádíme pouze n které p íklady užití *to* ve funkci zd raz ovací v mluveném jazyce:

Příklady z excerpované literatury	Zdroj	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
<u>To</u> se pak nediv, že se lidi neudržežej...	Moc 73	x					
Kluci, na tohle se já můžu vysrat! <u>To</u> bych přišel o nervy...	Moc 100	x					
– <u>To</u> máte pravdu, odpověděl Jarďa, – skutečně vám do toho nic není!	Moc 21	x					
„Tedy Pilsteine,“ pravila přísně učitelka, „zrovna ty, takový dobrý malíř – <u>to</u> jsem se v tobě převelice zklamala.“	Pilous 12	x					
Výtah jako obvykle nejede – <u>to</u> se zas moje plíce poměžou.	Pilous 234					x	
No <u>to</u> se podívejme, není to nakonec ten samý Pilstein, který učí mého syna?	Pilous 202		x				
Ha...ha... ha... <u>to</u> sme se nasmáli.	Pilous 55	x					
A <u>to</u> se teprv rozehřívají.	Topol 94						x
A <u>to</u> nemluvíme o těch jejích dietách, kdy jednu dobu jedla celé dny jenom zeleninové saláty a podobné nesmysly...	Viewegh 172					x	
No ale <u>to</u> se na ně podívejme, na holky, já jim vo tom jenom povídám a voni úplně poporostly.	Pekárková 81	x					
A <u>to</u> já se jí zas vubec nedivím, že tady nechce bejt, mezi tou tlupou rocen...	Pekárková 121	x					
A <u>to</u> eště měla štěstí, že už nejsem tak vášnivej, jako sem zamlada bejval...	Pekárková 96	x					
Tydlety fleky nejsou vod krve, <u>to</u> se nelekej, to je náhodou vod červeného vína...	Pekárková 49	x					
No tak to to máš dost blbý, protože <u>to</u> ti nikdo s ničím neporadí tady, víš?	Pekárková 47	x					
Kdy si <u>to</u> lehli, nevěděla...	Hůlová 252						x
<u>To</u> bych se tam musel přihlásit, což nechci.	Hakl 1263	x					

Tabulka 55: užití částice to

4.2.4.9. Kladení p íklonek na za átek v ty

V mluvené eštin jsou n kdy p íklonky kladeny na za átek v ty, tím se z nich stávají p edklonky (jsou bez p ízvuku). Pro n které mluv í mají tyto výpov ědi na za átku vypušt né podm tové zájmeno (*já, vy*) nebo jiné slovo, nap . *vždy, to*, jiní je poci ují jako slovosledné varianty v t s normálním postavením p íklonky (*Divím se ti* apod.). (Sgall, Hronek, 1992, s. 64–65)

V korpusu jsme vyhledali p edklonky vyskytující se na za átku v ty¹⁰⁸:

¹⁰⁷ [tag="T.*"&word="(to)|(To)"] v příslušném subkorpusu (knize)

¹⁰⁸ v ČNK vyhledání dotazem:

[word="(Si)|(Ses)|(Se)|(Sme)|(Ste)|(Jsi)|(Jsme)|(Jste)|(Ti)|(Mi)|(Mu)|(Jí)|(Vám)|(Jim)|(Mě)|(Tě)|(Ho)|(Tu)|(Bych)|(Bys)|(By)|(Bysme)|(Byste)"] v příslušných subkorpusech (knihách) a následně ruční výběr, protože v mnoha případech tyto tvary nejsou předklonka. V AntConc rovněž vyhledání příslušných tvarů a následně ruční výběr.

Příklady z excerpané literatury	Zdroj	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neopřímá řeč	ich-forma	er-forma
„ <u>S</u> i piš,“ pohlédla mu Alíča zlomyslně rovnou do očí.	Pilous 72	x					
„... Tím chceš říct, že tam tvůj děda má hospodu? Na Robertově?“ „ <u>S</u> i piš. Dělá vynikající pomazánkové sejr.“ „Hele... není v té hospodě nějaké kulturní sál nebo něco takovýho?“ „ <u>S</u> i piš, že je.“	Pilous 132	x					
„ <u>S</u> es posral vole, ty pudou za žvejkačku.“	Pilous 158	x					
„ <u>S</u> e mu zase tolik nediv.“	Pilous 232	x					
<u>S</u> e snad posrali ne? Co se tady producírujou?	Pilous 239					x	
„ <u>S</u> em si myslel, že je Čambala v klidu.“	Hakl 587	x					
„ <u>S</u> e mi před chvílí zdálo, že vařím guláš z žab.“	Hakl 1714	x					
„ <u>S</u> e mi, éhéh, zdálo, že čekám na Silvestra v Opavě na nádrů na rychlík...“	Hakl 1810	x					
„Jak to mám vědět, ve. Asi něco jo, myslim byla i pěkná.“ „Pěkná jak vopice, jo, hé.“ „ <u>S</u> e říká vo šeredný.“ „Pěkná jak vopice se říká.“ „ <u>S</u> e neříká.“ „ <u>S</u> i kuř, že jo.“ „Říká se... Ty vole, co se říká? Já teď nevím.“ „ <u>S</u> e uvolni.“	Hakl 521	x					
„ <u>M</u> ě nedrch, vypadáme jach buheranti,“ chrochtá. („ <u>M</u> ě nedrž, vypadáme jak buzeranti“ – říká synovi otec, kterému v nemocnici sebrali umělé zuby.)	Hakl 927	x					
„Já jí povídám: <u>T</u> ě jenom vidim a už mi stojí péro, věříš mi to?...“	Hakl 518	x					
Jakej máš dneska program? <u>B</u> ych ráda viděla spřízněnou duši. (text SMS)	Hakl 1649	x					
– Co je? <u>S</u> i říkala, že chceš spát...	Rudiš 1345	x					
Tady seš v hlavním městě, vesničane vole, <u>s</u> e na sebe podivej, jo?	Rudiš 529	x					
A ten druhěj policajt říká: <u>S</u> i děláš prdel nebo co?	Rudiš 1993		x				
– <u>T</u> i hrabe, nebo co?	Rudiš 1348	x					
– <u>B</u> ys nám tam chyběla.	Rudiš 1231	x					
Tam jsme přece byli všichni, ne? <u>J</u> sme to všichni spustili.	Rudiš 794	x					

Tabulka 56: kladení příklonek na začátek věty

Použití příklonek na začátek věty v ty jsme našli pouze v knihách Jiřího Pilouse, Jaroslava Rudiše a Emila Hakla. Vyskytují se téměř výhradně v první osobě (kromě v ty *Se snad posrali ne?*, která je použita ve vyprávění první osoby). Často evokují mluvu mladých lidí, i když ne výhradně (např. *M nedrch* – vyprávění starý umírající otec). U ostatních autorů jsme použití tohoto prostředku nenašli.

4.2.4.10. Spojky

Dle Mejrkové a Hoffmannové (2011, s. 155) i Sgalla a Hronka (1992, s. 62 a 65) je promluvený jazyk typické méně časté používání podadických spojek a častější používání spojek souadických. Některé spojky jsou v mluvené češtině užívány méně i v psané (zatímco, kdykoli). Spojky jsou někdy užívány ve významech, které jsou v oficiálním a psaném vyjádření vyhrazeny spojkám jiným, např. *jak* ve významu *jakmile* (*Jak za ne mluvit ten, tak du pryč*);

Předklonky se někdy mohou vyskytovat i po čárce (viz např. *Tady seš v hlavním městě, vesničane vole, se na sebe podivej, jo?*), lze je vyhledat např. dotazem

[word=","][word="(si)|(ses)|(se)|(sme)|(ste)|(jsi)|(jsme)|(jste)|(ti)|(mi)|(mu)|(jí)|(vám)|(jim)|(mě)|(tě)|(ho)|(tu)|(bych)|(bys)|(by)|(bysme)|(byste)"] v příslušném subkorpusu a ručně projit, naprostá většina nalezených výskytů však nejsou předklonky, ale pokračování hlavní věty po vsunutě vedlejší větě.

jak ve významu *pokud* (*Jak bude pršet, nep ídu.*); *když* ve významu podmínkovém a p í inném (*Když bydlí na druhým konci vesnice, nem žu ho celej den hlídat.*) apod. Takové užití spojek místy najdeme i v analyzovaných deseti knihách, nap . že místo *protože*: *Že jsme zdrchaní, upatlaní a celkov ztracení, chovají se k nám vlídn .* (Hakl, loc. 2234); nebo *jak* místo *když*: *Stejný jako se ženskou – jak je áká p kná a tó, a chytrá, tak je jistý, že to p ehání s práškama, lítá v hovnech a dvakrát tejdn bre í na psychin .* (Hakl, loc. 571).

Spojky m žou být n kdy vynechány úpln a v tné konstrukce kladeny za sebou bez explicitního vyjád ení jejich vztahu (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 155). Nejnápadn jší je prostá juxtaopozice v knize Jáchyma Topola:

Byla zima, zima v roce, a v tý tu taky všichni žili, ti skute ní i ti práv vznikající v chorobný fantazii zadržávajícího vyprav e, zrovna mátl p íb h, lidi i roky, sed l v Nonstopu nad sklenicí. (s. 7)

všichni, které do kostela p ivedla moc erné Daliji, i ostatní obyvatelé tvrtí stáli tu spolu, usedlíci, co do kostela chodili pravideln , sledovali, a n kte í jist í s kapkou opovržení, bývalého velitele milice, te se horliv k ižoval, byli tu na velkou noc všichni místní p edáci politických stran... (s. 8)

Jenže vtom Laci porušil poklid, tak byl cvi en, kdykoli zahlíd n co nep íbitýho... popad schránku na sv cenou vodu, do které si v ící namá eli prsty, leskla se ve sv tle všech svíc, a zdrhal, áká mše, to ho nebavilo. (s. 9)

Laci posvátnou schránu vrátil kostelníkovi, ten nadával, ale pak ztichnul, všiml si, že je plná bankovek, a ty mu ml enliví sn dí muži cpali i do kapes, knírá i ho poplácávali po zádech a cpali mu další prachy, p estal hurovat... (s. 11)

V každém obli eji, znal je ze sn , v každé vrásce, v k ži lidí a v každém okamžiku té k že te vid l už jen bolest jako znetvo ení, n jak mu ji dávali. (s. 55)

Taxík totiž zastavil a Jatek uvid l svýho souseda, trafikanta, táhnul m íž p es krám. (s. 57)

A dy všichni sázíme, že jo, íkal si Jatek, opoušt l blbárnu, krá el zas v civilu, zas pokoušet št stí v loterii. (s. 65)

4.2.4.11. Nadm rné užívání zájmen

Pro mluvený projev je také typické prokládání e i nefunk ními ukazovacími (a neur itými) zájmeny (mejrková, Hoffmannová, 2011, s. 351).

Ve zkoumaných deseti knihách se r zných tvar zájmena *to*¹⁰⁹ vyskytuje p ibližn 13 tisíc. (Ne vždy jde o zájmena ukazovací, m že jít i o ástice apod.). Níže uvádíme p íklady nadm rného užívání ukazovacích zájmen:

Příklady z excerpované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Požádal studentky, aby k němu přistoupily blíž, a spustil <u>ten svůj</u> kolovrátek o tom, kde co roste...	Šabach 94					x	
A když se jednou někdo naivně zeptal, cože <u>ta</u> paní Haková a jestlipak s ní nebudou problémy...	Šabach 70				x		
Problém <u>těch</u> polí paní Hákové rozdělil občany Kozloděj na dva tábory.	Šabach 140					x	
Nebo minulej pátek měli v <u>tý jejich</u> budce ženskou, kterou vzrušujou papírový kapesníky, ale jenom mentolový.	Viewegh 13					x	
Nejspíš vám to připadá vcelku nevinný, ale bohužel jsou tu dvě nepříjemný okolnosti, který <u>celou tu</u> srandu trochu problematizujou:...	Viewegh 13					x	
Tak promiň, promiň, promiň! A díky za <u>to</u> tágo!	Viewegh 35	x					
U nás se občas mluvilo taky sprostě, jako když tatínek řekl panu Králíčkoví, aby si na <u>tv</u> ruce nasral, ale to bylo jiné.	Moc 71				x		
— Ale dyť já na tobě nechci, abys <u>ten svůj</u> barák prodával, řekl Láďa rychle.	Moc 92	x					
Já starýho Vondru držím jen kvůli <u>tý</u> slivovici, řekl Olda. Von už je, dědek plesnivej, línej jak veš, ale kdo by mi tuhle dobrotu dodával?	Moc 85	x					
Dávají se znovu do řeči. Roztácejí <u>ten svůj</u> bubínek a hrabou a jedou.	Hakl 630					x	
Však my vám to z <u>tý</u> hlavy dostanem, jen se nebojte!	Pilous 142	x					
Patřili ke starším klukům plus mínus Skunkova ročníku. Jeli <u>takový to</u> schéma, který jsem později viděl stokrát opakovat dalšíma bavičema na všech stupních škol, kdykoli se kolektiv ocitl mimo školní budovu, na horách, na vejletech a podobně: uměli hrát dobře na kytary, propojili to humomejma průpovídkama a vzniklo zábavný pásmo...	Pilous 43					x	
No jo, Světluško, tak si to v <u>tom</u> Norsku užij.	Pilous 154					x	
Nezřídka jsem zameškalvi dva měsíce v kuse. Panebože co <u>ten</u> táta musel vytrpět.	Pilous 27					x	
<u>Tadyhle</u> von to může dosvěčit.	Berková	x					
Machata svůj majetek, většinou získaný na pouličních burzách a od stánkařů, neustále přehraboval, přepočítával, oprašoval, coural mezi <u>těma</u> hromadama po bytě.	Topol 37						x

Tabulka 57: nadměrné užívání zájmen

Ukazovací zájmena mohou být i sou ástí **významov neur itých výraz** (*tuhle a zas támhle utrhli n jakou tu polní kytku; zm nili spole n pomocí n jakýho toho razítka na pozemek stavební; prosila madonku o trochu tý síly navíc apod.*), viz kapitola 4.2.4.3.

Zájmeno **to** m že být n kdy **použito ve funkci podm tu** pro ozna ení osoby i skupiny osob, místo podstatného jména i zájmena *on, oni*. Takové užití má zpravidla (ne vždy) pejorativní nádech:

¹⁰⁹ [lemma="ten"]

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Nic nevěděj – jako ty hovada. Zeptáš se třeba na aposteriorní soudy – a čumí <u>to</u> na tebe s hubou veteřenou.	Berková		x				
Jako by Rakousko už tyhle lůzy nemělo až dost. Dyť <u>to</u> ani neumí veteřít zobák, akorát <u>to</u> všechno krákorá tou svojí hatmatilkou a furt jen se <u>to</u> peleší a rozmnožuje.	Pekárková 35	x					
A věřte tomu nebo ne, ty kaštani blbí vám <u>tomu</u> dávají azyly! No to si pište, že dávají... když je <u>to</u> z Íránu nebo z Afghánistánu či z kdovíjaký arabský prdele.	Pekárková 35	x					
Jak dlouho budou ty kurvy rakouský vodírat našinci kůži z těla, než von to dotáhne tam, co páni Chartisti hned zkraje dostanou? Já bysem <u>to</u> hnal bejkovcem až...	Pekárková 39	x					
Rodinky většinou odvezli na penzióny, takové hotýlky malé i větší, kde každá rodina měla svůj pokojíček a všechno si <u>to</u> tam žilo jak na hřadě.	Pekárková 53					x	

Tabulka 58: užití zájmena *to* ve funkci podmětu

Jindy je zájmeno *to* užito **místo p edm tu**, p i emž *to*, co zastupuje, n kdy není ani v p edchozím textu explicitn zmín no a vyplývá pouze ze širšího kontextu. D vodem takových spojení m že být snaha o jazykovou ekonomii, v n kterých p ípadech také snaha o eufemistické vyjád ení (*nechat si to vzít, ud lat to n komu*). Poslucha i usnad uje porozum ní jednak znalost kontextu a jednak *to*, že n která vyjád ení tohoto typu už jsou na hranici ustálených spojení.

Příklady z excerpcované literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	nepřímá řeč	ich-forma	er-forma
Všechno si zařídím bez tebe – a pojedu bez tebe... konečně... do světa. A udělám všechno pro to, abys <u>to</u> letos dostala. (<i>vízum</i>)	Pekárková 12	x					
Ty si se mnou mohla mít taky mrně. Já za to nemůžu, že sis <u>to</u> nechala vzít. (<i>dítě</i>)	Pekárková 15	x					
Věřil bys, že sem tu tehdy našel v popelnici... ani ti neřeknu co. Honem sem <u>to</u> přibouch. (<i>víko</i>)	Topol 108		x				
A vás se chci zeptat, co by v případě, teda jako... pochopte, potřebuju rozšířit ten svůj kvelbík. V bytě už se s Naděnkou skoro přes sebe nemůžeme pohnout, těch krámů... de mi o to, dyby paní Ljuba nák tentononc... chápete... Dyby umřela, jestli vám <u>to</u> pronajmu? řekl Jatek. (<i>byt</i>)	Topol 98		x				
Rozšiřuju svůj kšeft, to víte. Dám tam zatím reklam: „Jídlo všechno, prášky taky, hadrů mraky, cigá taky. Smíšené zboží, velkoobchod Richard Machata, Praha 5 – Košíře.“ Co vy na to? Jeden kluk tady z hospody mi <u>to</u> vymaluje! Však ho znáte. Chci <u>to</u> lidový, žádný sekanhendy a sendviče americký.	Topol 98		x				
Za mejch časů si trenér zavola Bicana a řek mu Pepo, votoč <u>to</u> !, a víš, co udělal Pepi? Votočil <u>to</u> !!! (<i>skóre</i>)	Šabach 126	x					
Na týchle trase mám osobní rekord sedm minut a třicet vteřin, a protože mi tam vždycky vadilo to třicet vteřin, tak sem se rozhod, že se to pokusím dneska zlepšit a zarovná to na rovných sedm. Zastavil sem se pod kopcem, počkal, až vteřinovka dorazí na dvanáctku, a pak <u>sem to natáh</u> , co to šlo. (<i>rozběhl jsem se co nejrychleji</i>)	Šabach 101					x	
Koho tyhle věci taky dneska zajímaj, napadlo ji, a pak zrychlila, aby jí to jediný volný místo někdo nezasednul. Ženský, co jak lodě brázděj chodník s velkejma kočárama, stařici s rozchvělejma nohama, co když si jednou sednou, je to napořád, mužský s rozšmajdanejma botama, co držež jen izolepou, a zrovna tam jeden takovej stál a zdálo se, že se rozhlíží, kam <u>to</u> zalomit. (<i>sednout si</i>)	Hůlová 8			x			

Příklady z excerповané literatury	Zdroj příkladu	přímá řeč	nevl. přímá	polopřímá	neprímá řeč	ich-forma	er-forma
Namyšlený kvůli druhému místu v bronxsčým basketovým přeboru, jako kdyby neexistoval ani Manhattan, ani Brooklyn a vůbec už ne další města, kde <u>to</u> všichni kluci pořád dokola mastěj jako oni a myslej si, že budou hvězďama.	Hůlová 131			x			
Pár černejch hlav hodilo unavenej obličej a někam <u>to</u> s autama rozjely.	Hůlová 20						x
Oheň v galerii by tu asi nepřekvapil nikoho, ale kdyby si zapálila v kterýkoli z malejch kaváren, hned by jí <u>to</u> někdo típnul, pomyslela si.	Hůlová 44			x			
Žádný nic! Já říkám, že já sem v <u>tom</u> trochu jel. Trochu, rozumíš? (<i>bral drogy</i>)	Rudiš 1303	x					
Přemejšlim, jestli je ještě našťvaná. Přemejšlim, jestli na <u>to</u> spolu ještě někdy skočíme.	Rudiš 1756					x	
Bylo z toho nejtrapnějšich sedm minut v mým životě. Takhle špatně jsem <u>to</u> žádný jiný holce neudělal. Teď si některý říkáj: „Cože??? Jí <u>to</u> udělal ještě hůř než mně?“	Pilous 87	x				x	
Mám dojem, že jsem <u>to</u> u něj prohrál hned v úvodu...	Pilous 138					x	

Tabulka 59: užití zájmena *to* ve funkci předmětu

4.2.4.12. Nižší míra užívání p echodník

asto se jako jeden z rys syntaxe mluvené eštiny (i sou asné eštiny v bec) uvádí absence p echodník . Zkoumali jsme proto také výskyt p echodník v p vodní esky psané literatu e. V korpusech jsme hledali tvary p echodníku p ítomného a minulého¹¹⁰. Z nalezených výskyt jsme vylou ili slovo *po ínaje*, které je dle *Slovníku sou asné eštiny* klasifikováno jako p edložka se 7. pádem, *nehled na* (p edložka se 4. pádem), *nechtíc* ve významu *neúmynln* (dle *Slovníku sou asné eštiny* p íslovce), frazém *cht necht* a n kolik dalších výskyt , které korpus chybn identifikoval jako p echodníky (v tšinou p í estí minulé s kráceným -l). Protože v korpusovém nástroji AntConc není možné vyhledávat pomocí tag , p echodníky zde byly vyhledávány pouze manuáln (excerpcí text a dále vyhledáváním slov zakon ených na -vši, -vše, -íc, -íce, -ouc, -ouce, -aje, - je, -eje, -iv, -av a nej ast ji se vyskytujících slov s jinými zakon eními (*soud* , *nemluv* , *nemoha*, *byv*, *ka*, *jsa*). V Rudišov knize nebyly nalezeny žádné p echodníky, v Haklov knize pouze *zíraje* a *soud* („Jenže vono se mi stejská neskute n ,“ *odv tí klidným hlasem, zíraje do potrhané plachty*. – loc. 2338). Výsledky¹¹¹ jsou shrnuty v p iložené tabulce.

Slovní tvar	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
nemluvě		4		1							5
soudě		3			1						4
nechápage	2		1								3
předstírajíc	1	2									3
tvořice	1	1	1								3

¹¹⁰ V ČNK dotaz [tag="V[em].*"] v příslušných subkorpusech (knihách)

¹¹¹ Odkaz na vytríděné výsledky z korpusů ČNK včetně větného kontextu:

SYN2010: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~EiT1Wqfa;corpname=omezeni%2Fsyn2010&viewmode=kwic>

Intercorp: https://kontext.korpus.cz/view?q=~IsOWmJ6s;corpname=intercorp_cs&viewmode=kwic

Jerome: <https://kontext.korpus.cz/view?q=~Nhw5tnmd;corpname=omezeni%2Fjerome&viewmode=kwic>

Slovní tvar	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
byv			2								2
doufajíc		2									2
hýkaje	2										2
chtěje			2								2
nedbaje		1	1								2
nechávaje	2										2
nemaje			2								2
nemoha			2								2
neznaje	2										2
obraceje			2								2
řkouc	1		1								2
brodíc		1									1
bydlíc		1									1
čekaje		1									1
čekajíce		1									1
dávaje			1								1
dávajíc	1										1
dloubajíce		1									1
dohadujíc		1									1
domnívajíc			1								1
hledaje		1									1
hledě							1				1
hltajíce		1									1
hořekujíc	1										1
chrápaje		1									1
chystajíc	1										1
chystajíce			1								1
chytaje	1										1
jsa						1					1
klesna	1										1
klopíce			1								1
komentujíc		1									1
komentujíce	1										1
konajíce			1								1
kysna	1										1
líče	1										1
listujíc		1									1
listujíce			1								1
maje			1								1
meditujíc		1									1
mhouříce	1										1
mumlaje		1									1
načínajíc		1									1
nakoupivše			1								1
nečekajíc			1								1
nemajíc		1									1
nemohouce	1										1
nesplniv		1									1
netušíc		1									1
oddávajíc		1									1
odhazujíc		1									1
odhodlávaje		1									1
oslavujíce	1										1
otáčejíc	1										1
otíraje	1										1
paktujíce		1									1
plačíc	1										1
počínajíce	1										1
pochechtávaje			1								1
pochopiv			1								1
pokřikujíce		1									1
poskytnuvše		1									1
prohýbaje	1										1
proplétaje	1										1

Slovní tvar	Berková Všivák	Pekárk Kulatý	Pilous Se srp	Moc Vlasten	Hakl Pravidla	Topol Anděl	Šabach Ramon	Viewegh Zapisov	Hůlová Cirkus	Rudiš Národní	CELKEM
přemítajíc		1									1
přinášejíce			1								1
rozdělav			1								1
rozjímaje			1								1
říkajíc				1							1
řka	1										1
sedě			1								1
scházeje			1								1
spadnuvše	1										1
spínajíc			1								1
stačíc			1								1
straníc	1										1
škubaje	1										1
tulíc		1									1
učiniv	1										1
uléhajíc			1								1
ulevujíce		1									1
uplácejíce		1									1
upravujíc		1									1
usedaje	1										1
utahujíce			1								1
utíraje				1							1
vlekouc		1									1
volaje	1										1
vrásněje	1										1
vybuchujíc	1										1
vyčítajíc		1									1
vyhledávajíc	1										1
vypťávaje		1									1
výskajíce	1										1
vystoupiv			1								1
vystrkujíce			1								1
vytvářejíce			1								1
vzbuzujíc			1								1
zabloudiv			1								1
zabývaje	1										1
zadírajíce		1									1
zadrhávajíce			1								1
zachycujíc	1										1
zanechav	1										1
zápasíce	1										1
zíraje					1						1
znaje			1								1
zvouce	1										1
zvýšiv			1								1
žlukna	1										1
CELKEM	45	45	42	3	2	1	1	0	0	0	139

Vel. korpusu	23 761	74 403	86 610	31 740	27 150	39 835	40 742	44 399	94 209	22 093	484 942
i.p.m.	1 894	605	485	95	74	25	25	0	0	0	287

Tabulka 60: přechodníky

V tšina autor skute n ve zkoumaných knihách používá p echodníky pouze výjime n , t i auto i je nepoužili v bec. V knize Jáchyma Topola se jediný p echodník objevuje v citaci:

„*Lenin te více než kdy jindy žije a bude žít, jsa naším v domím, silou a zbraní!*“ Tenhle plakát visel hned u domovních dve í.

Celkov se mezi nalezenými p echodníky nej ast ji vyskytla spojení pom rn b žná i v dnešní eštin – *nemluv o a soud podle*.

V knize *Utrpení oddaného Všiváka* jsou p echodníky jedním z d ležitých prost edk pro vytvo ení kontrastu mezi ordinérními pasážemi a biblickým i pseudobiblickým jazykem:

Jak poznáš sv tlo, neznaje tmy? Jak poznáš dobro, neznaje zla? aha? nepoznáš – nevíš. Protože jsi blbej.

Zavrt l se, vzdychl a mírn se p edklonil ve zdvo ilé snaze vnímat rachot slov, která Evženek drtí v hub , zvolna op t kysna, žlukna a vrásn je, až je zase nekone n ošklivý.

Naproti tomu Iva Pekárková a Ji í Pilous používají p echodníky ve vypráv ní ich-formy jako b žné prost edky kondenzace vyjád ení:

„Co blbnete,“ ohradila jsem se hned, jak na m Zd nek od dve í zv dav juknul, vyptávaje se na podrobnosti. (Pekárková, s. 77)

„Ty jeden hlupáku,“ oslovil jsem ho v duchu, scházeje po schodech na nástupišt ... (Pilous, s. 108)

„M žu s tebou odte ka sed t p i latin ?“ zeptala se roš ácky a p isedla si, ne ekajíc ani na souhlas. (Pilous, s. 67)

P echodníky se u t chto dvou autor ásto objevují i ve v tách, ve kterých je použito substandardní lexikum a v p ípad Ji ího Pilouse i nespisovné koncovky p ídavných jmen:

Dlabala dál svoje jogurty, odškubávajíc se zasyknutím ví ka a odhazujíc vyžrané nádoby do ty ech sv tových stran. (Pekárková, s. 101)

Anebo mám sama sob vypráv t o Profesorovi, jak si za ídil sv j superbyte ek na horním pat e palandy jedné dost divoké cimry na Hiltonu, a nedbaje ot es , vzniklých šoustáním, rva kami i onanií, te si tam ve sv tle no ní lampi ky kone n Nietzscheho v originále? (Pekárková, s. 71)

V jinejch zas bytech to prot elí kšeftsmani sekali za sprostý ceny jak u ezníka, vytvá ejíce si nadhodnotu nakoupivše p edtím levn u starejch babi ek. (Pilous, 149)

Otázka je, do jaké míry v n kterých p ípadech auto i cht li p echodníkem spíše dosáhnout náznaku ur ité ironie:

Mirka se mi poda ilo vlídn vyhodit a Josko, jen nap l obnažen, spal zcela s atý v Martin posteli, nesplniv její o ekávání a chrápaje jí p ímo do ucha. (Pekárková, s. 74)

Ottomír se bohužel na vernisáž nedostavil, maje moc práce s pícháním sest i ek na brigád v nemocnici. (Pilous, s. 169)

4.2.4.13. Ostatní

V mluveném jazyce se m žeme setkat s adou dalších jev , jejichž výskyt je ale vzhledem k jejich povaze spíše okrajov jší. N které z nich uvádíme níže:

Nedodržení shody v rodu:

Sgall a Hronek (1992, s. 68) uvádí, že v mluvené češtině může být jako jeden z prostředků expresivního zdraznění použita konstrukce typu *kluku pitomá!* (nedodržení shody v rodu). Analýzou knižně vydaných textů a vyhledáváním v korpusech¹¹² jsme ve všech deseti knihách našli pouze tyto výskyty:

A to je okamžik, kdy do toho picházíš ty s Oldou, ty kluku d ležitá! (Moc, s. 90)

Jardo, utešnáma! Ty kluku emigrantská, ty utíkat umíš! (Moc, s. 105)

Sice jen rovní záskok, ale já vám, chlape bídná, snad budu závidět. (Pilous, s. 201)

Opisný rozkazovací způsob:

Rozkazovací způsob může být v mluveném jazyce vyjádřen pomocí 1. osoby oznamovacího způsobu místo tvarů rozkazovacích (Sgall a Hronek, 1992, s. 63), například *Pojď to udlat.; Koukej zmizet.*; apod. Příklady z excerpované literatury:

Všivák jí zdšeně naznačuje, ukazuje a rukama vysvětluje, že on to rozhodně není, on že má svého dost a ona a kouká zmizet, protože Evženek spí. (Berková)

Koukej vypadnout! Vodprejskni! (Topol, s. 99)

Rozkazovací způsob ale může být vyjádřen i 1. osobou množného čísla:

Docent Kolesár se pokusil o vtip, a když zaznamenal, že ne, že se nikdo nezasmál a nikdo se dokonce nepokusil ani o náznak úsměvu nebo podobnej projev solidarity, tak zvolal: „Takže pro dnešek dost, mládeži, a dáme si rozchod!“ (Šabach, s. 77)

Vyjádření podmínky neskutečné pomocí infinitivu:

Tento jev Sgall a Hronek (1992, s. 62) rovněž uvádí jako typický pro mluvený jazyk. Vyskytuje se i v excerpované literatuře, například:

Nebejt tady otec, tak asi třeba použiješ ty teky na domejšlení! (Šabach, s. 39)

Mít prachy, bejval bych chtěl olej od Eržiky. (Pilous, s. 179)

...bejt tam tehdy s nima, moh jsem to prožít i já! (Pilous, s. 19)

Každopádně bejt to ještě na základce v ére novodosažený revoluční editelky, visela by už jeho vypreparovaná lebka na nástěnce tichých nepřítel. (Pilous, s. 101)

Nebejt Vladimíra, tak bych snad musela šlapat nebo co. (Topol, s. 102)

Kdyby se Hitler nezmocnil našeho zbrojního pramyslu, tak v životě nemohl jít do války, a nebejt kapitulanta Beneše, národ by se bránil, ne že ne, a všechno mohlo být úplně jinak. (Moc, s. 24)

¹¹² tag="N.[MI]S.*"[tag="C.*"]?[tag="A.FS.*"&word=".*á"] v příslušném subkorpusu (knize). Volili jsme raději obecný tag pro podstatná jména rodu mužského singuláru, protože tag pro pátý pád téhož [tag="N.[MI]S5.*"] nenajde výskyty *ty kluku důležitá* a *ty kluku emigrantská*, ve kterých je *kluku* otagováno jako 3. pád.

Vkládání kontaktních výrazů ti, vám, majících podobnou funkci jako kontaktní částice:

A já jsem musel říct něco blbého, ale fakt nevím co, a von ti na mě do telefonu tak volal, že jsem odtahoval sluchátko... (Moc, s. 43)

Já ti nevím, asi bych potřeboval pomoci. (Moc, s. 47)

My ti v práci i spali! (Moc, s. 48)

To vám byl teda týpek, ten Utužil. (Pilous, s. 162)

a najednou on se vám proti mně vztyčil – hlavu jako k – a na ní takový jakoby roh – a kouká na mě a má svezma velkejma žlutějma vořima – mně vám bylo v tu chvíli jasné, že jestli hned nezmlčím, tak bude zle, že ta vana je jeho. (Berková)

N kdy ti i nechám rozjedenej talíř a bůžím rovnou k děce. (Holová, s. 12)

A věte tomu nebo ne, ty kaštaní blbí vám tomu dávaj azyly! (Pekárková, s. 35)

N kdy je užít i výraz **nám**:

Vona je pěkňá holka a eště jí není dvacet, ale po všech těch hletech... to mně se líbí jiný kvítí, takový to nepolíbený... hlavu to vobalí do smrkopleny a medituje nám... (Pekárková, s. 63)

Užívání (v)on místo ty:

Jak jste mohli dostat za jedna! Von neumí tu nejprimitivnější úlohu! Já snad zhebnu! (Pilous, s. 137)

Ty nemáš mužstvo?! Von nemá mužstvo! A kdepak máš své mužstvo? no kde?

Nevím...

Von neví – !! (Berková)

„Károvaněj? Ježišmaijá, je to možné, že neznáš Károvanýho? Tak vona nezná Károvanýho, no to snad ne! Jak v bec mě žeš neznát Károvanýho? Copak sem ti vo mně ne-“ vyřiní mi Mirek... (Pekárková, s. 87)

Vyjádření spojení „bez ohledu na“ pomocí konstrukce typu „procesy neprocesy“ apod.:

Vizionář Srub se o žádných represích nebál a jel si po svém, procesy neprocesy. (Pilous, s. 102)

Kolá ky nekolá ky, hned ode dveřích jsme se šli rovnejma nohama do salónu. (Pilous, s. 153)

Peč hnout po tenkým měřku z Asie do aljašskéj stát spolu s Mongolama, než ten hůbítek před tisícema lety klesnul pod hladinu, přeplovit se na gumový pneumatice z Kubu na Floridu, než ty ve službě na kubánským pobřeží posbírali flinty a ty na miamským za ali vracet komouš nekomouš. (Holová, s. 14)

Užívání výrazu si, který v tšinou indikuje, že subjekt n co d lá, jak se mu chce, bez ohledu na ostatní lidi i okolnosti, p ípadn , že se mu dob e da í (všichni jsme si tu vegetili; budem si žít), nebo že to, co d lá, mluv í považuje za drzé (A pak si p ijedou sem rovnou do teplí ka):
Jak se práv prokázalo, zrádnej mozek si funguje nezávisle na cht ní. (Pilous, s. 112)
Pak se ale za alo im dál tim ast jc stávat, že jsem u n j mohl zvonit t eba do aleluja, a on si tam prost nebyl. (Pilous, s. 82)
Vizioná Srub se o ividn žádnejch represí nebál a jel si po svým, procesy neprocesy. (Pilous, s. 101)
Natáhla nohy, a si o n n kdo klidn zakopne, a zaklonila hlavu. (H lová, s. 8)
Ramid, co si utekl, protože jeho vlastnímu št stí p ece nic nesm lo stát v cest . (H lová, s. 73)
Bylo to k vzteku i do plá e a Adgara nechala masti mastma, a si klidn nemaj žádnej ú inek. (H lová, s. 73)
Jeden z kamarád , Jmenoval se Ás, šel koupit bílé víno: to na oslavu, jak jsem t m komunistum utekla. Prý je to ohromné, takhle si zdrhnout – a bylo by m škoda tam na východ . (Pekárková, s. 26)
Všichni jsme si tu vegetili za peníze zazobaného Betsyna tatínka. (Pekárková, s. 27)
A pak si p ijedou sem rovnou do teplí ka, do na an anýho byte ku a vyb hanejch podp r i ek. (Pekárková, s. 39)
S pomocí whisky ob as hoši n kterou klofli dole na trojce anebo u nás na sedmi ce – a my ostatní pak poslouchávali, jak si páre ky vesele vržou. (Pekárková, s. 61)
...a tady, na lágru, v takové maloulinké místn stce, kde nemá ani elektriku, nicmén je tam sám a m že si bordela it, p ežívá už patnáctý rok, ekaje, až se to v Ugand zm ní. (Pekárková, s. 71)
... no mn se po ní stejská, t i d ti s ní, mám a pak mn rupne v kouli a pláchnu si. (Pekárková, s. 67)
*...pak p išla žena a ekla: já ti to musím íct, poutní e, já nenávidím svoje d ti a eknu ti pro : kdyby jich nebylo, nebyla bych k n mu nav ky p ipoutaná – k tomu prevítovi – ale protože je mám, jsem k n mu p ipoutaná – k prevítovi – a on to ví – prevít – a trajdá si svobodn , kde se mu zlíbí, a já musím být doma u d tí, p ipoutaná. (Berková)
Posadil sem se a vidím Ramona, jak si pižlá nožem n jaký d ívko. (Šabach, s. 117)*

Užívání p ídavných jmen, zájmen a íslovek samostatn tam, kde se p vodn pojily s podstatným jménem, je velmi ísté v knize Petry H lové, která krom b žných výraz (*Po hlavní mezi domama si najednou vykra ovala supinka t ch, co tam od prvního pohledu*

nepat ili... – s. 78; Dal jsem jí lístek s íslem a ek, že po osmý budu doma, kdyby to cht la zkusit. – s. 14) používá adu dalších, nap .:

Že ten, s kým p íltila, vypnul mobil a je u n jaký v Brooklynu. (s. 14)

Toho, co sem navez prad dy a prabáby b žc v elastickém, co te stre ovali na um lým trávníku. (s. 17)

Indové si od svejch chodili na poštu pro papi áky na rejžový kolá ky, Arabky pro navon nej olej a Nigerijci pro vyztužovací pomádu do vlas . (s. 19)

Vlak od letišt k metru, co bzu el jak letadlo, když už má svejch deset tisíc, a kroužil po oválu jak hra ka v d tským pokoji. (s. 22)

Ta dlouhá fronta na cizí filmy byla p ece z Báfuskejch. (s. 76)

A tak nebo tak, Charila zkrátka odvezli dva z francouzskýho cirkusu. (s. 81)

Asi si myslí, že se tu v Bronxu ruce t esou každému, pomyslela si. Že furt kdovíco berem a já do vyšší stejn nepostoupím, protože rodi m dojdou prachy nebo mi n jakej ud lá dít . (s. 129)

Pro šikmooký pro bezdomovnej život podle všeho nemaj vlohy, zato mezi kuf íká ema jich byla aspo t etina a p lka z anglosaskejch si taky vodila jejich holky. (s. 265)

Kv li nájm m a opravdovému životu, na kterej si na Manhattanu teenage i bohatejch rodi ve schváln nenatíranejch barácích jenom hrajou, íkali ká ka ský. (s. 258)

Bez Ramida by to Sebastian ani všechno nemoh zvládnout, protože dva, co mu pomáhali, dali potom, co p ijel s Ramidem, výpov . (s. 236)

Další ustálené syntaktické konstrukce vyskytující se obvykle pouze v mluveném jazyce:

Kdyby se ist hypoteticky zm nil režim, jako že se nikdy nez m ní, tak tenhle chlap si už ani neškrtně, že? (Pilous, s. 203)

„ ím se te budu žít?“ íkal jsem si ob as, ale že by m to zvláš trá pilo, to m kupodivu netrápilo. (Pilous, s. 185)

A d vky si taky koupíš a ne že nekoupíš. (Pilous, s. 92)

Matka byla v šoku: Než jsem se nau il psát, byl jsem p ece naprosto, ale naprosto normální dít ! (Viewegh, s. 15)

Ty zlatohn dé obrysy, které – když hodn hodn zapomeneme zem pis, p ipomínají sv tadíly. (Pekárková, s. 31)

4.2.5. Konzistentnost a d slednost

V předchozích kapitolách jsme se již zabývali konzistentností v užívání n kterých konkrétních frekventovaných jev (protetické v, krácení koncovek *-eme > -em* aj.). P ekladatel však m že p i p evodu stylizovaného mluveného jazyka ásto ešit také otázku konzistentnosti a d slednosti v užívání ur itých skupin jev (zejména fonologických a morfologických) v p ekladu, a tedy celkového nasazení výsledného textu.

Jeden z bod polemiky s kritikou p ekladu Quintreauovy knihy zmín né v kapitole 4.2.1.1 (B líková 2009) se týkal konzistentnosti v rámci celé jedné roviny, zde roviny fonologické, která zahrnovala i krácení koncovek *-ím* na *-im* v 1. os. j. . prézentu sloves:

V neposlední ad je nutno dát kriti ce za pravdu v otázce týkající se zkracování samohlásek v obecné eštin . Pokud se již autor uchyluje k nespisovným koncovkám i protetickému „v“, které se týká p edevším výslovnosti, nem l by opomíjet ani další fonetické zm ny. Nap . výrazy „zatím“, „držím“ (str. 22) i „myslím“ (str. 23) by se v obecné eštin vyslovovala „zatim“, „držim“ a „myslim“, a pokud by cht l být p ekladatel d sledný, m l by zm nu kvantity samohlásky zaznamenat i do psaného textu.

D vodem t chto nesrovnalostí by mohl být i ostravský p vod p ekladatele (a koli podle tiráže text prošel standardní redakcí). Mluv í, kte í b žn nemluví obecnou eštinou, totiž nemají dostate n vyvinutý cit pro její použití. P ekladatel tedy správn nazna il nespisovný jazyk, ale ndržel se jej do d sledk .

Požadavek konzistentnosti se zdá být logický a oprávn ý, na druhou stranu p i d sledném dodržování uvedených zm n m že být v n kterých p ípadech obtížné udržet v p ekladu stejnou úrove mluvenosti jako je v originále. Zam íli jsme se tedy krátce i na konzistentnost v rámci fonologické roviny, p ípadn v kombinaci s nespisovnými koncovkami, ve vybraných knihách sou asných eských autor . I když p ekladatel nemá stejnou volnost jako p vodní autor, mohou zjišt ní z knih p vodních autor sloužit jako ur ité vodítko.

Analýza vzorku vybraných deseti knih nepotvrdila, že by auto i p vodní eské literatury výše uvedený požadavek dodržovali.

H lová se k nespisovným koncovkám uchyluje velmi ásto (kapitoly 4.2.2.1, 4.2.2.4, 4.2.2.5, 4.2.2.6), podobn jako k n kterým fonologickým zm nám (diftongizace *í, ý > ej* – kapitola 4.2.1.2 a úžení *é > í, ý* – kapitola 4.2.1.4), ale se zm nou kvantity samohlásek se v její knize setkáme jen ojedin le (kapitola 4.2.1.5 a 4.2.2.1). Pokud jde o nutnost krácení koncovek v p ípad užívání protetického v, s protetickým v a nekrácenou koncovkou *-ým* i *-ím* se u H lové m žeme setkat i v jedné a téže v t : *Energie rozšmajchlovaná v nekone ným ešení koloto e ktorej s kterým jsou z vokna vyhozený peníze, ekl Tereze Eran jednou, když se ho*

p ed spaním na Chrisel odhodlala zeptat. (s. 260). Podobn v knize Stanislava Moce: *A já jsem musel íct n co blbýho, ale fakt nevím co, a von ti na m do telefonu tak val, že jsem odtahoval sluchátko...* (s. 43); – *Já nevím, ekl Dalibor vážn , – vono se na Rusy a v bec na všechno nadává, ale lidi zapomínaj, že nebylo tak strašn .* (s. 73); *To voželíme... ja ti koupím nový...* (s. 83); *Víš, Pepí ku, von není jako ty druhý... tenhle kluk je úpln jinej! Má v sob n co, já ti to ani neumím popsat a p itom sloh byl vždycky mou silnou stránkou... von má p irozenou inteligenci, víš...* (s. 59); *Smlouvu na cukrovarský vokna maš ode m , radnici jsem ti taky dojednal já a i ty práce, který sis dojednal sám, maš p edevším proto, že se lidi bojejm a dob e v dí, že seš m...j bratr!* (s. 86).

Požadavek být v rámci fonologické roviny konzistentní a krátit v textu obsahujícím protetické v slovesné koncovky nedodržují ani další auto i: *Trochu to zestárlo, protože sem to za al psát už tak p ed rokem, možná dv ma, a když si to te konc pro íám, tak se m zmoc ujou jistý obavy, abych z toho nevyšel s n jakým tím komplexem, jako je oidipák nebo tak, protože sem si všim, že íct, že máte maminku rádi, je dneska skoro vo hubu.* (Šabach, s. 38); *To te, i když na jevišti zatím nikdo není — však voni d cka p ijdou.* (Viewegh, s. 93); *Je našť stí vosprchovanej, ale bohužel se i voholil a nasmrd l tím p išerným Pitralonem F, ktorej ve svý omezenosti dodneška považuje za vrcholnej výrobek pánský kosmetiky a v ni všech v ní.* (Viewegh, s. 174). Op t nelze konstatovat konzistentnost ani v rámci jedné v ty, n kdy ani uvnit jednoho slova: *Ale jinak... vždy si se mnou... a já t vochráním!* (Pekárková, s. 104); *No a jednou, když se vrátil, s vodpušt ním, vysranej z podoby, vidí vysle enou Miru, jak se mu rozvaluje v boudi ce.* (Pekárková, s. 63). Tím mén pak v celém textu.

V knize Jaroslava Rudiše se krácení -ím na -im v 1. os. j. . prezentu objevuje celkem 235krát (viz kapitola 4.2.2.3), zatímco protetické v není v knize použito ani jednou (kapitola 4.2.1.1).

V Šabachov knize protetické v místy užito je, by jen p ibližn 17krát (jak v dialozích, tak ve vypráv ní první osoby), spolu s dalšími fonologickými zm namí ve vypráv ní 1. osoby (ákej, pu il, ešt , pude, p ídou), kdežto koncovky -ím sloves v 1. os. j. . ani nap . tvary zájmena tím i tvary 6. p. p ídavných jmen (denním, ohromujícím) v knize kráceny nejsou. Nekrácené tvary *myslím, n jakým tím, svým psáním* jsou p itom užity na stejné stránce (s. 38) a ve stejné promluv (vypráv ní 1. osoby) jako výraz *vo hubu* s protetickým v nebo další fonologické zm ny (*pu il, ešt*). Na téže stránce a ve stejné promluv jsou vedle tvaru s protetickým v (*vo hubu*) použity tvary bez protetického v (*obavy, o, omylem, otce, otravovat*). „D sledn “ není v knize postupováno ani v rámci jednoho konkrétního jevu (protetické v) a jedné v ty, nap .: *Vono mu tady de o kejhák a ptá se m , jestli mám rád bondovky.* (s. 92), jak jsme konstatovali i u jiných autor již v kapitole 4.2.1.1.

Aniž bychom měli v úmyslu pro skladatele nabádat ke svévolné ned slednosti, uvedená zjištění nazna ují, že skladatel má z ejm více možností než být za každou cenu konzistentní v rámci celé roviny, a všechny jevy z dané roviny užívat bu všude, nebo nikde. Takový postup by byl p irozen ideální, na druhou stranu se originální texty mohou vyzna ovat r zným stupn m mlouvenosti a d slednost by mohla, zvláš v eštin s její rozvinutou morfologií a etnými fologogickými zm namí v mluveném jazyce, sklad posunout k mnohem vyššímu stupni mlouvenosti, než jakou se vyzna uje originál.

P ínosné by mohlo být analyzovat širší vzorek domácí literatury než jen námi zkoumaných deset knih – vzhledem k po tu sou asných eských autor používajících stylizovaný mlouvený jazyk by nem lo být obtížné získat dostate n rozsáhlý korpus vhodných p vodních text .

4.2.6. Shrnutí díl ích poznatk pro sklad

V kapitolách 4.2.1 až 4.2.4 jsme rozebrali výskyt jednotlivých jev fonologických, morfologických, lexikálních a syntaktických v p vodní eské literatu e.

Na rovin fonologické a zejména morfologické m že být pro skladatele text výrazn p íznakových z hlediska stylizace spontánní mlouvy obtížné p edevším udržet celkové nasazení textu. V této souvislosti a v reakci na diskuse ohledn konzistentnosti v užívání substandardních prvk v skladu knihy Laurenta Quintreaua *Hrubá marže*, kdy zejména polemika s kritikou tohoto skladu (B líková, 2009) zmín ná v kapitolách 4.2.1.1 a 4.2.5 požadovala konzistentnost a d slednost v užívání nejen protetického *v*, pokud se v knize vyskytuje, ale i všech fonologických jev , pokud skladatel užívá protetické *v* i nespisovné koncovky, s ímž ovšem v praxi m že být u mnoha sklad v rozporu pot eba udržet v skladu stejnou úrove mlouvenosti jako je v originále, jsme v kapitole 4.2.1.1 prozkoumali konzistentnost v užívání protetického *v* v domácí literatu e a v kapitole 4.2.5 konzistentnost v rámci v rámci celé fonologické roviny. Na d slednost jsme se stru n zam íli i v p ípad užívání nespisovných koncovek p ídavných jmen (kapitola 4.2.2.1), krácených tvar *sem, seš, sme, ste, sou* a jejich nekrácených prot jšk (4.2.1.8), i krácených koncovek *-eme > -em* (kapitola 4.2.2.2). Ukázalo se, že v ad p ípad se auto i p vodní literatury od d sledného užívání jednotlivých jev z r zných d vod odchylují.

Skladatel rovn ž m že ešit otázku, zda p í užití nespisovných koncovek d sledn p episovat skute ný mlouvený jazyk. V souvislosti s kritikou skladu knihy *Hrubá marže* (Anna mejrková, 2009) vytýkající skladateli užívání nekrácených koncovek p ídavných jmen a zájmen 6. p. j. . (*v hotelovém bazénu, v mým v ku* apod.) jsme v kapitole 4.2.2.1 na vzorku deseti knih eských autor prozkoumali p ístup ke krácení t chto koncovek v p vodní

eské beletrii. Analýza ukázala, že ve většině knih koncovky nekrácené považují nadkrácenými, a že tedy v povodní české literatuře požadavek sledného v episu skutečného mluveného jazyka není vždy dodržován. Spíše než o přesný zápis mluveného jazyka jde v beletrii o jeho stylizaci, která nemusí vždy přesně odpovídat autentické mluvené řeči.

Na rovině lexikální (kapitola 4.2.3) jsme poukázali na vysokou frekvenci krácených slov a univerbizovaných slovních spojení ve stylizovaném mluveném jazyce v povodní české beletrii, stejně jako na časté užívání zdrobnělin a výrazně vzjatých zněmů i přesněm. Některé germanismy, ale i mnohé expresivní výrazy užívané v povodní české beletrii však dnes již mohou pro mladší generace znít zastarale – v příkladu je tedy třeba s nimi zacházet citlivě a vždy se řídit přesnějším jazykem originálu, kterému by celkové nasazení výsledného textu mělo odpovídat.

V kapitole 4.2.3.3 analýza vzorku deseti knih současné české beletrie naznačila poměrně vysokou míru tolerance k užívání zhruběných a vulgárních výrazů.

V mluveném jazyce jsou častější než v psaném užívány i anglicismy (kapitola 4.2.3.5), které autoři beletrie ve stylizovaném mluveném jazyce poměrně často popisují foneticky i poešují i tam, kde slovníky ještě nepoešnou podobu neuvádí, pokud vbec daný anglicismus kodifikují.

Velmi typické jsou pro mluvený jazyk univerzální výrazy, jejichž užití v povodní české literatuře komentujeme v kapitole 4.2.3.6, a rovněž frazémy, popsané v kapitole 4.2.3.7.

V kapitole 4.2.4 jsme se pokusili poukázat na nejčastější syntaktické postupy, které evokují autentický mluvený jazyk – nejtypičtějšími jsou eliptické konstrukce, významově neurčené výrazy a vycpávky, předatné výrazy a kontaktní částice nebo nadměrné užívání zájmen, autoři ale využívají celou řadu dalších postupů. V kapitolách 4.2.4.6 a 4.2.4.7 jsme konstatovali, že konstrukce se samostatným členem, jež známe z francouzštiny, jsou nejdříve užívány i pro stylizaci mluvené češtiny – v příkladu mluveného jazyka tedy nemusí být vždy nezbytně rušeny, pokud má příkladatel na paměti, že v mluvené francouzštině jsou tyto postupy daleko frekventovanější a méně příznakové než v češtině.

5. Mluvená francouzština

Běžná mluvená francouzština, *langue parlée*, má stejně jako čeština určité rysy, jimiž se odlišuje od psaného. Projevují se na rovině fonologické, lexikální a syntaktické.

Pro sumarizaci hlavních **znaků mluvené francouzštiny** jsme připravili podrobně vypracovanou tabulku Kateřiny Vyhnalové (Vyhnalová, 2013, s. 46–48), již jsme pro její

kompletnost nepovažovali za užitečné nahrazovat tabulkou jinou. Jak totiž uvidíme v kapitole 6 *Stylizace mluvenosti ve francouzštině a její řešení v příkladu*, takže bychom mluvený jazyk charakterizovali odlišnými jevy. V kapitole 6 podrobněji rozebereme použití jednotlivých jevů při stylizaci mluveného jazyka v konkrétních dílech francouzských autorů.

Stejně jako v případě češtiny vykazuje i ve francouzštině stylizovaný mluvený jazyk určité odlišnosti od skutečného mluveného projevu – s n kterými z rysů mluveného jazyka, jež uvádí Claire Blanche-Benveniste (1997, s. 66, 87–88), jsme se v analyzovaném vzorku beletrie vůbec nebo téměř nesetkali – jde zejména o takové jevy, které by mohly zhoršit srozumitelnost textu nebo působit jako chyba (zaváhání, chyby, opravy a dvojí zátky, opakování, anakoluty).

ZNAKY LANGUE PARLÉE		
rovina	jev	příklad
FONOLOGICKÁ	<p>nedbalá výslovnost – nemá ustálenou transkripci, psaná podoba v literatuře se tedy u různých autorů může lišit (často dokonce nejednotná i v rámci jednoho textu)</p> <p>stažené tvary (časté užívání apostrofu v transkripci, i v situaci, kde je redundantní):</p> <p>1) před souhláskou elize určitého členu a předmětového zájmena mužského rodu, ukazovacích a nesamostatných osobních zájmen</p> <p>2) před souhláskou <i>il/ils</i> > <i>i'/y'</i>; před samohláskou někdy <i>il</i> > <i>l'/l'</i>; <i>ils</i> > <i>iz / y'z'</i></p> <p>3) před souhláskou <i>cet</i> (užíváno pro mužský rod)/<i>cette</i> > <i>c'te</i>; před samohláskou <i>cet/cette</i> > <i>c't'</i></p> <p>4) <i>c'est</i> též někdy redukováno na <i>c't'</i></p> <p>5) někdy před samohláskou elize <i>qui</i> > <i>qu'</i></p> <p>6) stažení hláskových skupin <i>e+souhláska+ui</i></p> <p>7) před samohláskou elize <i>tu</i> > <i>t'</i></p> <p>8) stažení <i>qu'est-ce que</i> > <i>qu'est-ce</i></p> <p>9) stažení <i>puis</i> > <i>pis</i></p> <p>10) ... a další stažené tvary, které však nejsou zaměnitelné či matoucí: např. <i>peut-être</i> > <i>p'têt'</i>; <i>déjà</i> > <i>d'jà</i>; <i>quelque chose</i> > <i>que'que chose</i>; někdy také <i>fais</i> > <i>f'</i></p>	<p>1) j'trouve (místo je trouve); l'patron (místo le patron); fallait pas l'dire (místo il ne fallait pas le dire); m'prévient plus (místo ne me prévient plus); c'machin (místo ce machin)</p> <p>2) i'dit/y'dit (místo il dit); y'z'ont dit (místo ils ont dit – redundantní apostrof po y); l'a pas parlé (místo il n'a pas parlé)</p> <p>3) c'te salade (místo cette salade); c'te salaud (místo ce salaud); c't'andouille (místo cette andouille); c't'abruti (místo cet abruti)</p> <p>4) c't'intéressant (místo c'est intéressant)</p> <p>5) ceux qu'étaient devant (místo ceux qui étaient devant)</p> <p>6) chuis/ch'uis (místo je suis); çui (místo celui); jui/j'ui (místo je lui)</p> <p>7) t'es où (místo tu es où)</p> <p>8) qu'est-ce t'as maigri ! (místo qu'est-ce que tu as maigri)</p> <p>9) Et pis c'est tout! (místo Et puis c'est tout!)</p> <p>10) P'têt' bin que oui, p'têt' bin que non... (místo Peut-être bien que oui, peut-être bien que non...); f'pas suer (místo ne me fais pas suer)</p>
		užívání z pro transkripci vázání ve výslovnosti, ať už gramatického, či nadbytečného, substandardního

ZNAKY LANGUE PARLÉE			
rovina	jev	příklad	
MORFOLOGICKÁ A SYNTAGMATICKÁ	členy	neurčitý člen v množném čísle zachováván i před přídavným jménem v antepozici	T'as acheté des nouveaux rideaux. (místo Tu as acheté de nouveaux rideaux.)
		užívání dělivého členu <i>du</i> ve spojení s přídavným jménem namísto slovního spojení <i>quelque chose de + přídavné jméno</i>	Ce blabla m'intéresse pas, je veux du concret, du simple ! (místo Ce blabla ne m'intéresse pas, je veux quelque chose de concret, quelque chose de simple !)
	zájmena	vynechávání nesamostatného podmětového zájmena <i>il</i> v neosobních tvarech: ve spojení se slovesy <i>faire</i> a <i>falloir</i> (v jednoduchých časech); ve výrazu <i>il paraît que a il y a</i>	Fallait pas leur dire! (místo Il ne fallait pas leur dire!); Fait pas chaud, hein ? (místo Il ne fait pas chaud, hein?); Parait qu'il en savait rien. (místo Il paraît qu'il n'en savait rien.); Alors là, y a un problème. (místo Alors là, il y a un problème.)
		v některých ustálených tvarech vynechávání nesamostatného podmětového zájmena <i>je</i>	Connais pas. (místo Je ne le connais pas.); Jamais vu. (místo Je ne l'ai jamais vu.); Sais pas. (místo Je ne sais pas.)
		vynechávání nesamostatného podmětového zájmena při dislokaci vpravo	M'énervé, cette pub ! (místo Elle m'énervé, cette pub!); Casse les pieds, ce machin ! (místo Il me casse les pieds, ce machin!)
		užívání kratšího tvaru zájmena: <i>ça</i> namísto <i>cela</i>	Ça m'intéresse pas. (místo Cela ne m'intéresse pas.)
		užívání zájmen <i>ce/ça</i> na místě neosobního <i>il</i>	Ça me semble pas normal qu'il reste là sans rien faire. (místo Il ne me semble pas normal qu'il reste là sans rien faire.); C'est difficile de trouver une place de parking. (místo Il est difficile de trouver une place de parking.)
		používání zájmena <i>ça</i> jako univerzálního odkazovacího zájmena (deiktika)	Regarde ta plaie au genou, ça saigne. Faut soigner ça. (místo Regarde ta plaie au genou, elle saigne. Il faut la soigner.)
		užívání příslovečných zájmen <i>y</i> a <i>en</i> pro odkazování na předmět nepřímý životný (místo předložky + samostatného osobního předmětového zájmena)	Tu penses à tes enfants ? Oui, j'y pense beaucoup. (místo Je pense beaucoup à eux.); C'est mon acteur préféré, j'en rêve la nuit ! (místo Je rêve de lui la nuit !)
	příslovce	používání některých přídavných jmen místo příslovčí (většinou expresivní význam)	Elle comprend dur dur! (místo Elle comprend difficilement!); Elle se la pète grave! (místo Elle se la pète beaucoup/trop.)
	slovesa	v záporných tvarech sloves systematicky vynechávána záporka <i>ne</i>	Il a pas mangé. (místo Il n'a pas mangé.); J'ai rien compris. (místo Je n'ai rien compris.); Elle sort jamais. (místo Elle ne sort jamais.)
		pro vyjádření 1. osoby množného čísla užíváno <i>on</i> + tvar 3. osoby jednotného čísla (shody zůstávají v množném čísle)	On va tous faire la fête et demain on sera crevés. (místo Nous allons tous faire la fête et demain nous serons crevés.)
		ve „vysvětlovacím“ slovním spojení <i>c'est</i> + jméno při užití jména v množném čísle zůstává sloveso stále v singuláru	C'est qui, ces femmes en blanc ? C'est des médecins ? – Non c'est des infirmières. (místo Qui sont ces femmes en blanc ? Ce sont des médecins ? – Non ce sont des infirmières.)
		nedodržování shody s předmětem přímým v přítomném minulém u sloves s pomocným slovesem <i>avoir</i>	La chemise que t'as mis hier. (místo La chemise que t'as mise hier.); Les choses qu'il a dit. (místo Les choses qu'il a dites.)

ZNAKY LANGUE PARLÉE			
rovina	jev	příklad	
LEXIKÁLNÍ	časté užívání lexika z registrů označovaných jako „familier“, „argotique“ či „populaire“ (není však vyhrazeno pouze této varietě jazyka, příležitostně jej najdeme i v písmu; nelze říci, že by existovalo specifické lexikum pouze pro langue parlée, některé obraty však ve spisovném psaném projevu prakticky nejsou užívány – viz dále)	expresivní výrazy: dingue; taré; přejímky z jiných jazyků: toubib; bled; souk; obecné výrazy: machin; truc; obrazná vyjádření: péter les plombs; ça casse pas trois pattes à un canard	
	slovní obraty ve spisovném psaném projevu prakticky neužívané	en tout cas (v písmu: en tout état de cause, quoi qu'il en soit); quand même (v písmu: néanmoins/malgré cela); en plus (na začátku věty) (v písmu: de plus/en outre); et puis (v písmu: de surcroît/qui plus est); on dirait (v písmu: semble-t-il/à ce qu'il semble); il paraît (v písmu: c'est ce qu'on dit/ c'est ce qu'on entend dire); comme quoi (v písmu autrement dit); vu que (v písmu: étant donné que); ce n'est pas que (v písmu: non que); ce qui fait que (v písmu: si bien que); pour pas que (v písmu: de peur que)	
	univerzální slovní spojení užívaná ve více významech či nahrazující vícero slovních druhů	<i>comme ça</i> může nahrazovat: příslovce <i>ainsi</i> ; přídavné jméno <i>tel/ pareil</i> ; slovní spojení <i>de ce genre</i> <i>pas mal</i> může nahrazovat: přídavné jméno; příslovce	Parle pas comme ça! (místo ainsi); J'ai jamais vu un truc comme ça. (místo pareil); Je suis pas fait pour un boulot comme ça. (místo de ce genre) Pas mal de boulot. (místo beaucoup de); Ça pourrait être pas mal. (místo bien)
	užívání některých příslovcí + que na začátku vět: <i>bien sûr + que</i> ; <i>peut-être + que</i> ; <i>évidemment + que</i>	Bien sûr que je t'aime ! (v písmu: Tu sais bien que je t'aime.); Peut-être qu'on viendra. (v písmu: Nous viendrons peut-être.); Évidemment qu'il a raison. (v písmu: Il est évident qu'il a raison)	
	časté užívání výrazů <i>si jamais</i> ; <i>au cas où</i> jako příslovcí s významem předpokladu, eventuality	Si jamais tu le vois, dis lui...; Donne-moi ton numéro, au cas où...	
	časté užívání „vycpávkových“ výrazů	Ben, alors...; Voilà, voilà...; Eh bin...	
		neexistuje syntax specifická pouze pro langue parlée, některé prostředky jsou však v mluvené řeči extrémně časté	
SYNTAKTICKÁ	fokalizace	dislokace vpravo (na rozdíl od dislokace vlevo, časté v písemném i mluveném projevu, se dislokace vpravo v psaném projevu téměř neužívá) časté užívání vytykáčích konstrukcí <i>c'est...que...</i> ; <i>c'est de...</i> (tzv. phrases clivées)	Tiens, je t'avais pas vu, toi.; Belle qu'elle est, cette fille, elle pourrait faire actrice. C'est de lui que je t'ai parlé.; De quoi on aurait besoin, c'est de se reposer.
	užití <i>il y a... qui...</i> na začátku věty jako uvozovací konstrukce	Y a ton pantalon qui est déchiré.; Il y en a qui sont jamais contents.	
	tázací věty	nedodržování inverze v otázkách – přizpůsobování stavby otázek bezpříznakovému pořádku slov ve větě, tedy podle schématu SVO (podmět-přísudek-předmět) – odlišení od vět oznamovacích probíhá na intonační rovině přizpůsobování otázek schématu SVO pomocí různých variant konstrukce <i>est-ce</i> zachovávání syntické stavby přímých otázek i v otázkách nepřímých	Tu viens ou tu viens pas?; Il a choisi qui ? Il se passe quoi, ici ? Qui est-ce qui vient ? / Qui c'est qui vient ? / C'est qui qui vient ? Je ne sais pas qui est-ce qui vient. (místo Je ne sais pas qui vient.)
	užívání univerzální vztažné spojky <i>que</i> (místo např. <i>dont</i> , <i>à qui</i> , <i>où</i>) + případně uzpůsobení větné stavby vztažných vět	C'est le livre que je te parlais l'autre jour. (místo dont); C'est celle que je suis avec. (místo C'est celle avec qui je suis.); Le magasin que je t'attendais devant. (místo Le magasin devant lequel je t'attendais.)	

Tabulka 61: znaky langue parlée

Jevy lexikální v dalším textu leníme podle toho, zda je francouzské slovníky za azují do registru **familier** (*fam.*), **populaire** (*pop.*) nebo **argot** (*arg.*). (N které zdroje *argot* ješt dále d lí na *argot des banlieues*, *argot de la drogue*, *argot des jeunes* apod.).

Slovník *Le Nouveau Petit Robert 2006* definuje jednotlivé registry následovn :

FAM. – *familier* (usage parlé et même écrit de la langue quotidienne: conversation, etc., mais ne s’emploierait pas dans les circonstances solennelles; concerne la situation de discours et non l’appartenance sociale, à la différence de POP.)

POP. – *populaire*: qualifie un mot ou un sens courant dans la langue parlée des milieux populaires (souvent argot ancien répandu), qui ne s’emploierait pas dans un milieu social élevé. (À distinguer de FAM., qui concerne une situation de communication)

ARG. – *mot d’argot*, emploi argotique limité à un milieu particulier, surtout professionnel (ARG. SCOL: argot scolaire), mais inconnu du grand public; ARG. FAM.: mot d’argot passé dans le langage familier; argotique. Ne pas confondre avec FAM. et POP.

Francouzský termín argot by tedy v tomto pojetí nejspíše odpovídál tomu, co je p evážn v eské lingvistice chápáno pod pojmem slang (viz kapitola 2).¹¹³ len ní do jednotlivých registr (viz POP.) ve výše uvedeném chápání na rozdíl od eštiny zohled uje krom vliv situa ních i aspekty sociální.

P i analýze knih v kapitole 6 jsme lexikum za azovali do registr *fam.*, *pop.*, *arg.* (p ípadn *vulgaire* i *trivial*) podle klasifikace uvád né francouzskými slovníky, v nichž jsme výrazy ov ovali až na výjimky v tomto po adí:

- 1) *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales* (<http://www.cnrtl.fr/definition/>), dále „CNRTL“
- 2) *Larousse* (<http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>), dále „Larousse“
- 3) *Le Nouveau Petit Robert de la langue française 2006* (Dictionnaires Le Robert, 2005), dále „Petit Robert“ (v analýze lexika úryvk jen „Robert“)
- 4) *Dictionnaire de la Zone* (<http://www.dictionnairedelazone.fr/>), dále „Zone“
- 5) Ostatní: *Argot & français populaire* (Colin, Mével 2006), dále „AFP“; *Nouveau dictionnaire de la langue verte : le français argotique et familier du XXIe siècle* (Merle, Duneton 2007), dále „LV“; *Dictionnaire de l’argot français et de ses origines* (Colin,

¹¹³ Rovněž *Dictionnaire de l’argot français et de ses origines* (Colin, Mével 2002, s. XV) definuje *slang* jako „nom donné à l’argot dans les pays anglo-saxons (Grande-Bretagne, États-Unis, Australie, etc.)“.

Mével 2002), dále „AFO“; výjimečně neoficiální slovník *Bob* (<http://www.languefrancaise.net/bob>).¹¹⁴

Pokud jsme slovo nenalezli v *CNRTL* ani ve slovnících *Larousse* a *Petit Robert* a našli jej v *Dictionnaire de la Zone* (slovník obsahující „*argot des banlieues*“), zařadili jsme jej do registru *argot*.

Poznamenejme však, že klasifikace slov nemusí být ve slovnících vždy jednotná, například výraz *défoncé* ve významu *sous l'effet d'une drogue* v *CNRTL* a v *Larousse* v *bec* nenalezneme, najdeme jej ve slovnících *Argot & français populaire* a *Dictionnaire de l'argot français et de ses origines*, tudíž bychom předpokládali, že jde o *argot*, ale *Petit Robert* (s. 659) jej uvádí jako *familier*:

DÉFONCÉ, ÉE: ... 3. (PERSONNES) FAM. Sous l'effet d'une drogue => camé, shooté. *Il a l'air d'être complètement défoncé, ce type.* – N. *Une bande de défoncés.* => drogué.

Stejně tak výraz *gogol* bychom na základě toho, že jej v *CNRTL* a v *Larousse* v *bec* nenajdeme a vyskytuje se v *Dictionnaire de la Zone* a ve slovnících *argot*, mohli zařadit jako *argot*, ale *Petit Robert* jej klasifikuje jako *familier*:

GOGOL, E adj. et n. – 1987; réduplication de la finale de mongol pop. „mongolien“. FAM. Débile, stupide. – N. *Ils nous prennent pour des gogols!*

Na rozdíl od kapitoly 4.2, kde jsme rozebírali jevy typické pro mluvenou češtinu a její stylizaci v populární české literatuře souhrnně za všechny knihy, v kapitole 6 zabývající se stylizací mluvenosti ve francouzštině a češtině v populárním ekladu rozebíráme prvky mluveného jazyka podrobně až v kapitolách týkajících se jednotlivých knih, aby ze zjištěných poznatků mohla následně vycházet analýza každého konkrétního populárního ekladu.

6. Stylizace mluvenosti ve francouzštině a její češtění v populárním ekladu

Prvky *argot* a lidového jazyka se ve francouzské literatuře objevovaly odedávna – již od konce 11. století. Systematicky začal *argot* v literatuře používat François Villon ve století patnáctém. Lidové prvky se pak objevují například i v díle Rabelaisova nebo Molièrova. V 19. století je lidový jazyk v literatuře používán především jako prostředek charakterizace postav. Výraznými mezníky ve stylizaci mluveného jazyka byla v literatuře 20. století například tvorba L. F. Célinea, který začal mluvený jazyk používat ve svých románech i mimo dialogy, a R. Queneaua, jenž s jazykem experimentoval a kromě slovní zásoby z registru

¹¹⁴ Podle informace od provozovatele a jediného redaktora slovníku jsou hesla vytvářena na základě vlastní četby románů a dokumentů či vypisována z různých slovníků *argot*. U jednotlivých hesel nelze dohledat původ informace. Tento slovník tedy používáme pouze pokud heslo nedohledáme jinde.

familier a populaire, nadávek i zkomolených slov používal i pravopis odlišný od spisovné francouzštiny, blížící se fonetické transkripci. Prvky mluveného jazyka ale mžeme nalézt v dílech mnoha dalších francouzsky píšících autorů. My se však v této práci vnujeme pouze vybraným dílům literatury současné. Pro pohled vývoje stylizace mluvenosti ve francouzské literatuře tedy odkazujeme například k práci J. Šotolové (1985, s. 143–151). V současné francouzsky psané literatuře (posledních zhruba dvaceti let) se prvky mluvenostní stylizace objevují například v knihách těchto autorů: Virginie Despentes, François Bégaudeau, Sacha Sperling, Nicolas Ancion, Laurent Quintreau, Thierry Jonquet, Frédéric Beigbeder, Dany Laferrière, Daniel Pennac, Anna Gavalda, autoi maghrebského původu (Rachid Djaidani, Faïza Guène, Azouz Begag), africké autoi (Ahmadou Kourouma), antilští autoi (Patrick Chamoiseau), a další.

Prostředky, jimiž autoi dosahují napodobení autentické mluvené komunikace, a způsob, kterými se překladatelé s tímto prostředky vypořádávají, v naší práci analyzujeme na korpusu šesti francouzských románů posledních zhruba dvaceti let (výjimkou je třicet let starý román Danyho Laferrière), přeložených do češtiny v posledních deseti letech. Volili jsme cíleně knihy, v nichž jsou silně zastoupeny prvky mluveného jazyka. Při výběru jsme ovšem byli značně omezeni tím, které knihy již byly přeloženy do češtiny. Protože jsme z našeho vzorku nechtěli vynechat romány nejvýrazněji využívající určité typické prvky mluvenostní stylizace (charakterizující zejména mluvu mladých a mluvu velkoměstských předemstí), využili jsme ochoty studentů překladatelského semináře ÚTRL, kteří v rámci výuky přeložili vybrané úryvky románů Thierryho Jonqueta, Rachida Djaidaniho a Françoise Bégaudeaua.

Neklademe si zde za cíl provést komplexní analýzu překladů vybraných knih, nekomentujeme ani případné chyby i odlišnosti v porozumění – vzhledem k zaměření práce jsme se soustředili především na problém vývoje prvků autentických mluvených promluv.

Analýza originálu vždy vychází z četby celých knih. Stejně je tomu u překladu, pokud kniha byla přeložena. Překlad hodnotíme jako celek, ale podrobnější srovnání originálu s překladatelským řešením v této práci provádíme pouze na úseku zhruba pět normostran. Výjimkou jsou překlady pořízené studenty ÚTRL, kdy máme k dispozici přeložené úryvky pouze v rozsahu jedné normostrany. Ze čtyř až šesti odevzdaných překladů obvykle uvádíme tři, které porovnáváme s úryvkem originálu, místy však přihlížíme i k ostatním překladům.

Při zkoumání francouzských originálů a jejich překladů již neprovádíme kvantitativní analýzu zjištěných jevů, jako tomu bylo u předchozích knih – kromě toho, že by neúnosně zvýšila rozsah této práce, nejsou kvantitativní metody příliš vhodné ani proto, že u tří z šesti knih nemáme k dispozici překlady celých knih, a dále by nebylo možné v tomto

p ípad využít korpusových nástroj , protože ani korpus Intercorp_fr, ani francouzský korpus Frantext neobsahují dostatek text vhodných pro naše účely (knihy současně literatury obsahující výrazné prvky mluvenostní stylizace a zároveň přeložené do češtiny).

Pouze tam, kde chceme poukázat na neobvykle vysokou frekvenci užití určitého výrazu i jevu, uvádíme v hranatých závorkách i frekvenci výskytu v knize.

Použití odlišných metod je také důvodem pro to, že je počet analyzovaných francouzských knih nižší než počet povídkových děl rozebíraných v kapitole 4, kde jsme pro vypovídatelnost korpusové analýzy počet 10 považovali za minimum.

	autor	název originálu	rok vyd. ¹¹⁵	název českého překladu	překladatel	rok překl. ¹¹⁶
1	Dany Laferrière	Comment faire l'amour avec un nègre sans se fatiguer	1985	Jak se milovat s černochem a neunavit se	Anežka Charvátová	2008
2	Thierry Jonquet	La vie de ma mère !	1994	-	studenti ÚTRL ¹¹⁷	2014
3	Daniel Pennac	Des chrétiens et des Maures	1998	Křesťané a Mauři	Vlasta Misařová	2007
4	Rachid Djaidani	Boumkoeur	1999	-	studenti ÚTRL	2014
5	François Bégaudeau	Entre les murs	2006	-	studenti ÚTRL	2014
6	Sacha Sperling	Mes illusions donnent sur la cour	2009	Bludy z nudy	Míša Řezáčová	2011

Tabulka 62: přehled analyzovaných francouzských knih a jejich překladů

6.1. Thierry Jonquet – La vie de ma mère !

Vypravě, dvanáctiletý chlapec ze znevýhodněné rodiny, žije v pářížském „HLM“ sám s nezaměstnanou matkou a dvěma staršími sourozenci. Ve škole chodí do speciální třídy pro méně nadané děti. Sám je Francouz, v třídě spolužáci ve třídě jsou původně Italové. Když se oba starší sourozenci osamostatní, odejdou z domova a matka dostane práci na telefonní operátorky v nemocnici, chlapce bez dohledu svede starší kamarád Djamel ke spoluúasti na krádežích. Chlapec za ně pro své starší kamarády odlákává majitele domu i hlídače parkoviště, aby se do objektu dostali. Za odměnu konečně dostává vlastní peníze a může kupovat dárky Clarisse, dvanáctileté dívky z „lepší společnosti“, která se mu líbí. Na zlodějských výpravách se ale postupně stává svědkem násilí, kluci z „bandy“ za ním brát drogy. Se skupinou se vypravě nakonec rozejde, ale když matka Clarissy přinesla do školy

¹¹⁵ Rok prvního vydání dle online katalogu Bibliothèque nationale de France (http://catalogue.bnf.fr/jsp/recherchemots_simple.jsp?nouvelleRecherche=O&nouveaute=O&host=catalogue)

¹¹⁶ Rok prvního vydání daného překladu dle online katalogu Národní knihovny ČR (http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkck)

¹¹⁷ Oficiální překlad knihy neexistuje. Byly analyzovány překlady částí textu pořízené studenty navazujícího magisterského studia překladatelství Ústavu translatologie FF UK.

kradený perlový náhrdelník, který Clarisse dal, ze strachu před prozračením opřesně do skryše svých zlodějských přátel. Tam chlapce najde matka Clarissy. V úkrytu ji zastihnou ostatní a napadnou ji. Matka se pak dozvídá, že celý příběh je vyprávěn, jež chlapec po svém zadržení nahrál soudci na kazetu:

J'ai fini, monsieur le juge. Vous m'avez demandé de tout dire sur la cassette avec le magnétophone, de bien prendre mon temps, style ça vous aiderait à mieux me connaître, j'ai bien pigé quand je suis venu dans votre bureau.

Knihy obsahuje poměrně velmi málo dialogů, je založena především na vyprávění v první osobě. Jazyk vyprávění je silně příznakový, zejména na rovině lexikální a syntaktické, v menší míře na rovině fonologické. V dialozích se odlišuje mluva učitelky, mademoiselle Dambre, která je zcela spisovná, od mluvy vypravěčových spolužáků a kamarádů. Ta se podobá jazyku vyprávění, navíc jsou někdy užity určité prvky fonologické, zejména napodobení redukované výslovnosti zájmen.

Fonologické změny nejsou v knize příliš časté, alespoň v porovnání s prostědky lexikálními a syntaktickými. Projevují se v dialozích i ve vyprávění první osoby. Zájmeno *celui* je ve vyprávění 1. osoby v několika případech zkráceno na *çui* (*il a craché par terre en levant le doigt en l'air, çui du milieu* – 28; *Y a son visage qui s'est mélangé à çui de Clarisse* – 114). V dialozích je několikrát použita elize *tu* před samohláskou, zejména ve tvarech *tu es, tu as, tu avais, tu auras* (*Heureusement que t'étais là* – 47; *T'es sapé comme un sonac* – 63; *T'es pas grand* – 64; *t'as qu'à me sucer* – 92; *t'auras un super bénéfice* – 109; *T'es con* – 123; *t'en auras après* – 127), zídka i elize *je a me* (*J't'en filerai une* – 108; *J'veux m'éclater* – 113; *J'veux m'déchirer la tête* – 113). Časté je v dialozích i v první osobě krácení vztažného zájmena *qui* před slovesem za inajícím samohláskou, např.: *Il le savait parce qu'il connaissait une meuf qu'avait fait vendeuse dans la boutique.* – 70; *Djamel il avait un copain qu'avait pécho le sida* – 119; *heureusement que c'est oim qu'a pensé à fermer les cadenas du local* – 120; *On s'est arrachés vite fait, sauf Laurent, qu'a traîné.* – 124; a i další.

V promluvě vypravěčova spolužáka je také jednou zkráceno *votre* a *madame* (*Y mate vot' teuche, m'dame ! il a crié, Kaou.* – 22).

V uvedeném textu je také zkráceno zájmeno *il* na tvar *y*. Tvar *y* je v textu několikrát použit i místo zájmena *lui*, zde v tšinou ve vyprávění první osoby. *Lui* totiž může být v rychlém tempu a i při nedbalé výslovnosti splynout s následujícím *v* [i] (*J'y ai dit de faire gaffe* – 121; *Salut, mademoiselle Dambre, j'y ai dit, comment ça va?* – 137; *Elle a tout de suite pigé que j'allais pas y dire où j'étais.* – 138; *J'y ai dit, à Djamel* – 141; *J'ai appelé Clarisse au téléphone. J'y ai*

causé super vite... – 143; *La reum à Clarisse elle pourra sûrement vous le dire quand vous y demanderez.* – 145; *J'ai bien été forcé d'y montrer les deux violons et la flûte, quand elle m'a pécho.* – 145 a další). Zrovna tak m že p i nedbalé výslovnosti tém zaniknout, resp. splynout s následující hláskou p edložka *de* ve spojení *de toute façon*. Místy autor *de* vynechává (*Ma reum, toute façon, je pouvais pas compter sur elle.* – 136; *Toute façon, j'étais cool, elle pouvait pas me faire pécho par les keufs* – 137), i když ve v tšin p ípad spojení *de toute façon* nekrátí.

Pokud jde o **lexikum**, jeden z nejnápadn ějších rys ů textu je etný výskyt verlanizovaných výraz ů. **Verlan**, fenomén rozší ený z pa řížských p edm stí a populární mezi mladými lidmi hlavn ě v 80. a 90. letech, spo ívá v tvo ení nových slov oto ením slabik p vodního slova. Pravopis nového slova je pak p íz p soben tak, aby odpovídal výslovnosti takto vytvo eného slova. Z nevysloveného n mého *e* na konci p vodního slova se ěasto stává *eu* (*flic* > *flikeu* > *keufli* > *keuf*; *femme* > *fameu* > *meufa* > *meuf*; *mère* > *mèreu* > *reume* > *reum* apod.). U n kterých slov dokonce postupem ěasu došlo ke zp tné verlanizaci p vodního verlanu (*arabe* > *arabeu* > *beuraa* > *beura* > *beur*; *beur* > *beureu* > *reubeu* > n kdy *reub*).

Sám výraz *verlan* je verlanem slova *l'envers* – rub, zadní strana, opak. P vodn ě tajný jazyk, který m ěl mluv ěm umožnit spolu komunikovat, aniž by jim ostatní rozum ěli, se rozší ěil zejména prost ednictvím rapu a postupn ě ztratil svoji krycí funkci. N která z verlanizovaných slov se dnes b ěžn ě užívají a vžila se tak, že mluv ěí už tém ě nevnímají, že jde o verlan (*meuf*, *ouf*), mnohé verlanizované výrazy však již dnes mohou znít pon kud nmodern ě (Le Parisien, 2012).

Text Jonquetovy knihy z roku 1994 je verlanem doslova prosycen, nej ěast ější výrazy jsou následující (v hranaté závorce uvádíme po et výskyt):

reum (mère) [99]; *meuf* (femme) [88]; *reubeu* (arabe) [42]; *pécho* (choper) [36]; *keuf* (flic) [33]; *feuj* (juif) [33]; *keum* (mec) [32]; *véner* (énerver) [24]; *ça comme* (comme ça) [21]; *teuche* (chatte) [16]; *relou* (lourd) [14]; *keusse* (sac – unité monétaire équivalent à 10 francs) [14]; *oim* (moi) [12]; *reurti* (tireur – voleur) [12]; *céfran* (français) [11]; *cistra* (raciste) [11]; *ieuv* (vieux) [11]; *tepu* (pute) [9]; *chelou* (louche) [6]; *zicmu* (musique) [6]; *ouf* (fou) [4]; *renoi* (noir) [4]; *méfu* (fumer) [4]; *foncedé* (défoncé) [3]; *zonblou* (blouson) [2]; *sketbas* (baskets) [2]; *zarbi* (bizarre) [1]; *drepou* (poudre – drogue) [1]; *barjot* (jobard) [1].

ěasté je v knize i **krácení slov**. To je v mluveném jazyce vedeno zejména snahou o jazykovou ekonomii. V textu se vyskytují nap ěříklad krácené tvary: *dirlo* (directeur); *prof* (professeur); *foot* (football); *fac* (faculté); *géo* (géographie); *récré* (récréation); *allocs*

(allocations); *manif* (manifestation); *cap'* (capable); *discuss'* (discussion); *périph* (boulevard périphérique); *yougo* (Yougoslave); *paki* (Pakistanais); *cheese* (cheeseburger); *survét'* (survêtement); *sympa* (sympathique); *bénéf* (bénéfice); *mob* (mobylette); *BM* (BMW); *hosto* (hôpital); *expo* (exposition), *mat'* (matin – *trois heures du mat'*); *perso* (personnel – *son numéro perso*); *mono* (moniteur); *clodo* (clochard).

Krom krácených slov se v textu vyskytují také slova, azená do *langue populaire*, jež vznikla z neutrálních slov p idáním **p ípon**:

- **oche**: *pétoche* (peur) [7]; *fastoche* (facile) [6]; *téloche* (télévision) [2]; *cantoche* (cantine) [1]; *cinoche* (cinéma) [1]; *valoche* (valise) [1] (AFP: *-oche*: suffixe qui, combiné ou non à une consonne antécédente, sert à former de nombreux noms ou adj. à effet plus ou moins comique ou péj.: *astibloche*, *balloche*, *la Bastoche*, *bancroche*, *cantoche*, *cinoche*, *doche*, *dodoche*, *fastoche*, *mailoche*, *plastoche*, *téloche*, *Totoche*, *valoche*, etc.);

- **os**: *matos* (matériel) [9]; *portos* (Portugais) [9]; *gratos* (gratuit) [2]; *ringardos* (ringard) [1]. P ípona *-os* byla módní hlavn v 80. letech. (AFP: *-os*: suffixe servant à former de nombreux mots (surtout des adj.) dans la langue jeune et branché des années 1980: *calmos*, *craignos*, *débilos*, *maniaquos*, *matos*, *nullos*, *peinardos*, *ringardos*, *tranquillos*, etc. *Rapidos* est un des rares mots relativement anciens.)

Nap íklad u výrazu *ringardos* LV uvádí: adj. Ringard, avec la désinence en « os » qui fut chère aux années 1980. U výrazu *matos* pak: n.m. Matériel, dans tous les sens possibles [...] Certains argotiers traditionnels dont Auguste le Breton parlaient antérieurement (1975) de « mato » ; sans doute la mode des désinences en « os » des années 1980 explique-t-elle ce changement. S'utilise beaucoup chez les drogués pour désigner le matériel servant à l'injection.

- p ípadn **-iche**: *fortiche* (fort; tento výraz ale slovník *Larousse* klasifikuje jako *familier*) [1].

Jak uvidíme dále p i analýze p eloženého úryvku, krom verlanu a krácených slov je obecn velmi frekventované i další **lexikum z registr familier, populaire, argot**:

Do **argotu** adí slovníky nap . výrazy: *thunes* (CNRTL: somme d'argent); *mater* (CNRTL: voir ou regarder attentivement ou épier); *niquer* (CNRTL, viz dále); *barouf* (CNRTL: bruit, tapage); *sapé*, *saper* (CNRTL: habiller, vêtir); *tifs* (CNRTL: cheveux); *saquer* (CNRTL: ne pouvoir supporter, tolérer) – *Les contrôleurs, je peux pas les saquer.* – 43; *bougnoule* (CNRTL: A) nègre ou métis, B) Nord-Africain indigène); *boxon* (CNRTL: désordre, fouillis, „pagaille“) – *Ce jour-là c'était le boxon* – 66; *rouler une pelle à qqn* (CNRTL: donner à quelqu'un un baiser lingual); *raquer* (CNRTL: payer); *boche* (CNRTL: Allemand); *guibolle*

(CNRTL: jambe) a adu dalších. N které výrazy ani jinde než ve slovnících argotu nedohledáme, nap .: *from* (LV: personne de race blanche ou de souche, chez nombre d'adolescents de banlieue ou de cités originaires d'autres horizons (*renois* ou noirs, *beurs*, *pakis* etc.), par abréviation peu inventive de *fromage blanc*.); *sonac* (vysv tlivka pod arou v Jonquetov knize: de Sonacotra, les foyers pour travailleurs immigrés...); *zarma* (Jonquet, vysv tlivka pod arou: soi-disant).

K drogovému argotu pat í výrazy *shit* (Larousse: haschisch); *toxe* (toxicomane) [10]; *caillou* (Bob: autre appellation du crack à la française, fabriqué à base de cocaïne) [12]; *dope* (Zone: drogue); *drepou* (verlan de *poudre* – CNRTL: héroïne).

Pouze pro mluvený jazyk a spíše pro mluvu **mladých lidí** jsou typické výrazy jako *vachement canon*; *carrément grave*; *un max de (thunes)*; p ívlastek *super* [93] (*il est super sérieux* – 18; *il vise super bien* – 12) aj.

V knize se objevují i **slova p ejatá z cizích jazyk** – najdeme zde **anglicismy**: *black* (Larousse: fam., se dit de quelqu'un de race noire); *cutter* [10] (couteau); *living* (salle de séjour) a výrazy z drogového argotu *shit*; *dope*; **arabský p vod** uvádí Petit Robert u výraz : *caïd* (chef de bande, personnage considérable dans son milieu. *Un gros caïd de la S.N.C.F.*); *zob* (pénis); *niquer* (podrobn ji viz dále v ásti týkající se vulgarism); *souk* (lieu où règne le désordre, le bruit). S výp j kami, zejména z angli tiny a arabštiny, se v ješt v tší mí e setkáme i dále p i analýze knihy Boumkoeur. Françoise Gadet (2007, s. 128–129) uvádí, že k vysoké frekvenci výp j ek p ispívá imigrace, zejména ze zemí Maghrebu a subsaharské Afriky. Odhaduje se, že v pa ížské oblasti se nyní každé tvrté dít v rodin setkává s cizím jazykem (který nemusí nutn ovládat). Vzniká tak tendence k jakémusi *parler bilingue*, který je ovšem odlišný od bilingvismu – spo ívá spíše v ur ítých p izp sobeních, úpravách, hybridních a míšených vyjád eních, st ídání jazyk v rámci jedné v ty i jednoho slova (nap . *je la kiffe*; *je veux pas choufer*), kdy jsou nap íklad k arabským kmen m slov p idávány francouzské koncovky. Tento zp sob zacházení s jazykem m že pro mluv í p edstavovat i zp sob vyjád ení identity, prvek sbližující rozdílné generace v komunikaci uvnit rodiny, i cestu, jak se vyhnout jasnému p íklon ní se k rodnému jazyku nebo k jazyku p íjímající zem (Gadet, 2007, s. 129).

Výjime né nejsou v Jonquetov textu ani **vulgarismy a nadávky**, vyskytující se jak v dialozích, tak ve vypráv ní první osoby: *salaud* [4]; *salope* [5]; *enculé de sa mère / enculés de leur mère* [9] (*Vous avez le choix, il a précisé, l'enculé de sa mère.* – 14); *nique ta mère* [2]; *ta mère la pute* [3] (*Vas-y, nique ta mère ! Ta mère la pute ! il a continué Mustapha* – 28;

Salope, ta mère la pute ! il a dit. – 42); *niquer* (*Nique ta sale race de céfran!* – 55; *il voulait aller se faire la Zora, la niquer tout de suite.* – 98); *putain de ta race; baiser; connard; enculé; zob* (CNRTL: membre viril); *teuche* (Zone: chatte) a další.

ada uvedených nadávek, zejména nadávky urážející matku druhého, nap . *nique ta mère / nique ta mère*, jsou p ejímky z arabštiny (DILAP 2007). P ímo z arabštiny jsou dle stejného zdroje p evzaty také formulace *sur la tête de ma mère* i *sur la vie de ma mère*, n kolikrát užitá v textu knihy jako expresivní ujišt ní, že mluv í íká pravdu (*ça je vous le jure, la vérité, la vie de ma mère si je mens !* – 90). Françoise Gadet (2007, s. 129) potvrzuje, že v prostředí multietnických p edm stí velkých m st mladý lov k v bec nemusí být Arab i pocházet z Maghrebu, aby používal arabská slova i ve francouzštin kalkoval arabské výrazy jako *sur le Coran d'Allah* nebo *sur la tête de ma reum*.

Z arabštiny ostatn pochází i slovo **niquer** [35], v Jonquetov knize velmi ásto užitá – jak ve významu *posséder sexuellement* (*il voulait aller se faire la Zora, la niquer tout de suite* – 98), tak ve významu *détruire/casser/crever* (*il a juste niqué les pneus de sa Clio avec un cutter* – 10; *On en fabriquait plein, des bateaux. Ils tournaient en rond autour du jet d'eau pendant un moment, et puis tchac, ils se prenaient le jet en plein dessus et ils étaient niqués, ils se cassaient.* – 11; *il avait sorti un cutter pour niquer la gueule au premier contrôleur* – 45; *je lui niquais ses chances de réussir* – 53; *Je suis descendu direct avec les autres dans les sous-sols, avec une batte, pour niquer les BM.* – 116). Svým ástým a vícestranným užitím se slovo *niquer* blíží univerzálním výraz m.

áste užívání **univerzálních, významov neur itých výraz** , které mluv ímu umož ují se rychle vyjád it bez nutnosti hledat nejvhodn jší výraz, je dalším prost edkem p ibližujícím vypráv ní mluvenému jazyku. V Jonquetov knize je to p edevším výraz *truc* [64], pro pojmenování osob pak verlanizované *meuf* [88] a *keum* [32]. (Jindy v této funkci ásté výrazy *mec, type* a *gars* v Jonquetov textu tém nenajdeme).

Místo *quelque chose, une chose* nebo *des choses* je v knize ve funkci univerzálního výrazu tém vždy použito slovo *truc(s)*:

Faut que je trouve un truc pour me défendre en attendant. (15)

Faut être con comme Mohand pour s'imaginer des trucs pareils... (37)

On avait mangé chez eux, un truc que j'ai pas aimé avec de la morue... (40)

Slovo *truc* však nebývá použito pouze ve výrazu *n co*, n kdy jím mluv í nahradí kterékoli podstatné jméno (*film; club* aj.), které pak specifikuje pouze p ívlastkem: *Moi, je regardais mes cassettes à la maison toute la matinée, des Schwarzenegger, ou des trucs d'horreur avec*

des fantômes et des monstres – 86; *Ils allaient dans un truc privé pour les richards comme eux, vers la rue Botzaris.* – 108.

Podobn univerzální funkci má sloveso *foutre* [38], které je v textu užito opakovan jednak jako sou ást ustálených spojení (*se foutre de qqn, qc; n'en avoir rien à foutre; foutre les boules à qqn* (Zone: mettre mal à l'aise, inquiéter); *foutre la paix à qqn; se foutre de la gueule de qqn*) a dále ve významu *mettre* (*Le principal, de toute façon, c'était qu'elle l'avait pas foutu à la poubelle.* – 103) nebo *faire* (*je savais pas quoi foutre* – 128).

asté je v mluveném jazyce i v Jonquetov knize **použití p ídavného jména místo p íslovce**, zejména u p ídavných jmen *direct, grave, tranquille*:

C'est Farid qui a su le premier : le père de Mohand, il lui avait niqué la tête, mais grave. (26)

Il était esquinté grave, avec plein de sang qu'a pissé de son nez. (45)

J'ai déconné grave, je cherche pas à dire le contraire. (114)

... il a dit à ma reum que soit elle remboursait, soit il allait aux keufs direct. (14)

Il l'a envoyé direct à l'atelier menuiserie, où ils vont, les quatrièmes de la SES. (28)

Du coup, ce mois-ci, ça allait nous permettre de payer les HLM tranquille. (81)

Le premier jour, c'est le dirlo, monsieur Belaiche, qui nous a parlé, super sérieux. (17)

a další.

K nejvýrazn jším rys m **syntaxe** pat í:¹¹⁸

Vynechávání il v podm tu, p edevším ve spojeních *il faut / il fallait* a *il y a / il y avait*:

Faut que je trouve un truc pour me défendre en attendant. – 15; *Faut pas rigoler avec ces trucs-là...* – 29; *Monsieur Hardouin, faut pas lui faire des embrouilles* – 57; *Faut faire gaffe.* – 92; *Faut pas déconner.* [18] – nap . 93; *A la fin du mois de juin, y a eu la fête à l'école* – 10; *Je l'ai suivie à la sortie du collège, y a sa reum qui venait la chercher* – 34; *dans la cité, y a un copain du grand frère à Farid qu'a pécho six mois ferme* – 64 a mnoho dalších.

Prakticky vždy, až na jednotky výjimek, je v **záporu vynechána záporka ne**. Tento jev je ve skute ném mluveném jazyce siln rozší ený – Claire Blanche-Benveniste (1997, s. 39) uvádí, že v rozhovorech bývá záporka *ne* v 95 % p ípad vynechána – bez ohledu na osobu mluv ího.

Extrémn asté je **opakování podm tu** – podm t je vyjád en podstatným jménem a zájmenem. Jde vlastn o druh **dislokace vlevo**, který je však typický pouze pro mluvenou francouzštinu:

¹¹⁸ Vše platí jak pro vyprávění první osoby, tak pro dialogy, ale vzhledem k poměru obou složek v knize se popisované jevy projevují především ve vyprávění první osoby.

là, monsieur Bouvier il a pas aimé. – 10; Les poissons, ils étaient tous crevés ! – 10; Comme « plage », on avait le bassin que les ouvriers de la mairie ils ont installé au milieu du square – 10; c'est un truc que monsieur Bouvier il nous avait montré en travail manuel. – 11; Mohand il était mort de rire – 22; Les parents de Mohand, ils sont jamais venus. – 22; j'ai tout de suite compris que Cédric, il avait quelque chose de grave à me dire. – 38; a mnoho dalších.

Gramatiky n kdy tento v mluveném jazyce často užívaný jev nazývají syntaktická redundance (Blanche-Benveniste 1997, s. 37). (I v psané francouzštině jsou naopak běžné dislokace vlevo typu: Le parking, ils allaient le faire vers huit heures – 66; C'est son frère Mouloud qui lui a dit que les feux, faut s'en méfier – 18.)

Pro mluvenou francouzštinu je typická i **dislokace vpravo**, kdy mluvčí po vyjádření v tvz. základní struktuře jakoby dodává další informace postupně, upesuje:

Faut des Blancs, ils sont pas cons, les Chinois – 16; Dans le quartier, en plus des Chinois, y en a beaucoup, des feux. – 18; Ils sont malins, les feux – 19; Y mate vot' teuche, m'dame ! il a crié, Kaou. – 22; N'est-ce pas que tu vas t'accrocher? elle a insisté, mademoiselle Dambre. – 37; C'était bien grâce à moi s'il avait pu le tirer, le sac de la meuf, Djamel ! – 47; Djamel et ses copains ils faisaient des efforts pour être polis, je les ai bien entendus leur parler, aux tepus, s'il vous plaît et tout. – 52; J't'en filerai une, de cassette, j'en ai plein chez moi ! – 108; aj.

Jonquet také často používá konstrukce spon, kde neurčitými výrazy **style** [63], **genre** [35] ve významu *jako by, jako kdyby, jako že, třeba* apod., které jsou běžné pouze v mluvené francouzštině :

Là non plus, il y avait pas de logique. Style on était dans un truc spécial échec scolaire, et on nous envoyait quelqu'un qui y connaissait que dalle ! – 21; L'enculé de sa mère, il s'est marré en envoyant un clin d'œil à mademoiselle Dambre, genre il la draguait, ma parole. – 29; Avec les blacks, faut se méfier, des fois ils ont plusieurs meufs et ils leur font des coups de vice, genre elles triment pour eux, ils les déroutent et tout. – 39; j'ai entendu du bruit genre elle était mal – 50; Monsieur Hardouin, y a qu'un truc qui va pas chez lui, c'est sa politique, genre il sait comment il faudrait faire pour que ça soit plus la galère pour le malaise des jeunes ! – 56; Des fois, même les richards, ils tapent la frime avec leurs gonzesses, style ils leur offrent des faux bijoux – 92; a mnoho dalších.

Ve vyprávění se objevují i **vycpávky**, jejichž užívání charakterizuje mluvený projev.

asté je **et tout** na konci v ty [31]: *Je voulais demander conseil à monsieur Hardouin, comment qu'il fallait que je fasse avec Clarisse et tout, mais j'osais pas. – 90; ... y avait des tas de keums qui prenaient de la dope, des vrais toxes avec la seringue et tout. – 118; Bref, au parc, on a été sur les ponts, dans l'île et tout, pour repérer les cygnes – 130; Mais je me la suis jouée plus cool : la thune, il fallait d'abord la filer aux keufs, genre la caution pour qu'ils me foutent la paix, plan Inspecteur Harry et tout ! – 142; aj.*

Dalšími vycpávkovými výrazy (by jistý význam nesou, p inejmenším vyjad ur itý postoj mluví ho ke skute nosti) jsou nap . **alors là** (*Laurent il est revenu vers quatre heures et demie, mais alors là complètement déchiré, avec la tronche qui saignait de partout. – 134*), **voilà** (*Et là, y a un keuf cistra qu'a voulu foutre la trouille à un des blacks avec son flingue. Il lui a collé sous le nez, seulement voilà, le keuf il a tiré, le black il a tout pris dans la tête, il était mort pour l'autopsie direct, la vérité ! – 93*), **enfin** (*Je suis resté un moment et j'ai trouvé ça un peu relou comme boulot, toujours répondre au téléphone, mais enfin elle avait pas le choix. – 62*); **bref** (*Alors là, elle pourra toujours les découper, ses photos de Cindy Crawford ! Bref, ça me regarde pas, après tout, chacun est libre de mener sa vie – 101*).

P evážn v dialozích je použito spojení **vas-y** [16], mající n kdy charakter kontaktového výrazu (*Reste tranquille, vas-y, c'est pas le moment de faire le bouffon ! – 98; Vas-y arrête ! il a gueulé. – 112; Vas-y, fais pas chier, il a dit Djamel, quand Laurent il a sorti son cutter. – 134*), jindy se ale významem blíží spíše výrazu *va te faire foutre* než pobídce (DILAP 2007) (*Mademoiselle Dambre, elle m'a encore pris la tête presque à chialer au bout du fil. Elle m'a juré que monsieur Belaïche lui aussi il voulait m'aider. Vas-y, c'était n'importe quoi ! – 138*). Do ur ité míry mají charakter vycpávek i další klišé používaná jen velmi z ídka jinde než v mluvené francouzštin : (*c'est/c'étais*) *n'importe quoi* [10]; *faut pas déconner (quand même)* [18].

V daleko menší mí e než výše uvedené rysy v knize najdeme také **konstrukce (il) y a ... qui**: *Je l'ai suivie à la sortie du collège, y a sa reum qui venait la chercher... (34, místo *sa reum venait le chercher*); *Au bout d'un moment, y a sa reum qui est sortie aussi. – 67; Bref, à force de se véner sur l'antivol, il a bien fini par le niquer mais du coup, y a la sirène qui s'est mise à gueuler... (124); Y a deux gardiens qui se sont amenés avec des chiens, ces enculés de leur mère! – 124; aj.**

Místy je ve spojení s plurálem použito **c'est místo ce sont**, což také pat í k rys m mluveného jazyka (Blanche-Benveniste 1997, s. 40): *Les Chinois de Los Angeles, c'est des Coréens, mais c'est pareil. – 19; C'est des promotions qu'ils font, à Auchan, comme ça on dépense pas trop. – 32; Les boches, c'est les Allemands de l'Europe – 82; C'est des enculés de leur mère, les*

keums qu'installent les portes des parkings – 123; C'est des trucs qui coûtent un max – 130;
aj.

Úryvek k p ekladu (s. 12–14):

Des fois, quand on en avait vraiment trop ras le bol, on allait dans le métro en falche et on descendait aux Halles. C'est beau, mais faut faire super gaffe parce que là-bas c'est plein de keufs. Des fois aussi, on s'installait devant le Franprix avec nos skates et on faisait la compète en sautant par-dessus des cartons. On en attachait plein avec une ficelle et on prenait un super élan pour décoller; si on se viandait, c'était pas grave, parce que c'est mou, les cartons. Le Franprix, c'est génial pour ça parce qu'il y a une rampe qui descend vachement sec le long de la rue des Dunes, c'est là que les camions viennent pour livrer. Si les gens du magasin faisaient pas trop attention à nous, on entrait dans la réserve, pour chourer des packs de Yop. Le soir, on retrouvait d'autres copains, ceux qu'allaient au centre de loisirs, ils revenaient au coin de la rue de Belleville, avec le car de l'école. Ils frimaient parce qu'ils étaient allés dans la forêt de Sénart, style ils avaient fait un voyage, un plan campagne, air pur et tout! Moi, je voulais plus y aller, au centre de loisirs. L'année d'avant, il y avait eu encore une embrouille, le portefeuille d'un mono qu'avait disparu, et le dirlo m'avait accusé. C'était même pas vrai, c'était Renaud, un keum de la cité, bâtiment F escalier D, qu'avait chouré. Même pas cap' de se dénoncer ! Le dirlo, il m'a ramené chez moi, et il a dit à ma reum que soit elle remboursait, soit il allait aux keufs direct. Vous avez le choix, il a précisé, l'enculé de sa mère. Ma reum, elle lui a filé ses vingt keusses, pour pas faire d'embrouille, et après, elle m'a pécho avec une des ceintures que le ieuv il a laissé à la maison avant de se tirer. J'ai vachement dérouillé, pendant deux jours, j'ai pas pu me lever tellement j'avais mal. Cédric, mon grand frère, il me défend, d'habitude, même quand je déconne, mais là, il s'est écrasé.

V úryvku jsou pro stylizaci mluvenosti užity **syntaktické** prostředky z velké části zaznamenané již při charakterizaci jazyka celé knihy: užívání *on* místo *nous*, vynechávání záporky *ne* v záporu (*les gens ... faisaient pas trop attention; je voulais plus y aller; c'était même pas vrai; pour pas faire d'embrouille; j'ai pas pu me lever*), vynechávání *il* ve spojení *il faut* (*faut faire gaffe*), dislokace vpravo (*je voulais plus y aller, au centre de loisirs*), dislokace vlevo (*le Franprix, c'est génial; le dirlo, il m'a ramené chez moi; une des ceintures que le ieuv il a laissé à la maison; Cédric, mon grand frère, il me défend*), použití *c'est* s plurálem, spolu s dislokací vpravo (*c'est mou, les cartons* místo *les cartons sont mous*), eliptické konstrukce (*Même pas cap' de se dénoncer !* místo *Il n'était même pas...; ...style ils avaient fait un voyage, un plan campagne, air pur et tout!*).

V daleko menší míře se objevují prostředky **fonologické** (krácení *que* ve spojeních *ceux qu'allaient au centre de loisirs; le portefeuille d'un mono qu'avait disparu; un keum... qu'avait chouré*).

Výrazná je stylizace mluvenosti na rovinu **lexikální**. K lexikálním prostředkům patří:

- užívání výraz z registru **familier**:¹¹⁹ *ras le bol* (Larousse); *ça* (CNRTL); *frimer* (CNRTL); *embrouille* (Larousse); *fler* (Larousse: *familier* ve významu *donner quelque chose à quelqu'un*); a dále p ívlastek super (CNRTL) – *faire super gaffe*; *on prenait un super élan*
- užívání výraz z registru **populaire**: *faire gaffe* (CNRTL); *vachement* (CNRTL pop., fam., Larousse pop.); *se viander* (Larousse: avoir un grave accident de voiture, de moto, en alpinisme, Zone: faire un accident, se planter); *chourer* (Larousse: voler, dérober – romani *tchourav*); *se tirer* (Larousse: s'en aller, partir); *dérouiller* (CNRTL: recevoir une volée de coups, une algarade, subir des désagréments. Zone: avoir mal, souffrir. *Quand je me suis fait enlever mes dents de sagesse, j'ai dérouillé pendant trois jours !*); *déconner* (Larousse); *s'écraser* (Zone: Se taire, ne pas se manifester. *Devant le proviseur, j'ai préféré m'écraser ! Je voulais pas faire d'embrouilles !*). Výraz *en falche* i *falche* jsme nenalezli v CNRTL, Larousse, Petit Robert ani Zone, pouze v internetovém slovníku *Bob* a ve slovnících argotu (LV: *en falche*: en douce, en cachette, en fraude) – klasifikovali bychom jej tedy jako **argot**.
- **verlanizované výrazy**: *keuf*; *keum*; *reum*; *keusse*; *ieuv*; *pécho*
- **krácení slov**: *compète* (compétition); *mono* (moniteur); *dirlo* (directeur); *cap'* (capable)
- **použití p íslovce místo p ídavného jména**: *qui descend vachement sec*; *il allait aux keufs direct*
- **vulgarismy**: *l'enculé de sa mère*.

Níže uvádíme t i z p ti odevzdaných p eklad :

Překlad A:

Někdy, když už sme toho měli po krk, sme se svezli načerno metrem a vystoupili sme ve stanici Les Halles. Je to tam fajn, ale musíte si dávat bacha, protože se to tam hemží poldama. Někdy sme se taky utábořili před obchodem Franprix s našima skejtama a dávali sme si to ve skoku přes kartónový krabice. Svázali jsme jich celou spoustu provázkem a rozjeli sme se, co to šlo, abysme dobře vodstartovali; když sme se rozsekali, bylo to v pohodě, protože tyhle krabice jsou měkký. Právě Franprix je skvělejší, je tam totiž rampa, která děsně prudce klesá s-ouběžně s ulicí des Dunes, tudy kamióny zavážej zboží. Když na nás lidi z krámu nedávali extra pozor, lezli jsme do skladu a kradli balení mlíka Yop.

Večer sme se slejzali s ostatnima, který chodili do centra pro volnej čas a vraceli se na roh ulice Belleville školním busem. Machrovali, protože jeli do Sénartskýho lesa, jako, že byli na vejletě, projekt venkov, víte co – čistej vzduch a tak! Já už do centra pro volnej čas chodit nechtěl. Rok předtím se to tam nějak podělalo, zmizela peněženka jednoho vychovatele a řídá to hodil na mě. A přitom to ani nebyla pravda, votočil ji Renaud, takovej týpek ze sídliště, budova F schodiště D. Ale ani ho nehlo se přiznat!

Řídá mě vzal rovnou domu a řek mý mámě, že to buď zaplatí, nebo že jinak půjde rovnou na fízlárnu. Je to na vás, na to ten čuramedán. Moje máma mu navalila těch dvacet franků, aby nedělal vlny, a pak mě seřezala jedním z pásků, který starej nechal doma, než se zdejchnul. Strašnej vejprask, další dva dny sem se

¹¹⁹ V závorce uvádíme, podle kterého slovníku zařazujeme slovo do příslušného registru. (Dictionnaire de la Zone klasifikaci neuvádí. Pokud slovo najdeme pouze v Dictionnaire de la Zone, klasifikujeme je jako argot.)

nezved, tak strašně to bolelo. Cédric, můj starší brácha, mě vobvykle brání, i když blbnu, ale tenkrát neprotestoval.

Překlad B:

Občas když už nás všechno prudilo, jsme jeli načerno metrem do stanice Les Halles. Tam je to super, ale musí se dávat sakra bacha, páč sou tam všude bengy. Někdy jsme taky vyrazili se skejtama před Franprix a závodili ve skoku přes kartony. Svázali jsme jich hafo provázkem a pořádně jsme se odráželi, aby šlo vyskočit. A i když jsme se rozmázli, tak to nevadilo, protože karton je měkkej. Franprix bylo na tohle geniální, maj tam v ulici Dunes pořádně prudkou rampu, kam jezdí nákladáky vykládat zboží. Dyž si nás lidi z obchodu moc nevšímali, vlezli jsme do skladu a čórli balík mlíček.

Večer jsme se scházeli s ostatníma kámošema, co chodili do kroužků, školní bus je vyhazoval na rohu ulice de Belleville. Dělalí machry, že byli v Sénartským lese, jakože šli na výlet, program v přírodě, čistej vzduch a tak... Já už jsem na kroužky chodit nechtěl. Loni se to tam dost vyhrotilo, jednomu vedoucímu zmizela peněženka a řída obvinil mě. Přitom to nebyla pravda, čórnl to Renaud ze sídliště, budova F, vchod D. A ani se nepřiznal!

Řída mě odvedl domu a řek matce, at to zaplatí, nebo že pude rovnou na policajty. Můžete si vybrat, upřesnil ten zmrd. Matka vysolila dva tácy, aby dal pokoj, a pak mě seřezala jedním z pásků, co doma nechal fotr, než se zdejchnul. Slíznul sem to fakt slušně, dva dny sem se nemoh hejbat, jak to bolelo. Cédric, můj starší brácha, se mě většinou zastává, i dyž něco poseru, ale tenkrát ani neceknul.

Překlad C:

Někdy, když jsme toho měli plný zuby, jsme jeli načerno metrem a vystoupili na Les Halles, kde se ale musí dávat echt bacha, protože se to tam polišema jenom hemží. Občas jsme taky na skejtech jeli před Franprix a soutěžili jsme tam v přeskakování papírovejch krabic. Vždycky jsme jich hromadu svázali na sebe a rozjeli se jako blázen, aby se šlo odlepit; a když jsme se vysekali, houby se stalo, protože ty krabice se snadno zmáčkly. Na to je to tam suprový, protože před obchodákemu des Dunes je šíleně dlouhá rampa, co se táhne vedle silnice; tam totiž jezděj nákladáky a vykládaj zboží. A když si na nás lidi z obchodu nedávali majzla, vjeli jsme do skladu a čórli pakl čokoládovejch mlíček.

Večer jsme většinou šli za ostatníma, co chodili do družiny; přijeli školním busem na roh ulice de Belleville. Machrovali, že byli v sénartským lese, vejlet, příroda, čistej vzduch a tak, ale co! Já už jsem do družiny chodit nechtěl. Rok předtím mě tam namočili do maléru, jednomu vychovateli se ztratila peněženka a řída to hodil na mě. A nebyla to vůbec pravda, byl to Renaud, jeden týpek ze sídliště, budova F vchod D, ten ji štípnul. Ale že by se přiznal, to ani náhodou.

Řída mě dovedl domů a řekl mámě, že buď mu ty prachy dá, nebo jde rovnou za poldama. Máte na výběr, řek jí, hajzl. Máma těch dvacet pětěk radši vyplázla, aby nedělal problémy, a pak mě seřezala páskem, co doma nechal táta, než se zdejchnul. Dostal jsem takovej vejprask, že jsem si dva dny nemoh sednout. Cédric, můj starší brácha, mě většinou brání, i když dělám blbosti, ale tentokrát mlčel jak zařezanej.

Siln mluvenému textu originálu odpovídá i charakter cílových text .

P ekladatelí se pravd podobn asto v první ad nabízí otázka, zda použít prost edk mluvené eštiny na rovin **morfologické**. Francouzština jakožto analytický jazyk na této úrovni spisovnost i nespisovnost (nebo mluvený a psaný charakter textu) nerozlišuje, v eštin se však p ekladatel musí rozhodnout, zda bude zejména u tvrdých **p ídavných jmen** používat **koncovky** spisovné, nebo nespisovné. Všichni t i p ekladatelé použili koncovky nespisovné. Domníváme se, že toto ešení je u takto siln mluveného textu adekvátní. Spisovné koncovky by se zde mohly dostat do rozporu s lexikem a výsledný text by mohl

p sobit nep irozen . (Pro úplnost dodejme, že jeden z p ti p ekladatel v celém textu použil koncovky nespisovné.)

Dalším prost edkem typickým pro mluvenou eštinu je **krácení koncovky -l v p í estí minulém** u n kterých slovesných vzor . P ekladatelé koncovky v tšinou krátí:

A: *ek, nezved*; B: *ek, nemoh* (ale: *odvedl*); C: *ek jí, nemoh* (ale: *ekl mám*)

P estože B a C nekrátí koncovky d sledn , domníváme se, že „nekonzistence“ v tomto p ípad nep sobí rušiv , tená ji pravd podobn na první pohled ani nezaznamená. St ídání krácených a nekrácených koncovek v rámci krátkého úseku textu ostatn není výjimkou ani v p vodní eské literatu e.

P ekladatel A také používá **tvar pomocného slovesa** *abysme* místo *abychom*.

Pokud jde o rovinu **fonologickou**, zde už se jednotlivé p eklady liší více.

P ekladatel A p evážn (v sedmi z deseti výskyt) **vynechává j** p ed souhláskou na za átku slova ve slovesných tvarech **jsem, jsme, jsou**, ve t ech p ípadech tvary nekrátí. Nejde o nekonzistenci i nepozornost – následnou diskusí s p ekladatelkou bylo zjišt no, že krácené tvary *sem, sme, sou* používala zám rn , nicmén poté, co je použila všude, nep sobil na ni celkový výsledek dob e a v n kterých výskytech *sme* a *sou* opravila na *jsem* a *jsou*. Výsledný pom r jí pocitov p ípadal více vyhovující. P ekladatel B p evážn j ponechává (v osmi p ípadech z jedenácti, zejména ve tvaru *jsem*, ale i *jsem*), ve t ech p ípadech *j* krátí (*sem, sou*). Zato však B **zjednodušuje souhláskové skupiny** v jiných p ípadech – *dyž* (místo *když*) [2], *pude* (místo *p jde*). Jak A, tak B **krátí samohlásku** ve slov *domu* (místo *dom*). C používá výhradn nekrácené tvary pomocných sloves (*jsem, jsme*). Ani jinde nezjednodušuje souhláskové skupiny a nekrátí samohlásku ve slov *dom* .

P ekladatel A používá **protetické v** (*vodstartovali, voto il, vobvykle*), stejn jako D, jehož p eklad zde neuvádíme (*vo, vob as, vodpoledne, vopravdických, voddílu*), v textu ostatních p ekladatel protetické v nenajdeme.

Diftongizace (zm na **í, ý nebo é na ej**) v kmeni slova se projevuje ve všech t ech p ekladech (A: *slejzali, vejlet , vejprask* a dále tvar *zdejchnul*, který vznikl diftongizací, ale v jiné podob než s *ej* se nevyskytuje; B: *zdejchnul, hejbat*; C: *vejlet, zdejchnul, vejprask*).

Výrazn p ekladatelé s mluveností pracují na rovin **lexikální**.

Pro **verlanizované výrazy** v eštin neexistuje ekvivalent – p ekladatelé je tedy p evedli v tšinou výrazy obecn eskými, p ípadn expresivními (*se ezat*). Pro slovo *reum*, kde t žko vhodný obecn eský výraz najdeme, ponechali neutrální slovo *matka* nebo *máma*.¹²⁰

¹²⁰ překlady uvádíme v pořadí A, B, C

c'est plein de keufs – se to tam hemží poldama, sou tam všude bengá, se to tam polišema jenom hemží;

soit il allait aux keufs – nebo že jinak p jde rovnou na fízlárnu, pude rovnou na policajty, jde rovnou za poldama;

un keum de la cité – takovej týpek ze sídlišť ; (*Renaud*) ze sídlišť ; jeden týpek ze sídlišť ;
reum – máma, matka, máma;

ses vingt keusses (Zone: *keusse* – sac, unité monétaire équivalent à 10 francs; Larousse: *sac* – populaire, somme de mille anciens francs; CNRTL: *sac* – pop., billet, somme de mille francs. Jeden nový frank odpovídá 100 starým frank m. *Vingt keusses* by tedy m lo být 200 nových frank nebo 20.000 starých frank .) – *t ch dvacet frank* , dva tácy, *t ch dvacet p tek*;

le ieuv – starej, fotr, táta;

elle m'a pécho ave une des ceintures – m se ezala jedním z pásk , m se ezala jedním z pásk , m se ezala páskem.

Vulgární výraz *l'enculé de sa mère* je p eložen jako *ten uramedán, ten zmrđ, hajzl*. Stupn m expresivity je z ejm nejbližší výraz *zmrđ*.

Slova z registru **familier a populaire** jsou p eložena výrazy **hovorovými** (A: *na erno; d sn ; krám; B: na erno; super; po ádn ; nákla ák; moc; rovnou; fakt; C: suprový; nákla ák; rovnou*) a **obecn eskými** (A: *fajn; dávat bacha; rozsekát se; extra; machrovat; oto it (ukrást); zdejchnout se; brácha; í a; B: prudit; dávat sakra bacha; pá ; hafo; órnout; kámoš; í a; táč; zdejchnout se; brácha; C: dávat bacha; obcho ák; dávat si majzla; órnout; pakl; machrovat; í a; prachy; p tka (dvacet p tek); zdejchnout se*), p ípadn **expresivními** (A: *blbnout; B: rozmáznout se; expr. hanl.: d lat machra; vysolit; slíznout to; ani neceknout; C: echt; houby se stalo; šílen (dlouhá); vyplázla (t ch dvacet p tek)*, **zhrub lými** (A: *pod lat se; C: blbost*) i **vulgárními** (B: *posrat n co*). Do kriminálního **slangu** adí SN výraz *benga* (p ekl. B), do sportovního slangu pat í dle SSo slovo *skejt* (p ekl. A, B i C).

Ve všech t ech p ekladech také najdeme **frazémy a výrazy s p eneseným významem** (A: *í a to hodil na m ; se to tam n jak pod lalo; ani ho nehlo se p iznat; aby ned lal vlny; B: slíznul sem to; dyž n co poseru; C: když jsme toho m li plný zuby; m tam namo ili do maléru; í a to hodil na m ; ten ji štípnul; ml el jak za ezanej*).

Výrazy evokující **mluvu mladých** (*faut faire super gaffe; on prenait un super élan pour décoller; vachement*) se objevují i v eských p ekladech (A: *dávali sme si to ve skoku p es kartónový krabice; B: tam je to super; Franprix bylo na tohle geniální; C: na to je to tam suprový*).

I v **syntaxi** zaznamenáme užití n kterých postup typických pro mluvený jazyk: **nadužívání ukazovacích zájmen** (A: protože tyhle krabice jsou m kky; na to ten uramedán; máma mu navalila t ch dvacet frank ; B: M žete si vybrat, up esnil ten zmrđ.; C: Máma t ch dvacet p tek radši vyplázla), **neur ité výrazy** (A: se to tam n jak pod lalo; A: voto il ji Renaud, takovej týpek ze sídlišť ; C: byl to Renaud, jeden týpek ze sídlišť), **vsuvky a vycpávky** (A, B i C: istej vzduch a tak), **eliptické konstrukce** (A: Strašnej vejprask, další dva dny sem se nezved; jako, že byli na vejlet , projekt venkov, víte co – istej vzduch a tak!; B: jakože šli na výlet, program v p írod , istej vzduch a tak...; C: že byli v sánartským lese, vejlet, p íroda, istej vzduch a tak), **aditivnost** (C: A nebyla to v bec pravda, byl to Renaud, jeden týpek ze sídlišť , budova F vchod D, ten ji štípnul.), užívání **spojky tak** (B: A i když jsme se rozmázli, tak to nevadilo), užívání **co místo který** (B: Ve er jsme se scházeli s ostatníma kámošema, co chodili do kroužk ; B: a pak m se ezala jedním z pásk , co doma nechal fotr, než se zdejchnul; C: Ve er jsme v tšinou šli za ostatníma, co chodili do družiny; C: a pak m se ezala páskem, co doma nechal táta, než se zdejchnul; C: p ed obcho ákemu des Dunes je šílen dlouhá rampa, co se táhne vedle silnice), **elize jsem v minulém ase** (A: Já už do centra pro volnej as chodit necht l) a n které konstrukce b žné spíše v mluveném jazyce (C: Ale že by se p iznal, to ani náhodou.).

Všechny t i p eklady tedy s mluveností výrazn pracují na rovin morfologické, lexikální a syntaktické, n které i na rovin fonologické.

6.2. Rachid Djaïdani – Boumkoeur

Boumkoeur je první román Rachida Djaïdaniho, francouzského spisovatele alžírského p vodou. Hlavní postavou a vyprav em románu se siln autobiografickýmy rysy je jednadvacetiletý nezam stnaný Yaz, který v šestnácti letech opustil školu, žije s rodi i a dv ma dosp lými sourozenci, bratrem a sestrou. Bratr Aziz prodává drogy, druhý, drogov závislý bratr zem el v devatenácti letech. Yaz se rozhodne napsat o život ve své tvrti, na sídlišti. Knihu chce sepsat s pomocí kamaráda Gréziho, který se ve tvrti vyzná. Grézi Yazovi namluví, že zabil lov ka, a poprosí ho, aby se s ním schoval n kolik dní v úkrytu – pak se chce sám udat policii. Yaz souhlasí – má v úmyslu Gréziho mezitím vyzpovídat pro svoji knihu. Grézi však Yazovi o vražd lhal, drží Yaze v úkrytu a požádá jeho rodinu o výkupné. Yaz v úkrytu málem zem e, nakonec je úkryt prozrazen a Yaz zachrán n. V záv ru pak teme dopis, který Yazovi napsal z v zení Grézi, respektive napsal jej za n j spoluv ze , aby jazyku dopisu bylo rozum t.

V tšinu knihy tvoří vyprávění první osoby, pouze na úseku n kolika stran autor p ejde do vyprávění v er-form . Podstatn menší část knihy je tvo ena dialogy.

Jazyk vyprávění obsahuje prvky mluvenosti hlavn na úrovni lexikální, místy i syntaktické. Fonologické zm ny najdeme p evážn v dialogích, ve vyprávění se objevují z ídka. V pasážích, kdy je Yaz zav ený v úkrytu, p echází vyprávění ve sled úvah, vzpomínek na minulost, na d tství, na smrt bratra i vyprávění o mládí Yazova otce. Jazyk t chto pasáží se asto blíží standardní francouzštin , jen ob as prokládané substandardním lexikem.

Na rovin **fonologické** se tedy zm ny projevují p evážn v dialogích. V dialogích, v Gréziho dopise a v n kolika p ípadech i ve vyprávění první osoby je použit stažený tvar *t'es, t'as, t'étais* místo *tu es, tu as, tu étais*. (*T'es pas bien ou quoi ?* – 45; *T'as soif ?* – 99; *Vas-y, tire si t'as des couilles* – 48). N kolikrát je také v dialogích zkráceno zájmeno *je* (*J'sais pas* – 48; *Y a pas de blème sinon j'te laisse mirdor.* – 113), jednou v Gréziho projevu i zájmeno *ce* (*C't'enculé m'avait foutu un coup de boule* – 47).

Na rovin **lexikální** op t zaznamenáme použití **verlanu**, ten už zde ale není integrální sou částí slovníku vyprav e, jako tomu bylo v románu Thierryho Jonqueta. Vyprav verlan zná (*Pourtant je m'efforce de ne plus tchatcher verlan, mais quand je suis énervé il réinvestit ma langue. Mon verlan comparé à celui des mecs comme Grézi, c'est niveau CP. Leur verlan à eux c'est niveau bac + 10 dans l'université de l'école de la rue.* – 58), ale ve svém vyprávění jej nepoužívá. Jeho „pokro ilejší formy“ nepovažuje za e sob vlastní, vnímá je jako n co cizího a nesrozumitelného: *La génération de Grézi a inventé un dialecte si complexe qu'il m'est pratiquement impossible de le comprendre. Les jeunes à présent se sont ghettoisés avec leur mixage oral qui les laissent sur la touche de l'intégration.* (45). Verlan ve své mluvu používá pouze Grézi, výjime n Yaz, když mluví s Grézim. Tyto promluvy však vyprav tená i vždy bu p ekládá do standardní francouzštiny, nebo jen uvede, že Grézi repliku pronesl ve verlanu, aniž by ji citoval. Nap .:

– *Grézi! ouvre, c'est Yaz... Zi va, vrirou la teport c'est Yaz que j'te dis, fais pas le baltringue. Phrase décodée : Grézi ouvre, c'est moi Yaz, je suis de retour, fais pas l'imbécile, ouvre.* (58)

– *Les policiers ont interpellé mon père pour le ramener au poste, pour une garde à vue. On m'a dénoncé, ça devient dangereux, la police va me mettre la main dessus. Phrase non décodée : Les keufs, ils ont pécho mon reupe pour le menra au stepo, en garde à uv. On m'a lanceba, c'est trop auch, les steurs vont m'serrer.* (69)

Nápadná je v románu frekvence **p ejatých slov**, zejména **anglicism** : *deal; dealer; scoop; K-Otiser qqn; killer; funkier; primetime; States; job; come-back; scoops; kidnapping; welcome;*

zoomer; shoes; shooter; boss; black; bizness; squat; speeder; crack (CNRTL: fort (en parlant de personnes)); *brother* [11]; *sister* [5]; *family* [2]; slova z drogového argotu: *shit; dope; joint*. Anglicismy Djaïdani užívá n kdy i pro pojmenování skute ností, které s anglofonním sv tem nijak nesouvisí a pro n ž existuje standardní pojmenování ve francouzštin (*Ce même jour, mon grand brother Aziz mit en garde le Daron – 25; Sonia ma sister, elle aussi est un vrai numéro. – 80; Mes shoes empêchent le bon fonctionnement de ma circulation sanguine – 81). V knize se místy vyskytují i slova p evzatá **z n m iny**: *schuss; schlinguer* (CNRTL: puer); a ze špan lštiny: *mano-mano; patatas*. **Arabský** p vod uvádí Petit Rober u slov *bled* (lieu, village éloigné, isolé); *kiffer* (prendre du plaisir, apprécier, aimer); *imam* (chef de prière dans une mosquée); *casbah; caïd; zob* (viz d íve).*

Op t se asto objevuje **krácení slov**, typické pro mluvený projev: *baby* (baby-foot); *doc* (film documentaire); *came* (camelote); *hosto* (hôpital); *parano* (paranoïaque); *facho* (fasciste); *mat* (matin); *foot* (football); *réglo* (conforme à la règle); *compète* (compétition); *alu* (aluminium); *à perpète* (à perpétuité); *toxico* (toxicomane); *micro* (microphone); *infos* (informations); *Mac Do* (Mc Donald's); *bénéf* (bénéfice); *biz* (bizness); *appart* (appartement); *survét* (survêtement); *impro* (improvisation); *dico* (dictionnaire); aj.

V tšinou do registru *populaire* pat í slova tvo ená **p íponami**:

-os: *matos* (matériel); *Mexicanos* (Mexicain); *blackos* (Bob: Noir, Nègre); *bastos* (Larousse: balle d'arme à feu; du nom d'une marque de cigarettes). CNRTL klasifikuje tuto p íponu jako *pop.* a *arg.*¹²¹

-oche: *sympatoche*.

Do registru *populaire* pat í i ur itá slova tvo ená p íponou **-ette(s)**: *clopinettes* (Robert: rien); *branlette* (CNRTL: masturbation) – *Soirée branlette! – 143; fumette* (Larousse: action de fumer du haschisch) – *Moi, j'ai saturé le délire de fumette. – 34; pépettes* (CNRTL: argent). Jinde než ve slovnících argotu se nevyskytují výrazy *flippette* (Zone: se dit d'une personne peureuse, couarde, timorée) – *j'ai tapé la fuite comme une flippette – 49; zizounette* (LV: sexe de la femme, chez les jeunes); *coucouniettes* (Zone: *coucounette*: testicule). P íponu *-ette(s)* však u Djaïdaniho asto najdeme i u slov z registru *familier* i mén asto užívaných slov z neutrálního registru: *gouttelettes; buvette; piécette; socquettes; rondelette* (fam.) – *Elle sait que le Daron a toujours été excité par les strings paillettes pas vraiment adaptés à ses formes trop rondelettes – 94; savonnette* (vieilli); *chambrette* (vieilli, fam.); *fixette* (fam. – idée qui obsède); *quèque* (CNRTL: fam., pénis d'un très jeune garçon).

¹²¹ <http://www.cnrtl.fr/definition/matos>

Krom již uvedených slov se v knize vyskytuje ada dalších výraz z **argotu**: *daron* [61] (CNRTL: père); *tige* (CNRTL: cigarette); *zonzon* (Zone: prison); *mater* (CNRTL: regarder); *cracher* (Zone: éjaculer); *pige* (CNRTL: année; en partic., année d'âge) aj.

Zejména v Gréziho dopise pak najdeme v **ze ský argot**: *maton* [23] (CNRTL: gardien de prison); *mitard* [8] (CNRTL: cachot, cellule); *taulard* [5] (CNRTL: celui, celle qui est en prison, a l'habitude de la prison) aj.

K **drogovému argotu** pat í nap íklad výrazy: *came*; *toxico*; *dope*; *joint*; *shit*; *chichon* (Zone: haschisch); *piquouze* (CNRTL: arg. drogue. Piqûre de morphine, p.ext. piqûre en général).

Expresivitu textu místy zvyšují **nadávký a vulgarismy**: *cul* [18] (*Protège ton petit cul, connard !* – 134); *couilles* [6] ve frazémeh *s'en battre les couilles, avoir les couilles de faire qqc* (*J'ai les couilles ou j'ai pas les couilles de m'envoyer en l'air ?* – 59), ale i v dalších výskytech (*Impossible de me gratter le pif ou les couilles après qu'un moustique m'a tranquillement piqué mon sang.* – 130); *pouffiasse* (o televizi: *Cette pouffiasse, elle ne veut pas fonctionner* – 26); *zob*; *la pisse*; *connard*; *salaud*; *salope*; *pute*; *fils de pute*; *entuber* (Zone: sodomiser. V Gréziho dopise: *Dans les yeux je te le dis, Yaz, si le gros méchant gorille m'avait entubé je l'aurais tué après lui avoir bouffé ses couilles jusqu'à la racine.* – 145); *enculer* ve frazému *va te faire enculer* – 45; *putain de ta mère* (*Putain de ta mère de bandage de mes couilles, lâche-moi la tête !* – 43) aj.

Djaïdani rovn ž užívá **univerzální výrazy**, by v menší mí e než Jonquet, p edevším sloveso *foutre* [18] (v tšinou ale ve významu *mettre: les autres tranquillement se foutent dans le cerveau la fumée rauque du joint* – 19; *la première dose qu'Hamel s'est foutue dans les veines* – 80), pro pojmenování osob pak zejména *mec* [31] (p edevším v Gréziho dopise); *gars* [6]; *meuf* [8]. V bec neužívá slovo *truc*.

P estože v knize nez ídka najdeme výrazy, které pochází ze starší francouzštiny nebo je slovníky klasifikují jako zastaralé (*chambrette*; *savonnette*; *gibecière*; *daron*), používá Djaïdani naopak i výrazy typické pro **mluvu mladých**, nap . *mortel* [4] (LV: mortellement bon, excellent, dans le langage des jeunes, et cela depuis le début des années 1990) – *Paraît y a de la femme, grave mortel.* – 29; *super* (AFP: préf. et adj. Indique un très haut degré d'excellence. [...] Ce mot est très en vogue dans le parler jeune des années 1980–1990); *hyper* (employé comme équivalent de très, extrêmement. [...] Remis à l'honneur dans les années 1980 dans le parler minet, il rend *super* démodé) – *Je ne sais pas comment la belle au bois dormant faisait pour se retenir, j'avoue là-dessus elle a été hyper-forte : mille ans sans chier, c'est du boulot.* – 72; *grave* [5] (LV: gravetrop: adj. verlan de « trop grave », chez nombre de

(très) jeunes gens, « grave » étant à prendre à présent dans le sens positif ou négatif. « Il est gravetrop, ce mec ! » (ce garçon est vraiment nul ou vraiment exceptionnel, question de contexte). Rappelons que « grave » s'emploie depuis le milieu des années 1980 dans un registre allant de « pas clair », « gravement atteint » (négatif) à « très fort » dans son domaine (positif) en passant par « extrêmemet », « énormément ». – *C'est grave comment maintenant les autres s'entraînent pour essayer de le battre.* – 138; *fort; relax – il faut être relax* – 64; aj.

V knize op t najdeme pro mluvený jazyk typické užití n kterých **p ídavných jmen ve funkci p íslovcí:**

Si je réussis mon bouquin avec mes conneries et celles des autres, je m'inscris direct au gymnasium. (29)

Pour Sonia ç'a été direct l'hôpital, pour moi un zébrage sur tout le corps avec la ceinture pur cuir de mon Daron. (53)

Pas question de t'asseoir où tu veux, certaines places sont réservées à certains caïds et s'ils t'y trouvent, c'est direct une droite sur ta face. (139)

Le chat a pissé dans ma chambre ça pue grave, sans parler de moi, je schlingue... (52)

Na rovin **syntaktické** jsou pro stylizaci mluvenosti použity zejména tyto prost edky:

Vynechávání il v podm tu (zejména ve spojeních *il y a, il y avait, il faut, il fallait*), jak v dialozích, tak ve vypráv ní Yaze: *Y a pas un chat à cette heure matinale.* – 10; *Le sujet, c'est mon quartier. Faut en profiter, en ce moment c'est à la mode...* – 13; *Y a pas de place pour être libre.* – 39; *Il m'a provoqué comme si j'étais une baltringue, tu vois, en plus, y avait des meufs qui me mataient.* – 48; a mnoho dalších. K vynechávání *il* však v knize dochází v uvedených spojeních jen zhruba ve tvrtin až t etin p ípad .

S vynecháváním zápornky ne v záporu se v knize setkáme (v první osob i v dialozích), není však zdaleka tak d sledné jako u Jonqueta – ve v tšin p ípad zápornka vynechána není. *Ils te donnent pas ta chance et te chantent tous en chœur : pas d'expérience professionnelle.* – 10; *Mais comme mon Daron est encore en train de se prendre la tête avec la Maman à mon sujet, c'est pas le moment de sortir de ma chambrette.* – 28; *J'ai vite fait de trouver des munitions, ici c'est pas ce qui manque.* – 47 aj.)

V 1. osob plurálu je daleko ast ji užíváno zájmeno **on** než **nous**.

Místo ce sont je n kdy ve spojení s plurálem užito **c'est**: *Comme c'est toujours les mecs de l'extérieur qui prennent l'oseille...* – 18; *Le joint, c'est les vacances en 3 D* – 34; *En zonzon, il y a deux promenades, une le matin où c'est les plus courageux qui se lèvent pour courir* – 136; aj.

Místy se objevuje **dislokace vpravo** (*Ils sont vraiment graves ces petits jeunes – 26*) i **dislokace vlevo**: (*L'armée, j'irai jamais, faire la guéguerre ce n'est pas trop mon kif. – 50*). S vyjádřením podm tu podstatným jménem a zájmenem, které bylo také v Jonquetov knize (*monsieur Bouvier il a pas aimé*), se však u Djaïdaniho téma nesetkáme.

Odchylkou od bezpříznakové francouzské syntaxe je **presunutí podm tu nebo jmenné části presudku jmenného na začátek vety**, jež se v knize občas vyskytuje:

Con je suis. – 56

Il aurait fait du sport avec ses 1 mètre 85 et 70 kilos environ, un crack il aurait été. – 63

Je n'ai pas d'argent à lui envoyer, mais ma mine déborde de questions. Un courrier, je vais lui gratter, sans attendre de réponse. – 158

Analyzovaný úryvek originálu (jde o dva různé úryvky z knihy):

Souvent j'ai la chambre à moi seul, quand Aziz mon grand brother s'évapore de chez nous, les périodes peuvent être longues, ça dépend. Y a des grands du quartier qui eux ne découchent jamais, ils sont comme maqués par leurs vieux. Aziz, lui, c'est tout le contraire, il part vivre chez des meufs. Il faut dire, c'est un beau gosse, ça aide pour la baise, surtout si en plus ça lui rapporte des pépettes. Le biz, c'est son nerf de guerre. Gigolo, mon brother ? Peut-être. Il fut un temps où il était dealer, mais il s'est rangé, dealer c'est du bénéf sur terre, mais ça se paye toujours en enfer. Lorsqu'Aziz est de retour, il balance des tunes à mes parents, qui refusent de les empocher, pourtant on ne roule pas sur l'or. Le brother a beau essayer de les convaincre, à chaque fois c'est pareil, négatif. Son oseille ne fusionnera pas avec leur petit budget. Aziz leur tchatte que la société pour laquelle il travaille ne veut pas le déclarer, le taf au black explique l'argent liquide, ils n'en ont que faire, ils veulent voir des fiches de paye.

Ils sont vraiment graves ces petits jeunes, sans cesse ils te défient, te parlent de leur territoire, vantant une image d'eux toujours plus négative, qu'il pleuve, qu'il vente, la violence est leur meilleur parti. Ce sont de vrais boss des bacs à sable, qui préfèrent kiffer sur un gun plutôt que baver sur une jolie fille qui leur sourit. Il est vrai que dans le ghetto de leur cerveau, il y a des règles qui se transmettent, les caïds t'apprennent : bien armé tu possèdes le respect, cela t'apporte la cote avec les meufs, t'as comme deux zobs quand le flingue se cale à ton froc. Elles en raffolent, les pétasses aiment les chauds, alors, si elles aiment fort les chauds, les caïds te le répètent, il est logique de bander sur pétard avant de chercher à te faire des bombes de meufs. Moi je rigole car malgré tout, quand il est l'heure du dragon, l'enfant qui est en eux ressort au galop. Je me retrouve seul. Je n'ai plus dix-sept balais, pourtant j'apprécie autant que Grézi le coup de crayon des yeux bridés.

Na rovin **fonologické** se setkáme pouze s jedním **zkrácením tu as na t'as** ve druhém úryvku (*t'as comme deux zobs*).

K **syntaktickým** prostředkům pibližujícím text mluvenému jazyku patří **vynechávání il ve spojení il y a** (*Y a des grands du quartier*); **vytknutí zájmena** (*Y a des grands du quartier qui eux ne découchent jamais; Aziz, lui, c'est tout le contraire*), další **dislokace vlevo** (*Le biz, c'est son nerf de guerre.*); **dislokace vpravo** (*Ils sont vraiment graves ces petits jeunes*); **eliptické**

konstrukce (*dealer c'est du bénéf sur terre; Gigolo, mon brother ?*) i jinak syntakticky zjednodušené konstrukce (*t'as comme deux zobs*); ve druhém úryvku užívání **2. osoby jednotného ísla** (*ils te défient, te parlent de leur territoire; les caïds t'apprennent : bien armé tu possèdes le respect, cela t'apporte la cote avec les meufs, t'as comme deux zobs quand le flingue se cale à ton froc; les caïds te le répètent; avant de chercher à te faire des bombes de meufs*).

P íznakový je také slovosled ve spojení *Aziz mon grand brother s'évapore de chez nous* (s podobným slovosledem se v knize setkáme i jinde: *Sonia ma sister, elle aussi est un vrai numéro.* – 80).

V ukázce najdeme **lexikum** z registru:

familier: *ça; gigolo; tchatcher* (Larousse: parler d'abondance, bavarder); *taf* (Larousse: travail, emploi); ve druhém úryvku: *kiffer; rigoler;*

populaire: *maqué* (CNRTL: être maqué, se maquer (avec). Se marier ou vivre en concubinage (avec)); *vieux* ve významu *parent* (CNRTL: au plur., parents; au sing., père ou mère); *beau gosse* (CNRTL: pop. *beau, belle gosse*: beau garçon, belle fille); *baise* (Larousse: amour physique, acte sexuel); *pépettes* (CNRTL: argent); *balancer*; ve druhém úryvku: *flingue* (fusil); *froc* (Larousse: pantalon);

argot: *tunes* (Bob: argent); *oseille* (CNRTL: argent monnayé, billet de banque); *black* (Zone: *du black*: travail non déclaré, marché noir); ve druhém úryvku: *chaud* (Zone: personne dangereuse, violente. *Ce mec-là, c'est un chaud quand il a un peu trop bu !*); *pétard* (CNRTL: pistolet, revolver); *bombe* (*avant de chercher à te faire des bombes de meufs*. Bob: *bombe, faire la bombe, faire une bombe*: fête, partie de plaisir, débauche, bordée, orgie; faire la fête, s'amuser, faire des excès de table et de boissons et autres, se débaucher; s'absenter sans permission. Bombe, viendrait de bombance. CNRTL: *bombance*: grande chère, ripaille); *balai* (Larousse: an, année); v obou úryvcích pak verlanizované *meuf* [3] (Larousse: femme, fille);

trivial i **vulgaire:** ve druhém úryvku *zob* (CNRTL: membre viril); *bander* (être en état d'érection); *pétasse* (CNRTL: arg. ou vulg. Prostituée débutante ou occasionnelle, femme facile).

K **anglicism m** pat í výrazy *brother* [3] (*Aziz mon grand brother*); *biz*; *dealeur*; *black*; ve druhém úryvku *boss*; *gun*; **arabského p** **vodu** jsou slova *kiffer*; *caïd*.

Setkáme se i s **krácením slov:** *bénéf* (bénéfice); *biz* (business); *bombe* (bombance).

V textu se vyskytují také **frazémy:** *Le biz, c'est son nerf de guerre.* (Larousse: *nerf de la guerre*: argent; Bob: *nerf de la guerre*: argent, ce qui le plus important dans un projet (souvent, l'argent)); *on ne roule pas sur l'or* (CNRTL: *rouler sur l'or*: être riche); a slova užitá

v p eneseném smyslu: *quand Aziz mon grand brother s'évapore de chez nous* (CNRTL: au fig.: disparaître); *il s'est rangé* (Robert: adopter un genre de vie plus régulier, une conduite plus raisonnable); ve druhém úryvku *baver sur une jolie fille; l'enfant qui est en eux ressort au galop* (CNRTL: au fig., très rapidement).

Níže uvádíme t i z p ti odevzdaných p eklad :

Překlad A:

Často mám pokoj jenom pro sebe a to když se můj starší brácha Aziz vypaří, může to bejt i na dlouho, je to různý. V naší čtvrti jsou kluci, který nikdy nespěj jinde než doma, jak kdyby žili na hromádce se svým fotrem a máti. U Azize je to úplně navopak, on u těch ženskejch bydlí. Je to pěkněj kluk, to se musí nechat, pomáhá mu to si zapíchat a ještě z toho má love. Kšeftování, v tom jsou jeho prachy. Že by gigolo? Možný to je. Byly doby, kdy ještě dealoval, ale dal se do kupy, dělat dealera je ráj na zemi, ale platí se za to peklem. Když se Aziz vrátí domu, snaží se našim trochu píchnout s penězma, ale voni si je nechtěj brát, i když se v penězích rozhodně netopíme. Brácha se několikrát snažil je přesvědčit, vždycky je to stejný, prostě ani náhodou. Ty jeho prachy se jim nehodí do malýho rozpočtu. Aziz vždycky vykládá něco o tom, že ta firma, pro kterou pracuje, za něj nechce odvádět, práce na černo za hotový, jak to vysvětluje, ale voni s tím nechtěj nic mít a chtěj vidět výplatní pásku.

Tyhle malý děti jsou fakt drsný, pořád tě provokujou, vyprávěj ti o svym území, vychloubaj se těma nejhorsíma věcma, za všech okolností je násilí to nejlepší v nich. Tyhle opravdický šéfičí pískovišť jsou víc hotový z nějaký bouhačky, než aby slintali nad pěknou holkou, která se na ně usměje. Nicméně je pravda, že v ghettu jakym je jejich mozek, se pravidla předávají, ostatně káповé tě naučí: dobře ozbrojeněj budíš respekt, získá ti to přízeň čičin, jako bys měl dva vocasy, když se ti bouhačka vopírá o gatě. Sou z toho úplně hotový, coury zbožňujou drsný hochy, takže jestli maj tak rády drsný hochy, káповé ti to furt opakujou, je logický si to udělat nad bouhačkou ještě před tím než se budeš snažit o hustý kočeny. Já si z toho dělám srandu, protože i přes tohle všechno, jakmile přijde na věc, dítě, který je v nich se pěkně rychle ukáže. A najednou sem sám. Už mi není sedmnáct, ale i tak dovedu stejně jako Grézi ocenit namalovaný šikmý oči.

Překlad B:

Často mám pokoj pro sebe, když se můj starší brother Aziz vypaří, bejvá to i celkem na dlouho, jak kdy. Ve čtvrti sou týpci, co nikdy nespí mimo domov, jako kdyby byli přilepený ke starejm. To Aziz je úplnej opak, k ženskejm se stěhuje. Musí se nechat, že je hezkej kluk, to se pak snáží šuká, a navíc eště když mu to nese. Ženský ho živí. Že by byl můj brother gigolo? Možná že jo. Jeden čas dělal dealera, ale šel od toho, protože dealeri si užijou na zemi, ale zaplatí to v pekle. Vždycky když se Aziz vrátí, vysolí rodičům prachy, ale oni si je nechtěj vzít, i když se v penězích zrovna netopíme. Brother už se je snažil několikrát přesvědčit, ale furt je to stejný, nedaj si říct. Jeho prachy prostě nejdou dohromady s jejich skromným rozpočtem. Aziz jim cpe, že ta společnost, co pro ní pracuje, z něj nechce odvádět, prostě je to načerno za hotový, ale to je nezajímá, chtěj vidět výplatní pásku.

S těmahle mladíkama je to fakt těžký, pořád tě provokujou, melou o svym teritoriu, dělaj ze sebe horší, než sou, a ať se děje, co se děje, všechno řeší násilím. Jsou to velký bossové na dětskym pískovišti, co se radši kochaj zbraní, než aby slintali za pěknou holkou, která se na ně usměje. V ghettu jejich mozku jsou některý jasné daný pravidla, káповé tě to naučí: když máš zbraň, máš respekt a zajistí ti to úspěch u ženskejch. Jako bys měl dva ptáky, když se ti bouhačka lepí na stehno. A děvky milujou tvrdý chlapy, blázní po nich, takže protože tak děsně milujou tvrdý chlapy, řeknou ti káповé, je logický se nejdřív udělat nad bouhačkou, než si začneš hledat kundičky. Mně to stejně přijde všechno směšný, protože když dojde na balení, to dítě v nich

vypluje hned na povrch. A já se cítím sám. Už mi není sedmnáct, ale stejně jako Grézi dokážu ocenit linkou vykreslený šikmý oči.

Překlad C:

Vždycky, když se můj brácha Aziz vypaří, mám pokoj sám pro sebe a může to bejt celkem dlouho, přijde na to jak kdy. Někteří týpci odsud ze čtvrti pořád bydlej s rodičema na hromádce. To Aziz úplně ne, spíš naopak, je pořád u nějaký baby. Je fakt, že je pěkněj, takže si celkem zapíchá a ještě si přijde na nějaký prachy. Tak si vydělává. Trochu gigolo? Možná. Kdysi dělal dealera, ale nechal toho, dealování je sice výnosný tady na Zemi, ale člověk za to zaplatí peklem. Když se Aziz vrátí, cpe našim nějaký prachy, ale ty si je odmítaj vzít, i když si nežijem zrovna ve vatě. Brácha se je dlouho pokoušel přesvědčit, ale pokaždý se dočkal stejný odpovědi. Ne, jeho prachy do jejich malýho badžetu nepůjdou. Aziz jim nakecal, že ta firma, pro kterou dělá, z něj nechce vodvádět, takže maká načerno, a proto ty prachy na ruku, ale jim je to fuk, chtěj vidět vejplatnici.

Tyhle děcka jsou fakt ujetý, pořád se jen rvou, mluvěj o svým území, chlubej se strašnýma věcma, ať se děje, co se děje, vyřešej to vždycky pěsti. Jsou to největší bossové na svým písečku, co jsou zblbý do bouchaček, místo aby slintali po holkách, co se na ně usmály. Je fakt, že v ghettu svýho mozku maj zafixovaný pravidla, co se tu předávaj, kápo ti je vtluče do hlavy: ozbrojeněj máš respekt, zaboduješ s tim u ženskejch, když ti bouchačka visí od pasu, jako bys měl dva ptáky. A šukny to žerou, takovýhle borce, takže když po nich tak jedou, říká ti kápo, je logický, aby ses nejdřív vyhonil nad kvérem a pak na to můžeš vlítnout s nějakou buchtou. Dělán si z toho prdel, protože když nakonec přijde čas, aby z nich byli opravdoví lovci pokladů, tak se v nich krutopřísně rychle probudí to malý dítě. Jsem sám. Už mi dávno není sedmnáct, ale stejně dokážu jako Grézi ocenit linku šikmejch očí.

Na rovin **morfologické** se mluvenost projevuje p edevším používáním nespisovných **koncovek p ídavných jmen a zájmen**. V tšinou jsou také užívány **krácené koncovky 3. os. mn. . prezentu sloves** (-ejí, -ají, - jí > -ej, -aj, - j), i když v p ekladu A ne vždy (A: *nesp j; cht j; voni si je necht j brát; ale voni s tim necht jí nic mít a cht j vid t výplatní pásku; ve druhém úryvku *vypráv j; vychloubaj; maj; ale se pravidla p edávají; B: *nedaj; necht j; cht j; ve druhém úryvku *d laj; kochaj; C: *bydlej; odmítaj; cht j; ve druhém úryvku *mluv j; chlub j; vy ešej; maj; p edávaj*).*****

Nespisovné koncovky 6. pádu p ekladatelé A a B krátí (A: *vypráv j ti o svým území*; B: *o svým teritoriu; na d tským pískovišti*), C nekrátí (*mluv j o svým území; na svým píse ku*). Koncovky 7. pádu B krátí (*s jejich skromným rozpo tem*), A v n kterých výskytech krátí, jindy ne (*se svým fotrem a máti*; ale ve druhém úryvku *v ghettu jakým je jejich mozek*).

Z **fonologických** zm n najdeme ve všech t ech p ekladech **diftongizaci í, ý, é na ej** v kmene slova (A: *bejt; ženskejch*; B: *bejvá*; C: *bejt; vejplatnici*).

Protetické v užívá p ekladatel C výjime n (*vodvád t*) a B v bec, ve v tší mí e jej najdeme pouze v p ekladu A, ale ani tam se nevyskytuje d sledn v celém textu (*navopak; voni [2]; vocasy; vopírá*; ale ne nap íklad ve spojeních *on u t ch ženskejch bydlí; vykládá n co o tom; za n j nechce odvád t; ve druhém úryvku *vypráv j ti o svym území; za všech okolností; tyhle**

opravdický šéfi; ostatn káповé t nau í; dob e ozbrojenej budúš respekt; vopírá o gat ; káповé ti to furt opakujou; než se budeš snažit o hustý ko eny; ocenit namalovaný šikmý o i.)

Protetické *v* je v p ekladu A vynecháno jak ve slovech, kde jeho užití bývá mén obvyklé (*okolnosti; ostatn ; ocenit*), tak i ve slovech, ve kterých se vyskytuje b žn (p edložka *o*). N kdy m že být d vodem vynechání i to, že v originále se v p íslušné v t í ásti v ty mluvenost p íliš neprojevuje a použití protetického *v* by do zna né míry pozmn ilo její vyzn ní (*pourtant j'apprécie autant que Grézi le coup de crayon des yeux bridés – ale i tak dovedu stejn jako Grézi ocenit namalovaný šikmý o i*).

P ekladatel E, jehož p eklad zde neuvádíme, používá protetické *v* v celém textu jen dvakrát (*Jsou to vopravdový káповé pískoviš , který jsou radši vodvázaný z gunu, než aby slintali po krásný holce, která se na n usm je*), p ekladatel F se mu vyhýbá úpln . P ekladatel D používá protetické *v* všude (*vod* [2]; *vono*; *voni* [2]; *vopak*; *vopravdový*; *vozbrojenej*) krom zmín né poslední v ty druhého odstavce (*Sice už mn není sedmnáct, ale po ád jako Grézi dovedu ocenit nemalovanou šiknou o ní linku*).

Stejn jako v p vodní eské literatu e jsme tedy nezjistili d sledné užívání protetického *v* v celém textu.

V textu se setkáme i s **krácením samohlásek** (A: *domu*; *neni*; *tim*; C: *tim*), jindy naopak s **dloužením** (B: *ta spole nost, co pro ní pracuje*), n kdy s **elízí j ve tvarech jsem, jsou** (A krátí ve 2. úryvku ve tvarech *sou*, *sem*, ale v obou úryvcích se vyskytují i nekrácené tvary *jsou* [4]; v p ekladu B se vyskytují tvary *sou* [2] i *jsou* [2]; C nekrátí tvary *jsou* [3] ani *jsem* [1]).

Místy se vyskytují i **další fonologické zm ny** (B: *snáž*; *ešt* ; C: *sedumnáct*).

Lexikum z registr *familier, populaire* a *argot* op t p ekladatelé p evád jí výrazy **hovorovými** (nap . A: *ženská*; *kluk*; *kšeftování*; *fakt*; *sranda*; C: *d cka*) a **obecn eskými** (nap . A: *kápo*; *brácha*; *prachy*; B: *týpek*; *furt*; *prachy*; *kápo*; C: *týpek*; *baba* ve významu *žena, dívka*; *prachy*; *cpát* ve významu *nutit*; *nakecat*; *makat*; *fuk*), p ípadn **expresivními** (A: *máti*; *boucha ka*; B: *chlap*; C: *ujetý*; *boucha ka*; *borec*), n kdy i **slangovými** (*surtout si en plus ça lui rapporte des pépettes – A: a ješt z toho má love*).

Hovorová a obecn eská slova nahrazují i n které **anglicismy**, pro které p ekladatelé nenalezli vhodné ekvivalenty v eštin (*biz*; *black*; *gun*; *brother*). Nap íklad pro anglický výraz *brother* používají p ekladatelé A i C (i D a F) obecn eský výraz *brácha*. B ponechává i v eštin anglické slovo *brother*. P ekladatel E zvolil existující krácený anglický výraz *bro* (*když se od nás vypa í m j starší bro Aziz; bro se je zbyte n snaží p esv d it*), díky kterému zachoval anglicismus, ale vyhnul se zakon ení *-ther*, pro n ž eština nemá fonémy. Ve t etím výskytu pak použil obecn eské *brácha* (*Že je brácha Gigolo?*).

Jiné anglicismy zůstaly v překladech zachovány, pokud se používají i v češtině (A: *dealovat*; *dealer*; B: *dealer* [2]; *boss*; C: *dealer*; *dealování*; *boss*), navíc přidává překladatel C anglicismus *badžet* (*jeho prachy do jejich malého badžetu nep jdou*).

Překladatelé se nevyhýbají výrazům **zhrublým a vulgárním** (*ça aide pour la baise – pomáhá mu to si zapíchat*; B: *to se pak snáží šuká*; C: *takže si celkem zapíchá*; D: (*Je pravda, že je dost hezoun*), *a to se na zasunutí hodí*; *t'as comme deux zobs* – A: *jako bys měl dva vocasy*; B: *jako bys měl dva ptáky*; C: *jako bys měl dva ptáky, les pétasses aiment les chauds* – A: *coury zbož ujou drsný hochy*; B: *a d vky milujou tvrdý chlapy*; C: *a šukny to žerou*; D: *ty št tky se z toho můžou pomínout*; *il est logique de bander sur pétard avant de chercher à te faire des bombes de meufs* – A: *je logický si to udělat nad boucha kou ještě před tím než se budeš snažit o hustý kořen*; B: *je logický se nejdříve udělat nad boucha kou, než si začneš hledat kundiky* (ve druhé části v textu je expresivita oproti originálu poněkud zesílená); C: *je logický, aby ses nejdříve vyhonil nad kvěrem a pak na to můžeš vlítnout s nějakou buchtou*).

Časté jsou v překladech i **frazémy a užívání slov v nepřesném významu**: A: *když se měj starší brácha Aziz vypaít; jako kdyby žili na hromádce se svým fotrem a máti; dal se do kupy; i když se vpenzí rozhodn netopíme; než aby slintali nad pknou holkou*; B: *když se měj starší brother Aziz vypaít; musí se nechat; navíc eště když mu to nese; šel od toho; vysolí rodi mě prachy; i když se vpenzí zrovna netopíme; Aziz jim cpe, že...; a se d je, co se d je; než aby slintali za pknou holkou*; C: *když se měj brácha Aziz vypaít; bydlej s rodiema na hromádce; i když si nežijem zrovna ve vat; a se d je, co se d je; místo aby slintali po holkách; kápo ti je vtluče do hlavy; zaboduješ s tím u ženských; když po nich tak jedou; na to můžeš vlítnout s nějakou buchtou*.

K **syntaktickým** prostředkům evokujícím užívání autentického mluveného jazyka patří **eliptické konstrukce a nedořečenost** (A: *Že by gigolo?*; *Brácha se několikrát snažil je přestat, vždycky je to stejné, prostě ani náhodou.*; *že ta firma, pro kterou pracuje, za něj nechce odvádět, práce na něm za hotový, jak to vysvětluje*; B: *Musí se nechat, že je hezký kluk, to se pak snáží šuká, a navíc eště když mu to nese.*; C: *Trochu gigolo?*; *takže maká na něm, a proto ty prachy na ruku*), **předsouvání v tiché lenu** (A: *Kšeftování, v tom jsou jeho prachy.* – zde ale můžeme jít i o vliv francouzského originálu), **aditivnost** (C: *a šukny to žerou, takovýchle borců*), **nadužívání zájmen** (A: *snaží se našim trochu píchnout s peněma, ale voni si je nechají brát; ty jeho prachy se jim nehodí do malého rozpočtu; že ta firma, pro kterou pracuje; tyhle malý dít jsou fakt drsný*; B: *Aziz jim cpe, že ta společnost, co pro něj pracuje; s tím máhle mladíkama je to fakt těžký; to dít v nich vypluje hned na povrch*; C: *Aziz jim nakecal, že ta firma, pro kterou dělá; a proto ty prachy na ruku; tyhle dítka jsou fakt*

ujetý) a **neur itých výraz** (A: *jsou víc hotový z n jaký boucha ky*; C: *a ještě si p ijde na n jaký prachy; cpe našim n jaký prachy; na to m žeš vlítnout s n jakou buchtou*), ast jší užívání **to místo podstatného jména ve funkci podm tu i p edm tu** (A: *získá ti to p íze i in*; B: *navíc ešt když mu to nese; zajistí ti to úsp ch u ženskejch*; C: *a pak na to m žeš vlítnout s n jakou buchtou* – zde už jde o ustálené spojení *vlítnout na to*), užívání **ástic** (B: *To Aziz je úplnej opak; to se pak snáž šuká*), **užívání vztažného zájmena co místo který** (B: *že ta spole nost, co pro ní pracuje; sou týpci, co nikdy nespí mimo domov; velký bossově na d tskym písковиšti, co se radši kochaj zbraní*; C: *Jsou to nejn tší bossově na svém píse ku, co jsou zblbý do boucha ek, místo aby slintali po holkách, co se na n usmály.; v ghettu svýho mozku maj zafixovaný pravidla, co se tu p edávaj*), užívání **2. osoby** ve všech t ech p ekladech – stejn jako v originálu (*po ád t provokujou, vypráv j tí o svym území*, atd.).

P ekladatelé se snaží zachovat celkový ráz originálu a užívají výše uvedených syntaktických prvk vlastních autentické mluvené eštin i tam, kde pro n není (a v n kterých p ípadech ani nem že být) p ímý podklad v originálu, nap . eliptická konstrukce ve v t *le taf au black explique l'argent liquide – takže maká na erno, a proto ty prachy na ruku*; neur itý výraz *surtout si en plus ça lui rapporte des pépettes – a ještě si p ijde na n jaký prachy*; užití ástice *Il faut dire, c'est un beau gosse, ça aide pour la baise – Musí se nechat, že je hezkej kluk, to se pak snáž šuká*; aditivnost ve v t *Elles en raffolent, les pétasses aiment les chauds – A šukny to žerou, takovýhle borce*; z ostatních p eklad nap íklad užití tvaru *vono* tam, kde sám není podm tem a podm t dubluje (D: *Il fut un temps où il était dealleur, mais il s'est rangé, dealer c'est du bénéf sur terre, mais ça se paye toujours en enfer. – Kdysi bejval dealer, ale pak se zklidnil, vono totiž d lat dealera je zlatej d l, ale taky cesta do pekel*), i vsuvky teda (D: *Lorsqu'Aziz est de retour, il balance des tunes à mes parents, qui refusent de les empocher, pourtant on ne roule pas sur l'or. – Pokaždý, když se Aziz vrátí dom , vysolí rodi m škváru, jenže voni si to nikdy nevemou, i když za vodou teda nejsme.*).

Mluvenost se ve všech t ech p ekladech výrazn projevuje na rovin morfologické, lexikální a syntaktické, do ur ité míry i na rovin fonologické.

6.3. François Bégaudeau – Entre les murs

Román, inspirovaný vlastní zkušeností autora, zachycuje každodenní život v pa ížském „collège“ z pohledu u itele Françoise. D jová linie není výrazná, kniha stojí p evážn na dialozích, vypráv ní zaujímá jen minimální ást.

V tšina žák ve škole jsou d ti p ist hovalc , výuka je nezajímá, u itele p íliš nerespektují a asto ho provokují. Konverzace u itele s žáky se v tšinou nese ve znamení korigování nevhodného chování žák a opravování jejich francouzštiny i zp sobu vyjad ování. Mén rozsáhlou ást dialog pak tvo í konverzace u itel mezi sebou nebo žák mezi sebou.

Vypráv ní v ich-form, které ovšem zaujímá minimální ást knihy, je psáno v zásad neutrálním jazykem.

Nejvýrazn jší posun sm rem k substandardnímu jazyku zaznamenáváme **v promluvách žák**, jak mezi sebou navzájem, tak asto i ve vztahu k u iteli (pokud se práv nepokoušejí o spisovné vyjad ování, jež se jim ovšem obvykle neda í). Zm ny se projevují zejména na rovin fonologické a syntaktické.

Fonologické zm ny souvisí se snahou o zachycení nedbalé výslovnosti v rychlém tempu e i. Krom všudyp ítomného krácení zájmen *je, me, le, tu, te, ce* a p edložky *de* (*T'es une imbécile, c'est fou c'que t'es une imbécile.* – 49; *J'm'assois mais vous m'touchez pas.* – 54; *J'fais rien.* – 57 a mnoho dalších, viz také analýza p ekládaného úryvku dále) jsou krácena i další slova: *m'sieur* [150]; *par'emple* [7]; *p'tit* [4]; *t'façon* [5]; *d'façon* [1]; *v'nir* [3]; *d'ssus* [1]; *p'têt* [1]; *r'fait* [1]; *scusez-moi* [1] (*P'têt. J'sais pas.* – 39; *Pourquoi vous m'postillonnez d'ssus ?* – 113; *On peut v'nir avec des amis ?* – 194; *Scusez-moi m'sieur.* – 210; *N'importe quoi l'autre, il r'fait son lacet p'tit pédé.* – 264; *D'façon c'est un collègue de crevards.* – 279).

K nej ast jším zm nám **syntaktickým** pat í:

dislokace vlevo (*Mais vous on sait rien sur vous.* – 18; *Tout à l'heure vous avez dit à Frida qu'elle vient, et elle elle voulait pas.* – 55); v etn dislokace podm tu (*Par'emple ici on commence à huit heures vingt-cinq et le premier cours il finit à neuf heures vingt* – 15; *à ce moment-là ça veut dire le gars il a pas encore fait* – 27; *Pourquoi les Français ils disent qu'ils sont le pays des droits de l'homme ?* – 211);

dislokace vpravo (*C'est parce que j'étais sûr que c'était bien c'qu'elle avait fait, Frida.* – 55; *C'est pas grave alors m'sieur si j'l'ai pas le livre?* – 68).

Velmi ástá je **dislokace zájmen**, tedy **vytknutí samostatného osobního zájmena moi, toi** – jak vpravo (*J'sais pas moi.* [12] – nap . s. 38; *J'suis pas raciste moi.* – 110), tak vlevo (zejména konstrukce *moi je* [32] a *toi tu* [6], nap . *Moi je ne viens pas à l'école pour que mon professeur me fasse des blagues pour je ne sais quelle raison !* – 69, ale setkáme se i s konstrukcemi typu *Alors là rien à voir m'sieur, moi mon copain il est dans le dix-sept.* – 51).

V záporu je v mluvě žák téměř vždy **vynechána zápornka ne**.

Ve spojení il y a je v tšinou **vynecháno zájmeno il**.

V textu najdeme i **hezitativní zvuky** (*Il faut que j'aïlle, heu, il faut que j'aïlle à l'école.* – 26), **vycpávkové výrazy**, např. *ben* [76]; *et tout* [19] aj. (*Ben oui, parce qu'il a une mission et tout.* – 39; *C'est quand on a les idées noires et tout. Par'emple quand on se sent seul et tout.* – 169; *Mais ouais, voilà, c'est n'importe quoi ce qu'elle dit l'autre.* – 39)

Otázky prakticky nikdy nejsou tvořeny pomocí inverze.

Někdy je **zachována syntaktická stavba pímých otázek i v otázkách nepřímých** (*J'sais pas c'est qui.* – 114, místo *J'sais pas qui c'est.*; *J'sais pas c'est quoi, m'sieur.* – 29; *Factice on sait pas ça veut dire quoi.* – 279).

Ve vedlejší větě je místy **vynecháno qui, que** (*M'sieur y'a des chameaux ils boivent.* – 48; *Qu'est-ce vous voulez, j'raconte ?* – 225).

I v **promluvkách u itele Françoise**, který se snaží s žáky mluvit spisovně, se však někdy setkáme s **přepisem nedbalé výslovnosti** (*J'm'en prends à qui j'veux.* – 54; *C'est pour ça que je l'donne à lire.* – 56; *Elle peut pas s'défendre toute seule ?* – 57; *Tant qu'tu t'es pas excusée j'te libère pas.* – 59; *Qu'est-ce que j't'ai dit en début d'heure ?* – 194; *Tu vois c'que ça veut dire vraisemblable ?* – 210; **vynecháváním zápornky ne v záporu** (*Elle peut pas s'défendre toute seule ?* – 57; *Perdez pas de temps pour commencer* – 210; **vynecháváním il ve spojení il y a** (*Y'en a trois seulement qu'ont une idée?* – 199), **dislokacemi** typickými pro mluvený jazyk (*Donc un prof sa vie a du sens ?* – 39; *Non c'est pas là ta place, toi tu vas au fond.* – 54; *Tu la veux pour toi, la punition, c'est ça?* – 57; *Encore, là t'as d'la chance, t'as deux semaines pour la faire cette punition.* – 63; *A ce propos, ces souvenirs ils sont globalement de quelle époque, à votre avis?* – 230; *Tu me parles pas comme ça, toi.* – 250) a **vycpávkovými výrazy** (*Oui enfin bon, l'important c'est qu'on perd trop de temps* – 15; *Donc voilà, vous faites votre autoportrait.* – 18; *Enfin, Mezut, quand même, tu sais bien qu'un verbe c'est pas une figure. Un verbe c'est un verbe. Enfin. Quand même.* – 211).

Rovněž v **rozhovorech u itel** mezi sebou se kromě **přepisu nedbalé výslovnosti** (*Trois heures le vendredi après-m', merci.* – 17; *T'façon ça changera rien.* – 34; *C'est des dingues, j'te jure.* – 34; *T'façon j'ai mes p'tits à prendre à l'école.* – 44; *Qu'est-ce qui faut qu'on fasse ?* – 45; *Oh là là cui-là.* – 205) objevují syntaktické prostědky napodobující autentický mluvený jazyk, zejména **dislokace** (*Parce que moi le dos c'est pas possible.* – 17; *Oui mais au moins les gamins ils dorment* – 17; *Je sais pas si j'ai le droit de leur passer des séries télé, aux élèves.* – 21; *C'est un peu bête, mais justement ça pourrait leur plaire aux gamins.* – 21;

forcément le gamin il est pas bien. – 197; Moi le mien c'était pareil. – 122; Ça serait bien que le père Noël il nous apporte le recto verso. – 123; J'pense qu'on le reverra plus lui. – 283) a **vycpávkové a kontaktové výrazy** (– Ah bon? Remarque, toi, scorpion, attention. – Attends, les scorpions ils sont purs. – 35; Ben les gémeaux, ils sont pas très... pas très francs du collier... Ils sont là ils frétilent tu vois, c'est pas très naturel. – 35; J'ai eu un faux espoir, quoi. – 85; Dans la musique d'Europe de l'Est, t'as des morceaux mais absolument géniaux. – 134; T'as pas très bonne mine, dis-donc. – 195; Allez zou on passe à Yann. – 206; Ça a été ? Ouais, bof. Nous en maths on est pas habitués à faire la dictée, quoi. – 252),

N kdy je také **vynecháváno zájmeno il ve spojení il y a** (*Heu, personne sait, mais y'a des gâteaux si tu veux.* – 17) nebo **il faut** (*Faut pas abuser.* – 100; *Faut voir.* – 133).

Vynechána bývá místy také **záporka ne v záporu** (*Il faudrait leur apprendre à apporter que le nécessaire.* – 43; *Faut pas abuser.* – 100; *M'en parle pas.* – 123).

Úryvek k p ekladu (s. 176–178):

Dico tardait à s'engager dans les escaliers à la suite des autres.

– M'sieur c'est possible changer d'classe?

– Non

– Elle est toute pourrie celle-là.

– T'es dedans, c'est pour ça.

– Et vous avec.

– Dépêche-toi.

Le gros de la troupe attendait devant la salle de physique. Frida prodiguait un récit dont un demi-cercle de filles buvait le moindre mot.

– Il m'appelle il m'fait j'peux passer chez toi j'suis en galère. J'lui fais j'suis pas un bouchetrou, t'as qu'à

– allez, on rentre.

Souleymane est entré encapuché.

– Souleymane.

Il s'est tourné vers moi, m'a vu pointer mon crâne pour connoter le sien, n'attendait que ce signal.

– Le bonnet, aussi, s'il te plaît.

J'ai écrit au tableau le titre du roman à acheter et en dessous le nom de l'auteur.

– Voilà, c'est un écrivain français. Euh, en fait non, c'est un belge, mais bon il a essentiellement vécu en France.

Doigt levé, Dounia a attendu sans impatience que je lui donne la parole.

– Ça veut dire c'est une traduction ?

Elle était assez fière du mot traduction, trahissait une certaine satisfaction à l'avoir prononcé.

– Ben en fait non, parce que tu sais les Belges en général ils parlent français. La moitié à peu près. Il y a d'un côté les Wallons et de l'autre

Khoumba s'est dressée devant les flamands.

– Moi le livre j'l'achèterai pas.

J'en suis resté coi une seconde.

– Tiens, t'as retrouvé ta langue?

– C'est juste pour dire le livre j'l'achèterai pas.

– Et pourquoi donc ?

– J'sais pas j'l'achèterai pas c'est tout.

– Tu sors.
 Elle s'est aussitôt dirigée vers la porte, ce qui a mis la balle de la justification dans mon camp.
 – La prochaine fois, tu demanderas la parole pour agresser les gens.
 Elle s'est plantée sur place et m'a fait face.
 – J'ai agressé qui?
 Adidas 3, Djibril a arbitré le contentieux en la tipant.
 – Vous avez vu m'sieur comment il m'a tipée ?
 – Vas-y j't'ai pas tipée. Tsss.
 – Si, tu m'as tipée.
 – J't'ai pas tipée j'm'en bats les yeuks de toi.
 Tsss.
 – M'sieur vous l'laissez m'dire ça et moi j'parle du livre et j'sors?
 J'avais croisé les bras et pris l'air de celui qui a bien dormi et attend tranquillement que ça se passe. Mon ton a démasqué ma fébrilité.
 – J'm'en fous d'vos histoires. J'voudrais juste que tu sortes, et pas entendre dire qu'un livre c'est cher par des gens qui se paient des kebabs tous les midis.
 Elle avait une main sur la poignée.
 – J'aime pas ça les kebabs.
 La porte a claqué sur le kebab.

Mluvenost se v originále projevuje p edevším na rovin fonologické a syntaktické.

Na **rovin** fonologické se v dialozích projevuje p edevším snaha o **zápis uvolnéné výslovnosti**, takže jsou v mluvu žák **krácena** nejen zájmena *je, me, le* a předložka *de* (*changer d'classe; il m'fait j'peux passer chez toi j'suis en galère; J'lui fais j'suis pas un bouchetrou, t'as qu'à; j'l'achèterai pas; j'sais pas; j't'ai pas tipée* [2]; *j'm'en bats les yeuks de toi; vous l'laissez m'dire ça et moi j'parle du livre et j'sors*), ale i další slova (v úryvku slovo *m'sieur* [2]). Ke krácení však často dochází i v mluvu u itele Françoise (*T'es dedans; t'as retrouvé ta langue; J'm'en fous d'vos histoires.; J'voudrais juste que tu sortes*).

Na rovin **syntaktické** mezi jevy evokující autentický mluvený jazyk patří **dislokace vlevo** (Khoumba: *Moi le livre j'l'achèterai pas.; C'est juste pour dire le livre j'l'achèterai pas.*), v etn dislokace vlevo s opakováním podm tu (François: *les Belges en général ils parlent français*). V mluvu žák se dále objevuje **dislokace vpravo** (*Elle est toute pourrie celle-là.; J'aime pas ça les kebabs.*), **vynechávání que ve vedlejší v t** (*C'est juste pour dire le livre j'l'achèterai pas.*), **vynechávání zápornky ne v záporu** (*j'suis pas un bouchetrou; j'l'achèterai pas* [3]; *j'sais pas; j't'ai pas tipée* [2]; *J'aime pas ça les kebabs.*), **tvo ení otázky podle schématu SVQ**, s tázacím zájmenem uvedeným na konci v ty (*J'ai agressé qui?*).

V mluvu u itele Françoise pak najdeme **hezitativní zvuky, vycpávkové a kontaktní výrazy** (*Euh, en fait non, c'est un belge; mais bon il a essentiellement vécu en France; Ben en fait non, parce que tu sais les Belges en général ils parlent français*) a rovněž užívání

oznamovacího zp sobu místo rozkazovacího (*Tu sors.*; *La prochaine fois, tu demanderas la parole pour agresser les gens.*).

Mén výrazná je mluvenost na rovin **lexikální**. Mluvený jazyk evokují například výrazy *elle est toute pourrie* (CNRTL: très mauvais, détestable.); *je suis en galère* (Larousse: fam., situation difficile ou précaire); *j'suis pas un bouchetrou* (CNRTL: fam., personne à qui l'on ne fait appel que pour se tirer d'embarras, pour occuper une place accidentellement vacante); *j'm'en bats les yeux de toi* (*yeuks*: verlan slova *couilles*; Zone: *s'en battre les couilles*: s'en moquer, n'en avoir que faire, syn. *s'en foutre*).

Níže uvádíme pouze jeden text pro příklad, protože pro příkladatele v tomto případě postupovali ke stylizaci mluvenosti velmi podobně :

Překlad A:

Dico si dával na čas, než se na schodišti připojil k ostatním.

– Pančeli, můžu přestoupit do jiné třídy?

– Ne.

– Tahle stojí za prd.

– To proto, že jsi v ní ty.

– A vy taky.

– Pospěš si.

Většina třídy čekala před učebnou fyziky. Frida dávala k dobru historku a ostatní holky v půlkruhu kolem ní hltaly každé slovo.

– Tak mi volá říká se u tebe stavím sem v pěkný prdeli. A já na to že nejsem žádná náhradnice máš snad...

– pojdte dovnitř.

Souleymane vešel s kapucí na hlavě.

– Souleymane.

Otočil se na mě a viděl, jak si ukazuju na hlavu, abych ho upozornil na tu jeho, čekal jenom na to.

– Čepici také, prosím.

Napsal jsem na tabuli název románu, který si měli koupit a pod něj jméno autora.

– Takže, je to francouzský spisovatel. Ehm, vlastně ne, je to Belgičan, ale žil hlavně ve Francii.

Dounia se zdviženým prstem v klidu počkala, než ji vyvolám.

– Chcete říct, že je to překladové vydání?

Na slovo překladové vydání byla pyšná, prozradila se v momentě, kdy ho vyslovila.

– Vlastně ne, protože jak určitě víš, Belgičané v zásadě mluví francouzsky. Asi tak polovina z nich. V jedné části jsou Valoni a v druhé

Khoumba se napřímila ještě před Vlámou.

– Si tu knihu nekoupím.

Na vteřinu jsem oněměl.

– Ale, ty taky mluvíš?

– To já jenom že si tu knihu nekoupím.

– A pročpak?

– Nevím, prostě si jí nekoupím.

– Odejdi ze třídy.

Okamžitě se vydala ke dveřím a bylo na mě, abych své rozhodnutí zdůvodnil.

– Příště než se na někoho osopíš, tak se přihlásíš.

Zastavila se na místě a otočila se na mě.

– Na koho sem se osopila?
 Adidas 3 alias Djibril se do toho vložil a vyloudil koutkem pusy zvuk, který velmi jasně vyjadřoval nespokojenost.
 – Viděl ste pančeli co udělal?
 – Simtě, sem nic neudělal. Tsss.
 – Ale jo, udělal.
 – Neudělal, seš mi u prdele.
 Tsss.
 – Pančeli to ho jako necháte chovat se takhle a já mluvím vo knížce a musím ze třídy?
 Založil jsem si ruce a nasadil výraz někoho, kdo se dobře vyspal a s klidem čeká, až to přejde. Prozradil mě můj tón.
 – Vaše historiky mě nezajímají. Chci jenom, abys odešla, a nechci slyšet nic o tom, že je nějaká kniha příliš drahá od někoho, kdo si každý den k obědu kupuje kebab.
 S rukou na klíce prohlásila.
 – Kebab mi fakt nechutná.
 Dveře se zabouchly akorát při slově nechutná.

P estože i v eském p ekladu najdeme fonologické zm ny, mluvenost je áste n p esunuta na rovinu **morfologickou**. V dialozích p ekladatelka v mluv žák užívá nespisovné koncovky p ídavných jmen. (Ve vypráv ní a v promluvách Françoise jsou použity koncovky spisovné.)

Na rovin **fonologické** (v etn morfonologické) se v promluvách žák setkáme s **krácením samohlásek** v kmeni slov (*iká*) a v koncovkách sloves (*nekoupim* [3]; *nevim*; *mluvim*; *musim*) nebo naopak s **dloužením** samohlásek (*prost si jí nekoupim*). Kráceny jsou v promluvách žák také tvary **jsem, jste** (*Na koho sem se osopila?*; *Vid l ste pan eli co ud lal?*; *Simt , sem nic neud lal.*; *seš mi u prdele*), v promluvách Françoise a ve vypráv ní jsou však zachovány plné tvary. Tvar *m'sieur* je p eveden kráceným výrazem *pan eli* [3], evokujícím nedbalou výslovnost v rychlém tempu e i žák . Jako kompenzace krácených tvar zájmen je v eštin zkrácen výraz *prosím t* (*Simt , sem nic neud lal*).

V promluvu Khoumby se objevuje i **protetické v** (*vo knížce*), ale ne vždy (*osopila*).

Na rovin **syntaktické** jsou mimo jiné užity prost edky, pro které není p ímý podklad ve francouzštin , ale asto v mluv žák kompenzují omezen jší možností eštiny v oblasti fonologických zm n, p ípadn syntaktické jevy neexistující v eštin . Jde nap íklad o **p esouvání p íklonek na za átek v ty** (*il m'fait j'peux passer chez toi – iká se u tebe stavim*; *Vas-y j'ai pas tipée. – Simt , sem nic neud lal.*; *Moi le livre j'l'achèterai pas. – Si tu knihu nekoupim.*) i „**vycpávkové**“ ástice typické pro mluvenou eštinu (*M'sieur vous laissez m'dire ça – Pan eli to ho jako necháte chovat se takhle*).

V textu se objevují i **eliptické konstrukce** (*musim ze t ídy*), ve Françoisevých promluvách pak op t **hezitací zvuky** (*takže; ehm*).

V p ekladu najdeme i prost edky **lexikální**, nap .: *stojí za prd; sem v p kný prdeli; seš mi u prdele; kebab mi fakt nechutná.*

P ístup ostatních p ekladatel byl celkov velmi podobný ešení p ekladatelky A. I ostatní t i p ekladatelé užívají nespisovné koncovky p ídavných jmen v promluvách žák a koncovky spisovné ve vypráv ní 1. osoby a v promluvách Françoise. Dva z p ekladatel ale v poslední Françoisov promluv (*J'm'en fous d'vos histoires. J'voudrais juste que tu sortes, et pas entendre dire qu'un livre c'est cher par des gens qui se paient des kebabs tous les midis.*) p echázejí ke koncovkám nespisovným a p ídávají i protetické v.

Podobné bylo v ostatních p ekladech i p ídávání „vycpávkových“ ástic (B: Von mi volá a prej jako jestli se m že stavit; C: Já si tu knížku teda nekoupim.; Pan eli m jako vyhodíte a jeho jako takle necháte mluvit?).

Na fonologické rovin k samohláskovým zm nám a protetickému v n kdy p ístoupily ještě další souhláskové zm ny (*takle*) i zápis odlišný od b žného pravopisu (*Já se ti nesm ju, prosimt.*).

6.4. Dany Laferrière – Comment faire l'amour avec un nègre sans se fatiguer

Dany Laferrière, spisovatel narozený na Haiti a žijící od svých t iadvaceti let v Montrealu, v autobiograficky lad ném románu s humorem a nadsázkou zobrazuje soužití ras, pohlaví a povah, ale i panující stereotypy a kliše o ernoších v kanadské spole nosti 80. let. Hlavní postava, stejn jako autor ernocho z Haiti žijící v Montrealu, se chce stát slavným spisovatelem. V knize je lí en vypráv v každodenní život, sestávající výhradn z psaní, „balení“ b lošek a „filozofických“ rozhovor se spolubydlícím Bubou, ernošským muslimem milujícím jazz, který v tšinu dne medituje nad Koránem nebo spí. Velká ást úvah a rozhovor se to í kolem vztah a sexu, o nichž se vypráv vyjad uje velmi otev en . Jeho p ítelkyn a známosti jsou pro n j ale spíš jakési vtipn a cynicky popisované zajímavé objekty, kterým nedává ani jména – íká jim Miz Littérature, Miz Sundae, Miz Beauté, Miz Piggy, Miz Après-Midi, Miz Hachette, Miz Suicide, Miz Sophisticated Lady apod.

Knih je vypráv na v první osob , nemalou ást také tvo í dialogy.

Jazyk knihy je velmi p ímý, otev ený – jak pokud jde o pojmenovávání skute ností týkajících se sexu, tak nap íklad i v samotném pojmenování *Nègre* pro ernocha. Mluvenost se v knize projevuje p edevším na úrovni lexika používáním slov z registru *familier, populaire*, ale i *vulgaire* i *trivial* (*bander; zob; faire la pipe à qqn*), v dialozích pak také na úrovni syntaktické a v menší mí e fonologické. Fonologické zm ny se omezují v zásad pouze na

stažené tvary *t'as, t'es, t'aimes* (*T'aimes ça ? T'aimes pas ça ?*), *t'écris* (*T'écris, Vieux ?*), *t'entends* (*T'entends ça, Vieux ?*) apod. v promluvách Buby, vypravě i jeho sle en, pouze výjime n je kráceno zájmeno *je* (*Pas ça, frère, j'suis pas pédé.; J'sais pas.*) i slovo *petit(e)* (*Retourne à la brousse, p'tit Nègre.; Bouba a commencé à déshabiller la P'tite en lui caressant les seins.*).

Celý originál zde již nerozebíráme podrobn ji – v tomto a v dalších textech už jsou základní charakteristické rysy mluvenosti v podstat totožné, a specifické rysy (kterých tento a další dva texty obsahují podstatn mén než texty Jonqueta, Djaïdaniho a Bégaudeaua) rozebíráme v analyzovaných úryvcích, jež rozsahem i saturovaností charakteristických jev v podstat reprezentují celý text.

Pro analýzu p ekladu jsme zvolili následující úryvek (kapitola VI knihy):

CHAPITRE SIXIÈME

Quand la planète sautera, l'explosion nous surprendra dans une discussion métaphysique sur l'origine du désir

Bouba sort d'une cure de sommeil de 72 heures et il s'informe de la santé de notre planète.

– Alors la bombe ?

– Pas encore.

– Tu peux me dire ce qu'ils attendent pour faire sauter ça ?

– Ton signal, Bouba.

– Quel signal, Vieux ?

– LE GRAND SOMMEIL.

– Et toi, qu'est-ce qui te retient ?

– L'idée qu'il y a encore de belles filles et l'illusion d'arriver à les baiser toutes, un jour.

– Ah ! Vieux, la Beauté, qu'est-ce que c'est ?

– C'est ce qui fait bander un Nègre perclus.

– Mais non, Vieux, tu n'y es pas. C'est le désir qui te fait bander.

– Peut-être... peut-être, Bouba, mais quelle est la source de ce désir ?

– Quand tu bandes, c'est avec ta vision du monde que tu le fais, les phantasmes de ton adolescence, le temps qu'il fait... et la beauté n'a rien à voir avec ça.

– Un beau cul...

– Ça n'existe que dans ta tête, Vieux.

– Tu crois vraiment que c'est simplement dans ma tête qu'un cul existe.

– Sûr, Vieux ; la preuve : quand tu fais l'amour avec une fille et qu'elle est couchée sur le dos, tu ne vois rien de ce fameux cul.

– Nous ne faisons pas ça tous de la même manière, Bouba.

– Ah ! de la poudre aux yeux, on revient toujours à ce bon vieux truc du missionnaire, crois-moi. Bon, prends la bouche. On rencontre une fille dans la rue. Elle a une bouche sensuelle et gourmande, ce que tu veux. Tu lui dis n'importe quoi, elle te répond n'importe quoi et vous vous embrassez deux heures plus tard : eh bien, quand tu l'embrasses, tu ne vois pas sa bouche. En close-up, on ne voit quasiment rien de quoi que ce soit.

– On l'embrasse avec son imagination, comme tu disais. En l'embrassant, on conserve l'image de sa bouche dans sa tête. D'ailleurs, c'est ce qui nous a poussé à l'embrasser. Au moment où on l'embrasse, le désir est quasi consommé.

– Alors la bouche que tu as dans ta tête, ta bouche idéale, est supérieure à la bouche réelle, à la bouche de telle fille rencontrée à tel coin de rue, à telle heure. Donc, à la dernière minute, elle pourrait changer de bouche et tu n’y verrais que du feu.

– C’est absurde, Bouba. Qui a déjà changé de bouche et pourquoi ?

– Cohérence, Vieux.

– Tu es un Nègre cartésien.

– C’est toi le cartésien, Vieux, je suis un freudien, un foutu Nègre freudien.

– O.K., mais qu’est-ce que tu as contre la beauté ?

Bouba est maintenant assis sur le Divan. Le débat le prend au corps. C’est un charnel. On le sent à le voir suer. Son débit devient alors subitement très rapide. Il a l’air d’un félin reniflant une odeur de sang. Le sang de sa prochaine victime. Mon sang alors. Nez au sol, il suit son idée à la trace. Pour le moment, il feint de n’avoir pas entendu ma question. Je le connais depuis si longtemps. Son oreille est fine. Son intelligence, extrêmement vive. Il ne pense pas comme les autres. Il pense contre les autres. Il a sur toute chose une vision personnelle et l’exprime à l’aide de longues, souples et fragiles mains. Tout en parlant, il décrit dans l’air, avec ses mains, d’étranges arabesques étonnamment complexes, pareilles à des idéogrammes. À première vue, il donne l’air de chasser des mouches avec ses interminables mains qui ressemblent à des éventails de douairières, mais, quand on les regarde attentivement et qu’on écoute ce qu’il dit, lui, on saisit le rapport organique qui existe entre l’idée et le mouvement de ses mains. Ce sont des mains minces et sophistiquées qui n’ont jamais travaillé. Des mains de vieux mandarin. C’est une ambiance assez baroque. Deux Nègres dans un appartement crasseux de la rue Saint-Denis, en train de philosopher à perdre haleine à propos de la Beauté, au petit matin. C’est le DÉJEUNER DES PRIMITIFS. Le thé bout. On n’a pas de radio, pas de télé, pas de téléphone, pas de journal. Rien qui nous relie à cette foutue planète. L’Histoire ne s’intéresse pas à nous et nous, on ne s’intéresse pas à l’Histoire. C’est kif-kif. Ce qui me paraît important, en ce moment, c’est cette conversation gratuite et grave que j’entretiens avec ce foutu singe de Bouba. C’est ici et maintenant que se joue le sort de la civilisation judéo-chrétienne. Entre deux Nègres en chômage. Nous discutons de choses de la plus haute importance et Bouba, avec sa tête hirsute, confère une certaine mystique à notre débat. Bouba, pour l’instant, semble plongé dans une réflexion dangereuse pour sa santé mentale. Ce qu’il veut, c’est faire de moi une bouillie verbale. Il peut passer des nuits entières à discuter ainsi à propos du sexe des mouches (tiens ! ça fait longtemps que je n’ai pas de nouvelles de Belzébuth. Je me demande ce qu’il devient là-haut.) Rien ne résiste à sa lucidité maniaque. Son visage se crispe alors de tics, ses yeux deviennent petits, ronds et brillants. Il demeure couché sur son vieux Divan. Il vous permet d’apprécier, un peu avant l’aube, sa terrifiante machine rhétorique. Des phrases interminables, ponctuées de toux. Son monologue peut durer des heures, et il s’écoule de façon ininterrompue, en phrases souples, flexibles, proustiennes, comme un long ruban multicolore. C’est un malade du verbe. Torse nu, maigre, les cheveux en broussailles, la barbe pointue, on dirait un prophète de l’Ancien Testament (« J’en jure par l’étoile qui se couche », sourate LIII, 1). Je l’imagine, facilement, le dernier homme debout sur cette planète nue après l’explosion nucléaire, parlant sans arrêt, et considérant le décor autour de lui comme un détail sans importance.

– Qu’est-ce que j’ai contre la Beauté ?

Bouba a l’air de savourer la question. C’est vraiment une question pour lui. Le genre de question-marathon qui exige 42 kilomètres de mots. Une question qui ne le retient pas aux manches, le genre de truc avec lequel on change le monde. « Qu’est-ce que j’ai contre la Beauté ? » Bouba se gratte le menton. C’est un tic, chez lui. Ça veut dire que ce n’est pas le genre de question à laquelle on répond comme ça. Bouba se verse tranquillement du thé. Il n’est pas pressé. Il a tout son temps. L’éternité est de son côté. Dehors, les hommes s’agitent, se réveillent, s’habillent, déjeunent rapidement pour aller travailler. Des fourmis sans cervelle. Le monde a terriblement besoin de penseurs sans pouvoir, de philosophes affamés et de dormeurs impénitents (« Celui qui dort construit le monde », dit Héraclite) pour continuer à tourner. Bouba passe le plus clair de son temps sur ce Divan à reconstruire le monde. Aujourd’hui, il s’attaque à l’un des derniers bastions de l’Occident : LA BEAUTÉ.

– Écoute, Vieux, écoute-moi bien, la Beauté est impudique.

– Hé ! t'es devenu un Nègre moraliste à présent.

– C'est thermodynamique, Vieux, c'est pas moral. Il se dégage une certaine température qui détermine le degré de désir que nous ressentons pour quelqu'un. Ce dégagement peut se faire dans les deux sens, vers l'extérieur comme vers l'intérieur.

– Possible, mais à quoi ça mène, dis-je tout en restant méfiant des démonstrations de Bouba.

– Eh bien, le Beau corps dégage uniquement vers l'extérieur.

– Quel mal y a-t-il à cela ?

– Je préfère l'implosion à l'explosion.

– C'est pas très net.

– Ah ! tu es du genre avec qui on doit aller droit au but. (Dès que je discute avec Bouba, il me parle comme à un inconnu.) Bon, voilà, Miz Beauté pense qu'elle te fait une faveur à baiser avec toi, tandis qu'avec Miz Piggy, c'est toi qui lui fais la faveur, et ça fait une sacrée différence, Vieux.

– ALTRUISTE.

– Pas altruiste. Tout simplement, les rapports sont différents et à mon avantage.

– Ah ! bon...

– Comment ça ! T'as jamais fait l'amour avec une grosse fille laide, un peu demeurée et bourrée de complexes ? C'est l'extase, Vieux. Elle n'arrête pas de te chuchoter à l'oreille quel homme terrible tu es, tandis que quand tu fais l'amour avec une de ces copies de Brooke Shields, elle s'attend à des compliments, parle-moi, parle-moi, le fameux « parle-moi » dont on parle tant d'ailleurs, ça veut tout simplement dire : JE VEUX DES COMPLIMENTS. Seul Allah doit recevoir des louanges. Le Coran dit : « Célébrez donc Allah le soir et le matin. » Miz Beauté ne parle pas. Il te faut seul découvrir ses zones érogènes, ses sujets de conversation, son horoscope. Miz Piggy, pendant ce temps, prend son pied. C'est pas tous les jours que ça lui arrive. C'est pour ça qu'elle entend aller jusqu'au bout. Et elle n'arrête pas d'en demander. Et c'est ça, Vieux, la véritable baise, le reste, c'est de la représentation, de la parade de mode, de la masturbation sur une belle image de Vogue magazine.

– Si, par malchance, tu tombes sur une laide et en même temps bonne à rien.

– Ça ne peut arriver qu'à toi, Vieux.

Si je comprends bien, le Divan doit être une de ces grosses bourrées de complexes et, en plus, bonnes baiseuses. Au fond, quand on regarde le Divan avec un minimum de sensibilité, on voit bien ce que l'œil aigu de Bouba avait perçu bien avant nous. Le Divan a la forme plantureuse et offerte des femmes de Rubens. Qui n'a pas rêvé, en regardant les toiles de Rubens, de prendre ce bain de chair. Chairs généreuses et onctueuses.

Bouba prend une dernière gorgée de thé et se recouche tout doucement comme un maharadjah nègre dans son harem de Saint-Denis. Le monde peut continuer sa folle course vers la mort nucléaire. Bouba dort.

V analyzovaném úryvku se mluvenost projevuje p edevším na úrovni lexika, áste n také v syntaxi.

Krom **lexika** z registru **familier** (*ça; sacré; truc – ce bon vieux truc du missionnaire*); **populaire** (*baiser; baiseuse; kif-kif*) se objevují i slova z registru **vulgaire** i **trivial** (*bander; cul; foutu*) a anglicismus *close-up* (záb r zblízka, nap . ve filmu).

V textu najdeme také **frazémy** *de la poudre aux yeux* (CNRTL: *jeter de la poudre aux yeux: chercher à éblouir autrui par un éclat souvent illusoire*); *prendre son pied* (CNRTL: *pop., éprouver une jouissance sexuelle, avoir un orgasme*); *n'y voir que du feu* (CNRTL: *ne se*

rendre compte de rien); à *perdre haleine* (Robert: fig., sans s'arrêter); y être (*Mais non, Vieux, tu n'y es pas*. CNRTL: au fig.: comprendre (un propos, une situation, etc.), suivre).

Spíše v mluveném jazyce se vyskytují konstrukce se **zpodstatnými jmény** typu: *C'est un charnel.*; *Si, par malchance, tu tombes sur une laide et en même temps bonne à rien.*; stejn jako expresivní charakteristika osoby pomocí konstrukce **ce (podstatné jméno) de**: *Ce qui me paraît important, en ce moment, c'est cette conversation gratuite et grave que j'entretiens avec ce foutu singe de Bouba.*

Na rovin **fonologické** zaznamenáme pouze jedno užití **staženého tvaru** *t'es* místo *tu es* (*Hé ! t'es devenu un Nègre moraliste à présent.*) a *t'as* místo *tu as* (*T'as jamais fait l'amour avec une grosse fille laide, un peu demeurée et bourrée de complexes ?*).

Pokud jde o **syntax**, ve vyprávění první osoby se zpravidla nijak zásadně neprojevují odchylky od standardní syntaxe psaných textů. V dialozích pak najdeme **eliptické konstrukce** (*Possible, mais à quoi ça mène...*; *Cohérence, Vieux.*), vyplývající někdy ze znalosti kontextu obma diskutujícími (– *Alors la bombe ? – Pas encore.*), **nedokončené výpovědi** (*Un beau cul...*), **pauzy a opakování** (*Peut-être... peut-être, Bouba, mais*) a r zné, pro mluvený jazyk typické, vsuvky (*bon; eh bien*), **kontaktní výrazy** (*crois-moi; prends*), případně **citoslovce** (*ah; hé*):

Ah ! de la poudre aux yeux, on revient toujours à ce bon vieux truc du missionnaire, crois-moi. Bon, prends la bouche. On rencontre une fille dans la rue. Elle a une bouche sensuelle et gourmande, ce que tu veux. Tu lui dis n'importe quoi, elle te répond n'importe quoi et vous vous embrassez deux heures plus tard : eh bien, quand tu l'embrasses, tu ne vois pas sa bouche. En close-up, on ne voit quasiment rien de quoi que ce soit.

Někdy je v dialozích ve spojení *ce n'est pas* **vynechána zápornka ne** (*C'est pas tous les jours que ça lui arrive.*; *C'est thermodynamique, Vieux, c'est pas moral.*; *C'est pas très net.*), není však vynechávána vždy (*Nous ne faisons pas ça tous de la même manière, Bouba.*; *Quand tu l'embrasses, tu ne vois pas sa bouche; aj.*). Ve vyprávění 1. osoby zápornka vynechávána není.

Úryvek však obsahuje i pasáže téměř bez jakýchkoli prostředků charakteristických pro mluvený jazyk, například přibližně dvanáct řádků od *Nous discutons de choses de la plus haute importance* po *un détail sans importance*, psaných neutrálním, místy až knižním stylem, do nichž se vmísí jen několik málo výrazů, jež z tohoto stylu vybojují: *faire de moi une bouillie verbale* i v závorce uvedené *tiens ! ça fait longtemps que je n'ai pas de nouvelles de Belzébuth.*

eský příklad – kapitola VI (s. 31–36):

Až vyletí planeta do vzduchu, výbuch nás zaskočí při metafyzické debatě o původu touhy Buba se probírá z dvaasedmdesátihodinové spánkové kúry a informuje se o zdraví naší planety.

„Tak co bomba?“

„Ještě nic.“

„Můžeš mi říct, na co čekaj, než to všechno vyhoděj do vzduchu?“

„Na tvoje znamení, Bubo.“

„Jaký znamení, Starouši?“

„Velkej spánek.“

„A co tu drží tebe?“

„Pomyšlení, že ještě existujou pěkný holky, a iluze, že je jednou všechny vopíchám.“

„Aha! Starouši, co je to krása?“

„To, co ho postaví chromýmu černochovi.“

„Houby, Starouši, jseš vedle. Péro mu postaví touha.“

„Možná... možná, Bubo, ale z čeho ta touha vychází?“

„Když ti stojí, tak za to může tvoje vidění světa, přízraky tvýho dospívání, počasí... a žádná krása s tím nemá co dělat.“

„Takovej pěkněj zadek...“

„Ten existuje jenom v tvójí hlavě, Starouši.“

„Fakt si myslíš, že nějakěj zadek existuje jenom v mojí hlavě?“

„Jasně, Starouši. Dokážu ti to: když se pak s tou holkou miluješ a leží na zádech, nic z toho krásnýho zadku nevidíš.“

„Neděláme to všichni stejně, Bubo.“

„Pche, kecy, stejně se nakonec všichni vracej ke starý dobrý misionářský poloze, to mi můžeš věřit. No tak dobře, vezmi si pusu. Potkáš na ulici holku. Má smyslnou, labužnickou pusou, přesně jakou máš rád. Něco jí řekneš, ona ti něco odpoví a za dvě hodiny se líbáte. Jenže když jí líbáš, tak jí tu pusou nevidíš! Když dojde na close-up, není vidět skoro vůbec nic odnikud a z ničeho.“

„Líbáme s představivostí, jak jsi říkal. Když líbáme, máme obraz její pusy v hlavě. Ostatně právě to nás dovedlo k líbání. Ve chvíli, kdy líbáme, je touha skoro ukojená.“

„Takže ta pusa, co máš v hlavě, ta tvoje ideální pusa, stojí nad opravdovou pusou, nad pusou tý konkrétní holky, kterou jsi potkal v tolik a tolik hodin na rohu tý a tý ulice. Tudíž na poslední chvíli by mohla pusou vyměnit a ty bys viděl houby.“

„To je absurdní, Bubo. Kdo by si měnil pusou a proč?“

„To je jen logická soudržnost, Starouši.“

„Jsi pěkně karteziánskej negr.“

„Kartezián jsi ty, Starouši, já jsem freudovec, pitomej freudovskej negr.“

„Dobrý, tak co máš ještě proti kráse?“

Buba teď sedí na Divanu. Debata se rozbíhá. Je smyslný typ. To je vidět z toho, jak se potí. A najednou žvaní čím dál rychleji. Vypadá jako kočkovitá šelma větrící krev. Krev svojí příští oběti. Takže moji krev. S čenicem u země sleduje stopu svojí myšlenky. Pro tuhle chvíli se tváří, že moji otázku neslyšel. Už ho znám tak dlouho! Má citlivý sluch. Mimořádně bystrou inteligenci. Nemyslí jako ostatní. Myslí proti ostatním. Na každou věc má osobní názor a ten vyjadřuje pomocí dlouhých, pružných a křehkých rukou. Při řeči kreslí rukama ve vzduchu zvláštní, podivuhodně složité arabesky podobné ideogramům. Na první pohled vypadá, jako by svýma nekonečným rukama podobným vějířům starých vdov odháněl mouchy, ale když se na něj podíváme pořádně a posloucháme, co říká, postřehneme mezi myšlenkou a pohybem rukou organický vztah. Má jemné ruce, které nikdy nepracovaly. Ruce starého mandarína. Vypadá to pěkně potrhle. Dva negři ve špinavé díře v ulici Saint-Denis nad ránem filozofují, divže duši nevyпустí, o kráse. Taková je snídaně primitivů. Čajový dýchánek. Nemáme rádio, televizi, telefon, noviny. Nic, co by nás poutalo k týhle podělaný planetě. Dějiny se o nás nezajímají a my se nestaráme o dějiny. Jsme si kvit. V tuhle chvíli mi připadá důležitá jen úplně zbytečná, super seriózní debata se ztřeštěným opičkem Bubou. Tady a teď se hraje o osud židovsko-křesťanské civilizace. Řeší ho dva nezaměstnaní negři. Diskutujeme o věcech nejvyšší

důležitosti a Buba svou rozježenou hlavou dodává debatě jistý mystický nádech. Buba v tuhle chvíli jako by byl zabraný do úvah nebezpečných pro jeho duševní zdraví. Chce mě slovy rozsekat na kaši. Dokáže takhle celé noci diskutovat o pohlaví much. (A hele, už dlouho nemám žádné novinky o Belzebubovi. Říkám si, co se tam nahoře asi děje.) Jeho maniakální jasnozřivosti nic neunikne. V takových chvílích se mu obličej zkriví tikem, oči se mu zakulatí, zapadnou a začnou se lesknout. Dál leží na svém starém Divanu. Dovolí vám chvíli před úsvitem ocenit děsivý stroj bezchybné rétoriky. Nekonečné věty odsekávané kašlem. Jeho monolog může trvat hodiny, odvíjí se nepřetržitě v ohebných, pružných, proustovských větách jako pestrá stuha. Stuně slovem. Do půl těla nahý, vychrtlý, se zježeným kartáčem vlasů a vousem do špičky vypadá jako starozákonní prorok („Při hvězdě padající!“, súra 53, 1). Snadno si ho představím jako posledního člověka na holé planetě po jaderném výbuchu, jak bez ustání mluví a považuje kulisy kolem sebe za bezvýznamný detail.

„Co mám proti kráse?“

Buba vypadá, že si tu otázku vychutnává. Je to fakt otázka přímo pro něho. Maratónská otázka vyžadující 42 kilometrů slov. Otázka bez mantinelů, s takovou se dá změnit svět. „Co mám proti kráse?“ Buba se škrábe na bradě. To je takový jeho tik. Znamená to, že na takovouhle otázku se nedá odpovědět jenom tak. Buba si klidně naleje čaj. Nepospíchá. Má čas. Věčnost je na jeho straně. Venku se lidi hemží, probouzejí se, oblékají, rychle snídají a spěchají do práce. Mravenci bez mozku. Aby se svět dál točil, strašně potřebuje myslitele bez moci, hladové filozofy a zatvrzelé spáče („Kdo spí, tvoří svět,“ řekl Herakleitos). Buba tráví většinu času na Divanu a předělává svět. Dneska si vzal na paškál jednu z posledních bašt západu: krásu. „Poslouchej, Starouši, poslouchej mě dobře: krása je necudná.“

„A hele! Z tebe se teď stal negr mravokárce.“

„To je termodynamika, Starouši, ne morálka. Všechno vyzařuje určitou teplotu a ta určuje stupeň touhy, jakou k někomu cítíme. Tohle vyzařování může probíhat oběma směry, ven i dovnitř.“

„To je možný, ale kam tím chceš dojít?“ říkám a zůstávám vůči Bubovým důkazům nedůvěřivý.

„No prostě krásný tělo vyzařuje jen ven.“

„A co je na tom špatného?“

„Já mám radši implozi než explozi.“

„To nezní moc jasně.“

„No jo, ty patříš k těm, co musí jít vždycky přímo k cíli. (Jakmile se pustím s Bubou do diskuse, mluví se mnou jako s cizím.) Prostě Miz Krása si myslí, že když se s tebou vyspí, bůhvíjakou ti nedělá milost, kdežto s Miz Piggy děláš milost ty jí, a to je setsakramentskej rozdíl, Starouši.“

„Altruisto.“

„To není žádný altruismus. Prostě vztahy jsou jiný a pro mě výhodnější.“

„No když myslíš...“

„A ne snad? Nikdy ses nemiloval s tlustou ošklivou holkou, trošku přiblblou a plnou komplexů? To je extáze, Starouši! Furt ti šeptá do ucha, jak jsi úžasnej, kdežto když se miluješ s nějakou její kámoškou z Brooke Shieldu, očekává komplimenty, řekni mi něco, řekni mi něco, pořád to jejich ‚řekni mi něco‘, co věčně opakují, a přitom to prostě znamená ‚chci komplimenty‘. Jen Alláh smí být chválen. Korán praví: Alláhu chválu vzdávejte od rána do večera. Miz Krása nemluví. Musíš sám objevit její vzrušivá místa, její náměty pro hovor, její horoskop. A Miz Piggy si mezitím užívá. Nestává se jí to totiž každý den. A proto si to chce užít naplno. A říká si o to ještě a ještě. A to je opravdovská píchačka, Starouši, to ostatní je představení, módní přehlídka, masturbace na krásným obrázku z časopisu Vogue.“

„A co když máš smůlu a padneš na ošklivou, se kterou navíc nic není?“

„To se může stát jenom tobě, Starouši.“

Jestli tomu dobře rozumím, Divan je zřejmě jedna taková tlustoška plná komplexů, a navíc dobrá pichna. Koneckonců když se podíváme na Divan jen s troškou citu, všimneme si toho, co Bubovo bystré oko postřehlo už dávno. Divan má bujné, štědré tvary Rubensových žen. Kdo kdy nesnil při pohledu na Rubensova plátna, že se ponoří do té hory masa! Kyprého, hladkého masa...

Buba si naposledy lokne čaje a pomaličku ulehne jako černý mahárádža ve svém harému v Saint-Denis. Svět může dál splašeně uhánět za nukleární smrtí. Buba spí.

Na rovin **morfologické** zaznamenáme v českém překladu především použití nespisovných **koncovek p řídavných jmen a zájmen** v dialozích. Ve vyprávění první osoby jsou užívány koncovky spisovné.

Z tohoto obecného pravidla najdeme v textu několik výjimek:

Uprostřed souvislého vyprávění první osoby, kde jsou používány koncovky spisovné (případně místy hovorné – *stopu svoji myšlenky*),¹²² se objeví nespisovné koncovky ve větě *Nic, co by nás poutalo k týhle pod laný planet*. Zřejmě zde mohlo vynutit zhrublé lexikum (*pod laný*) a expresivita promluvy, v kombinaci s nimiž by spisovné koncovky (*k téhle pod lané planet*) mohly působit nepříjemně.

Naopak v dialozích jsou výjimečně použity koncovky spisovné:

To je termodynamika, Starouši, ne morálka. Všechno vyzačuje určitou teplotu a ta určuje stupeň touhy, jakou k někomu cítíme. Tohle vyzačování má směry, ven i dovnitř.

(C'est thermodynamique, Vieux, c'est pas moral. Il se dégage une certaine température qui détermine le degré de désir que nous ressentons pour quelqu'un. Ce dégageement peut se faire dans les deux sens, vers l'extérieur comme vers l'intérieur.)

Musíš sám objevit její vzrušivá místa, její nám ty pro hovor, její horoskop. A Miz Piggy si mezitím užívá. Nestává se jí to totiž každý den.

(Il te faut seul découvrir ses zones érogènes, ses sujets de conversation, son horoscope. Miz Piggy, pendant ce temps, prend son pied. C'est pas tous les jours que ça lui arrive.)

Spisovné koncovky jsou voleny tam, kde v originále pasáž připomíná jakousi citaci z knihy, případně z časopisu – tato volba tedy považujeme za vhodnou, a to i když ve druhém případě zbytek promluvy v překladu obsahuje koncovky nespisovné (*jak jsi úžasnej; na krásným obrázku*) a obecné české lexikum (*furt; kámoška; pícha ka*).

Nespisovná koncovka *-ým* v 6. pádě .j. není krácena na *-ym*: *masturbace na krásným obrázku z časopisu Vogue* (významově spíše nad krásným obrázkem).

V dialozích jsou kráceny **slovesné koncovky** 3. os. mn. .-ejí, -ají na *-ej, -aj*, případně použita koncovka *-ej* místo *-í* (*ekaj, vracej, vyhod j* místo *ekají, vracejí, vyhodí*).

V úryvku nedochází ke krácení slovesných tvarů 1. os. mn. .-eme na *-em* (*post ehneme, diskutujeme, všimneme*) – ty se ale v textu objevují pouze ve vyprávění první osoby, nikoli

¹²² Dle Příručky ÚJČ (<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=svoji>) jsou ve 2. pádě j. č. možné tvary *své* a *svoji*, přičemž tvar *svoji* je považován za hovorný.

v dialozích. Kráceny nejsou ani koncovky 1. os. j. . přítomnosti sloves *-ím, -ám* na *-im, -am* (*vopíchám, znám, nemám, ikám, mám, z stávám*).

Na rovině **fonologické**, pokud do ní nezačítáme koncovky předních jmen, se změny tím neprojevují:

V úryvku nenajdeme **diftongizaci í, ý, é na ej** v kmeni slov.

Tvary **jsem, jsi, jsme, jsou** ani nespisovný tvar **jseš** nejsou nikdy kráceny.

Protetické v se v úryvku vyskytuje pouze jednou: *Pomyšlení, že ještě existují p kný holky, a iluze, že je jednou všechny vopíchám*. – ve slově, které kvůli idání v áste n vybízí. Jinak není protetické v užíváno ani v písmě e i (*ona, odpoví, odnikud, ošklivou, opakují, opravdovská, o, od aj.*). Jedním z důvodů může být, že pro ně, které autory a předkladatele je použití protetického v psaném textu nepřijatelné, dalším například to, že systematické používání protetického v (a případně dalších fonologických změn) by mohlo, zvláště pokud přistoupí ke změně morfologickým, text, kde se v originále mluvenost projevuje jen do určité míry a především na úrovni lexika, v češtině posunout kvůli příliš silné mluvenosti a narušit „filozofický“ ráz rozhovor obou protagonistů. V celé knize je pouze několik výjimek z pravidla, například je protetické v použito v promluvě podrážděné dívky, se kterou se vypravěč setká ve frontě na poště – zde protetické v zapadá do celkového rázu promluvy: *Zvýší hlas a křikem, že všichni jsou maniaci, psychopati a voprůzové, co umí jen balit holky. „V zimě je nevidíš, ale v létě se hned vyrojeví, lezou ze svých dír ve smečkách a vtravují lidi se svejma pitomejma šátkama, bubínkama, náramkama a zvonečkama. Mně je jejich folklor u prdele.* (50)

Na úrovni **lexika** zaregistrujeme vysokou frekvenci výrazu *nègre*. Přímě aré a ne zcela politicky korektní pojmenování **nègre** hodnotí Petit Robert jako *vieilli ou péjoratif*, CNRTL však výraz *nègre* ve významu *homme de race noire* do žádného registru nezačítá a uvádí, že pejorativní nádech toto slovo zřejmě postupně ztrácí.¹²³ Do češtiny je v těsnou přeloženo jako *negr*, někdy jako *ernoč* (*to, co ho postaví chromýmu ernočovi*), případně jako *erný* (*se recouche tout doucement comme un maharadjah nègre – pomaličku ulehne jako erný maharadža*).

Přátelské oslovení **Vieux**, kterým vypravěč oslovuje spolubydlící Buba (CNRTL: Fam. ou pop. [Sans valeur dépréc., renforce une interj. amicale] *Vieux fou; (ma) vieille branche; vieille cloche; mon vieux pote; mon (bon) vieux* (+ subst. ou nom propre). *Voyons, vieux frère, faites-nous pas une tête pareille*), je dobře vystiženo předkladem Starouši.

¹²³ CNRTL u hesla *nègre* uvádí poznámku: *Nègre, employé en parlant des pers. a eu des connotations péj. et, à ce titre, s'est trouvé concurrencé par noir qui est moins marqué (voir HUGO, loc. cit.). Actuellement nègre semble en voie de perdre ce caractère péj., probablement en raison de la valorisation des cultures du monde noir (v. négritude).*

Výrazy z registr **familier, populaire a vulgaire** i **trivial** jsou p evád ny adekvátními
eskými výrazy hovorovými i obecn eskými, nap .:

Quand la planète sautera – až vyletí planeta do vzduchu

ce qu'ils attendent pour faire sauter ça – na co ekaj, než to všechno vyhod j do vzduchu

l'illusion d'arriver à les baiser toutes, un jour – iluze, že je jednou všechny vopíchám

C'est ce qui fait bander un Nègre perclus – To, co ho postaví chromému ernochovi

Mais non, Vieux, tu n'y es pas. C'est le désir qui te fait bander. – Houby, Starouši, jseš vedle.

Péro mu postaví touha.

quand tu bandes – když ti stojí

et la beauté n'a rien à voir avec ça – a žádná krása s tím nemá co d lat

Un beau cul... – Takovej p knej zadek...

Ah! de la poudre aux yeux – Pche, kecy

je suis un freudien, un foutu Nègre freudien – já jsem freudovec, pitomej freudovskej negr

Son débit devient alors subitement très rapide. – A najednou žvaní ím dál rychleji.

O.K., mais qu'est-ce que tu as contre la beauté ? – Dobrý, tať co máš ješt... proti kráse?

en train de philosopher à perdre haleine – filozofují, divže duši nevypustí

cette foutue planète – k týhle pod laný planet

c'est kif-kif – jsme si kvít

ce foutu singe de Bouba – se zt ešt ným opi ákem Bubou

Ce qu'il veut, c'est faire de moi une bouillie verbale. – Chce m slovy rozsekat na kaši.

Bon, voilà, Miz Beauté pense qu'elle te fait une faveur à baiser avec toi – Prost Miz Krása si

myslí, že když se s tebou vyspí, b hvíjakou ti ned lá milost

ça fait une sacrée différence – a to je setsakramentskej rozdíl

quand tu fais l'amour avec une de ces copies de Brooke Shields – když se miluješ s n jakou

*její kámoškou z Brooke Shieldu (zde šlo spíše o kopii Brooke Shieldsové, v dob vzniku
knihy slavné modelky a here ky)*

Miz Piggy, pendant ce temps, prend son pied – A Miz Piggy si mezitím užívá.

et c'est ça, Vieux, la véritable baise – a to je opravdovská pícha ka, Starouši

tu tombes sur une laide – padneš na ošklivou

une de ces grosses bourrées de complexes et, en plus, bonnes baiseuses – jedna taková

tlus oška plná komplex, a navíc dobrá pichna

P ekladatelce se da í volit výrazy p irozené pro sou asnou eštinu.

Autenticky znějící mluvená čeština je někdy dosaženo přídáním výrazů, pro něž není přímý podklad v originále, ale formulaci se blíží tomu, jak by byla skutečně pronesena v češtině (*než to všechno vyhodí do vzduchu; a žádná krása s tím nemá co dělat; Takovej přinejzadek...*).

V tomto bodě je rovina lexikální propojena s rovinou **syntaktickou**. I v dalších případech k vytvoření dojmu autentickým mluvených promluv přispělo přídání výrazů typických pro českou syntax mluveného projevu:

Tu crois vraiment que c'est simplement dans ma tête qu'un cul existe. – Fakt si myslíš, že nějaký zadek existuje jenom v mojí hlavě?

Tu es un Nègre cartésien. – Jsi přinejmenším karteziánskej negr.

Ah ! de la poudre aux yeux, on revient toujours à ce bon vieux truc du missionnaire, crois-moi. Bon, prends la bouche. – Pche, kecy, stejně se nakonec všichni vracej ke starý dobrý misionářský poloze, to mi mžeš vřít. No tak dobře, vezmi si pusku.

Podobně i různé vsuvky a kontaktní výrazy jsou převezeny adekvátními výrazy, které by v analogické situaci použili čeští mluvčí:

Ah ! tu es du genre avec qui on doit aller droit au but. – No jo, ty patíš k tomu, co musíš jít vždycky přímo k cíli.

– Ah ! bon... – Comment ça ! – „No když myslíš...“ „A ne snad?...“

Ah ! de la poudre aux yeux, on revient toujours à ce bon vieux truc du missionnaire, crois-moi. Bon, prends la bouche. – Pche, kecy, stejně se nakonec všichni vracej ke starý dobrý misionářský poloze, to mi mžeš vřít. No tak dobře, vezmi si pusku.

Celkově je tedy dojem autentického mluveného jazyka v překladech dosaženo volbou lexikálních a frazémů odpovídajících zařazením lexikálních prostředků originálu, spolu s užitím nespisovných koncovek přídavných jmen a zájmen v dialozích (včetně kolika případů i změn koncovek sloves v dialozích) a místy syntaktických prostředků typických pro mluvenou češtinu. Překladatelce se podařilo vytvořit překlad přibližující přirozenost a zachovávající celkový ráz výpovědi ve stejné rovině jako originál.

6.5. Daniel Pennac – Des chrétiens et des Maures

Kniha je jednou ze série Pennacových humorných románů o životě rodiny Malaussènových v pařížské čtvrti Belleville. Vypravěčem je Benjamin Malaussène, „hlava rodiny“ přejímající o své etně mladší sourozence, které si postupně přidala jeho matka s různými muži. Špunt, jedno z dětí, za ně jednoho dne držet hladovku, protože „chce svého tatínka“. Ben tedy za ně

vypráví t pon kud zt ešt ný p íb h o tom, jak se k rodin Malaussènových p ed ásem dostal „Šerif“, kterého rodina polomrtvého zachránila a pe ovala o n j, než se p ed svým odchodem od Malaussènových sta il stát otcem Špunta.

Analyzovaný úryvek je z kapitoly 6 „Parole de spécialiste“ (s. 55–63), ale p i rozboru budeme op t p íhlížet k celému originálu i p ekladu.

PAROLE DE SPÉCIALISTE

Le « meilleur » examina le Juif new-yorkais sous les yeux de Rabbi Razon et de toute notre assemblée. Il mesura la profondeur de son coma. Un vrai puisatier de l'inconscient.

– Voir, d'abord, comment il réagit à la douleur.

Il le gifla, lui tira les oreilles et lui tordit les mamelons. Il lui fit des oreilles de lièvre, sa torsion des seins tordit nos bouches, et ses gifles étaient des baffes authentiques. Hadouch lui-même en fut impressionné. Simon le Kabyle eut un commentaire des plus sobres :

– Je savais pas que j'étais toubib.

Le New-Yorkais ne broncha pas, ne se réveilla pas. Tout juste produisit-il une de ses phrases délirantes, mais sur le ton de la conversation, ni plus ni moins :

– You may say what you like, Dermott, but if you don't drop Annie Powell, I'll make you eat Bloom's kidneys and I'll give yours to his cat.

– Traduction ? demanda Jérémy à Thérèse.

– « Tu diras ce que tu voudras, Dermott, mais si tu ne lâches pas Annie Powell, je te ferai bouffer les rognons de Bloom, et je donnerai les tiens à son chat. »

Le spécialiste de Louna décréta que le New-Yorkais était en « coma vigile ».

– Vous avez un marteau ?

Nous nous entre-regardâmes, mais Louna fit un oui confiant de la tête et, quelques secondes plus tard, le sondeur de conscience martelait notre patient : chevilles, genoux, épaules, coudes et poignets, tout y passa ; le New-Yorkais endormi se fit marionnette céleste, ses membres jaillirent aux quatre points cardinaux avec toute leur vigueur retrouvée. A chaque coup, il lâchait un nom propre et une imprécation bien sentie :

– Rupert, fils de pute ! Stanley, Chinetoque de merde ! Zorro, chien de ta chienne ! Mac Neil, pêcheur de truie !

Un réservoir inépuisable.

– Rien à signaler côté réflexes non plus, conclut le spéléo de la cervelle, tout est O.K. Une pointe de paranoïa, peut-être, mais c'est pas mon rayon.

Il demanda une lampe électrique. La pupille judéo-new-yorkaise se rétrécit sous le faisceau lumineux jusqu'à n'être plus qu'une rageuse tête d'épingle :

– Do the same fucking thing, Cowboy, and you'll end up playing with your whistle at the corner of West 47th Street !

– « Recommence un coup pareil, Cowboy, et tu retourneras jouer du sifflet au coin de la Quarante-septième Rue Ouest ! » traduisit Thérèse.

– Merde, fit Hadouch.

– Quoi ? demanda Mo le Mossi.

– C'est un flic, fit Hadouch.

– Haut placé, précisa Simon.

– Comment vous savez ça ? demanda le Mossi.

– C'est toujours ce que disent les flics à leurs subalternes quand ils les engueulent. Ils les menacent de les refoutre à la circulation.

– Un shérif ? demanda Jérémy.

– Si tu veux, admit Hadouch.

– Alors, on l'appellera comme ça, décida Jérémy.

– Shérif ? demanda Thérèse.

– Shérif, confirma Jérémy. Avec une majuscule.

Suite de quoi, l'homme des nerfs se coucha pratiquement sur le Shérif et lui tordit la tête dans tous les sens.

– Nuque souple, fit-il en se relevant. Ça baigne !

Le cuistre regagnait du terrain dans les yeux allumés de Louna, je le voyais bien. Rechute imminente. Pourquoi diable cette fille ne pouvait-elle aimer hors de la Faculté ? Je m'en inquiétais d'autant plus que Hadouch n'en perdait pas une miette. L'œil mauvais, il donna un léger coup de coude à Mo qui fit un oui discret de la tête avant de passer le message à Simon.

– Bon, fit le spécialiste ès Louna, voyons le réflexe de Babinski, maintenant.

Ici, il se tourna vers nous, et, montrant les pieds du Shérif :

– Je vais le chatouiller, expliqua-t-il, si le gros orteil se tend au lieu de se plier, c'est qu'il y a un sérieux problème au milieu de l'usine cérébro-centrale.

Hadouch, Mo et Simon le regardaient fixement.

Jérémy se pencha vers moi.

– Tu ne trouves pas qu'on dirait une planche à voile ?

La question me cueillit à froid.

– Qui donc ? chuchotai-je.

– Le mec de Louna, insista Jérémy. Il ressemble à une planche à voile, tu trouves pas ?

Jérémy a toujours eu ce génie-là : l'identification comparative. Nous lui devons tous les noms de la famille. Impossible d'envisager un individu autrement que sous son apparence, une fois que Jérémy l'a surnommé. Le Petit, Verdun, C'Est Un Ange, Monsieur Malaussène, nos derniers-nés, par exemple, qu'il baptisa au premier coup d'œil... C'Est Un Ange est effectivement un ange, Verdun a toutes les caractéristiques de la bataille du même nom, et le Petit, on le verra, naquit bel et bien tout petit. Et le resta.

Aucun doute, oui, ce type, là, qui avait été et serait l'amant de Louna, et qui présentement sondait le coma du Shérif, ressemblait comme deux gouttes d'eau à une planche à voile : aérodynamique nette et fuyante, longue musculature en fibre de verre, cambrure et déhanchement de véliplanchiste, voile des cheveux au vent, meilleur profil offert aux alizés, indolente satisfaction des plages, et trente mots de vocabulaire à sa disposition, hormis le jargon professionnel.

– Une planche à voile, non ? insista Jérémy.

– Un peu, fis-je.

Planche à Voile entreprit donc de chatouiller les pieds du Shérif pour tester son réflexe de Babinski. Tous les regards de l'assemblée se portèrent sur le gros orteil du comateux. L'orteil ne se rétracta ni ne s'allongea. Aucune réaction de ce côté-là. Mais un petit rire malin et une phrase qui laissa Thérèse muette d'impuissance :

– Moïchè, gib mir a sloï zoïerè agrèkes un a heift kilogram kavè, dous iz far maïn worm.

Silence.

– Traduction ? demanda enfin Jérémy.

– Je ne connais pas cette langue, avoua Thérèse. Ça ressemble à de l'allemand, mais ce n'est pas de l'allemand.

– C'est du yiddish, fit la voix rêveuse de Rabbi Razon.

– Et ça veut dire ? demanda Jérémy.

– Ça veut dire : « Moshe, donne-moi un bocal de cornichons à la russe et une livre de café, c'est pour amuser mon ver. »

– Pas question ! s'exclama Louna, comme si l'épicier Moshe était présent dans la chambre.

– Cet homme se bat contre son âme, expliqua Rabbi Razon, huerco malo ! c'est un cœur tourmenté, il se punit lui-même, et c'est un vaillant.

Planche à Voile poursuivit ses investigations jusqu'à la conclusion finale :

– Pas de syndrome méningé, pas de syndrome pyramidal, réflexes et tonus musculaire normaux, aucun argument en faveur d'un hématome sous-dural ou d'une hémorragie méningée...

Puis, se tournant vers Louna :

– Il se porte comme un chef, ma grande, t'as fait du beau boulot !

Une seconde, je crus que la « grande » allait fondre sous la chaleur ambrée de ce regard, mais la voix de Hadouch maintint la température ambiante très au-dessous de zéro.

– Alors pourquoi il se réveille pas, s'il se porte si bien que ça ?

– Hystérie, peut-être, je sais pas.

– Et comment tu vas faire, pour savoir ?

– Repasser tous les jours à la même heure.

– Pour ?

– L'observer. Comme disait mon maître Machin : « La neurologie est une science contemplative. Démerdez-vous avec ça. »

Le duel se serait sans doute prolongé si Clara n'avait fait son apparition avec le plat du jour.

– Côtes d'agneau à la provençale et gratin dauphinois, annonça-t-elle.

Tant que nous y étions nous assistâmes à la collation. Qui s'acheva comme d'habitude

– Cristianos y Moros !

Et ce fut là que Planche à Voile marqua un point décisif.

– Ah bon ! fit-il.

– Quoi, ah bon ? demanda Hadouch.

Planche à Voile répondit de très haut :

– Laissez tomber la gastronomie, il aime pas votre bouffe quatre étoiles, c'est un homme à couilles, il lui faut du solide !

– « Cristianos y Moros », ça veut dire tout ça ? demanda Jérémy.

– C'est le nom d'un plat, répondit Planche à Voile. Un plat latino. Ils sont des millions à bouffer ça, là-bas. Du riz blanc et des haricots noirs : Cristianos y Moros.

Puis, à Louna :

– La séance est levée. Tu viens, ma grande ?

*

La grande y alla. Et ce fut la fin de l'harmonie: Louna beaucoup moins présente à ce qu'elle faisait, Hadouch, Mo et Simon très attentifs à ce que lui faisait Planche à Voile, Thérèse réprouvant en silence les débordements de sa sœur, Jérémy malaxant haricots noirs et riz blanc en pestant contre les papilles latino-américaines, Clara troublée par ce changement d'atmosphère, et, seule permanence en la demeure, maman égale à son chagrin.

Le Shérif ne se réveillait toujours pas mais avalait sa pâtée de bon cœur. Il partageait courtoisement avec son ver. Plus de vociférations. Le ver et lui mangeaient ensemble, l'un dans l'autre, comme deux vieux camarades de chambrée.

Cela, au moins, était encourageant.

Kniha je psána v ich-form z pohledu Bena Malaussèna, významnou část také tvoří dialogy. Po n kolika úvodních stránkách vyprávění v *passé composé* přechází autor do *passé simple*, v němž je vyprávění v tšina knihy i zvolená ukáзка.

Mluvenost se v originále projevuje především na úrovni lexika, v dialozích v menší míře i na úrovni syntaktické.

Fonologické změny se v knize projevují minimálně – v němž kolika málo případech je v dialozích **kráceno zájmeno tu** na stažený tvar *t'* (v úryvku v promluvě postavy Planche à

Voile (Surfovací prkno): *Il se porte comme un chef, ma grande, t'as fait du beau boulot !*;
jinde v knize v promluvěch Hadouche (Hadúše): *T'as plus confiance, alors ? T'aimes plus Belleville ? – 38; T'as pas compris ça ? – 38).*

V ukázce najdeme **lexikum** z registr :

familier: *O.K.; ça; machin*, do registru familier by z ejm pat ilo i spojení *pourquoi diable* (Larousse: diable – s'emploie après qui, que, comment, combien, pourquoi, avec la valeur d'insistance de donc: Qui diable a pu vous dire cela ?);

populaire: *toubib; bouffer; bouffe; flic; engueuler; mec; boulot*;

vulgarismy a nadávky (ve výk icích Šerifa): *filz de pute; chinetouque de merde; chien de ta chienne; pêcheur de truie*. Do registru trivial i vulgaire CNRTL rovn ž za azuje výrazy *merde; refoutre* (remettre).

Pejorativní nádech má výraz *cuistre* (CNRTL: péj., homme pédant, ridicule et vaniteux de son savoir).

Místy se objevuje i **krácení** slov: *spéléo* (spéléologue);

K **frazém m** pat í nap íklad: *ça baigne* (Wictionnaire: fam., ça va); *Hadouch n'en perdait pas une miette* (CNRTL : Ne pas perdre une miette (de qqc.): prêter une grande attention à (quelque chose) afin de ne rien en perdre); *ressemblait comme deux gouttes d'eau à une planche à voile; marqua un point décisif; homme à couilles*.

Spíše v mluveném jazyce obvykle nacházíme spojení s **p ídavným jménem ve funkci podstatného jména** typu: *Laissez tomber la gastronomie, il aime pas votre bouffe quatre étoiles, c'est un homme à couilles, il lui faut du solide !*

Citov zabarvené je oslovení **ma grande** (CNRTL: Emploi subst. hypocoristique. Mon grand, ma grande).

N kdy autor užije lexika neutrálního, p esto dané spojení, v tšinou obrazné vyjád ení, vytvá í humorný i ironický efekt: *puisatier de l'inconscient (Il mesura la profondeur de son coma. Un vrai puisatier de l'inconscient.); jouer du sifflet (Recommence un coup pareil, Cowboy, et tu retourneras jouer du sifflet au coin de la Quarante-septième Rue Ouest !).*

Syntax vypráv ní odpovídá syntaxi psaného textu. Dojem psanosti je podpo en i užíváním *passé simple* a konstrukcemi: *Tout juste produisit-il une de ses phrases délirantes; Un peu, fis-je* aj.

V dialozích se objevují **eliptické konstrukce** (*Traduction ?; Un shérif ?; Pas question ! Pour ?*), **vsuvky** (*bon*), v promluvěch Simona a Hadouche bývá v záporu **vynechána záporka ne** (*Je savais pas que j'étais toubib.; Alors pourquoi il se réveille pas, s'il se porte si*

bien que ça ?). Zápornku místy vynechává i *Planche à Voile* (*je sais pas*), u n hož najdeme i dislokaci vpravo (*Ils sont des millions à bouffer ça, là-bas.*).

Po adí v otázkách je bližší mluvené francouzštin (*Comment vous savez ça ? demanda le Mossi.*)

P eklad zvoleného úryvku (s. 188–193):

SLOVO ODBORNÍKA

„Ten nejlepší“ vyšetřil newyorského Žida pod dohledem rabi Razona a celého našeho shromáždění. Změřil hloubku jeho komatu. Skutečný studnař bezvědomí.

„Nejdřív se podíváme, jak reaguje na bolest.“

Zpohlavkoval ho, tahal ho za uši a kroutil mu bradavkami. Uši mu vytahal jako králíkovi, z kroucení bradavek se nám kroutily pusy a pohlavky byly pro nás opravdové facky. I na Hadúše to udělalo dojem. Kabyl Simon to velmi střízlivě okomentoval:

„To sem nevěděl, že sem felčar.“

Newyorčan ani nemrkl, neprobral se. Akorát pronesl jednu z těch svých blouznivých vět, ale víceméně konverzačním tónem:

„You may say what you like, Dermott, but if you don't drop Annie Powell, I'll make you eat Bloom's kidneys and I'll give yours to his cat.“

„Překlad?“ požádal Jérémy Terezu.

„Říkej si co chceš, Dermotte, ale jestli nepustíš Annii Powellovou, dám ti sežrat Bloomovy ledviny a ty tvoje hodím jeho kočce.“

Lounin odborník prohlásil, že Newyorčan je „v bdělém komatu“.

„Máte kladívko?“

Podívali jsme se po sobě, ale Louna s důvěrou přikývla a po několika vteřinách náš průzkumník vědomí bušil kladívkem do pacienta: kotníky, kolena, ramena, lokty a zápěstí, nic nevynechal; spící Newyorčan se stal nebeskou loutkou, jeho údy trčely do všech čtyř světových stran se znovunabytou silou. Při každém úderu vykřikl vlastní jméno a procítěnou nadávkou:

„Ruperte, ty zkurvysynu! Stanley, ty čínskej sráči! Zorro, ty čubčí pse! Mac Neile, ty naháněcí sviní!“

Nevyčerpatelná zásoba.

„Ani reflexy nevykazují nic zvláštního,“ uzavřel mozkový speleolog, „všechno je O. K. Možná náznak paranoie, ale to není můj obor.“

Požádal o baterku. Židovsko-newyorská panenka se zúžila pod kuzelem světla tak, že z ní zbyla jen rozezlená špendlíková hlavička:

„Do the same fucking thing, Cowboy, and you'll end up playing with your whistle at the corner of West 47th Street!“

„Ještě jednou si to zkus, Kovboji, a půjdeš zas pískat na píšťalku na roh Čtyřicáté sedmé západní ulice!“ překládala Tereza.

„Doprdele!“ řekl Hadúš.

„Co je?“ zeptal se Mo le Mossi.

Je to polda,“ řekl Hadúš.

„Šarže!“ upřesnil Simon.

Jak to víte?“ zeptal se le Mossi.

„Tohle vždycky říkají poldové svejm podrízenejm, když je sprdávaj. Vyhrožujou, že je pošlou zpátky dělat dopraváky.“

„Šerif?“ ptal se Jérémy.

„Když myslíš,“ připustil Hadúš.

„Tak mu tak budeme říkat,“ rozhodl Jérémy.

„Šerif?“ zeptala se Tereza.

„Šerif,“ potvrdil Jérémy. „S velkým Š.“

Poté si muž přes nervy prakticky lehl na Šerifa a kroutil mu hlavou na všechny strany.

„Šíje volná,“ řekl, když se narovnal. Je to v cajku.“

Ten školomet šel v Louniných rozsvícených očích zas nahoru, to jsem dobře viděl. Hrozící recidiva. Proč se sakra ta holka nemůže zamilovat mimo fakultu? Znepokojovalo mě to tím víc, že Hadúšovi nic neuniklo. S významným pohledem šfouchl loktem Mossiho, který diskrétně kývl hlavou a předal poselství Simonovi.

„Dobrá,“ řekl odborník na Lounu, „teď se podíváme na Babinskiho reflex.“

Obrátil se na nás a ukázal Šerifovi na nohy:

„Budu ho lechtat,“ vysvětlil, „a jestli se palec vypne, místo aby se ohnul, znamená to, že má vážně poškozenou centrální mozkovou továrnu.“

Hadúš, Mo a Simon se na něj upřeně dívali.

Jérémy se ke mně naklonil:

„Nezdá se ti, že vypadá jako surfovací prkno?“

Otázka mě zarazila.

„A kdo?“ zašeptal jsem.

„Ten Lounin chlap,“ naléhal Jérémy. „Vypadá jako surfovací prkno, nemyslíš?“

Jérémy měl vždycky tuhle schopnost: identifikovat přirovnáním. Vděčíme mu za všechna jména v rodině. Bylo nemožné brát osobu jinak, než jak vypadala, jakmile ji Jérémy jednou pojmenoval. Například Špunt, Verdun, To-Je-Andělíček, Pan Malaussène, naši nejmenší, které pokřtil, hned jak je uviděl... To-Je-Andělíček je skutečně andělíček, Verdun má všechny znaky stejnojmenné bitvy, a Špunt, to uvidíme později, se prostě narodil maličký jako špunt. A takový zůstal.

Nebylo pochyb, ano, ten chlápek tady, který byl a bude Lounin milenec a který zrovna zkoumal Šerifovo koma, se podobal jak vejce vejci surfovacímu prknu: čistá, dozadu ubíhající aerodynamika, dlouhé svalstvo ze skleněného vlákna, prohnutí a pohyblivé boky surfaře, plachta z rozevlátých vlasů, lepší profil nastavený pasátům, lhostejné ukojení z pláží a slovník sestávající z třiceti slov, kromě odborného žargonu.

„Surfovací prkno, ne?“ naléhal Jérémy.

„Trochu,“ řekl jsem.

Surfovací prkno tedy začalo Šerifa lechtat na nohou a testovat u něho Babinskiho reflex. Všechny pohledy přítomných se upřely na palec bezvědomého. Palec se neohnul ani nenatáhl. Po téhle stránce žádná reakce. Zato potutelné zasmání a věta, ze které Tereza oněměla nemohoucností:

„Mojše, gib mir a sloj zojere agrekes un a heft kilogram kave, dos iz far majn vorm.“

Ticho.

„Překlad?“ zeptal se konečně Jérémy.

„Tenhle jazyk neznám,“ přiznala Tereza. „Vypadá to jako němčina, ale není to němčina.“

„To je jidiš,“ pronesl snivý hlas rabi Razona.

„A znamená to?“

„Znamená to: Moše, dej mi láhev kyselých okurčiček a libru kávy, ať se můj červ poměje.“

„Ani nápad!“ vykřikla Louna, jako kdyby byl kupec Moše v pokoji.

„Ten muž bojuje se svou duší,“ vysvětloval rabi Razon, „huerco malo! Je to rozervané srdce, trestá sám sebe, a je to statečný muž.“

Surfovací prkno pokračovalo ve svém zkoumání až do konečného závěru:

„Žádný meningeální syndrom ani pyramidový syndrom, reflexy a svalový tonus normální, žádný argument svědčící pro subdurální hematom nebo krvácení do mozku...“

Pak se obrátil na Lounu: „Vede se mu na jedničku, děvče, odvedlas dobrou práci!“

Vteřinu jsem myslel, že se „děvče“ rozplyne v jantarovém teple toho pohledu, ale Hadúšův hlas udržel okolní teplotu hluboko pod nulou.

„Tak proč se neprobírá, když se mu tak dobře vede?“

„Možná hysterie, já nevím.“

„A co uděláš, aby ses to dozvěděl?“

„Přijdu každý den v tuhle dobu.“

„Proč?“

„Pozorovat ho. Jak říkal můj učitel Užnevímjak: ‚Neurologie je kontemplativní věda. Poradte si s tím.‘“

Souboj by byl nepochybně pokračoval, kdyby se neobjevila Klára s denním menu.

Jehněčí kotletky po provensálsku a dauphinské zapékané brambory,“ oznámila.

Když už jsme tam byli, asistovali jsme při gáblíku. Který skončil jako obvykle:

„Cristianos y moros!“

A tu Surfovací prkno zabodovalo rozhodujícím způsobem.

„A tak!“ utrousilo.

„Co a tak?“ zeptal se Hadúš.

Surfovací prkno odpovědělo zvysoka:

„Vykašlete se na gastronomii, ten nemá rád vaši čtyřhvězdičkovou baštu, je to kus chlapa, potřebuje něco pořádného!“

„Křesťané a Mauři, to má být jako ono?“ ptal se Jérémy.

„Tak se jmenuje jedno jídlo,“ odpovědělo Surfovací prkno. „Latinskoamerické jídlo. Tam jich to do sebe cpoou miliony. Bílá rýže a černé fazole: křesťané a Mauři.“

A pak k Louně:

„Konec zasedání. Jdeš, děvče?“

Děvče šlo. A to byl konec harmonie: Louna mnohem méně zúčastněná na tom, co dělala, Hadúš, Mo a Simon velice pozorní k tomu, co provádělo Surfovací prkno, Tereza tiše nesouhlasící s výkyvy své sestry, Jérémy míchající černé fazole s bílou rýží a nadávající na latinskoamerické chutě, Klára rozhozená tou změnou atmosféry a jediné, co v baráku trvalo, stále truchlící maminka.

Šerif se neprobíral, ale svou šlichtu polykal s nadšením. Zdvěřile se dělil se svým červem. Už nehuřákal. Červ a on jedli společně, jeden uvnitř druhého, jako dva staří kamarádi z jedné světnice.

Aspoň tohle bylo povzbuzující.

Pokud jde o rovinu **morfologickou**, jak ve vyprávění první osoby, tak v dialozích v promluvách Benjamina, rabi Razona, Terezy i neurologa („Surfovací prkno“) jsou užívány spisovné **koncovky p ídavných jmen**. (Pouze výjime n jsou v promluvách Benjamina užity koncovky nespisovné, v kombinaci se spisovnými: „*Vlastn je to divný, když o tom tak p emýšlím... Špunt v otec byl jediný mužský mé máti, co s náma pobyl pod jednou st echou.*“ – 168). Nespisovné koncovky jsou v celé knize užívány v promluvách Simona, Hadúše (v úryvku: *svejm pod ízenejm*), Jérémyho a Špunta, který ale v knize v tšinou jen opakuje *Chci svýho tatínka, Já bych rad j svýho tatínka* apod. Nespisovné koncovky v úryvku najdeme i v n kterých blouznivých výk icích Šerifa (*ty ínskej srá i*).

V promluvách Kabyla Simona a Araba Hadúše najdeme i zm ny **fonologické**: krácené tvary **sem místo jsem** (Simon: *To sem nev d l, že sem fel ar.* – v úryvku; *To sem ud lal.* – 196), **diftongizaci í, ý na ej** (Hadúš: *Stopy na mrtvole m žou bejt indicie.* – 180), výjime n i **protetické v** (Hadúš: *To m na tebe mrzí, Bene. Zra uješ ve mn Araba. Copak nejsme schopný vás ochránit? Jsou snad Mo a Simon n jaký vo ezávátka?* – 176).

Pro p eklad **lexika** volí p ekladatelka adekvátní výrazy z hovorové (š *ouchnout*; *vykašlat se na n co*) i obecné eštiny (*fel ar*; *polda*; *sprdávat*; *sakra*), profesního slangu (*dopravák*),

p ípadn vulgární a zhrub lé výrazy (*sežrat; doprdele; ty zkurvysynu; tu ínskej srá i; ty ub í pse; ty nahán í sviní*) a frazémy (*ani nemrkl; se podobal jak vejce vejci surfovacímu prknu; kus chlapa*). N kdy jsou užity i zdrobn liny (*un bocal de cornichons à la russe – láhev kyselých okur i ek; côtes d'agneau à la provençale – jehn í kotletky*).

Místy se lexikum zdá být o n co **expresivn jší** než v originálu: *il le gifla* (o pacientovi) – *zpohlavkoval ho; nous assistâmes à la collation* – *asistovali jsme p i gáblíku*. S tím se n kdy setkáme i ve zbývající ásti knihy. P ekladatelka asto vynalézav volí (asto vtipné) výrazy, na které bychom p i p ekladu obvykle nep íšli nebo p ínejmenším nejsou jedním z prvních ekvivalent (*vachtat, h ápat, nadraný, vyš árat, enžnout, ruplý, hejl* (o lov ku)), dále hovorové a obecn eské germanismy (*fofrem, rozflusat, od fochu, fór, fach it, nechávat ve štychu, štamgast, šichta, fel ar, cajk, ksicht* aj.), hovorová a obecn eská slova tvo ená z neutrálních slov krácením í p íponami (*mercedeska, au ák, rolleika* (fotoaparát)), zdrobn liny (*mamine ko, okur i ka, kotletka, milou ký, švag ík, rakovinka*) – to vše výsledný text p íbližuje autentickému eskému textu, aniž by v tomto p ípad bylo v rozporu s jazykem originálu. P eklad je ítivý a vtipný a zvolené výrazy v tšinou adekvátn vystihují výrazy použité v originálu, v n kterých p ípadech však posouvají text sm rem k v tší expresivit :

Suivit un silence d'impasse pendant lequel Youcef déposa la graine sur la table. Loussa nous servit en couscous et c'était comme un surcroît de silence qui tombait dans nos assiettes.

(25) – *Následovalo bezradné ticho, b hem n hož Júsef položil na st l papání. Loussa nám naservíroval kuskus a bylo to, jako když nám padá do talí nádavek ticha.* (168)

Et voilà le colosse qui repart vers la Mercedes en sautillant dans les flaques. (32) – *A kolos b ží zpátky k mercedesce a h ápe p ítom do louží.* (173) (Zde dochází áste n í k posunu ve významu.)

un costaud qui tape des pieds dans les flaques sans souci pour le bas de son pantalon (31) – *po ez, který vachtá nohama v loužích bez ohledu na spodek kalhot*

Une fois le Shérif nettoyé, le bon docteur se proposait de nous balancer aux flics pour nous faire porter le chapeau. Aimable, non, pour un beau-frère ? (69) – *Jakmile by bylo po Šerifovi, milej doktor nás cht l prásknout pold m, aby to hodil na nás. Milou ký, že jo, na švag íka?* (197)

Boulot pour tout le monde, y compris pour moi-même, aux Éditions du Talion... (13) – *Všichni fach ili, v etn m v nakladatelství Talion* (160)

J'ai tenté une autre sortie (86) – *Pokusil jsem se z toho vybruslit jinak* (208)

Il ne l'a pas vu sobre une seule fois... (26) – *Jedinkrát ho nevid l nenadraného...* (168)

V **syntaxi** se mluvenost v p ekladu projevuje zejména vyšší frekvencí užívání **ukazovacích zájmen** (*To sem nev d l, že sem fel ar.; Akorát pronesl jednu z t ch svých blouznivých v t...; dám ti sežrat Bloomovy ledviny a ty tvoje hodím jeho ko ce; Ten školomet šel v Louniných rozsvícených o ích zas nahoru, to jsem dob e vid l.; Pro se sakra ta holka nem že zamilovat mimo fakultu? Tam jich to do sebe cpou miliony.*) a zachováním eliptických konstrukcí (*P eklad? Ani nápad! Surfovací prkno, ne?*) a vsuvek v dialozích.

Mluvenost se tedy v eštin projevuje p edevším na úrovni lexika a áste n na úrovni syntaxe, ale ve vypráv ní první osoby a v promluvách v tšiny postav nedochází ke zm nám fonologickým a morfologickým. Fonologickými a morfologickými zm nami je odlišena pouze mluva n kterých postav. Vzhledem k celkovému nasazení originálu tento postup považujeme za adekvátní.

6.6. Sacha Sperling – Mes illusions donnent sur la cour

Sv j první román *Mes illusions donnent sur la cour* publikoval Sacha Sperling v osmnácti letech. Jde o vypráv ní trnáctiletého kluka, syna z bohaté pa ížské rodiny rozvedených rodi , jehož pon kud nudný a neuspokojivý život nabere na obrátkách po náhodném setkání s vrstevníkem Augustinem. S ním se Sacha najednou dostává do víru ve írk , alkoholu, sexu a drog...

Román je vypráv n Sachou v první osob , obsahuje také nemálo dialog . Sacha v tšinou vypráví spíše v kratších, nep íliš rozvitých v tách, místy až velmi krátkých a úse ných:

Mon réveil sonne. J'ai pas du tout envie de bouger. On est samedi. Le samedi, je dors tard. Je m'accorde quelques minutes. J'ouvre les rideaux. Il fait gris. Je n'ai pas très envie d'aller à EuroDisney. Hier, Augustin m'a appelé. C'est lui qui m'a demandé de venir avec lui.

Krom této úse nosti je jazyk vypráv ní v tšinou bez fonologických a výrazných syntaktických zm n. Jazyk je na mnoha místech neutrální i na úrovni lexika. Je tomu tak zejména (ale nejen) v pasážích, v tšinou zhruba jednostránkových, vyzna ených kurzívou, jež jsou do p íb hu vloženy a zobrazují Sachovy vzpomínky, n kdy spíše útržky sn í p edstav. Jinde autor do vypráv ní vkládá lexikum zejména z registru *familier*, n kdy i *populaire* i z drogového argotu (*joint; weed; sniffer des lignes; la coke; de l'herbe*).

V **dialozích** se krom zvýšené frekvence substandardního lexika objevují i zm ny syntaktické a fonologické:

Na rovin **fonologické** zaznamenáme asté **krácení** zájmena *tu*, zejména ve spojeních *t'es* [40], *t'as* [31] (*T'as ensuite cherché un « no life » qui trouverait l'occasion trop bonne et t'as pensé à moi !* – 33; *T'es un vampire* – 192; *T'es ridicule !* – 205; *T'es vraiment con.* – 259), n kdy i krácení *te* p ed souhláskou (*Merde, tu t'prends pour qui ?* – 235). Kráceno je p ed souhláskou n kdy i *je*, *le* nebo *ce* (*Oui, j'te dis.* – 49; *Mec, j'vais te buter, y avait presque un demi-gramme dans ce tas !* – 136; *Moi, j'te trouve très jolie.* – 195; *J'te l'dis !* – 248; *Je vois c'que tu veux dire, mais elle est cool.* – 90). Jednou je zkráceno i slovo *petit* (*J'ai pris mon p'tit-dej tout seul en bas.* – 158).

Pokud jde o **syntax**, v dialozích je, na rozdíl od vyprávění, v záporu asto **vynechána záporka ne** (*Je suis pas une poupée gonflable, tu sais...* – 8; *Excuse-moi, t'aurais pas un euro ?* – 13; *Tu t'appelles pas Sacha ?* – 13; *T'es pas un copain de Jane ?* – 19; *Fais pas cette tête !* – 30; aj.). Postavy také užívají **eliptické konstrukce** (*Par contre, chaussettes rouges-chaussures noires, pas terrible !* – 30) a r zné **vycpávkové výrazy** (*Tu reviens d'où, là ?* – 13; *Bon, ben, à bientôt...* – 14; *Ben, décidément, tu me suis !* – 18; *Ben quoi, t'as jamais couru sous la pluie ?* – 75; *Non mais, sérieux, elle se prend pour qui avec ses talons hauts et son maquillage ?* – 79; aj.). **Otázky** nejsou tém nikdy tvo eny pomocí inverze. Jsou asto tvo eny bu podle schématu QSV (tázací zájmeno i p íslovce, podm t, p ísudek: *Comment tu me trouves ?* – 30), nebo podle schématu SVQ, s tázacím zájmenem i p íslovcem uvedeným na konci v ty (*Vous vous appelez comment ?* – 110; *Tu te prends pour qui ?* – 120; *Tu voulais que je fasse quoi ?* – 162; *Tu me trouves comment ?* – 195; *T'as pris quoi ?* – 219; *T'es avec qui ?* – 234; *C'est quoi ?* – 190). N kdy je za otázkou vytknuto zájmeno (*Tu connais beaucoup de mecs qui kiffent le train de Dumbo et pas Space Mountain, toi ?* – 33; *T'as de la tune, toi ?* – 38).

Analyzovaný úryvek (s. 65–74):

Les jours sont vert et gris. Les soirées sont noir et bleu. Le temps est long et pénible. Chaque nuit, je me réveille en sursaut, persuadé que quelqu'un marche dans le grenier au-dessus de ma tête. J'écoute de la musique toute la journée. Je n'ai que ça à faire. Pour m'endormir, je regarde la lune, longtemps. On finit toujours par s'endormir si on fixe quelque chose. Mon prof particulier s'appelle Louis. Il est très moche, petit, avec des boutons. Il habite dans le coin, je ne sais pas où. Il vient me faire travailler trois heures par jour. Il arrive l'après-midi dans sa voiture qui sent la bouffe chinoise. Il a gardé ses vieux manuels, il tient à les utiliser. Au départ, il a voulu se la jouer pédagogue : « Je vais t'expliquer pourquoi les mathématiques sont utiles. » Il se rend compte que je ne l'écoute pas. Parfois, ça l'agace. Je m'en fous. Il doit penser que je suis débile, que je suis un gosse pourri gâté qui ne mesure pas sa chance. Je m'en fous aussi. Pour l'énerver encore plus, je corrige son français. Je fais passer le temps. Un jour, j'ai dû aller trop loin et il s'est vraiment mis en colère. Il m'a dit : « Mais qu'est-ce que tu cherches ? » Cette phrase a résonné dans ma tête pendant longtemps. Qu'est-ce que je cherche ? Rien. Si je cherchais, j'aurais envie de trouver. Je veux juste qu'il disparaisse, comme tous ceux qui attendent de moi que je m'intéresse à des choses qui m'ennuient. Je cherche de la distraction. Heureusement qu'Augustin arrive bientôt. Il est temps de rire.

J'attends Augustin sur le quai. Je vois le train qui se rapproche. C'est peut-être dans ce même train que je l'ai rencontré. Les gens descendent des wagons un à un, sagement. Je vois une femme en fauteuil roulant qu'on est obligé de sortir comme une valise. Augustin apparaît. Il ne peut pas me voir. Il allume une cigarette. Il porte un bandana accroché à son jean. Nos regards se croisent et nous sourions simultanément. Réflexes sincères. Je suis content de le voir. Dans la voiture, ma mère se remaquille en se regardant dans le rétroviseur. Je la vois alors que nous marchons sur le parking. L'idée que ma mère veuille être belle pour Augustin me dérange. Je le laisse s'asseoir à l'avant. Ma mère salue Augustin en mettant le contact. Elle lui pose des questions plates. Il répond poliment, cool, drôle et détaché.

Augustin aime bien la maison, ça se voit. Je le conduis à sa chambre et le laisse s'installer. J'espère qu'il a apporté de l'herbe. Je pense que oui. Je mets un CD de Cat Stevens. Il fait déjà nuit. Augustin entre dans ma chambre. Il s'assoit sur mon lit. Je lui demande ce qu'il a fait pendant le reste des vacances.

« Pas grand-chose. J'ai vu des potes, j'ai un peu bossé... » Il sort une cigarette. « C'est ok si je fume dans la maison ? » Je lui réponds qu'il n'y a pas de problème. « Sinon, j'ai vu Martine un peu... » Il marque une pause comme s'il attendait que je dise quelque chose et comme ce n'est pas le cas, il continue :

« On a couché ensemble et tout... J crois que ça pourrait devenir sérieux. »

Il me tend sa cigarette. Ma mère nous appelle pour dîner.

« Cool, je meurs de faim ! » dit-il.

À table, il présente bien, il à l'air d'un bon garçon. Ma mère part se coucher et nous restons tous les deux dans la cuisine.

« J'peux prendre une bière ? » me demande-t-il.

Je lui tends une Corona et en ouvre une, moi aussi. J'ai peur qu'il s'ennuie alors j'essaie de l'amuser. Je crois que ça marche. Il prend une pince à cornichons et attrape une cigarette qu'il commence à fumer. Ça le fait rire. Il fait très gamin, ce soir. Il me parle d'un film qu'il a vu juste avant de prendre le train.

Et puis, il me demande :

« Et toi Sach', dis-moi, niveau meuf, t'en es où ? »

Je revois Gabrielle sur la plage, et puis des amies. Ces expériences doivent être ridicules à côté des siennes. Il faut que je mente. Mais c'est le genre de mec qui te fait comprendre en un regard qu'il sait que tu mens. Je me lance :

« En ce moment, c'est plutôt tranquille pour être honnête... »

Je fixe un point sur la table pour ne pas croiser ses yeux. Comme il ne dit rien, je finis par lui demander une cigarette. Les cloches de l'église voisine sonnent et il dit :

« J'ai pris un peu de matos avec moi... ça te tente ? »

Nous montons dans ma chambre. Le CD de Cat Stevens tourne toujours. Augustin me dit : « Bon, on va arrêter d'écouter des berceuses. » Je rigole, il poursuit :

« J'ai apporté des CD, je peux en mettre un ? »

Je le laisse mettre un CD d'un rappeur que je ne connais pas. Il allume un premier joint. La musique est électrique et brutale. Il me parle :

« Dans le train pour venir, j'ai lu une histoire de malade dans *Entrevue*. » Je commence à être défoncé.

I can play basketball with the moon

« C'est un mec, genre un père de famille italien, qui était accro aux jeux vidéo... »

Ses mots couvrent parfois la musique, je ne distingue plus la chanson de son histoire.

If I shall ever fall the ground will then turn to wine

Il allume un deuxième joint. Il continue, imperturbable :

« ... et ce mec, tu vois, il a trente ans, mais il a déjà un gosse, un garçon de six ans... » Mon corps tremble sur les draps jaunes. « Et un jour, tu vois, les grands-parents du gamin viennent rendre visite à la famille... »

Les cercles de fumée montent vers le plafond et finissent par disparaître.

« ... et ce jour-là, ils découvrent que le père de leur petit-fils lui donne de la cocaïne pour qu'il puisse jouer aux jeux vidéo avec lui toute la nuit. » Il explose de rire et dit : « Tu vois le psychopathe ! Son gamin de six ans ! C'est génial, non ? Il l'a presque tué ! Tu trouves pas ça horrible ? »

Je ris aussi mais je ne sais pas vraiment pourquoi.

Violets are blue, roses are red

Daisies are yellow, the flowers are dead.

Nous sommes déjà écroulés au moment où il allume le troisième joint. Les yeux d'Augustin tournent dans leurs orbites comme deux toupies folles. Il me dit qu'il veut sortir. La nuit est noire et je la suppose glacée.

« T'es fou », je lui dis en faisant basculer mes jambes au bord du lit.

Il se retourne vers moi : « Ouais. Et toi aussi, je parie ! »

Je crois qu'il me fait un clin d'œil, mais je ne suis pas sûr. En un instant, il est debout et il court hors de la chambre. Je décide de le suivre. « C'est parti. » Je n'ai pas le temps de mettre un manteau car déjà il est dehors et il m'appelle, et je le suis comme un chiot esseulé qui cherche son maître. Il fait si froid. C'est comme si je portais un habit de glace. Chaque pas est douloureux. Ma tête est très lourde. Nous sortons du jardin pour aller sur la route bordée d'arbres. Je lève la tête. Je vois des animaux fantastiques se jeter de branche en branche, des écureuils nocturnes aux pattes blanches comme les rayons de la lune. Les feuilles sont des armes tendues vers moi. Ma peau est comme couverte d'une fine pellicule de givre. Augustin hurle de froid. Il parle vite. Je me mets à courir, sans doute pour le devancer. Je vois son corps qui avance à pas lourds sur l'herbe qui craque. Il arrive à ma hauteur. Il m'attrape par les épaules et hurle :

« Commando 14. Opération nocturne !!! »

Il se met à plat ventre, saisit une branche et il dit : « Feu !!! » Il fait mine de tirer avec son bout de bois et moi j'esquive les balles imaginaires avec souplesse. Ninja, agile comme un tigre. Je rugis et Augustin rigole. Je tombe la tête la première. Je me relève et la forêt tourne autour de moi. In the jungle, les arbres sont des cachettes. Chaque brin d'herbe est un poignard, je vois des yeux dans tous les buissons. L'ennemi est partout. Moi, j'ai des sarbacanes, des arbalètes, des arcs et les yeux aussi rapides que des fléchettes. Augustin court partout. Mon ennemi est une créature dangereuse. Il tire toujours d'invisibles balles dans la nuit, dérangeant le silence. Dans la campagne, ce soir, c'est la symphonie du danger, du coup de poing, du direct et de la rage. Des rebelles sans causes ? Des causes, on n'a que ça. Guerriers convaincus qui tapent dans les ombres et se font mal aux poings. Il s'avance vers moi, défoncé comme un dingue. Kamikaze, sa cause c'est lui. Il disparaît parfois, avalé par la nuit. À l'heure où les aiguilles deviennent folles, nous perdons le contrôle. Boxeurs déchaînés sur un ring imaginaire. Fantôme d'uppercut, de coup de boule, de violence gratuite. Augustin me pousse par terre. Je bascule. Il hurle : « Vas-y ! Réagis ! Bouge ! » La rage monte. C'est inévitable. Un dragon bleu et violet. Je me relève et je le pousse. Sa chute est violente. Je me jette sur lui. Il rit comme un fou. Je lui donne un premier coup, puis un deuxième. Je ne sais pas si je frappe fort. Il ne rit plus. Je veux le mordre mais il me repousse sur le côté. Je tremble. Des images dégueulasses défilent devant mes yeux. Des images crades. Une seringue sale qui s'enfonce facilement dans un bras mutilé. Un tampon pourri qui flotte dans l'eau des chiottes d'une station-service. Un enfant qui se prend le pied dans un piège à loups. Le bruit que feraient tous mes os s'ils se brisaient en même temps. Le squelette qui hurle. Et pourtant, devant mes yeux, il n'y a rien d'autre que le ciel. Augustin est allongé à côté de moi. On n'entend plus que nos respirations. Le silence de la nuit sort vainqueur. Mes mains tremblent encore un peu. Je recommence à avoir froid. Augustin fixe le ciel, mais c'est comme s'il regardait un film. Il rit parfois. Je l'aide à se relever. Il ne parle pas. Il rit parfois et c'est comme des spasmes. Nous remontons dans la chambre. Il s'allonge sur mon lit. Je vais me passer de l'eau sur le visage dans la salle de bain, et quand je reviens il s'est endormi. Je me couche à côté de lui. Mon lit est un navire dans la tempête, emporté par l'écume. Il tourne sur lui-même pour rejoindre les profondeurs. Des animaux mystérieux me frôlent avec leurs nageoires, comme des libellules mouillées. Dans l'orage, je ne sais plus si je respire. Je sombre puis je remonte, ivre de sel, bleu comme la glace. A la surface les mouettes hurlent, et à leurs cris se mêle une voix. Je n'arrive pas à entendre, étourdi par les courants. Mon esprit flotte sur la mer comme une bouée pneumatique perdue au large d'un océan verdâtre. J'entends les vagues qui vont se fracasser sur la grève, et puis le vent, comme une ultime réponse.

Ve **vypráv ní** jsou užity výrazy z registru **familier** (*ça; prof; moche; habiter dans le coin; gosse; cool; ça marche; rigoler; défoncé; dingue; aj.*) a **populaire** (*bouffe; écroulé; dégueulasse; crade; chiottes; aj.*), jako **vulgaire** klasifikuje CNRTL výraz *s'en foutre* (*Je m'en fous.*). Objevují se i n které **drogové výrazy**: *de l'herbe* (CNRTL: *pop., marijuana, haschisch*); *joint*. Spíše mluvenému jazyku jsou vlastní spojení *se la jouer pédagogue; il fait très gamin.*

Kromě toho výraz, jejichž frekvence se úsek od úseku mění, je jazyk vyprávění v zásadě neutrální. Zaazením substandardního lexika autor místy text posouvá k vyšší expresivitě a její blíží jazyku mluvenému (*Il s'avance vers moi, défoncé comme un dingue*). Užití substandardního lexika však nebrání tomu, aby po úsecích s výrazy z registru *populaire* a *trivial* (*Des images dégueulasses défilent devant mes yeux. Des images crades. Une seringue sale qui s'enfonce facilement dans un bras mutilé. Un tampon pourri qui flotte dans l'eau des chiottes d'une station-service*) vyprávění plynule přešlo v jazyk neutrální, postupně téměř poetický (posledních zhruba 12 řádků ukázky).

V dialozích jsou opět užívány výrazy z registru **familier** (*ok; coucher ensemble; cool; une histoire de malade; gosse*), **populaire** (*pote; bosser; matos; mec; accro*), **frazémy** (*je meurs de faim*). **Fonologické** změny se projevují krácením zájmen *je, tu* (*J'crois que ça pourrait devenir sérieux.; J'peux prendre une bière ?; niveau meuf, t'en es où ?*). **Syntax** se blíží syntaxi mluveného jazyka užíváním **vycpávkových výrazů** (*Sinon, j'ai vu Martine un peu...; On a couché ensemble et tout...*), **kontaktoých výrazů** (*Et toi Sach', dis-moi, niveau meuf, t'en es où ?; et ce mec, tu vois, il a trente ans; Et un jour, tu vois, les grands-parents du gamin viennent rendre visite à la famille...*), **dislokace vlevo** (*et ce mec, tu vois, il a trente ans*), zjednodušených syntaktických konstrukcí (*C'est un mec, genre un père de famille italien...*).

Příklad (s. 40–45):

Dny jsou zelené a šedé. Večery modré a černé. Čas dlouhý a bolestný. Noc co noc mě prudce vytrhne ze spaní jasný pocit, že někdo přechází na půdě přímo nad mojí hlavou. Poslouchám hudbu, co je den dlouhý. Nic jiného na práci nemám. Před spaním dlouho pozoruju měsíc. Když se člověk na něco upřeně dívá, nakonec vždycky usne. Chlápek, co mě doučuje, se jmenuje Louis. Je to odpudivý mrňous, samý beďar. Bydlí někde poblíž, kde přesně nemám páru. Dohlídí na to, abych se učil tři hodiny denně. Jezdí vždycky odpoledne, auto mu smrdí čínským žrádlem. Trvá na tom, abychom používali staré učebnice, co má schované ze školy. Zkraje se snažil hrát si na pana pedagoga: „Teď ti vysvětlím, k čemu se vlastně v životě hodí matika.“ Je mu jasné, že ho neposlouchám. Občas mu to leze na nervy. Mně je to fuk. Musí mě mít za kretěna, odporného, rozmazleného fakana, co si neumí vážít toho, co má. To je mi fuk jakbysmet. Abych ho napružil ještě víc, opravuju ho, když mluví. Zabíjím čas. Jednou jsem nejspíš přestřelil a fakt se rozčílil. Řekl mi: „O co ti vlastně jde?“ Ta věta mi zněla v hlavě dlouho. O co mi vlastně jde? O nic. Kdyby mi o něco šlo, chtěl bych toho dosáhnout. Jediné, co chci, je, aby zmizel on a s ním každý, kdo čeká, že se budu starat o věci, co mi jsou putna. Ještě že už brzo přijede Augustin. Je na čase se zase smát.

Stojím na nástupišti a čekám na Augustina. Vlak už se blíží. V tom samém jsem ho možná potkal. Lidi jeden po druhém způsobně vystupují z vagonů. Nějakou ženu na vozíčku musí vynést jako zavazadlo. Objeví se Augustin. Nevidí mě. Zapálí si cigaretu. Na džínách má zavěšený šátek. Naše pohledy se zkříží a oba se usmějeme. Upřímná reakce. Rád ho vidím. Máma se v autě dívá do zpětného zrcátka a upravuje si líčení. Pozoruju ji, když přecházíme parkoviště. Vadí mi, že chce kvůli Augustinovi vypadat hezky. Pustím ho, ať si sedne dopředu. Máma nastartuje a přitom Augustina pozdraví. Pokládá mu banální otázky. On zdvořile odpovídá, je v pohodě, vtipný a uvolněný.

Náš dům se mu líbí, to je vidět. Zavedu ho do jeho pokoje a nechám, aby se zabydlel. Doufám, že přivezl hulení. Hádám, že jo. Pustím Cata Stevense. Venku už je tma. Augustin přijde ke mně do pokoje. Sedne si na postel. Já se ho vpytvám, co dělal o zbytku prázdnin.

„Nic moc. Byl jsem s kámošema, trochu fachal...“ Vytáhne cigaretu. „Smí se v domě kouřit?“

Ujistím ho, že v klidu.

„Jinak jsem se párkrát sešel s Martine...“

Na chvíli přibrzdí, jako by čekal, že na to něco řeknu, ale já mlčím, takže pokračuje:

„Spali jsme spolu a tak... Myslím, že z toho kouká něco vážnějšího.“

Podá mi cigaretu. Máma nás volá k večeři.

„Super, umírám hladý!“ říká.

U stolu se chová jako slušňák, dělá dobrý dojem. Máma odejde spát a my dva spolu zůstaneme v kuchyni.

„Můžu si dát pivko?“ zeptá se.

Podám mu Coronu a otevřu si taky jednu. Bojím se, aby se nenudil, a tak se ho snažím zabavit. Myslím, že to celkem vychází. Zapálí si a drží přitom cigaretu kleštičkami na okurky. Pak se tomu směje. Dneska je jak z divokých vajec. Vypráví mi o filmu, co viděl, než vyrazil na vlak.

A pak se zeptá:

„No a co ty, kámo, jak jseš na tom s buchtama?“

Na pláži se vídám s Gabrielle a mám pár kámošek. V porovnání s jeho zkušenostmi nejspíš k smíchu. Musím si něco vymyslet. Jenže tenhle kluk je z těch, co ti dají jediným pohledem najevo, že je jim jasné, že lžeš. Spustím:

„Popravdě si teď dávám trochu voraz...“

Cívím na stůl ve snaze vyhnout se jeho pohledu. Nic neříká, a tak ho požádám o cigaretu. Na kostele odbíjí zvon a Augustin povídá:

„Mám s sebou nákej matroš... Dal by sis?“

Jdeme nahoru ke mně do pokoje. Cat Stevens ještě hraje. „Fajn,“ říká Augustin, „ukolébavek už snad bylo dost.“

Směju se a on pokračuje:

„Vzal jsem pár cédéček. Můžu tam něco dát?“

Nechám ho, ať pustí rappera, co neznám. Odpaluje prvního jointa. Hudba je elektronická a drsná. Vykládá mi:

„Ve vlaku cestou sem jsem čet v Entrevue takovou ulítlou historku.“

Začínám se zmašťovat.

I can play basketball with the moon

„Nějaký chlap, Ital, jako fotr od rodiny, si ujíždí na videohrách...“

Jeho slova chvílemi splývají s hudbou, a já už nerozeznám písničku od příběhu.

If I shall ever fall the ground will then turn to wine

Odpálí dalšího jointa. S ledovým klidem pokračuje:

„... a hele, týpkovi je třicet, ale už má děcko, šestiletýho kluka...“

Šiju sebou na žlutém povlečení.

„A jednoho dne k nim takhle přijde děda s babičkou na návštěvu, sleduješ...“

Obláčky kouře stoupají ke stropu a pak mizí.

„... a tam zjistíš, že otec láduje jejich vnoučka koksem, aby s ním vydržel celou noc hrát videohry.“

Vybuchne smíchy a povídá:

„Chápeš, co je to za psychouše? Šestiletý děcko! Hustý, ne? Málem ho zabil! Nepřijde ti to děsný?“

Směju se taky, ale vlastně netuším proč.

Violets are blue, roses are red

Daisies are yellow, the flowers are dead.

Když odpaluje třetího jointa, jsme už úplně na prach. Oči se mu protáčejí v důlcích jako dvě pominuté káči. Říká, že by chtěl jít ven. Noc je černá a předpokládám, že mrazivá.

„Ti hrabe,“ říkám mu, sedím na kraji postele a houpu nohama.

Otočí se na mě: „Jo. A vsadím se, že tobě taky.“

Zdá se mi, že na mě mrkne, ale jistý si tím nejsem. Najednou vyskočí a vyrazí ven z pokoje. A já za ním. „Frčíme!“ Nestíhám si ani vzít bundu, protože už je venku a volá na mě, a já za ním peláším jak opuštěné štěně, co hledá páníčka. Je děsná zima. Mám pocit, jako bych měl zmrzlé šaty. Každý krok mě bolí. Hlava, ta snad váží tunu. Vyjdeme ze zahrady na silnici lemovanou stromy. Kouknu vzhůru. Sleduju fantaskní tvory vrhající se z větve na větev, noční veverky s packami bílými jak paprsky měsíce. Listy jsou zbraně mířící přímo na mě. Kůži mám jako pokrytou tenkým povlakem jinovatky. Augustin ječí

zimou. Něco mele. Dám se do běhu, bezpochyby abych ho předběhl. Jeho tělo se s dupotem valí vpřed a tráva mu křupe pod nohama. Dohání mě. Popadne mě za ramena a zaječí:

„Komando 14! Noční operace!!!“

Hodí placáka na zem, chopí se prvního klacku a vykřikne: „Pal!!!“ S kusem dřeva v ruce dělá, jako že střílí, a já jeho imaginárním střelám mrštně uhýbám. Ninja, hbitý jako tygr. Řvu na celé kolo a Augustin se chechtá. Sletím dolů po hubě. Zvednu se a les se kolem mě točí. In the jungle jsou stromy schovávačky. Každé stéblo trávy je dýka a za každým křovím na mě číhá pár očí. Nepřítel je všude kolem. Já mám foukačky, luky, samostřily a zorničky rychlé jako šipky. Augustin pobíhá kolem. Můj nepřítel je nebezpečný tvor. Ruší noční ticho a vysílá za mnou neviditelné střely. Dnes večer je v terénu na programu symfonie hrozby, rány pěstí, čelního úderu a válečného běsnění. Rebelové bez příčiny? Příčiny jsou to jediné, co máme. Jsme sebejistí válečníci, bušíme do stínů a zraňujeme si pěsti. Blíží se ke mně, zhulenej jak hovado. Je to kamikadze, je sám svou vlastní příčinou. Občas se vytratí, pohltí ho noc. V hodinu, kdy ručičky zešílí, ztratíme oba kontrolu. Zápasníci utržení ze řetězu v imaginárním ringu. Přeludy zvedáků, hlaviček, svévolného násilí. Augustin do mě strčí. Svalím se. Řve na mě:

„Dělej! Braň se! Hni sebou!“

Vzteky se stupňuje. Je to nevyhnutelné. Modrofialová saň. Vzepnu se a srazím ho k zemi. Dopadne prudce. Vrhnu se na něj. Směje se jako cvok. Zasadím mu první ránu, pak druhou. Nevím, jestli ho nebiju až moc. Už se nesměje. Chci ho kousnout, ale odrazí mě. Třesu se. Před očima mi táhnou hnusné výjevy. Slizké výjevy. Špinavá stříkačka zajíždí jak po másle do zmrzačené ruky. Použitý tampon plovoucí v hajzlu na benzínce. Dítě s nohou zaklíněnou v pasti na vlky. Jak by mi křuply kosti, kdyby se všechny naráz zlomily. Vřeštěcí kostlivec. A přitom mám před sebou akorát oblohu. Augustin leží vedle mě. Neslyšíme už nic kromě vlastního dechu. Vítězem je noční ticho. Ruce se mi ještě trochu třesou. Začínám zase cítit zimu. Augustin sleduje nebe, jako by tam běžel film. Občas se zasměje. Pomůžu mu vstát. Nic neříká. Co chvíli se uchechtne a je to, jako by ho chytala křeč. Vrátime se do pokoje. Natáhne se na moji postel. Jdu si do koupelny opláchnout obličej, a když jsem zpátky, už spí. Lehnu si vedle něj. Postel je koráb v bouři, nesený mořskou pěnou. Otáčí se kolem své osy a klesá do hlubin. Tajuplní živočichové o mne brnkají ploutvemi jako mokré váčky. V té vichřici už nezvládám vnímat, jestli ještě dýchám. Topím se a vynořuji, jsem opilý solí a promodralý jako led. Nad hladinou zuří rackové a jejich křik se mísí s jakýmsi hlasem. Hřmot proudů mne ohlušuje. Moje duše se vznáší na hladině jako nafukovací kruh, zbloudilý na širém zelenkavém oceánu. Poslouchám vlny, které se za chvíli roztříští o břeh, a pak vítr – konečnou odpověď.

Fonologických zm n v p ekladu není mnoho – krom ojedín lého (v celém p ekladu, nejen v úryvku) užití protetického v v dialozích (*Popravd si te dávám trochu voraz...*) a zruba dvou výskyt kráceného ákej (v úryvku *Mám s sebou ákej matroš.*) najdeme v textu ve v tší mí e pouze diftongizované í, ý v kmeni slova (*bejt* [13]; *zejtra* [2]; *hejbni* [1]; *žvejka ka* [1]; *tejden* [1]), v naprosté v tšín p ípad v dialozích. Není kráceno ani po áte ní j ve slovech *jsem, jsme, jste, jsou*, ani ve tvaru *jseš* (*No a co ty, kámo, jak jseš na tom s buchtama?* – 42; *Kde si myslíš, že jseš? Nevychovan e jeden!* – 70; *Jseš sjetej?* – 134; aj.), krom dvou výskyt (*Ty seš fakt divnej.* – 144; *Seš vážn kretén.* – 148).

Pokud jde o rovinu **morfologickou**, jsou ve vypráv ní užívány spisovné **koncovky p ídavných jmen a zájmen**, což je v souladu s relativn neutrálním jazykem vypráv ní v originálu, zatímco v dialozích jsou užívány koncovky nespisovné. Ve vypráv ní se nespisovné koncovky vyskytují jen zcela výjime n – tam, kde by koncovky spisovné mohly v kombinaci s lexikem p sobit nep irozen (*Blíží se ke mn , zhulenej jak hovado.*). Nespisovná koncovka je pak užita i p es to, že v okolním textu se vyskytují pouze koncovky spisovné. V dialozích je n kdy také **kráceno -l v p í estí minulém sloves** (*cestou sem jsem*

et) a zm n na **koncovka 3. os. mn. . prézentu sloves** (a tam zjist j místo zjistí). Samohlásky v koncovkách nejsou kráceny, ani v dialozích (v úryvku nap . *Myslím, že z toho kouká n co vážn jšího.*; A *vsadím se, že tob taky.*).

P íznakové **lexikum** je p evád no eským lexikem **expresivním** (*mr ous; p est elit; fachat; pivko; ulítlý; pelášit; pání ek; vát; chechtat se; slet t; uchechtnout se; zu it*), **hovorovým** (*fakt; jo; párkrát; spát spolu; super; dneska; pár; tenhle; kluk; civ t; cédé ko; d sný; fr et; d sný; kouknout; mlít; schováva ka; benzínka; akorát*), **obecn eským** (*chlápek; be ar; nemít páru; smrd t; fuk; jakbysmet; napružit; být n komu putna; kámoš; sluš ák; buchta ve významu žena; kámoška; voraz; fajn; zmaš ovat se; ládovat; psychouš; hrabat n komu; hodit placáka*) i **slangem** (*kámo; hustý; joint; zhulený; koks; matroš*),¹²⁴ n kdy výrazy **zhrub lými** (*žrádlo; kretén; huba; hovado*), **hanlivými i vulgárnými** (*fakan; hajzl*), p ípadn vhodnými **frazémy** (*myslím, že z toho kouká n co vážn jšího; jsme už úpln na prach* aj.).

Ve zbývající ásti knihy se objevuje také **krácení a univerbizace**: *lightka; psychina* (psychiatrie); *narozky; meká ; snobárna; conversky; gymplák; t ícítka* (krém na opalování); *zbytká* (zbytkový alkohol); *marlborka; telka* aj.

Místy se použité lexikum zdá být o n co expresivn jší než v originálu (nezaznamenali jsme, že by zvýšená expresivita byla užita pro kompenzaci ochuzení na jiných místech textu), v úryvku nap íklad:

Il habite dans le coin, je ne sais pas où. – Bydlí n kde poblíž, kde p esn nemám páru.

Je veux juste qu'il disparaisse, comme tous ceux qui attendent de moi que je m'intéresse à des choses qui m'ennuient. – Jediné, co chci, je, aby zmizel on a s ním každý, kdo eká, že se budu starat o v ci, co mi jsou putna.

Pour l'énerver encore plus, je corrige son français. – Abych ho napružil ješt víc, opravuju ho, když mluví.

À table, il présente bien, il à l'air d'un bon garçon. – U stolu se chová jako sluš ák, d lá dobrý dojem.

Un jour, j'ai dû aller trop loin et il s'est vraiment mis en colère. – Jednou jsem nejspíš p est elil a fakt se roz ílil.

Je tombe la tête la première. – Sletím dol po hub .

Celkov má ovšem cílový text blízko k autentickému eskému textu, v tšina výraz a spojení p sobí p írozen , jako výrazy vlastní sou asné eštin :

¹²⁴ Matroš (*Mám s sebou nějak matroš.*) klasifikuje SNČ v tomto významu jako drogový slang („Určitá zásoba drogy, také dávka. Máš ještě nějak matroš?“).

Ce n'est qu'au moment de me lever que je réalise que je suis vraiment bourré. (89) – *Teprve v moment , kdy vstanu, mi dojde, že jsem totálně na kaši.* (53)

Je crois que cette fille est complètement barge. (90) – *Tahle ženská mi p ipadá komplet švihlá.* (54)

Il va falloir trouver des moyens de meubler la soirée. (85) – *Budu muset n jak vymyslet, jak tenhle ve er zaplácnu.* (51)

Ma mère me file des places pour une avantpremière. Le film a l'air nul. (87) – *Dostal jsem od mámy lístky na n jakou p edpremiéru. Vypadá to na p knou trapárnu.* (52)

Mais le cirque avec mon père et ma soeur, c'est un peu dur. (101) – *Ale cirkus s tátou a sestrou, to je teda ná ez.* (59)

Le spectacle est chiant à crever. (101) – *P edstavení je pruda k chcípnutí.* (59)

Ce matin, j'ai réalisé que j'avais oublié de lui acheter un cadeau. J'ai fouillé ma chambre à la recherche de quelque chose qui pourrait faire l'affaire. (170) – *Dneska ráno mi došlo, že jsem mu zapomn l koupit dárek. Prohrabal jsem pokoj ve snaze objevit n co, co by to zapláclo.* (97)

Il attendait que je craque. (152) – *Po kal si, až vym knu.* (87)

V **syntaxi** se v úryvku mluvenost projevuje nap íklad **eliptickými konstrukcemi** (*Pustím Cata Stevense.; Nechám ho, a pustí rappera, co neznám.*), užíváním **vycpávkových a kontaktních výraz** (*Jinak jsem se párkrát sešel s Martine...; Spali jsme spolu a tak...; No a co ty, kámo, jak jseš na tom s buchtama?; a hele, týpkovi je t icet; A jednoho dne k nim takhle p ijde d da s babi kou na návšt vu, sleduješ...)* i konstrukcí, kde se **p íklonka stává p edklonkou** (*Ti hrabe*).

Mluvenost se tedy v p ekladu projevuje ve vypráv ní p edevším na úrovni lexika, v dialozích k lexiku p istupují ješt prost edky morfologické a syntaktické.

7. Závěr

Inspirace mluveností se v současné české literatuře stává jedním z považujících literárních principů. Cílem této práce bylo pokusit se pojednat specifikum stylizace mluveného projevu v literárním textu jako problém translátologický, v případě z francouzštiny do češtiny.

V první části této práce jsme provedli korpusovou analýzu deseti knih povodní české literatury a pokusili se nastínit možnosti češtiny, respektive českých psaných literárních textů najít adekvátní výrazové prostředky pro zachycení autentických promluv.

Ve druhé části jsme se stejným cílem analyzovali šest francouzsky psaných knih se stejným i silným zastoupením prvků mluvenosti a jejich příklady.

Na základě analýzy deseti knih povodní české beletrie provedené s využitím korpusových nástrojů a analýzy šesti francouzsky psaných knih s prvky stylizace mluvenosti a jejich příkladů se domníváme, že čeština disponuje dostatkem adekvátních prostředků pro provedení prvků mluvenostní stylizace. Problém může být v češtině spíše opačný – při užití především morfologických prostředků vlastních mluvené češtině (které si někdy může stát n vynuocovat i nespisovné lexikum) uhlídat celkové nasazení cílového textu. Ve francouzštině lze mluvenost textu do jisté míry „plynule regulovat“ frekvencí užití určitých lexikálních a případně syntaktických a fonologických prostředků, aniž by přechody mezi více a méně mluvenými pasážemi byly násilné a působily jako nekonzistentnost textu, zatímco v češtině s propracovanou morfologií a dvěma výrazně odlišnými sadami koncovek zejména pro tvrdá přídatná jména je něco takového podstatně obtížnější. To, zda příkladatel zvolí koncovky spisovné, nebo nespisovné, výrazně ovlivní vnímání celého textu jako psaný nebo mluvený. (V menší míře se můžeme s podobnými obtížemi setkat i u některých jevů fonologických.) Proto jsme se zaměřili také na analýzu konzistentnosti a slednosti v užívání některých jevů i skupin jevů vlastních mluvené češtině, a to jak v povodních (eských), tak v příkladových textech.

Naše úvodní hypotéza, že příklady budou v oblasti stylizace mluveného jazyka méně odvážné než povodní próza, se nepotvrdila. Zejména v textech nejvýrazněji příznakových z hlediska stylizace spontánní mluvy (Jonquet, Djaïdani, Bégaudeau) využívali příkladatelé adekvátní příznakové prostředky na všech rovinách. Pokud příkladatelé určili skupinu prostředků neužívali (například nespisovné koncovky ve vyprávění v příkladu Danyho Laferrière), bylo to v souladu s celkovým laděním originálu.

Na příkladu některých analyzovaných knih jsme ukázali, že ani v případě užití spisovných koncovek v autorské části (Hakl, Moc nebo příklad Danyho Laferrière) i dokonce v dialogích

(příklad Daniela Pennaca) nemusí text působit nepřírovnalostí a nedůvěrou a ztrácet na živosti.

Domníváme se, že vzhledem ke svébytnosti každého literárního textu nelze stanovit jednotnou normu pro příklad beletristických děl silně inspirovaných mluveností a vynést jednoduché zobecnění o tom, jak příkladatelé k převodu prvku mluvenostní stylizace postupují. Pokusili jsme se nicméně touto prací přispět k bádání v této oblasti a příkladatelům poskytnout inspiraci poukázáním na prostředky využívané v povodní české literatuře a ve vybraných příkladech.

Přestože je příkladatel vázán v první řadě originálem, domníváme se, že texty povodní české literatury s výraznějším zastoupením prvku mluvenosti by si pro potřeby příkladatelů zasloužily širší studium. Pomoci by při tomto úkolu mohla i korpusová lingvistika.

8. Seznam použité literatury

Primární literatura:

P povodní česká literatura:

BERKOVÁ, Alexandra. *Utrpení oddaného Všiváka*. Brno: Petrov, 1993. ISBN 80-85247-48-8.

HAKL, Emil. *Pravidla smšného chování* [elektronická kniha]. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0425-7.

HLOVÁ, Petra. *Cirkus Les Mémoires*. Praha: Torst, 2005. ISBN 80-7215-256-4.

MOC, Stanislav. *Upadlí vlastenci aneb český wake*. Brno: Petrov, 2003. ISBN 80-7227-157-1.

PEKÁRKOVÁ, Iva. *Kulatý svít*. Praha: Společnost Josefa Škvoreckého, 1993. ISBN 80-85274-22-1.

PILOUS, Jiří. *Se srpem v zádech aneb Malé dějiny posranosti*. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-86569-20-9.

RUDIŠ, Jaroslav. *Národní tída* [elektronická kniha]. Praha: Labyrint, 2013. ISBN 978-80-87260-57-9.

ŠABACH, Petr. *Ramon*. Praha a Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-686-X.

TOPOL, Jáchym. *Anděl*. Praha: Labyrint, 2000. ISBN 80-85935-21-X. (etba)

TOPOL, Jáchym. *Anděl*. Praha: Torst, 2006. ISBN 80-7215-269-6. (verze v NK)

VIEWEGH, Michal. *Zapisovatelé otcovské lásky*. Brno: Petrov, 2003. ISBN 80-7227-153-9.

Francouzsky psané knihy a jejich překlady:

BÉGAUDEAU, François. *Entre les murs*. Paris: Éditions Gallimard, 2006. ISBN 978-2-07-034290-7.

DJAÏDANI, Rachid. *Boumkoeur*. Paris: Éditions du Seuil, 1999. ISBN 2-02-048870-1.

JONQUET, Thierry. *La vie de ma mère*. Paris: Éditions Gallimard, 1994. ISBN 978-2-07-042072-8.

LAFERRIÈRE, Dany. *Comment faire l'amour avec un Nègre sans se fatiguer*. Montréal: VLB éditeur, 1985. ISBN 2-89005-218-4.

LAFERRIÈRE, Dany. *Jak se milovat s ermochem a neunavit se*. Přeložila Anežka CHARVÁTOVÁ. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-7203-993-7.

PENNAC, Daniel. *Des chrétiens et des Maures*. Paris: Éditions Gallimard, 1996. ISBN 2-07-040696-2.

PENNAC, Daniel. *Váše podle Terezy. K es ané a Mau i*. Přeložila Vlasta MISA OVÁ. Praha: Garamond, 2007. ISBN 978-80-86955-62-9.

SPERLING, Sacha. *Mes illusions donnent sur la cour*. Paris: Librairie Arthème Fayard, 2009. ISBN 978-2-213-64416-5.

SPERLING, Sacha. *Bludy z nudy*. Přeložila Míša EZÁ OVÁ. Praha: Odeon, 2011. ISBN 978-80-207-1360-5.

Sekundární literatura:

ADEL HASSAN AHMED, Rania. *Le français des cités, d'après le roman « Boumkoeur » de Rachid Djaidani*. Université Ain-Chams (Égypte), 2005.

B LÍKOVÁ, Hana. *Hrubá marže jen zhruba (polemika s kritikou překladu)*. iLiteratura [online]. 2009 [cit. 2014-12-12]. ISSN 1214-309X. Dostupné z:

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/24681/quintreau-laurent-hruba-marze>

BERMEL, N. Středání kódů a míšení jazykových prostředků? (K popisu dialogu v české beletrii). *Naše řeč* [online]. 2001, ro. 84, . 1 [cit. 2013-11-19]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7600>.

BLANCHE-BENVENISTE, Claire. *Approches de la langue parlée en français*. Paris: Ophrys, 1997. ISBN 2-7080-0830-7.

COLIN, J.-P., MÉVEL, J.-P. *Argot & français populaire*. Paris: Larousse, 2006. ISBN 978-2-03-532311-8.

COLIN, J.-P., MÉVEL, J.-P. *Dictionnaire de l'argot français et de ses origines*. Paris: Larousse, 2002. ISBN 978-2-03-532046-9.

CVR EK, Václav a kol. *Mluvnice sou asné eštiny*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.

ECHOVÁ, Marie a kol. *eština – e a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 2000. ISBN 80-85866-57-9.

ERMÁK, František. *Obecná eština: je sou ástí eské diglosie?* [online]. P ednášky z b hu LŠSS, Univerzita Karlova v Praze, s. 23-37 (rozší ená stejnojmenná verze z r. 1997, Jazykov dné aktuality XXXIV, s. 34-43) [cit. 2013-12-07]. Dostupné z: <http://ucnk.ff.cuni.cz/doc/diglosie.rtf>.

MEJRKOVÁ, Anna. *Hrubá marže v hrubém p ekladu*. PLAV [online]. 2009, ro . 5, . 1 [cit. 2014-12-12]. ISSN 1802-4734. Dostupné z: <http://www.svetovka.cz/archiv/2009/01-2009-kritika.htm>.

MEJRKOVÁ, Sv tla, HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená eština: hledání funk ního rozp tí*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1970-7.

MEJRKOVÁ, Sv tla. Jazyk literatury. In: Daneš, František a kol.: *eský jazyk na p elomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 114-132. ISBN 80-200-0617-6.

DICTIONNAIRES LE ROBERT. *Le Nouveau Petit Robert de la langue française 2006*. Paris: Dictionnaires Le Robert, 2005. ISBN 2-84902-066-4.

DILAP. Mutation du français au contact de l'arabe maghrébin. *DILAP* [online]. 2007 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z: <http://www.dilap.com/contributions/banlieue-beur/beur-vocabulaire.htm>.

GADET, Françoise. *La variation sociale en français*. Paris: Ophrys, 2007. ISBN 978-2-7080-1154-0.

HAVRÁNEK, B. a kol. *Slovník spisovného jazyka eského* [online]. 2011 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

HNÁTKOVÁ, M., K EN, M., PROCHÁZKA, P., SKOUMALOVÁ, H. *The SYN-series corpora of written Czech* [online]. P ísp vek z LREC 2014, Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation. Dostupné z: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2014/pdf/294_Paper.pdf.

HRONEK, Ji í. *Obecná eština*. Praha: Universita Karlova v Praze, 1972.

HRONEK, Ji í, SGALL, Petr. Sbližování spisovné a obecné eštiny. *Naše e* [online]. 1999, ro . 82, . 4 [cit. 2013-12-04]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7529>.

HUGO, Jan. *Slovník nespisovné eštiny*. Praha: Maxdorf, 2009. ISBN 978-80-7345-198-1.

- CHLUMSKÁ, Lucie. *Jerome: srovnatelný příkladový korpus* [online]. Praha: Ústav českého národního korpusu FF UK, 2013 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>.
- JUNKOVÁ, Bohumila. Nespisovnost a mluvenost v románu Petry Hlové „Paměť máj babičky“. In: *Spisovnost a nespisovnost: zdroje, proměny a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 345-349. ISBN 80-210-3568-4.
- KRČMOVÁ, Marie. Čeština obecná. In: Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová, J. (eds.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 81-82. ISBN 80-7106-484-X.
- KRČMOVÁ, Marie. *Stratifikace současné češtiny* [online]. 2005 [cit. 2013-11-10]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>.
- MERLE, P., DUNETON, C. *Nouveau dictionnaire de la langue verte : le français argotique et familier du XXIe siècle*. Paris: Denoël, 2007. ISBN 978-2207257951.
- KŘEJČEK, M., BARTOŠ, T., CVRČEK, V., HNÁTKOVÁ, M., JELÍNEK, T., KOCEK, J., NOVOTNÁ, R., PETKEVIČ, V., PROCHÁZKA, P., SCHMIEDTOVÁ, V., SKOUMALOVÁ, H. *SYN2010: žánrově vyvážený korpus psané češtiny* [online]. Praha: Ústav českého národního korpusu FF UK, 2010 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>.
- KUBIŠOVÁ, Hedviga. Oscilácie na osi spisovnosť – nespisovnosť v súčasnej literatúre. In: *Spisovnosť a nespisovnosť: zdroje, proměny a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 350-357. ISBN 80-210-3568-4.
- LINGEA. *Slovník současné češtiny*. Brno: Lingea, 2011. ISBN 978-080-087471-27-2.
- LINGEA. *Slovník současné češtiny* [online]. 2013 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: <http://www.nechybujte.cz/slovník-soucasne-cestiny>.
- MAGLIONE, C. Nové uplatnění obecné češtiny v literatuře. *Naše řeč* [online]. 2001, ročník 84, číslo 2 [cit. 2013-11-19]. ISSN 0027-8203. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7612>.
- MAREŠ, Petr. Podoby nespisovnosti v současné české próze. In: *Spisovnost a nespisovnost: zdroje, proměny a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 341-344. ISBN 80-210-3568-4.
- MÜLLEROVÁ, Olga, HOFFMANNOVÁ, Jana. Čeština spisovná, hovorová, obecná... a hlavně mluvená. *Slovo a slovesnost*. 1997, ročník 58, číslo 1, s. 42-54. ISSN 0037-7031.
- NEWERKLA, Stefan Michael. *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch*. Frankfurt: Peter Lang, 2004. ISBN 3-631-51753-X.
- OUŠEDNÍK, Patrik. *Šmírbuch jazyka českého*. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-638-X.

- LE PARISIEN. Le verlan c'est devenu trop « relou » ! *Le Parisien* [online]. 2012 (1.10.) [cit. 2014-11-10]. ISSN 0767-3558. Dostupné z: <http://www.leparisien.fr/espace-premium/air-du-temps/le-verlan-c-est-devenu-01-10-2012-2193119.php>.
- PODHORNÁ-POLICKÁ, Kateřina. *Peut-on parler d'un argot des jeunes?* Rigorózní práce. Paris: Sorbonne, Université Paris 5 – René Descartes, Faculté des Sciences Humaines et Sociales – a Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2007. Vedoucí práce Jean-Pierre Goudaillier, Marie Krámová, Ladislava Miličková.
- ROSEN, A., VAVŘÍN, M. *Korpus intercorp_cs, verze 6 z 8. 4. 2013* [online]. Praha: Ústav českého národního korpusu FF UK, 2013 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>.
- SGALL, Petr, HRONEK, Jiří. *čeština bez p íkras*. Jinoany: H&H, 1992. ISBN 80-85467-29-1.
- SGALL, Petr. *čeština v běžném hovoru* [online]. 2002 [cit. 2013-11-10]. Dostupné z: ufal.mff.cuni.cz/publications/year2002/sgall-mluvena_cestina.pdf.
- SGALL, Petr. *Jazyk, mluvení, psaní*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1903-3.
- ŠIMÁKOVÁ, Cecílie. *Sedmijazyčný slovník vulgarism* [elektronická kniha]. Praha: Plot, 2009 (e-kniha 2012). ISBN 978-80-7428-134-1.
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Stylizace hovorového stylu francouzštiny v textech umělecké literatury a problémy překlady*. Diplomová práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1985.
- TÖLGYESI, Tamás: *Lexikální germanismy v dnešní češtině* [online]. Dizertace. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2009 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://mek.oszk.hu/08400/08488/08488.pdf>.
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR. *Internetová jazyková příručka* [online]. 2008 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.
- VYHNALOVÁ, Kateřina. *Příklad komiksu z francouzštiny*. Diplomová práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2013.
- WEISS, Tomáš. *Jáchym Topol: Nemůže se zastavit*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-395-1.

9. Seznam tabulek

Tabulka 1: rysy mluvené češtiny na rovině fonologické	15
Tabulka 2: rysy mluvené češtiny na rovině morfologické	15
Tabulka 3: rysy mluvené češtiny na rovině lexikální	16
Tabulka 4: rysy mluvené češtiny na rovině syntaktické	17
Tabulka 5: analyzované knihy původní české beletrie	19
Tabulka 6: protetické <i>v</i>	31
Tabulka 7: protetické <i>v</i> užitě konzistentně v celé větě	33
Tabulka 8: kombinování slov s protetickým <i>v</i> a bez něj v jedné větě	34
Tabulka 9: diftongizace <i>í, ý</i> > <i>ej</i> v kmeni slova	42
Tabulka 10: úžení <i>é</i> > <i>í, ý</i>	44
Tabulka 11: krácení samohlásek	46
Tabulka 12: zjednodušování souhláskových skupin	51
Tabulka 13: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – mužský rod j.č.	56
Tabulka 14: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – ženský rod j.č.	56
Tabulka 15: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – střední rod j.č.	56
Tabulka 16: koncovky tvrdých přídavných jmen v psané a mluvené češtině – množné číslo	56
Tabulka 17: výskyt nespisovných koncovek přídavných jmen ve vybraných knihách	57
Tabulka 18: koncovky <i>-ým</i> a <i>-ym</i> v 6. pádě singuláru	60
Tabulka 19: krácení koncovky <i>-eme</i> na <i>-em</i> v 1. os. mn. č. přítomnosti v psané a v mluvené češtině	61
Tabulka 20: krácení koncovky <i>-eme</i> na <i>-em</i> v 1. os. mn. č. přítomnosti	62
Tabulka 21: kombinace krácených a nekrácených koncovek <i>-em</i> a <i>-eme</i> v jedné větě	64
Tabulka 22: kombinace krácených a nekrácených koncovek <i>-em</i> a <i>-eme</i> v rámci jedné promluvy	64
Tabulka 23: krácení koncovek <i>ím, -ám</i> na <i>-im, -am</i> v 1. os. j.č. přítomnosti v psané a v mluvené češtině	64
Tabulka 24: krácení koncovek <i>-ím, -ám</i> na <i>-im, -am</i> v 1. os. j.č. přítomnosti sloves	68
Tabulka 25: krácení koncovek <i>-ejí, -ají</i> na <i>-ej, -aj</i> ve 3. os. mn. č. přítomnosti v psané a v mluvené češtině	69
Tabulka 26: změna koncovky <i>-í</i> na <i>-ej, -ěj</i> ve 3. os. mn. č. přítomnosti v psané a v mluvené češtině	69
Tabulka 27: krácení koncovek <i>-ejí, -ějí, -ají</i> na <i>-ej, -ěj, -aj</i> ve 3. os. mn. č. přítomnosti	76
Tabulka 28: krácení <i>-l</i> v přičestí minulém sloves v psané a v mluvené češtině	77
Tabulka 29: krácení <i>-l</i> v přičestí minulém sloves	81
Tabulka 30: 2. nebo 3. stupeň příslovcí zakončený na <i>-jc</i> místo <i>-jí</i> :	83
Tabulka 31: neživotná podstatná jména skloňovaná jako životná	84
Tabulka 32: krácení a univerbizace	96
Tabulka 33: výskyt zdrobnělin	109
Tabulka 34: vulgarismy	116
Tabulka 35: hovorové a obecněčeské germanismy	129
Tabulka 36: anglicismy	132
Tabulka 37: univerzální výrazy	136
Tabulka 38: frazémy	141
Tabulka 39: eliptické konstrukce	146
Tabulka 40: slovosledné modifikace	147
Tabulka 41: významově neurčité výrazy	149
Tabulka 42: částice <i>jako</i>	151
Tabulka 43: frekvence výskytu částice <i>teda</i>	151
Tabulka 44: částice <i>teda</i>	153
Tabulka 45: další vycpávkové výrazy	153
Tabulka 46: kontaktní a přídavné výrazy	157

Tabulka 47: citoslovce.....	158
Tabulka 48: citoslovce nevlastní	159
Tabulka 49: předsouvání samostatného větného členu	160
Tabulka 50: aditivnost.....	162
Tabulka 51: aditivnost – postupné doplňování.....	163
Tabulka 52: aditivnost – postupné doplňování v následujících větách.....	163
Tabulka 53: užití tvaru <i>von</i> tam, kde sám není podmětem (podmět dubluje)	164
Tabulka 54: užití tvaru <i>on</i> tam, kde sám není podmětem (podmět dubluje)	165
Tabulka 55: užití částice <i>to</i>	166
Tabulka 56: kladení příklonek na začátek věty	167
Tabulka 57: nadměrné užívání zájmen	169
Tabulka 58: užití zájmena <i>to</i> ve funkci podmětu	170
Tabulka 59: užití zájmena <i>to</i> ve funkci předmětu	171
Tabulka 60: přechodníky.....	173
Tabulka 61: znaky <i>langue parlée</i>	185
Tabulka 62: přehled analyzovaných francouzských knih a jejich překladů.....	189

10. Seznam použitých zkratek a pojm

ČNK	Český národní korpus
ÚJČ, Příručka ÚJČ	Internetová jazyková příručka Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR: http://prirucka.ujc.cas.cz/
SSJČ	<i>Slovník spisovného jazyka českého</i> (online verze: http://ssjc.ujc.cas.cz/)
SSoČ	<i>Slovník současné češtiny</i> (Lingea 2011, elektronická verze Lingea 2013). Zvolili jsme zkratku SSoČ, protože SSČ je zavedená zkratka pro <i>Slovník spisovné češtiny</i> , kterou používá jak ÚJČ, tak např. <i>Slovník nespisovné češtiny</i> (Hugo, 2009).
SNČ	<i>Slovník nespisovné češtiny</i> (Hugo, 2009)
lemma, lemmatizace	Lemma je reprezentativní slovníková podoba hesla, při automatickém zpracování jazyka je pak tato podoba v procesu lemmatizace přidělována každé formě v korpusu. V zásadě platí, že lemma českého substantiva je jeho nom. sg., lemma adjektiva je nom. sg. mask., u sloves je lemma infinitiv.
tag	Tag je morfologická značka, je sumarizací gramatické informace o hledaném slovu v konkrétním kontextu. Vzniká většinou automaticky na základě morfologické analýzy a následné desambiguace. Tag obsahuje např. informaci o slovním druhu, rodu, čísle, pádu, osobě, času apod.
i.p.m.	počet výskytů na milion (z angl. instances per million) Jde o jednotku relativní frekvence, vyjadřující průměrný počet výskytů jednotky nebo slova v hypotetickém textu/korpusu o délce 1 milion slov. Tento ukazatel umožňuje porovnání hodnot z nestejně velkých korpusů. V našem textu je i.p.m. vždy vztaženo k danému subkorpusu (knize). Tedy pokud se například protetické v vyskytuje v knize <i>Utrpení oddaného Všiváka</i> 46krát a v knize <i>Anděl</i> 77krát, přičemž kniha <i>Utrpení oddaného Všiváka</i> má celkem 23.761 slov a <i>Anděl</i> 39.835 slov, je sice absolutní frekvence výskytu protetického v v knize <i>Anděl</i> vyšší, ale na základě ukazatele i.p.m. zjistíme, že relativní frekvence výskytu protetického v je v knize <i>Anděl</i> nižší (i.p.m. <i>Všivák</i> = $46 * 1.000.000 / 23.761 = 1.936$; i.p.m. <i>Anděl</i> = $77 * 1.000.000 / 39.835 = 1.933$).